

design / tasarım
ömer lakendar cülük - 2016

COMITÉ INTERNATIONAL DES ÉTUDES PRÉ - OTTOMANES ET OTTOMANES
ULUSLARARASI OSMANLI ÖNCESİ VE OSMANLI ÇALIŞMALARI KOMİTESİ

CIEPO-22 SYMPOSIUM

4 - 8 EKİM 2016
4 - 8 OCTOBER 2016
TRABZON / TÜRKİYE

PROGRAM

ve

Program
and
Abstracts

BİLDİRİ ÖZETLERİ

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ TARİH BÖLÜMÜ

KARADENİZ TECHNICAL UNIVERSITY
FACULTY OF ARTS DEPARTMENT OF HISTORY

Sosyal Faaliyet ve Geziler
(Social Events and Excursions)

Tuesday, 4 October

19.00- 21.00 **Kokteyl**
(Coctail)

Osman Turan Kültür ve Kongre Merkezi

Saturday, 8 October

10.00- 16.00 **Uzungl Gezisi**
(Excursion to Uzungl)

Tuesday, 4 October

08.00- 10.00	Registration	Prof. Dr. Osman Turan Kültür ve Kongre Merkezi
10.00- 10.40	Opening	Hasan Turan Kongre Salonu Kenan İnan Michael Ursinus (The President of CIEPO) Hikmet ksz (Vice Rector of KTU) Orhan Fevzi Gmrkuđlu (Metropolitan Mayor of Trabzon)
10.40- 11.00	Coffee- Tea	

11.00- 12.30

Morning Plenary Session

Hasan Turan Kongre Salonu

Chair	Ilhan Şahin	
11.00- 11.30	Mehmet z	Halil İnalçık ve Osmanlı Sosyal- Ekonomi Tarihi Çalışmaları
11.30- 12.00	Ali Akyıldız	İnsanı Yazmak: Osmanlı Biyografi Yazıcılığı ve Problemleri zerine Bir Değerlendirme
12.00- 12.15	Amy Singer	Presentation of Digital Ottoman Platform
12.15- 12.30	Michael Ursinus	CIEPO Article Prize Ceremony Laudatio introduced by the Chair of the Prize Selection Committee
12.30- 14.00	Lunch	

Tuesday, 4 October

Afternoon Session

Hasan Turan Kongre Salonu

Panel- Klasik Dönem Osmanlı Trabzon'u

Chair	Kenan İnan	
14.00-14.20	Kenan İnan	17. Asrın İkinci Yarısında Trabzon Yeniçeri Zabitleri
14.20-14.40	Turan Açıık	17. Yüzyılın İlk Yarısında Trabzon'da Muhtedi Yeniçeriler
14.40-15.00	Sebahittin Usta	17. Yüzyılın İkinci Yarısında Trabzon'da Para Vakıfları
15.00-15.20	Miraç Tosun	Trabzon'da Misafir Olarak Bulunan Gayrimüslimlerin Terekeleri (1650-1800)

15.30-16.00 Coffee-Tea

Chair	Dariusz Kolodziejzyk	
16.00-16.20	Kostantin Golev	Crimean Littoral between the Saljūqs and the Cuman-Qipçaqs in the early 13 th century
16.20-16.40	Zübeyde Güneş Yağcı- Ayhan Ekinci	Şer'iyye Sicilleri Işığında Kırım'da Maddi Kültür
16.40-17.00	Dariusz Kolodziejzyk	Tibet in the Crimea? Two Polish letters in Ottoman Turkish and a project of a Polish-Kalmyk alliance against the Crimean Tatars (1653)
17.00-17.20	Musa Kılıç	Osmanlı Brüksel Elçiliği ve Elçileri

Fahri Kuran Kongre Salonu

Chair	Mehmet Tezcan	
14.00-14.20	Elizabeth Key Fowden	The Parthenon, Perikles and King Solomon: a Case Study of Ottoman Geographical Imagination
14.20-14.40	Thomas Sinclair	Mahmut Efendi's Account of the Parthenon's Foundation
14.40-15.00	Mehmet Çoğ	Ortaçağ İslam Astronomi Tecrübesinin Batıya Aktarımında Trabzon
15.00-15.20	Theodosios Kyriakidis	The Missionary Activity of the Roman Catholics in Black Sea (Pontus)

15.30-16.00 Coffee-Tea

Panel- Literary Studies in Aid of Historical Studies

Chair	Hatice Aynur	
16.00-16.20	Hatice Aynur	Tatavlı Mahremî's Shehnâme: A Literary Text or Historical Source
16.20-16.40	Christiane Czygan	Features of şâhib-ķırân in Muħibbî's divans
16.40-17.00	Gisela Procházka-Eisl	The Far Ottoman South

Nihat Turan I Seminer Salonu

Chair	Temel Öztürk	
14.00-14.20	Orhan Kılıç	Klasik Dönem Osmanlı İdari Sisteminde Farklı Bir Unsur: Kürdistan Vilayeti/Eyaleti
14.20-14.40	Serdar Genç	İsyân Günlerinde Edremit Körfezi: 1821 Ayvalık İsyânının Sosyo-Ekonomik Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme
14.40-15.00	Hüsnü Yücekaya	Trabzon Tekstili (Tereke Kayıtlarına Göre 1750-1900)
15.00-15.20	Mehmet Başaran	Nüfus Defterleri Kapsamında 19. Yüzyılın İlk Yarısında Ödemiş ve Köylerinin Niteliksel ve Niceliksel Yapısı

15.30-16.00 **Coffee-Tea**

Chair	Eunjeong Yi	
16.00-16.20	Yasemin Çiftçi	A Review of Prices in The 16 th Century's Üsküdar
16.20-16.40	Sema Keleş	House for Sale from the Owner: Survey on Houses of Nineteenth Century Istanbul as Displayed by the Real Estate Market (1840-1900)
16.40-17.00	Göksun Akyürek	
16.40-17.00	Tomoki Okawara	Tax Modernization and Property Tax in Late Ottoman Syrian Urban Societies
17.00-17.20	İbrahim Serbestoğlu	Tanzimat Döneminde Canik Sancağında Vergi Tartışmaları

19.00- 21.00 **Kokteyl (Coctail)** **Osman Turan Kültür ve Kongre Merkezi**

Wednesday, 5 October

Morning Session

Hasan Turan Kongre Salonu

Panel- Nomads: Masters of Natural Life and Production

Chair	İlhan Şahin	
09.00-09.20	İlhan Şahin	A Comparative Look at the Civilization Values of Central Asian and Ottoman Nomadism with Regard to Human-Nature and Animal Relations
09.20-09.40	Hikari Egawa	The Economic Activities of the Nomads as the Spinner: From the Point of the Production of the Carpet and the Aba (wool textile) in Balıkesir
09.40-10.00	Mihoko Oku	The Culture of Horse-riding Nomads in Istanbul: The Ottoman Royal Festivals of the 16th Century

10.30-11.00 Coffee-Tea

Chair	Ali Akyıldız	
11.00-11.20	Günay Korkmaz Samıkıran	18. Yüzyılda Şam Cevâlisi ve Cevâli-Horân Vazîfe Defterleri
11.20-11.40	Bekir Sadık Topaloğlu	Tanzimat Merkezileşmesi ve Uzak Eyaletler: Cebel-i Lübnan'da Yönetim Modeli Denemeleri
11.40-12.00	Firdevs Öz	Trabzon Valisi Kadri Paşa: Yönetim Anlayışı ve İdari Uygulamaları (1892–1903)
12.00-12.20	Metin Menekşe	1896-1898 Yıllarında Girit'te Yaşanan Olaylar Esnasında Muhtaç Duruma Düşen Müslüman Ahaliye Yönelik Yardım Faaliyetleri

12.30-14.30 Lunch

Fahri Kuran Kongre Salonu

Panel- Enchantment and disenchantment of the world, Ottoman style: exploring the place of the natural, the supernatural and the knowledgeable in Ottoman mentalities

Chair	Marinos Sariyannis	
09.00-09.20	Marinos Sariyannis	Creating An Agenda for The Study of Ottoman Attitudes Towards Nature and The Supernatural
09.20-09.40	Güneş Işıksel	Herşey Yerli Yerinde (Everything in its place). On the Ottoman Representations of Hierarchies
09.40-10.00	A. Tunç Şen	Rationalizing the Occult in the early Modern Ottoman World: Mu‘ayyadzāde (d. 1516) and His Immediate Intellectual Circle
10.00-10.20	B. Harun Küçük	Frontispiece of the Ledger of Fools: Separating Science from Religion in the early Modern Ottoman Empire

10.30-11:00 Coffee-Tea

Chair	Michael Ursinus	
11.00-11.20	Michael Ursinus	From Pre-Conquest Klis to Post-Conquest Landholding Issues
11.20-11.40	Christos Kyriakopoulos	In Search of Frontiers in Eastern Mediterranean: Ottoman-Venetian Borderland in Southwest Peloponnese (1460-1650)
11.40-12.00	Özgür Oral	18. Yüzyılın İkinci Yarısında Garp Ocakları ile Venedik Cumhuriyeti Arasında İmzalanan Antlaşmalar
12.00-12-20	Mónika F. Molnár	The Ottoman Empire, Hungary and Vienna in the Network of Antonio Caraffa at the End of 17 th Century

12.30-14.30 Lunch

Nihat Turan I Seminer Salonu

Chair	Evgenia Kermeli	
09.00-09.20	Temel Öztürk	Patrona İsyanı Sürecinde (1730) Trabzon Mahkemesine Yansıyan Davalar
09.20-09.40	Canay Şahin	Rural Rebellion and Revolt in Canik (1805-1806)
09.40-10.00	Uğur Kurtaran	XVIII. Yüzyıla Ait İki İsyanın Karşılaştırılması: 1703 ve 1730 İsyanı ile İlgili Yeni Yaklaşımlar Çerçevesinde Karşılaştırmalı Bir Bakış
10.00-10.20	Fikriye Karaman	The Impact of Sharif Hussein's Revolt on the Arab Intellectuals' Attitudes towards the Ottoman Empire
10.30-11.00	Coffee-Tea	
Chair	İbrahim Solak	
11.00-11.20	Göksel Baş	Serhaddi Beklemek- 15. Yüzyıl Sonundan Macaristan'ın Fethine Kadar Osmanlı Tuna Serhaddi: Kale Savunma Zinciri, Muhafızlar, Lojistik ve Halklar
11.20-11.40	H. Ahmet Arslantürk	Zigetvar Savaşı ile ilgili Osmanlılarca Kaleme Alınmış Tarih Kitapları (Farkları, Benzerlikleri ve Görsellikleri Bağlamlarında Bir Karşılaştırma)
11.40-12.00	Yusuf Alperen Aydın	18. Yüzyılın Başlarında Tersane-i Amire'de Bazı Yeni Görevlerin İhdası ve Yaşanan Yolsuzluk Vak'aları
12.00-12.20	Alexander Vasilyev	1850'li Yılların Başlangıcında Rus Amiralinin Gözüyle Türk Donanması (Rus Arşiv Belgelerine Göre)
12.30-14.30	Lunch	

Wednesday, 5 October

Afternoon Session

Hasan Turan Kongre Salonu

Panel- Water histories: environmental, political, economic and social implications of water management in the Ottoman provinces

Chair	Antonis Anastasopoulos	
14.30-14.50	Antonis Anastasopoulos	At the Intersection between the Practical and the Sacred: Mosque Fountains in Ottoman Crete
14.50-15.10	Antonis Hadjikyriacou	Water-intensive Agriculture and the Era of the 'Mediterranean Autumn' in early Modern Ottoman Cyprus
15.10-15.30	Yannis Spyropoulos	Ottoman Officials, State Policy, and Water Management in early Modern Crete (1645-1830)
15.30-15.50	Katerina Stathi	Water under the (destroyed) Bridge: Hacı Ali Haseki and 18 th -century Water Management in Athens
16.00-16.30	Coffee Tea	

Panel- Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Tarih Yazımı ve Geleneğin İcadı

Chair	Ayşe Asude Soysal Doğan	
16.30-16.50	Ayşe Asude Soysal Doğan	Tanzimat Öncesi Osmanlı Tarih Yazımında "Geleneğin İcadı"
16.50-17.10	Mert Can Erdoğan	Son Dönem Osmanlı Düşünce Dünyasında Erken İslam Tarihi ve "Geleneğin İcadı"
17.10-17.30	Gökay Yavrucuk	Türkiye'de Ulus-devletleşme Süreci Bakımından Türk Tarih Tezi'nde "Osmanlı" Tasarısı

Fahri Kuran Kongre Salonu

Panel- The Many Faces of Ottoman Identity: Transformations from Inclusive to Exclusive

Chair	A. Ebru Akçasu	
14.30-14.50	Taylan Güngör	The ‘Ahd-nāme after 1453: Recognising the Identity of the Merchant Foreigner
14.50-15.10	Yakoob Ahmed	Re-interpreting the Ummah: the late-Ottoman Muslim Intelligentsia on ‘Unity
15.10-15.30	A. Ebru Akçasu	Diversifying the Foreigner: Incorporating Muslim Migrants into the Ottoman Citizenry
15.30-15.50	Stefano Taglia	The Feasibility of a Multi-ethnic Late-Ottoman Identity
16.00-16.30	Coffee Tea	

Panel- A Study on the Urban Transformations in the Ottoman Cities after Conquest

Chair	Ruba Kasmó	
16.30-16.50	Mine Esmer	The Attitude of the Ottoman Empire towards Byzantine Heritage and Urban Transformation of the Capital after the Conquest
16.50-17.10	Ali Dost Ertuğrul	Reshaping Uskudar after the Ottoman Conquest
17.10-17.30	Ruba Kasmó	Creating an “Ottoman” Aleppo, the Ottoman Urban Strategies in the 16th Century
17.30-17.50	Lana Kudumovic	Urban Transformation and Development of the Urban Fabric in the Balkans after Ottoman Conquest

Nihat Turan I Seminer Salonu

Chair	Muammer Demirel	
14.30-14.50	Şennur Şenel- Ekin Kasım	Karadeniz Havzasında 19.Yüzyıl Son Çeyreğinde Tuz Kaçakçılığı ve Alınan Tedbirler
14.50-15.10	Mustafa Altunbay	XVIII. Yüzyılda Ohri Sancağı'nda Kükürt Üretimi
15.10-15.30	Kyriakos Chatzykiyakidis	The Efforts of the German Empire to Control and Exploit the Mines of Asia Minor at the beginning of the 20 th century
15.30-15.50	Fulya Düvenci Karakoç	Tokat Bakırcılığı: Döneminin Sınırlarını Aşan Sosyo- Ekonomik Yapıya İlişkin Bir İnceleme
16.00-16.30	Coffee Tea	
Chair	Ali Efdal Özkul	
16.30-16.50	Mehmet Kuru	Erken Modern Akdeniz Ticaretinin Yeniden Değerlendirilmesi: İzmir Gümrüğü (1580-1780)
16.50-17.10	M. Sait Türkhan	18. Yüzyıl Başlarında Bir Muhassılın Mali Olarak Yükselişi: Haleb Muhassılı Abdurrahman Ağa
17.10-17.30	Mahmoud Yazbak	The Merchants of 19 th century Jaffa (Palestine) and their role in Social and Urban Change
17.30-17.50	Hatice Durgun	XIX. Yüzyılda Batı Antalya'nın Ticarete Açılan Kapısı: Finike ve Limanı
18.30- 20.30	Dinner	Sponsored by Trabzon Metropolitan Municipality

Thursday, 6 October

Morning Session

Hasan Turan Kongre Salonu

Panel- Reconsidering Ottoman Peripheries: Trans-Regional Networks, Contested Jurisdictions and the Limits of Ottoman Reach

Chair	Michał Wasiucionek	
09.00-09.20	Michał Wasiucionek	Obedézcse pero non se cumpla in the Ottoman Periphery: Transregional Networks, Factionalism and the (Un)Responsiveness of Ottoman Governance in the mid-seventeenth-Century Lower Danube
09.20-09.40	Erica Mezzoli	Trade, Stakeholderness and Space. The Venetian-Bosnian Joint Venture for the Opening of the Marine Terminal at Neretva Mouth, 1666-1694
09.40-10.00	Mukaram Hhana	The Georgians from Algiers, Ali Burgul the Caucasian Patronage networks of the Sublime Porte and Mamluk Egypt, 1789-1805

10.30-11.00 **Coffee-Tea**

Panel- Büyük Harpte Osmanlı Devleti'nde Zafer, İşgal, Göç ve Bellek

Chair	Yahya Yeşilyurt	
11.00-11.20	Yahya Yeşilyurt	Zaferden Esarete, Çok Bilinenler Arasında Az Bilenen Bir Cephe: Yemen (1914-1918)
11.20-11.40	Firdevs Temizgüney	I. Dünya Savaşı Yıllarında Kafkasya'dan Gelen Müslüman Göçmenlerin Geride Bıraktıkları Mallar Sorunu
11.40-12.00	Songül Alşan	Birinci Dünya Savaşı'nda Doğu Karadeniz'in İşgali ve Rusların Geri Çekilme Süreci
12.00-12-20	Veysel Usta	Cihan Harbi Tanıklarının Gözünden Doğu Karadeniz'de Savaş Olgusu

12.30-14.30 **Lunch**

Fahri Kuran Kongre Salonu

Chair	H. Ahmet Arslantürk	
09.00-09.20	Ayşenur Karademir	Vakıf Kurumunun Uygulamalı Kaynakları: Bilançolar ve İcmaller
09.20-09.40	Hacer Kılıçaslan	Mecmua-i Fünûn Dergisi Özelinde Osmanlı Münevverinin İktisat Algısı
09.40-10.00	Tayfun Ulaş	XVIII. Yüzyıl Osmanlı Maliye'sinde İmdâdiyye Uygulamaları
10.00-10.20	Ahmet Sağlam	Osmanlı Tahrir Çalışmalarına Model Bir Çalışma: Memlûkler Dönemi Mısır Ve Suriye'de Er- Revkû'n-Nâsırî Adlı Tahrir Çalışması
10.30-11.00	Coffee-Tea	

Panel- 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde Kredi Piyasasının Belirleyici Müesseseleri ve Başlıca Aktörleri

Chair	Mehtap Özdeğer	
11.00-11.20	Mehtap Özdeğer, Emine Zeytinli	19. Yüzyılda Murabaha Nizamnamesi Doğrultusunda Osmanlı Tarımında Selemcilik Faaliyetleri
11.20-11.40	Çiğdem Gürsoy	19. Yüzyıl Kredi Piyasasında Para Vakıflarının Rolü
11.40-12.00	Ali Şenyurt	Osmanlı Devleti'nde Poliçe Kullanımının Özneleri: Sarraflar ve Poliçeci Esnafı
12.00-12.20	Oya Şenyurt	19. Yüzyılda Faaliyet Gösteren Bazı Tüccar ve Banker Ailelerin Gayrimenkul Yatırımları
12.30-14.30	Lunch	

Nihat Turan I Seminer Salonu

Chair

Turan Açık

09.00-09.20	Leyla Aksu Kılıç	XVI. Yüzyıl Sonlarına Doğru Osmanlı Devleti'nde Tımarlı Sipahiler: Ordu ve Yöresinden Tımarlı Sipahi Profilleri (Fenari ve Diğerleri)
09.20-09.40	Zeynep Küçükceran	Organization of Production in Waqf Çiftliks: A Case study: Süle Çiftliği in Mihaliç
09.40-10.00	Fatma Öncel	Agrarian Labour and Production in Vakıf-Çiftliks of Tırhala from 1860s to 1880s
10.00-10.20	Nurgün Koç	Türkiye'deki Çerkes Evlerinin Sosyal Hayata Etkileri

10.30-11.00

Coffee-Tea

Panel- Vakıflara Yeni İktisadi Yaklaşımlar

Chair

Kayhan Orbay

11.00-11.20	Evgenia Kermeli	The Eighteenth Century Avariz Waqf as an Example of Ottoman Economic Ingenuity
11.20-11.40	Kayhan Orbay	The Waqf Economy and the Redistributive Functioning of Waqfs
11.40-12.00	Ahmet Köç	Vakıfların Finansal Yönetiminde Öngörülen ve Öngörülemeyen Giderler Üzerine Bir Değerlendirme
12.00-12-20	Özge Mete	Osmanlı'da Hayırseverliğin Kapısını Çalmak: Trabzon Gülbahar Hatun Vakfı'nın Zevāid-horānları

12.30-14.30

Lunch

Thursday, 6 October

Afternoon Session

Hasan Turan Kongre Salonu

Chair

Fulya Üstün Demirkaya

14.30-14.50

Nalan Turna

Osmanlı İstanbul’unda Mekânlar ve İnsanlar:
Sümbüllü Han Örneği

14.50-15.10

Ahmet Yaşar

18. Yüzyıl İstanbul Hamamlarını Haritalandırmak

15.10-15.30

Elif Sezer

“A Newly Blossomed Bud”: Dâyezâde’s Treatise
on Selimiye Mosque and Nouveau Literacy in the
18th Century Ottoman Cultural Milieu

15.30-15.50

Nadire Tuba Yiğitpaşa

Impacts of The British Architectural Style on
Ottoman Architecture

16.00-16.30

Coffee Tea

Chair

Kenan İnan

16.30-16.50

İbrahim Solak-
M. Ali Türkmenoğlu

XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Trabzon’da
Görülen Asayiş Sorunları ve Bunlar için Alınan
Tedbirler

16.50-17.10

Aslı Deliktaş

Toplumsal Algıda “Abd-ı Memluk”: Trabzon
Şer’iyye Sicillerine Göre Erkek Köle Kimliğini
Şekillendiren Dini ve Sosyal Teamüller

17.10-17.30

Pınar Ceylan

Relative Prices and the Evolution of Household
Durables Ownership in the Ottoman Empire
(1700-1850)

17.30-17.50

Gamze İlaslan

Abduction of Women and Elopement in the
nineteenth Century Ottoman Nizamiye Courts

Fahri Kuran Kongre Salonu

Chair	İbrahim Serbestoğlu	
14.30-14.50	Ali Efdal Özkul	Osmanlı İdaresinde Kıbrıs'ta Sağlık Faaliyetleri ve Salgın Hastalıklar
14.50-15.10	Burhan Çağlar	Mysterious Letter Shook Constantinople: The Incriminated Publication of Levant Herald on the Eve of the Cyprus Convention
15.10-15.30	Nami Şahin	Berlin Protokollerinde Osmanlı-İran Sınır Düzenlemesinin Arka Planı: Kotur Bölgesi
15.30-15.50	Necmettin Alkan	Osmanlı Modernleşme Sürecinde "Kadim" Avrupa Algısının Dönüşmesi

16.00-16.30 Coffee Tea

Chair	Mahmoud Yazbak	
16.30-16.50	Anđelko Vlašić	The Correlation between the Spatial Distribution of Forests and Pig Farming in Ottoman Slavonia
16.50-17.10	Bedirhan Laçın	Sharecropping System as a Labor Productivity Indicator in the Agricultural Production Economics of the 18th century Ottoman Empires' Aegean Region.
17.10-17.30	Ekin Mahmuzlu	Institutional Change in Market Structures and Agricultural Production in Trabzon Province in the second half 19 th Century
17.30-17.50	Elvan Topallı	A Turkish Cigarette Produced in America in Early 20 th Century: "Murad"

Nihat Turan I Seminer Salonu

Chair	Yasemin Beyazıt	
14.30-14.50	Bayram Sevinç	Basiretçi Ali Efendi'nin Payitaht Okumalarında Ortaya Konan Buhran Analizi ve Çözüm Önerilerinin Fert-Toplum İlişkisi ve Modernleşme Çerçevesinde Değerlendirilmesi
14.50-15.10	Aysun Sarıbey Haykıran	Tanzimat ve İskân: 1844 Nüfus Sayımında Aydın Sancağı'nda Aşiretler
15.10-15.30	Muammer Demirel	Osmanlı Devleti'nde İlk Nüfus Sayımı Üzerine
15.30-15.50	Boriana Antonova	Modernization 'from top to bottom': the Bulgarian Railway Concession from 1857
16.00-16.30	Coffee Tea	
Chair	Orhan Kılıç	
16.30-16.50	Ali Atabey	Identity Formation and Cross-Cultural Interaction between Foreigners and Local People in the 17 th -Century Istanbul
16.50-17.10	Demetrios Papastamatiou	Political Rhetoric and the Concept of State Legitimization from the Bottom-up: Reflections of the Reaya on the Ideal Statesmanship According to Arzuhals Forwarded from the Morea in 1787
17.10-17.30	Nilüfer Alkan Günay	18. Yüzyılda Hüdavendigar Sancığı'nın Vakıf Reayası Yörükleri ve Yönetim Erki Arasındaki İlişkiler
17.30-17.50	Yasemin Beyazıt	Kale-i Tavas Kazası Merkez ve Kırsalında Vakıf Kurumları, Yaşam ve Din (XVIII.-XIX. Yüzyıllar)
18.30- 20.30	Dinner	Sponsored (place to be announced)

Friday, 7 October

Morning Session

Hasan Turan Kongre Salonu

Chair

Ömer İskender Tuluk

09.00-09.20

Zekai Mete

XVIII. Yüzyıl İstanbul Evlerinde Mahremiyet:
Kadınların Yaşam Alanlarının Dışarıdan
Görülmesine Karşı Alınan Tedbirler

09.20-09.40

Muzaffer Özgüleş

Last Church Conversions on the Ottoman
Frontiers: Architectural History of the
Seventeenth Century Converted Mosques in
Europe and Oran

09.40-10.00

Dalila Senhadji

Oran, une Chronique Historique et Architecturale
des deux Périodes

10.00-10.20

Ahmet Tekin

Ottomanes (1708-1732) et (1791-1830)
Alevlere Teslim Olmak ya da Şehri Yeniden İnşa
Etmek: 1701-1756 Yılları Arasında İstanbul
Yangınları

10.30-11.00

Coffee-Tea

Chair

Cenap Sancar

14.30-14.50

Mehmet Yavuz

Osmanlının Trabzon Limanını Yapılandırma
Gayretleri ve Hazırlanan Projeler

14.50-15.10

Ömer İskender Tuluk

Harap Şehrin Kayıp Mekânları: 20. Yüzyılın İlk
Çeyreğinde Trabzon'un Tarihsel Topoğrafyası

15.10-15.30

Fulya Üstün Demirkaya

Meso Kastro'dan Ortahisar'a: Bir Mahalle'nin
Anatomisi

15.30-15.50

Esra Demirci Akyol

Mahalle Structures of the Seventeenth Century
Aleppo and Damascus According to Avarız and
Cizye Registers

12.30-14.30

Lunch

Fahri Kuran Kongre Salonu

Chair	M. Alaaddin Yalçinkaya	
09.00-09.20	Mariusz Kaczka	A Levantine Dragoman and a Bengali Woman: Sociability in the Diplomatic Milieu of Pera in the Eighteenth Century
09.20-09.40	Mahmut Halef Cevrioğlu	Janos Hoberdanez's Embassy to Constantinople (1528)
09.40-10.00	M. Nureddin Özel	Birinci Mahmud ve Nadir Şah Dönemi Osmanlı-İran Diplomatik İlişkilerinde Elçilik Heyetlerinin Karşılıklı Değerlendirilmesi (1736-1747)
10.00-10.20	Ü. Filiz Bayram	1784 ve 1786 Yıllarında Hindistan'dan Gelen İki Elçilik Heyeti
10.30-11.00	Coffee-Tea	
Chair	Uğur Üçüncü	
11.00-11.20	Ahmet Dönmez	II. Mahmud Dönemi Osmanlı İstihkâmları: Du Plat'ın Balkan Gezisi
11.20-11.40	Diren Çakılcı	Unutulmuş Bir Seyahat-i Hümayun: Sultan Abdülmecid'in Selanik Ziyareti
11.40-12.00	Zeki Çevik	Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre II. Wilhelm'in İlk Türkiye Ziyareti Ve Önemi (1889)
12.00-12.20	Emine Altunay Şam	19. Yüzyılın Son Evresinde Sivas Eyaleti Dahilinde ve Amasya Sancağında Ormanların Korunmasına Yönelik Alınan Tedbirler
12.30-14.30	Lunch	

Nihat Turan I Seminer Salonu

Chair	Mehmet Emin Üner	
09.00-09.20	Murat Alanoğlu	18. Yüzyılda Maktul Bir Osmanlı Veziri: Bağdat Valisi Hâfız Mustafa Paşa (İspanakçızâde) ve Katli Meselesi
09.20-09.40	Ertan Ünlü	18. Yüzyılda Sarraf Katilleri: "Devlet Malına Hâlel" in mi Yoksa Hizipleşme Kurbanları mı?
09.40-10.00	Onur Akan	Abdürreşid İbrahim Efendi'nin Trablusgarp Meselesine Dair Görüşleri
10.00-10.20	Murat Yolun	A Public Response to Quarantine in the 19th Century: The Case of Mitrovica
10.30-11.00	Coffee-Tea	
Chair	Necmettin Alkan	
11.00-11.20	Uğur Üçüncü	Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusunda Hizmet Eden Goltz Paşa'nın Ölümü ve Yankıları
11.20-11.40	Mehmet Biçici	I. Dünya Savaşında Osmanlı Devleti Urfa Esir Kampı
11.40-12.00	Jack Snowden	'Alemdar' Ship's Logs: An Ottoman Ship Hijacked to Trabzon for Service in the Turkish War of Independence
12.00-12.20	Aya Yomoto Ito	Osmanlı'nın Son Dönemindeki "31 Mart Olayı (1909)"nın Arka Planına Farklı Bir Bakış
12.30-14.30	Lunch	

Friday, 7 October

Afternoon Session

Hasan Turan Kongre Salonu

Chair	Ahmet Karaçavuş	
14.30-14.50	Hilal Kazan	Sultan II. Bayezid'a Hediye Gelen Kitaplar
14.50-15.10	Meriç Kurtuluş	Gazavâtnâmelerin Edebî Gücü ve Epik Kaynakları
15.10-15.30	Rıfat Günalan-Niyazi Çiçek	Tanzimat'ın Osmanlı Yazışma Geleneğine Etkisi Işığında Bürokraside Yaşanan Dil Problemleri
15.30-15.50	Nil Birol	Cevdet Pasha as Defender of Both Contract and Custom: The Use of Historical-Comparative Method in the Ottoman Legal Reform in the Nineteenth Century

16.00-16.30 Coffee Tea

Panel- Ottoman Edirne: Shaping the City on the Ground and in Imagination

Chair	Amy Singer	
16.30-16.50	Amy Singer	Osmanlı Kent Kurgusunun Belirleyicisi Olarak Mahalle: 15. yy. İlk Yarısında Edirne Örneği
16.50-17.10	Yavuz Güner	City on Stage, City as Stage: Festivities in early Ottoman Edirne
17.10-17.30	Yunus Uğur	Mapping a City, Using GIS: Locating Buildings and Mahalles in Edirne from 1361 to 1700s
17.30-17.50	Eyal Ginio	The Retaking of Edirne (July 1913) and the Shaping of a National Holiday under the CUP
Discussant	Roads Murphey	

Fahri Kuran Kongre Salonu

Chair

A. Mevhibe Coşar

14.30-14.50

M. Yaşar Ertaş-Hatice
Söylemez

Türkistan'da Bir Osmanlı İmamı: II.
Abdülhamid'in İmamı Mehmet Kamil Efendi'nin
Türkistan Seyahati

14.50-15.10

Irmak Kaçar

Eski Türkçeden Osmanlıcaya "Tapu" Kelimesi

15.10-15.30

Gülşen Özçamkan Ayaz

Trabzon Şer'îye Sicillerinin Diline Dair

16.00-16.30

Coffee Tea

Chair

M. Yaşar Ertaş

16.30-16.50

Mehmet Emin Üner

Osmanlı Devleti'nin Aşiretlerin İskânında Rakka
Eyaletinin Yeri ve Önemi (XVII. ve XVIII.
Yüzyıllar)

16.50-17.10

Mehmet Günay

Klâsik Dönemde Osmanlı Şehirlerinde İhtidâlar
(Manisa Örneği)

17.10-17.30

Benjamin Weineck

Limits of Legibility: Heterogeneous Semantics
and the Problem of Alevi History in the Early
Modern Ottoman Empire

17.30-17.50

Mustafa Akbel

Lâle Devrinde Galata'da Müslim-Gayrimüslim
İlişkileri

Nihat Turan I Seminer Salonu

Chair	Melek Öksüz	
14.30-14.50	Fatih Demirel	Selanik Vilayetinde Yabancıların ve Gayri Müslimlerin Eğitim Öğretim Faaliyetleri
14.50-15.10	Hatip Yıldız	Osmanlı'da İlk Sivil İdadi: İstanbul (Dersaadet) Mülki İdadi Mektebi (1874-1900)
15.10-15.30	Sena Hatip Dinçyürek	A Hamidian Tool of Administration? The "General Inspectorate of Rumelia" (1902-1909)
15.30-15.50	Fusun Gülsüm Genç	Şehzadelerin Hizmetindeki Görevlilerin Biyografileri Üzerine Bir Örnek: Sultan II. Abdülhamid Dönemi
16.00-16.30	Coffee Tea	
Chair	Mehmet Çoğ	
16.30-16.50	Songül Karaca	Kadıızâde Mehmed Efendi'nin Manzûme-i Akâid'i ve Tasavvufi Düşünceleri
16.50-17.10	İsmail Arslan	Köy Tarihi Yazımında Yeni Bir Kaynak Önerisi: Tasfiye Talepnameleri
17.10-17.30	Melek Sarı Güven	18. ve 19. Yüzyıl Ermeni Tarihçilerinin Eserlerinde "Osmanlı Tarihi"nin İzlerini Sürmek
17.30-17.50	Mehmet Tezcan	Laonikos Halkokondyles'in Tarihler'ine Göre Trabzon'un Türkler Tarafından Fethi (1461)
18.00- 19.00	Plenary Meeting of the CIEPO	
19.30- 20.30	Dinner	Sponsored (place to be announced)

ÖZETLER
(ABSTRACTS)

- 1. Panels are listed in alphabetical order on the basis of the name of the panel leader.**
- 2. The names of the other panelists of each panel are listed by
order of presentation.**

PANEL ÖZETLERİ

(PANEL ABSTRACTS)

OTTOMAN EDİRNE: SHAPING THE CITY ON THE GROUND AND IN IMAGINATION

This panel continues the project of rediscovering the history of Ottoman Edirne. The panel "From Byzantine Adrianople to Ottoman Edirne" (CIEPO, Rethymno, 2012) examined Edirne's transition from one imperial sphere to another in order to explore how the Byzantine city provided a foundation for the Ottoman one that followed. A double-panel, "New Perspectives on Edirne" (CIEPO, Budapest, 2014), presented papers focused on several themes across seven centuries of Ottoman history, demonstrating the complexity and largely unexplored richness of the city as a topic for research. Increasingly, scholars are drawn to the wealth of textual, visual, aesthetic and architectonic sources available for the study of Edirne in order to delve deeply into its history. The panel proposed for CIEPO XXII proposes four papers that consider the ways in which the Ottomans shaped Edirne, physically, and in imperial and popular imagination. These four papers again look at Edirne across the chronology of Ottoman history. Two of the papers focus on the spatial and socio-cultural organization of the city's population and its monuments and other buildings (Güner and Uğur). Each author has endeavored in a different way to establish the shape of the city in its early Ottoman centuries, often difficult in the absence of the original buildings or precise descriptions or maps from this era. The other two papers (Singer and Ginio) focus on how Edirne's space, its concrete manifestations and its symbolic dimensions, accommodated ceremonies and symbolic imaginings of the city. As a pair they highlight the continuous use of this space for festivities and rituals that articulated and communicated the identity and power of the empire itself.

1. OSMANLI KENT KURGUSUNUN BELİRLEYİCİSİ OLARAK MAHALLE: 15. YY. İLK YARISINDA EDİRNE ÖRNEĞİ

Amy Singer

Edirne was a small Thracian settlement when it was transformed into a garrison town with a fortress during the eastern campaign of the Roman Emperor Hadrian between 123 and 127 A.D. Especially as of the third century, the feature of being a castrum changed with the increase in public buildings, which can be observed in the depictions on coins, but that are not extant today. Although Edirne was transformed into a city, a basic change was not observed in its spatial structure and it did not spread outside of the fortress due to the political formation of the region throughout the entire Middle Ages. After the conquest of Edirne by Ottomans in 1361, connected to new conditions, the focuses of the new city were established by expanding beyond the boundaries of the Byzantine and Roman city within a short period of time. No doubt, this change does not only have a quantitative meaning. There was a basic change in the organization of urban space due to a change in the socioeconomic structure of the city. This study is based on the investigation of the morphological structure of Edirne in the first half of the fifteenth century during which it served as the capital city of the Ottoman Empire. Specific emphasis is given to the geographic formation of the neighborhoods which are structured by both the discretion of the political actors and customs in Islamic culture. This peculiar characteristic of neighborhoods in Islamic settlements provides us with the opportunity to trace the spatial transformation of the city. The aim of this study is to define the spatial organization of early Ottoman Edirne by analyzing the physical organization of neighborhoods.

2. CITY ON STAGE, CITY AS STAGE: FESTIVITIES IN EARLY OTTOMAN EDİRNE

Yavuz Güner

One defining aspect of Ottoman capital cities was as hosts for imperial celebrations. These included the events marking natural transitions like birth and death, as well as those more purposely planned festivities for key political and life events such as circumcisions, weddings, coronations, and military parades. As part of an ongoing project to elucidate the history of Ottoman Edirne, this paper will explore celebrations there, reading narratives from the Ottoman chronicles of the fifteenth and early sixteenth centuries (Aşıkpaşazade, Neşri, Oruç), together with the accounts recorded by foreigners who recorded their observations. The city of Edirne regularly hosted imperial festivities during its years as the principal seat of the Ottoman sultans and even after the establishment of Istanbul as the Ottoman imperial capital. Edirne's role as an alternate imperial stage adds further perspective to our understanding of the dynamic relationship between the two imperial cities. The festivities held in Edirne are also evidence for the evolving role of the city in the period after the recovery of the Ottoman polity after 1402. The recent volume edited by Faroqhi and Öztürkmen, *Celebration, Entertainment and Theatre in the Ottoman World*, illustrates how careful study of these aspects of culture enriches the study of history. Moreover, it suggests that performances of all types and in many different venues should be examined more closely for what they communicate about the displays and rituals of power, and how both the powerful and those over whom they held sway participated in these performances. Although Edirne is studied as a site of festivity in the seventeenth century (Sevinçli), none of the essays in Faroqhi and Öztürkmen's volume addresses the fifteenth century. Therefore, the present paper both contributes to the study of Edirne and offers a comparative perspective from early Ottoman festivities.

3. MAPPING A CITY, USING GIS: LOCATING BUILDINGS AND MAHALLES IN EDİRNE FROM 1361 TO 1700S

Yunus Uğur

This paper discusses the urban organization and the social context of Ottoman Edirne, focusing on aspects crucial for urban historians. The city's mahalles need to be historicized and located on a map in order to investigate numerous different attributes (status, profession, religion, etc.) registered about Edirne's inhabitants in historical sources. These data make it possible to demonstrate the dimensions of structural differentiation in the city and their spatial aspects: the distinctive features of specific mahalles and their qualitative proximity to other mahalles in socio-spatial as opposed to physical terms. The paper will thus discuss the historical development of Edirne's individual mahalles before the 1700s, as well as their geographical locations and public buildings. Because locating a mahalle or a single building on a map is often difficult, only a few studies have so far mapped the locations of mosques and mescids of an Ottoman city, mostly in the nineteenth or twentieth century. Most studies of public buildings in mahalles have situated them in relation their districts or in relation to other famous landmarks in the city, being unable to give their exact locations. Since today's topography and existing maps do not include some of the historical districts and landmarks, and since some mahalles have disappeared over time, it is sometimes impossible locate mahalles or public buildings with any precision. Nevertheless, recently developed Geographic Information System (GIS) Technologies and geographic methodologies that help determine the exact location of public buildings and the mahalles in the Ottoman urban historiography will be useful for studying the topographic structure, in this case, of Edirne. Information is drawn from tahrir, waqf, cizye, avarizhane, surety registers and city histories of Edirne in order to fix the approximate location of the mahalles on the city map.

4. THE RETAKING OF EDİRNE (JULY 1913) AND THE SHAPING OF A NATIONAL HOLIDAY UNDER THE CUP

Eyal Ginio

Edirne achieved iconographic significance in Ottoman writings on the Balkan Wars (1912-13). The wars transformed the image of Edirne in the eyes of Ottoman publicists. During the First Balkan War, Edirne became a symbol of civilian and military resistance. Its capitulation in March 1913, after a five-month siege, turned it into a symbol representing the entire Ottoman defeat during the First Balkan War. The city's liberation during the brief Second Balkan War rendered Edirne an emblem of the rejuvenation of the Ottoman nation under CUP leadership. For the Ottoman authorities, Edirne's retaking offered a long-awaited opportunity to present their own narrative of the Balkan Wars and to prove their claim to lead Ottoman society toward the future. Significantly, the Ottoman Army entered Edirne on 23 July, the Ottoman national holiday commemorating the revolution of 1908. The new symbolism of this date, uniting the return of liberty to the Ottoman nation and to Edirne, enabled the Ottoman authorities to stage mass celebrations marking 23 July, now the day of "two national celebrations". The city's liberation was celebrated through an array of local events. A combination of traditional rites of power combined with new emblematic symbols, often borrowed from the West, can be discerned in these celebrations. The Selimiye Mosque formed the main and sacred site of national and religious commemoration. Liberated Edirne provides a stimulating example of the combined patterns of official celebrations, sultanic patronage, and broad social participation to achieve political goals. Using archival sources, reports published in the Ottoman press and memoirs, this paper explores the celebrations initiated following Edirne's return to Ottoman rule. It discusses the ceremonies as part of a larger attempt to use holidays as a powerful tool to mobilize public opinion in favour of the CUP regime.

WATER HISTORIES: ENVIRONMENTAL, POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL IMPLICATIONS OF WATER MANAGEMENT IN THE OTTOMAN PROVINCES

Access to water, the basic resource for life, is taken for granted in advanced contemporary societies. But obviously this was not the case in earlier historical periods. The aim of the panel is to historicise the issue of water, by focusing on various aspects of water management and the uses of water in the Ottoman Empire. The four papers of the panel cover the private and the public, the urban and the rural, and the practical and the sacred, being in a fruitful dialogue between them. From a geographical point of view, our focus is on the Ottoman provinces, more particularly, Athens and the two biggest islands of the eastern Mediterranean, Crete and Cyprus. The first paper of the panel focuses on mosque fountains in Crete as a type of monument which connects the practical with the sacred, symbolic, side of water, because of their use concurrently for ablutions and for the everyday needs of the neighbourhood. The second paper of the panel dwells on water-intensive agriculture in Cyprus, discussing its rationale and how it was made possible despite the semi-arid climate of the island. The third paper of the panel deals with the role of state institutions and officials in the management of water in urban and rural Crete, and draws attention to the political, economic and social implications of this involvement. Building on the same theme, the fourth paper of the panel focuses on the water works performed by Hacı Ali Haseki, the voyvoda of Athens, between 1775 and 1795, as one of the mechanisms that he used to maximise his control of the town and its countryside and increase his revenue. The papers of the panel are based on Ottoman archival sources, travel literature, visual and archaeological evidence, and combine current trends in Ottomanist literature, predominantly environmental history, with innovative insights into aspects of political, economic, and social history at the micro-level.

1. AT THE INTERSECTION BETWEEN THE PRACTICAL AND THE SACRED: MOSQUE FOUNTAINS IN OTTOMAN CRETE

Antonis Anastasopoulos

Water is indispensable for the practical everyday needs of households in all human societies, but in Islam, in particular, water, furthermore, holds an important symbolic role because of its association with prayer. The holy sources of Islamic law, the Quran and the hadiths, contain a fair amount of references to water, which range from water as the gift of God to humans to practical advice as to how the faithful should perform their ablutions. Thus, water is associated with cleanliness and purity both at the practical and spiritual levels. The aim of the paper is to discuss several cases of mosque fountains and public fountains in the vicinity of mosques from the Ottoman period of the history of Crete as monuments that bridge these two aspects of water, the practical and the sacred, since they were used at the same time by the congregations of the mosques and by the inhabitants of the neighbourhoods around them. The paper will be based on Ottoman archival material, principally vakfiyes and other entries from the kadı registers of the town of Kandiye (Venetian, Candia; today, Heraklion), on travel literature, on visual resources (sketches and photos), and on archaeological evidence.

2. WATER-INTENSIVE AGRICULTURE AND THE ERA OF THE 'MEDITERRANEAN AUTUMN' IN EARLY MODERN OTTOMAN CYPRUS

Antonis Hadjikyriacou

The economy of early modern Cyprus was characterised by water-intensive agriculture: by the seventeenth century, sugarcane plantations of the Venetian period (which ended in 1571) gradually gave way to Ottoman-era cotton and silk as the most lucrative and prolific cash crops of the island. This shift lasted well into the nineteenth century. Yet, the contemporary observer of the ecology, geography, and climate of Cyprus would be incredulous to the possibility of maintaining an economy based on the production of export-oriented thirsty crops.

The paper brings together and synthesizes a range of Ottoman and European sources, cartographic material, travellers' accounts, local chronicles, and archaeological surveys in order to shed light upon the question of what made the cultivation of sugar, cotton and silk possible in early modern Cyprus. Following Faruk Tabak, it situates the island in the era of the 'Mediterranean autumn', and examines the reflection of large-scale, longue durée processes and shifting patterns in the economy, climate, or production that coincided with the transition from Venetian to Ottoman rule. Identifying the manifestations of the Little Ice Age in its Mediterranean form on the island, the paper documents how the climate, environment and landscape of the early modern period were different to what is experienced today. At the same time, it locates human agency in the management and administration of water resources not simply as a hierarchical application of imperial state policies and economic objectives, but also as a horizontal phenomenon involving non-state actors in creating the conditions that facilitated the irrigation of these crops, not only at the degree of making them sustainable, but also cultivating them for the purposes of export-oriented agriculture.

3. OTTOMAN OFFICIALS, STATE POLICY, AND WATER MANAGEMENT IN EARLY MODERN CRETE (1645-1830)

Yannis Spyropoulos

This presentation's main objective is to demonstrate how the Ottoman administration dealt with the challenge of water management in the framework of an insular space with a predominantly agricultural economy, such as the one of Crete. At the same time, it aims at highlighting the underlying connections between officialdom, the control of water, and the creation of power-relations in early modern societies. At the heart of the research that will be presented lies the involvement of the kadıs, the governors, and the island's military forces in the administration of water resources. More particularly, the paper addresses the issues of judicial intervention and of the application of Islamic and customary law concerning water, the role of the local authorities as regulators of its distribution between private individuals and

communities, the issue of public access to potable water, as well as the problem of construction and maintenance of water-related infrastructure. Moreover, water will be examined as a means of political negotiation between officials and the local population, but also as an element which fostered the creation of various networks between Cretans and the Ottoman elite and as a link between the island's countryside and its urban spaces.

4. WATER UNDER THE (DESTROYED) BRIDGE: HACI ALI HASEKI AND 18TH CENTURY WATER MANAGEMENT IN ATHENS

Katerina Stathi

In the early 1830s, after the departure of the last members of the Ottoman garrison from the Acropolis, a plan of Athens showed about 45 public fountains scattered around the city. Today, the only fountain still standing from the Ottoman period in Athens is the so-called 'Haseki fountain', named after the voyvoda of the city, who had established his estate in the western suburbs. The figure of Hacı Ali Haseki dominated the period between 1775 and 1795 with his severe and merciless rule. From among the many ways by which he imposed control on the local population and established his power, this paper will highlight his water-related feats.

The appropriation of land and its cultivation by forced labour needed hydraulic works that meant large-scale intervention on the natural environment and exploitation of sources. Haseki controlled extended olive groves and processing mills, for the benefit of which he had water conveyed from Kifissos River to the aqueduct in his estate. In the 19th Furthermore, the voyvoda was responsible for altering the landscape surrounding the other big river of the Athenian plain that ran through the city, Ilissos. During the construction of the wall by which he surrounded the city in 1778, the Roman-era bridge and other riverside ancient temples, depicted in several sketches and drawings by European travellers, were demolished and used as building material.

The Ottoman archival material at hand (imperial decrees, judicial and military records as well as land property registers), will be combined in

this paper with local Greek chronicles and travellers' accounts in a first attempt to correlate the importance of water management with the establishment of power in a provincial but historic town such as Athens in the 18th century.

OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E TARİH YAZIMI VE GELENEĞİN İCADI

Tarihçilerin toplumsal ve siyasal koşullar çerçevesinde gelenek icat etmeleri, gündemlerindeki bir uygulamayı veya yaklaşımı meşrulaştırmak için kendilerine geçmişten dayanak bulmaları, Osmanlı tarihi boyunca rastlanılan bir durumdur. Bu açıdan eski gibi görünen ya da eski olma iddiasındaki "gelenekler" in kökenleri sıklıkla oldukça yakın geçmişe dayanmaktadır. Geleneğin icadı kavramı her ne kadar ulus devletlerin, ulus tarihi yazmak için kullandığı bir yöntem olarak bilinse de, tarihin çeşitli evrelerinde, farklı siyasal sistemlerinde çeşitli amaçlar için gelenekler icat edildiğini gözlemleyebiliriz. Dolayısıyla bu panelde geleneğin icadı kavramını hayali cemaatleri bir arada tutacak marşlar, hikâyeler ve semboller üretmekte kullanılan birincil anlamının dışında değerlendireceğiz. Bu panelde, kurumlara meşruluk kazandırmak, inançları, değer yargılarını ve davranış kalıplarını topluma aşılıp aktarmak için icat edilen gelenekleri uzun Osmanlı tarihi içerisinde bütünsel olarak ele alacağız.

Osmanlıda tarih yazarların siyasal gündem doğrultusunda gelenek icat etmeleri XV. Yüzyıl'a Ankara Savaşı'na kadar dayanmaktaydı. Zira bu dönemden itibaren siyasal hâkimiyetlerini pekiştiren Osmanlılar hem hükümlüklerini meşrulaştıracak bir köken bulmak için hem de güncel iç tartışmalarda meşruiyet zemini kazanmak için tarihe yönelmekteydiler. Bu ilgi neticesinde devletin ortaya çıkışı ve eski hükümdarların iktidarlar dönemleri üzerine farklı siyasal gayelerle tarihler yazılmaya başlandı ve siyasal meşruiyetin temelini eski hükümdarlara dayandırılan gelenekler aldı.

XIX. yüzyıla gelindiğinde ise Osmanlı aydınlarının içinde bulunduğu dünya büyük bir dönüşüm içerisindeydi. Başta bürokratlar, ülkenin tüm okuryazar kesimleri dönüşümü açıklama ve yaklaşım geliştirme

çabasındaydılar. Bu süreçte hemen her görüşten aydınlar fikirlerini ve yaklaşımlarını savunmak için tarihten dayanak noktaları arıyorlardı. Bu arayış özellikle ortaçağ İslam tarihine yönelmekteydi; çok çeşitli konulardaki yaklaşımlarına erken İslam tarihinden gelenek icat ederek meşruiyet kazandırıyorlardı. İslamiyet'in ilk dönemlerinin meşruiyet zemini olarak kullanılması Osmanlı-Türk düşünce hayatında 1920'li yılların sonuna kadar değişen yoğunlukta sürmüş, iktisadi, toplumsal, siyasi konuları içermiştir. Siyasal söylemdeki tarihsel referans noktasının uzun süre sabit kalışı, 1920'lere değin Osmanlı-Türk düşüncesinin temel amacının devletin ihyası olmasına bağlanabilir.

Fakat Cumhuriyet'in ilanından itibaren devletin ihyasından yeni bir devletin ve ulusun inşası fikrinin ortaya çıkmasıyla, siyasal söylemde geleneğin icat edildiği kaynaklar radikal bir dönüşüme uğramıştı. Bu kez milattan önceki binyıllara kadar gidilerek cumhuriyetin Türklerin en eski, en ideal ve en meşru rejimi olduğu kanıtlanmaya çalışıldı. Kadim Türk tarihi öne çıkarılmasının sonucunda Osmanlı döneminin Türk tarihindeki yerinin zayıf olduğu imajı yaratılmaya çalışıldı. Osmanlı, cumhuriyetin aksine, Türklerin tarihiyle mutlak bir uyumsuzluk, Türklere karşı zararlı bir yapı halinde açıklandı.

Farklı açılardan ve dönemlerden yaklaşarak göstermeye çalışacağımız üzere siyasal söylemde nereden ve nasıl gelenek icat edildiği üzerine yapılacak çalışmalar hâkim devlet felsefesini ve ideolojisini anlamamıza olanak verecek, siyasal düşüncedeki devamlılıkları ve kırılmaları ele almamızı kolaylaştıracaktır.

1. TANZİMAT ÖNCESİ OSMANLI TARİH YAZIMINDA “GELENEĞİN İCADI”

Ayşe Asude Soysal Doğan

XV. yüzyıla gelindiğinde Osmanlılar Anadolu ve Rumeli'nin önemli bir kısmını hâkimiyetleri altına almışlardı. Fakat böylesine geniş bir alana hükmetmelerine rağmen, Cengiz ve ahfadının darmadağın ettiği Müslüman ve Türk coğrafyasının batı sınırında kendilerine bu âlemin yeni efendileri kabul edilmeyi sağlayacak İslâmî ve asâleti tasdik olmuş bir

şecereden yoksundular. Devleti kuran hanedanın ne Anadolu'ya hangi zaman geldiği, ne başlarda İlhanlılara mı, Selçuklulara mı tâbi olduğu, ne İslam inancına bağlılık dereceleri, ne Osman'ın isminin aslında nasıl telaffuz edildiği kesindi. Bu durum modern araştırmacılar için nasıl “kara delik” olarak nitelenecek kadar belirsizse, gizemliyse, ilk Osmanlı tarih yazarları için de pek çok açıdan öyleydi. Dolayısıyla “Kuruluş Devri”nin bütün muğlaklığına rağmen Ahmedî, Şükrullah; Enverî, Aşıkpaşazâde, Neşrî, gibi ilk Osmanlı tarih yazarları kendi geçmişlerini pragmatik bir şekilde kurgulayabildiler. Tabii ki bu yazarlar daima birbirini destekleyen ve aynı ideale hizmet eden eserler ortaya koymamışlardı. Zaman, mekan, sistem, konjonktür, ideoloji, “zamanın ruhu”, büyük dönüştürücüler gibi değişkenlere doğrudan bağlı olarak ve tabii aynı dönem ve mekanda birbirinden farklı değişkenlerin farklı tarih yazışlarını mümkün kılışı sebebiyle Osmanlı hakimiyetinin devam ettiği uzun süreçte de, yıkılan yapının büyük oranda vârisi kabul edilen cumhuriyet döneminde de yazarlar değişik okumalara açık eserler ortaya koydu. Osmanlı İmparatorluğu'nun hükmettiği çağların tarih yazıcılığı, geleneksel ve modern olmak üzere kabaca iki döneme ayrılrsa dahi bunlar da kendi içinde homojen yapı arzemedi; kültürel kökleri, devirleri, türleri, gelenek inşaları, meşrulaştırma saikleri açısından birçok farkları oluşu onları inceleme konusunda modern devirlerin araştırmacılarının alâkasını celbediyor. Çünkü modern tarihçiler geleneksel dönemlerin tarihini, onların bıraktıkları her türlü maddî-manevî kalıntıyı çözümleyerek yazarken, onların zihniyet dünyasını anlamaya/kurmaya da gayret ediyor. Dolayısıyla bu bildiri de geleneksel dönem Osmanlı tarih yazarlarının ihtilafı, gelenek mûcidi, zamanın siyasetine, ideolojisine hizmet veya kimi zaman muhalefet eden eserlerini tekrar okumayı ve “gelenek icadı”nın sadece ulus devletlerin ortaya çıktığı yakın çağların bir özelliği olmadığını ortaya koymayı amaçlıyor.

2. SON DÖNEM OSMANLI DÜŞÜNCE DÜNYASINDA ERKEN İSLAM TARİHİ VE “GELENEĞİN İCADI”

Mert Can Erdoğan

XIX. Yüzyıl'da Osmanlı İmparatorluğu'nun Batılı güçler karşısındaki askeri ve iktisadi zayıflığı Osmanlı düşünce hayatının temel konusu haline gelmişti. Devrin bürokrat ve düşünürleri bu zayıflığın ancak gerçekleştirilecek reformlar ile aşılabileceğine inansa da izlenecek yol haritası konusunda farklı yaklaşımlar oluşmaktaydı. Hemen her görüşten aydın fikirlerini savunmak için tarihten dayanak noktaları aramaya başlamıştı. Fakat bu arayış özellikle ortaçağ İslam tarihine yönelmişti. XIX. yüzyılda erken İslam tarihine yönelik ilgi siyasi, iktisadi ve toplumsal konuları kapsamakta ve güncel konularda farklı yaklaşımları savunan taraflar, erken İslam tarihini kendi yaklaşımlarına göre yorumlamaktaydı. Bu bağlamda iktisadi serbestiyi savunanlar, erken İslam tarihinin bir ekonomik liberalizm devri olduğunu öne sürüyordu. Öte taraftan ise kalkınmanın ancak sanayileşme ile mümkün olacağını düşünenler erken İslam tarihinde Müslümanların sanayide ve teknikte oldukça ileri olduğunu vurguluyor ve Osmanlı'nın da benzerini yapması gerektiğini savunuyorlardı. İktisadi dönüşüm gibi XIX. yüzyıl Osmanlı düşünce hayatında önemli yeri olan anayasa ve meclis talepleri de erken İslam tarihinden dayanaklarla tartışılmaktaydı. Bu dönemde anayasa ve meclis düzeninin, İslam'ın ilk dönemlerinde uygulanmakta olduğu çeşitli düşünürlerin yazdığı tarihlerde iddia edilmekteydi. Bu yaklaşıma göre Emeviler dönemine kadar İslam Devleti meşveretle yani uzlaşa ile yönetilmişti. Söz konusu iddialara karşı çıkanlar ise tıpkı anayasa ve meclis yanlıları gibi erken İslam tarihinden dayanaklar bularak güçlü bir monarşinin İslami bir usul olduğunu savunuyorlardı. Erken İslam tarihi hakkındaki farklı yaklaşımlar sık sık dönemin gazetelerinde yer bulmakta ve siyasal önermelerle iç içe geçmekteydi. Dahası Filibeli Ahmet Hilmi ve Namık Kemal gibi yazarlar siyasal yaklaşımlarını meşrulaştırmak için müstakil İslam tarihleri yazacak kadar Erken İslam tarihine ilgi duymaktaydılar. Tüm bu tartışmalar geç dönem Osmanlı aydınlarının hem siyasal konularda hem de iktisadi meselelerde kendilerine dayanak merkezi

olarak erken İslam tarihini seçtiğini göstermektedir. Bu bağlamda, son dönem Osmanlı düşünce dünyasında ortaya konan tarih metinleri üzerinden yapılacak bu çalışma, siyasal meşruiyetin tarihsel odak noktası olarak Erken İslam tarihinin seçilmesinin anlamını ele almaya çalışacaktır.

3. TÜRKİYE'DE ULUS-DEVLETLEŞME SÜRECİ BAKIMINDAN TÜRK TARİH TEZİ'NE "OSMANLI" TASARISI

Gökay Yavrucuk

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de 1920'li ve 1930'lu yıllara yayılan devrim sürecinde eski-yeni çatışması çerçevesinde yeniden tanımlanan, “Osmanlı'nın Türk tarihindeki yeri”ni anlamaktır. Bunun için devrimlerin fikri altyapısının iki dayanağı, Fransız Devrimi etkisi ve güncel siyasi ihtiyaçlar hesaba katılarak, Türk Tarih Tezi ve Türk kimliği, yani cumhuriyetin ideolojisi incelenecektir.

Cumhuriyet öncesinde Türkçülükle eş zamanlı ve rekabet içinde siyasallaşan İslamcılığın, Osmanlı (dolayısıyla padişah/halife) ile İslam'ı eşleştirme çabası başarılı olmuştu. Artık Türkçüler dahi eski rejimi İslam'dan bağımsız düşünemiyordu. Cumhuriyetin ilanı, Bir grup aydınının askeri güce dayanan siyasal otoriteye ulaşmasının sonucuydu. Devrimlerin halk tabanına yayılması için, cumhuriyetle ayrılmaz bir ulusal kimlik inşa edildi. Ulus inşası aynı zamanda gelenek icadı oldu. Birinci Türk Tarih Kongresi'nde duyurulan ve Türk Tarihinin Ana Hatları ile betimlenen, dünyadan etkilenmeden onu şekillendiren bir Türk imajı yaratılarak güçlü Müslüman kimliğinin karşısına kondu. Türk Tarihin Ana Hatları, Nutuk ve Medeni bilgiler karşılaştırıldığında tasarlanan tarih, siyasi program ve kimlik arasındaki mutlak uyum açıkça görülebilmektedir. Nitekim eski-yeni çatışmasının ilk boyutunda, cumhuriyeti onaylayacak gelenekler icat edilmiştir. Süreçte demokrasinin, seçimin, laikliğin, eşitliğin Türk tarihine mutlak uyum sağladığı savı öne sürüldü. Çatışmanın ikinci boyutunda aynı sav ters işletildi. Türklerin demokrat yönetimlerine el koyan “gasıp Osmanlı” imajıyla Osmanlı gayrimeşru ilan edildi. Paralel olarak Arap ve Fars kültürlerini ihya etmiş, Türk kültürünü geriletmiş “Türklük karşıtı Osmanlı” imajı yerleştirildi. Son olarak, bilimin, ilerlemenin

karşıtı “gerici Osmanlı” modeliyle eskinin yergisi tamamlandı. Yaratılan yeni tarihte “mükemmel yeni” ve “mutlak kusurlu eski” konumunu almıştı. Fakat Osmanlı bahsinin sakıncalı bulunan tarafları vardı. Böyle bir konunun Osmanlı özlemi yaratmasından endişe edilerek, tarih kitaplarında Osmanlı bölümleri kısa ve yüzeysel tutuldu. Anadolu’daki Türk varlığı, Hititlerin Türk oldukları savıyla eskilere götürüldü.

Özetlenen gelişmelerin anlaşılması, Türkiye’de ulus-devlet inşası sürecinin bir boyutu olarak gelenek icadı, eski-yeni çatışmasının fikri altyapısı ve güncel pratikle ilişkisi dâhilinde “Osmanlı”nın konumunu açıklamaya imkân tanıyacaktır.

THE MANY FACES OF OTTOMAN IDENTITY: TRANSFORMATIONS FROM INCLUSIVE TO EXCLUSIVE

This panel analyzes the reflexive nature of Ottoman identity by evaluating the modes of its construction and expression through various channels from the conquest of Constantinople in 1453 through the collapse of the notion of Ottomanism in the Young Turk Era. Ottoman identity has mostly been described as a Turco-Muslim prerogative. By taking a long-durée approach this panel seeks to reassess this view. “The ‘adh-nāme after 1453: recognising the identity of the merchant foreigner,” commences this panel’s presentations. It evaluates the formulation of early Ottoman self-identity through recognition of the merchant foreigner in a legal framework inherited from Byzantine predecessors. This paper establishes how Ottomans othered foreign merchants and thus qualified themselves while laying claim to being the new rulers of Constantinople. This paper establishes the Ottomans as an integral part of the Mediterranean trading circle. “Diversifying the foreigner: incorporating Muslim migrants into the Ottoman citizenry” analyzes the construction of late-Ottoman identity through modes of incorporating rather than excluding foreigners. It picks up when the very privileges discussed in “The ‘adh-nāme after 1453” had metamorphosed into an obstacle in Ottoman efforts to consolidate authority within its own domains. In this context, vying for new and loyal Muslim citizens proved to be leverage that the Hamidian regime did not

refuse. “Re-interpreting the Ummah: the late-Ottoman Muslim intelligentsia on ‘unity’” continues the debate on the place of Muslims in the late Ottoman state’s perception of itself. It demonstrates how the ulema and the Muslim intelligentsia interpreted the ideals of the French revolution to fit Ottoman and Muslim realities, only to discover a discrepancy between their understandings of the notion of the ummah and an “Ottoman ummah” that included non-Muslims. “The feasibility of a multi-religious and multi-ethnic late-Ottoman identity” is the closing paper of this panel. Its focus provides a shift from the clerical to the secular members of the intelligentsia. It specifically examines the intellectual formulation of Ottomanism by a member of one of the non-dominant groups: the Albanian Ismail Kemal Bey. While evaluating the feasibility of the survival of a multi-ethnic and multi-religious Ottoman identity, this paper closes with notes on its ultimate failure—a failure that would transform the subject of the paper from a proponent of Ottomanism to the founder of an independent Albania. This panel thus commences with diverse foundations, contemplates unity in heterogeneity, and finally comes to terms with the (non-)inevitable outcome of divergent paths.

1. THE ‘AHD-NĀME AFTER 1453: RECOGNISING THE IDENTITY OF THE MERCHANT FOREIGNER

Taylan Güngör

Privileges, a modus operandi of the Byzantine world, were continued after 1453 by the successive Ottomans. This inherited tradition fundamentally shaped Ottoman diplomatic relations with the Latin trading nations and followed well-established patterns set by their Byzantine predecessors.

The early treaties after the conquest of Constantinople were aimed essentially at reducing tariff discrimination against foreign traders. These agreements additionally allowed foreign traders to settle internal disputes through their own legal procedures. In the case of the Ottomans, however, it was not until the century following the conquest that they initiated a new drive for capitulations. Until then, previous norms continued.

Written in Greek, the Genoese of Pera were immediately granted concessions after the conquest. Commercial arrangements granted by Mehmed II were not only limited to the Genoese, but were also extended to the Venetians, both in the treaty of 1454 and that of 1479. Although the Ottoman treaties adapted themselves to the principles of Islamic law, the patterns of the Byzantine privileges were followed.

These agreements, guaranteeing privileges to foreigners within the Ottoman domains, not only had commercial consequences, but also played a part in the construction of Ottoman self-identity both regionally and locally by recognising the role, and, implicitly, the identity of the merchant foreigner.

In illustrating the inherited relations between Ottoman economic acumen and Latin trade, and the implications of pecuniary as opposed to religious considerations, I argue that rather than being outsiders, the Ottomans were an integral part of the Mediterranean trading circle. The sources I use for this argument are the aforementioned treaties and notary records.

2. RE-INTERPRETING THE UMMAH: THE LATE-OTTOMAN MUSLIM INTELLIGENTSIA ON 'UNITY

Yakoob Ahmed

The last Ottoman century witnessed increased and varying efforts on the part of the state to crystallize the image it was constructing of its proto-nation. In this context, trends of migration and naturalization proved to be processes that provided the host state an opportunity to other the sending state and to define its self. The foreigner who migrated to the Ottoman dominions and was a potential citizen nuanced the formulaic "official" nationalism engineered to be consumed by an "Ottoman citizenry" in order to ensure the loyalty of those living within its borders, while convincing those who lay beyond it of its essential truth and right to rule. This paper focuses on foreigners migrating to the Ottoman dominions over the course of the reign of Sultan Abdülhamid II who do not conform to the traditional representation of who constituted a foreigner, i.e. Great Power subjects living above Ottoman law and

exploiting capitulatory privileges. Specifically, it evaluates the process under which non-refugee Muslims from diverse origins became Ottoman citizens.

Amidst historiography that interprets the Hamidian regime as either being pan-Islamist or exclusivist in favour of Sunni Muslims, this paper aims to reveal the discrepancies between how the state defined "who is a citizen?" through official memoranda (whether through government ministries or alternative organs, e.g. state schools) and who it chose to naturalize and/or provide the benefits of a naturalized citizen to (as revealed through case studies gathered from the Ottoman Archives). This paper thus illuminates the significance of the experiences of those individuals, hitherto neglected by history, whose loyalty and citizenship was contested over by the Ottoman state and readily incorporated into the self-perception of its identity.

3. DIVERSIFYING THE FOREIGNER: INCORPORATING MUSLIM MIGRANTS INTO THE OTTOMAN CITIZENRY

A. Ebru Akcasu

No sooner had the Young Turk revolution been declared in 1908 than the French ideals of 'Liberté, égalité, fraternité' made their way into the rhetorical chants of the revolutionaries as 'Hürriyet, Müsavat and Uhuvvet'. Much has been made of the influence of Western thought on the revolution, but very little attention has been paid to the indigenous and inherently Islamic aspects of meaning to such slogans. Furthermore such slogans and the revolution in itself were aimed to consolidate 'unity' within the Empire amid fear of further territorial losses in the Balkan provinces. However, Ottomanism from within the precepts of Islamic thought requires further scrutiny.

In particular, what of the ulema and the Muslim intelligentsia? I argue that within the Muslim religious circles both in Istanbul and the other cities around the Empire, the ideal of Ottoman unity became further significant in maintaining the territorial integrity of the Empire. Furthermore religious 'proof pamphlets' and articles in the Ottoman newspapers presented from the Islamic

perspective that the Muslim intelligentsia sincerely believed in the unity of all Ottoman peoples for the safeguarding of the Ottoman Empire. It was presented that unity as Ottoman subjects under an efficient Islamic leadership and the law could bring back pasture anew so long as all Ottomans were to be brought into the project. Thus, a complexity arose where the idea of belonging to a Muslim ummah somewhat clashed with the idea of what some Muslim thinkers described as belonging to an ‘Ottoman ummah’.

4. THE FEASIBILITY OF A MULTI-RELIGIOUS AND MULTI-ETHNIC LATE-OTTOMAN IDENTITY

Stefano Taglia

Set against the backdrop of the late Ottoman Empire, this paper analyses the meaning of identity as conceived within the ideology known as Ottomanism. Since its emergence, various religious and ethnic communities that were its subjects and citizens negotiated the meaning of the Ottoman state and its identity. In most cases, apart from the period that spanned the 16th through the 18th centuries when the Empire seems to have been following a course of religious and ethnic rigidity, all of the different components of Ottoman society have contributed greatly to the discussion around and the formulation of an Ottoman identity. The period of Young Turk intellectuals in self-imposed exile is no exception; it is, rather, one of the peaks of multi-religious and multi-ethnic cooperation in the formulation of an Ottoman identity.

Until the Revolution of 1908, when the Turco-Muslim component of the Young Turk organisation took the upper hand and opted for ethno-religious specificity, Ottoman identity followed a strong inclusive, sometimes positivist, discourse and the future of the Empire was imagined as one in which all Ottoman groups would contribute to the formulation of the meaning of state, society, and identity.

By looking at the contribution of Ottoman Albanian Ismail Kemal Bey to the Young Turk discourse, this paper evaluates the actual feasibility of the multi-religious, multi-ethnic

project formulated by the thinkers of the Young Turk umbrella organisation. Through a study of Kemal’s thinking, actions and relationship with the upper strata of the Young Turk intellectuals, the paper intends to shed light on the possibility of success of Ottomanism, as a discourse on identity. The sources analysed in the paper range from the private archives of Italian historian/diplomat Renzo Falaschi (related to Ismail Kemal by marriage), to the National Archives of Albania in Tirana and the Ottoman Archives in Istanbul.

LITERARY STUDIES IN AID OF HISTORICAL STUDIES

The aim of this panel is to be a modest reminder of the value of literary studies for the general study of history. It does not imply that literary studies are not important per se, but it would like to emphasize that the ways literary studies can assist historical studies are manifold and that literature, whatever its form, contains information of varying importance for the historians. To this end, we shall present four papers that exemplify some ways in which the study of literature can be an aid to historical studies.

Let us take the case, albeit the relatively rare one, in which historical (or possibly pseudo-historical) information is found exclusively or almost exclusively in literature. The first paper, “Tatavlı Mahremî’s Shehname: A literary text or historical source” will present such a case from the 16th century.

Ideological trends are refracted through the minds of literary personalities. The second paper, “Features of *şāhib-ķırān* in Muḥibbī’s *divan*”, will give an example of how to get information on historical ideological trends through literature, in this case through the *divan* of Sultan Süleyman I.

More often than not, various literary genres must be included in the search for historical information. The third paper, “The Far Ottoman South”, will deal with aspects of the cultural history of Ethiopia and Sudan as documented by chronicles, travelogues and poetry, thus giving an example of assembling information on culture through literature.

Literary methods of investigation can yield information that is pertinent to the study of history. The fourth paper, “A comparative study to determine chronotopic identities of the era of Ahmed III for inclusion in the historical discourse on this period”, will attempt to show that literary chronotopic identification has social and therefore historical relevance.

The four papers are not on one and the same narrow topic; in other words, we do not, for example, offer four cases of historical information found only in literary works. However, together the four papers illustrate, we hope, what we all know: that many of the

results obtained in literary studies must definitely be included in the historical discourse.

1. TATAVLALI MAHREMÎ’S SHEHNÂME: A LITERARY TEXT OR HISTORICAL SOURCE

Hatice Aynur

One of the notable topics in the second volume of Tatavlı Mahremî’s (d. 1535) Shehnâme is the military expedition of Selîm I to Egypt. Although Mahremî did not partake in the campaign of Selîm I himself, he narrated in detail, in his Shehnâme, how the Ottoman army went to Egypt. He described the Mamluks’ preparation for the fight against the Ottoman army, and he wrote about the battle that took place between them. From Mahremî’s narration, it can be understood that his main sources were the eyewitnesses of Selîm I’s campaign. Until today, Mahremî’s texts were accepted as literary texts; hence, historians paid no attention whatsoever to them. In this paper, I will discuss Tatavlı Mahremî’s Shehnâme as a valuable historical source. In order to explain how Shehnâme, as a text, is important in bringing to light unrecorded events from the era of Selim I, I will focus on a significant event, which was narrated only by Mahremî. Mahremî’s accounts state that one night, the Mamluk army raided the Ottoman army in Cairo, with the help of the Egyptian women who were entertaining the Ottoman soldiers. This event refers to an unexpected raid that allegedly took place, but was never mentioned in any other Turkish or Arabic

primary source. I will also compare Mahremî’s narration of the night with other primary sources such as Ibn Kemâl’s *Tevârih-i Âl-i Osmân*, İdris-i Bitlisi’s *Selîmnâme*, and Keşfi’s *Selîmnâme*.

2. FEATURES OF ŞAĦIB-KİRÂN IN MUĦİBBÎ’S DIVANS

Christiane Czygan

This paper will explore the unpublished Hamburg manuscript (961/1554) of Kanuni Sultan Süleyman’s divan and its sister manuscript (IÜK no. 5467) 973/1555-56 published in facsimile by Günay Kut. The socio-political impact of royal Ottoman poetry, which has hitherto been un(der)represented in literature, will be analysed in terms of the state-ideology. Historiography associates Kanuni Sultan Süleyman’s rhetoric and ideology with the shift from şâhib-kırân towards a Sunni-religious line promoted in the second phase of his reign. Attributed to the Moghul ruler Timur, the term şâhib-kırân refers to the astrological conjunction of Saturn-Jupiter or Jupiter-Venus. It was considered a highly auspicious sign and was believed to indicate world domination and invincibility. More generally, the term şâhib-kırân refers to a cosmological perspective of Iranian provenance, which combines Islamic and pre-Islamic features. It is striking, therefore, that the shift in paradigm towards Sunni-Islam roughly coincides with the thirty years of Sultan Süleyman’s first period of rule (1520 to 1550). As a poet and master of rhetoric, Süleyman draws on this cultural heritage to unite diverse elements of Ottoman society. Although the divans under scrutiny do not employ the term şâhib-kırân explicitly, they make frequent reference to the heavens, cosmological myths and pre-Islamic symbols. In this paper I will draw attention to these references, as well as to the elements of social and religious heterogeneity within the two divans. My aim will be to demonstrate how Süleyman alludes to the şâhib-kırân perspective in order to promote social cohesion among Sunnis, Christians, Alavis, and even Kälender-rebels.

3. THE FAR OTTOMAN SOUTH

Gisela Procházka-Eisl

It is well known that poetry can significantly contribute to our knowledge of Ottoman history. A good example is Ottoman Hungary, which is mentioned in numerous poems that deal with specific events and/or problems in that province. Many lines of these poems are invaluable pieces for the reconstruction of the mosaic of Ottoman history in Hungary. But what about the more remote and peripheral Ottoman lands, which are generally not well documented? My paper is an attempt to answer this question with regard to the provinces south of Egypt, Sudan and Ethiopia. For some reason these regions were not in the focus of Ottoman historians, who wrote about them briefly and infrequently. Three categories of sources will be analyzed for information about Ottoman Sudan and Ethiopia:

- 1) Prose chronicles, mainly those used by Cengiz Orhonlu in his *Osmanlı İmparatorluğu'nun güney siyaseti. Habeş Eyaleti*; but also several *Selîmnâmes*.
- 2) Travelogues: Besides the well-known *Seyâhatnâme* of Evliyâ Çelebi (vol. 10), two other Ottoman travelogues on Ethiopia will be examined, the *Habeş Seyâhatnâmesi* by Mehmed Mihrî and by Şâdıq el-Mü'eyyed (both around 1900).
- 3) Poetry – not yet specified

Our working hypothesis is that poetry and travelogues—genres primarily meant to “delight and instruct”—can also serve as sources of information on historical and cultural matters. In the case of Sudan and Ethiopia, we hope to gain a deeper understanding of the Ottoman conception of remoteness, the exotic, and cultural diversity. Our paper will also analyze Ottoman stereotypes concerning race and local cultural and religious practices.

4. A COMPARATIVE STUDY TO DETERMINE CHRONOTOPIC IDENTITIES OF THE ERA OF AHMED III FOR INCLUSION IN THE HISTORICAL DISCOURSE ON THIS PERIOD

Edith Gülçin Ambros

Three corpora of poems written during the era of Ahmed III (ruled 1703-1730) will be studied comparatively to determine chronotopic identities as described by Jan Blommaert in his paper “Chronotopic identities”, *Tilburg Papers in Culture Studies*, Paper 144, September 2015. All three corpora are sizeable and each is of a different genre or sub-genre. This study does not involve as yet unedited material; some of the poems are published, some are in unpublished MA theses. The study’s innovative aspect is the comparison of these three corpora with the aim of determining chronotopic identities.

One of the corpora is of chronogram poems on the conquests of Ahmed III, another of chronogram poems on fountains built in this era, and the third of şarkıs singing of the pleasurable aspects of this period. Some of these poets are represented with poems in more than one corpus. In addition to a general comparison, partial comparisons will be made: one between the two sorts of chronograms and another between the chronograms of both sorts and the şarkıs. The results should be informative, especially but not only because the three corpora are on topics of varying “lightness”. The identification attempted will not be restricted to the literary context but will include as far as possible social and political aspects. Through determining chronotopic identities of the era of Ahmed III, the study aims to add a further dimension to the historical discourse on this period in a form not attempted yet.

19. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ'NDE KREDİ PİYASASININ BELİRLEYİCİ MÜESSESELERİ VE BAŞLICA AKTÖRLERİ

Osmanlı ekonomisi ve finansal sisteminde kredi ihtiyacını karşılayan yardımlaşma sandıkları ve para vakıfları gibi müesseseler bulunmaktadır. Müesseselerin yanı sıra şehir ve kasabalarda sarraflar, poliçeci esnafı, murabahacılar,

selemci adı verilen tüccarlar ve mültezimler ile özellikle İstanbul'da gayrimüslim banker ve tüccarların oluşturduğu "Galata Bankerleri" kredi piyasasına yön veren aktörlerdir. Panelde, bu müesseseler ve aktörler finansal sistemde sırasıyla tanıtılarak 19. yüzyıl faaliyetleri kapsamında incelenmiştir. Kadı Sicilleri ve arşivlere dayalı birincil kaynaklardan tespit edilen belgelerle kredi piyasasının eksik ve bilinmeyen yönleri aydınlatılmıştır.

İslâmiyetin başlangıcından itibaren İslâm borçlar hukukunda önemli yeri olan selem, "nitelikleri belirlenen vadeli malın peşin bedelle satımı" demektir. Yani tarımsal ürün ortaya çıkmadan önce selemciler tarafından köylüden ürünün yetiştiğinde oluşacak piyasa fiyatının altında bir fiyattan satın alınmasıdır. Üretimde karşılaşılan olumsuzluklarda zararı tamamen köylünün üstlendiği, zamanla aldığı borç altında ezildiği, borcunu aldığı diğer bir borçla/krediyle kapatmaya uğraştığı nihayetinde toprağını kaybettiği bilinmektedir. Bu sorun; devletin aldığı önlemler, yaptırımlar, çıkartılan murabaha nizamnameleri, selemci ile köylü arasındaki anlaşma ve ihtilafların incelenmesiyle ortaya konmuştur.

15.yy'da Osmanlı icadı olarak bilinen para vakıfları ve yardımlaşma sandıkları ise kuruluş amaçlarını gerçekleştirmek adına; köylünün, esnafın ve mahalle halkının kredi ihtiyacına alternatif oluşturan müesseselerdir. Şahıs vakıflarının katkılarıyla kurulan yardımlaşma sandıkları avâriz, yeniçeri ve esnaf sanıkları olarak bilinmektedir. Gayrimenkul yerine paranın vakfedilmesiyle kurulan para vakıflarının esas amacı; hayır hizmetleri ve bunların sürdürülebilir kılınmasıdır. Vakfiyeler ve muhasebelerin incelenmesiyle; kredi verilen kişiler, alınan borçlar, nema oranları ve işletme usulleri tespit edilerek gelirlerin aktarıldığı hizmetler takip edilmiştir.

Sarraflar ve 19.yy'da ortaya çıkan poliçeci esnafı, kredi piyasasına yön veren diğer aktörlerdendir. Uzak mesafeler ile yapılan ticarete para taşıma riskini ortadan kaldırmaya yarayan poliçe, vergilerin merkeze gelmesinde, maaş ödemelerinde ve diğer tahsilatlarda sıklıkla kullanılmıştır. Yüzyılın başlarından itibaren yurt dışı ticaret hacminin artması poliçelerin uluslararası alanda kullanılmasını yaygınlaştırmıştır. Bu safhada, sarrafların yurt dışı işlemlere yönelmesiyle yurt içi poliçe

işlemlerinde poliçeci esnafının ön plana çıktığı görülmektedir. Münferit aracılık hizmetleri ve poliçe defterlerinin incelemesiyle; devlet tarafından yapılan müdahaleler, sınırlamalar, yasal düzenlemeler ile taraflar arasındaki anlaşmazlıklar tespit edilmiştir.

Kredi piyasasında faaliyet gösteren aktörlerin servetlerini hangi alanlarda yatırıma dönüştürdüğü konusu; 19.yy'ın ortalarından itibaren Osmanlı ekonomisinde söz sahibi olan gayrimüslim "Galata Bankerleri" üzerinden araştırılmıştır. Çalışmada, bilinen bankerlerin yanı sıra daha az bilinen tüccarlar ve bankerlerin yer aldığı toplam 23 kişi ve bunların bağlı oldukları ailelerin mülkleri incelenmiştir. Mülklerin, Galata bölgesi ile sınırlanmadığı, Kadıköy ve çevresi ile diğer semtlerde de bulunduğu ortaya çıkarılmıştır. Goad ve Pervititch gibi eski haritalardan faydalanarak; apartman, han, arazi, arsa, çiftlik, kışlık konut ve yazlık evlerin dökümü yapılmıştır.

1. 19. YÜZYILDA MURABAHA NİZAMNAMESİ DOĞRULTUSUNDA OSMANLI TARIMINDA SELEMCİLİK FAALİYETLERİ

Mehtap Özdeğer- Emine Zeytinli

A credit institution in the financial system of the Ottoman economy was not available until the Tanzimat period. Similar to other borrowers, farmers also obtained credit from moneylenders, landlords or by traders which are called "selemci" that is forming our research topics. In the Ottoman agriculture, the production was usually set in small-scale farms and product of these farms had to be sufficient for self- consumption, seed reserve of the cultivation of next year, the taxes they were obliged to pay and at the same time for livestock, tools and equipment of the farm. However, farmers needed to barrow in the years when the production was less or scarce.

"Selem" is a very important contract in Islamic Law of Obligation and means "purchasing specified crops from producer at a lower price than the market value of the harvest time." The money paid to the producer sometimes corresponded half or sometimes one third of the real value of the product at harvest time. At the

time of low production in bad harvest years, the risk and loss was undertaken by the farmers and lenders were applying interest rate. Eventually, farmers were forced into debt which resulted selling the farm and the land under the debt burden.

The aim of this study is to identify the cost and social destruction of lenders by trying to fulfill the credit requirements of farmers. At the same time, “The Usury Regulation” which was issued after the second part of the 19th century is examined by focusing on the importance of the regulation for the agriculture, certain lenders activities such as agreements and disputes between lenders and farmers, measures taken by the government. We believe the study is an original research with the archival materials and we analyze them within the context of economic history.

2. 19. YÜZYIL KREDİ PİYASASINDA PARA VAKIFLARININ ROLÜ

Çiğdem Gürsoy

Vakıf müessesesi içinde kitap, eşya, canlı hayvan, tahvil ve nakit para gibi taşınabilir malların vakfedildiği vakıflar “menkul vakıflar” olarak adlandırılmıştır. Menkul vakıflar kapsamında bulunan tahvil ve nakit para gibi iktisadi araçların vakfedildiği vakıflar ise literatürde para vakıfları olarak geçmektedir. Osmanlı icadı olan para vakıflarının 15. yüzyılın ortalarından itibaren sahneye çıktığı bilinmektedir. Gayrimenkul vakıflarının yanı sıra para vakıflarının da katlanarak çoğalan hizmetleri sayesinde Osmanlı İmparatorluğu “Osmanlı Vakıf Medeniyeti” olarak anılmaya başlamıştır.

Para vakıflarının esas amacı vakfedildikleri hayratların sürdürülebilirliğini sağlamaktır. Bu kapsamda hem vakıf paraların azalmadan sonraki yıllara devredilmesi hem de vakfiyelerde belirtilen giderlerin karşılanabilmesi için vakfedilen paralar işletilerek kazanç elde edilmiştir. Kredi piyasasında şer’i olarak kabul edilmiş borç verme usulleri ve nizamnamelerle belirlenen oranlar para vakıfları işletmeleri için de geçerli olmuştur. Geline son noktada; para vakıfları esas olan hayır hizmetlerinin yanı sıra verdikleri borçlar kapsamında piyasanın kredi ihtiyacını

da karşılayan müesseseler olarak hizmet vermişlerdir. Yıllar içerisinde değişik uygulama alanları bulan para vakıfları yardımlaşma sandıkları şeklinde kümelenecek esnafın, yeniçerilerin ve mahalle halkının gereken ihtiyaçlarını karşılamışlardır.

Araştırmaların çoğunda para vakıflarının; işletme usulleri ve gelirlerinden söz edilerek kredi kurumu şeklinde değerlendirildiği, vakfiyelerin yeterince incelenmediği görülmüştür. Oysaki vakfiyelerin satır aralarında yazan bilgilerden; vakfin şahıs vakfi, avâriz, esnaf ya da yeniçeri yardımlaşma sandıklarından birine mi vakfedildiği tespit edilebilmektedir. Vakfiyeler ayrıca; devrin iktisadi özellikleri, yerleşim birimleri ve mimari yapılar hakkında detaylı bilgileri de barındırmaktadır. Çalışma, bir yandan halkın sosyo-ekonomik yaşantısına ışık tutarken, diğer yandan vakfiyelerde gizli kaldığı düşünülen detayları ortaya çıkarmak amaçındadır.

Bu kapsamda vâkıfların yakın çevrelerindeki ihtiyaçları tespit ederek giderilmesine yönelik kurdukları küçük ölçekli para vakıfları ve yardımlaşma sandıkları incelenmiştir. Araştırmada kullanılan vakfiyeler; 19.yy’da İstanbul Şer’iyye Sicilleri Evkaf Muhasebeciliği Mahkemesi’nde onaylanan vakıflara aittir. Hayır hizmetlerinin sürdürülebilirliği, sicillerden yıllar içerisinde aynı hayrata vakfedilmiş para vakıflarının ve hüccetlerin takibiyle mümkün olmuştur. Sandıklardan alınan kredilerin detayları ise; Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde “mahallelerde bulunan para vakıfları ve sandıklarının tahrir defterlerinden” incelenmiştir.

3. OSMANLI DEVLETİ’NDE POLİÇE KULLANIMININ ÖZNELERİ: SARRAFLAR VE POLİÇECİ ESNAFI

Ali Şenyurt

İslâm toplumlarında süftece adı altında yedinci yüzyıldan, batıda ise on ikinci yüzyıldan itibaren kullanıldığı bilinen poliçe uzak mesafeler ile yapılan ticarete para taşıma riskini ortadan kaldırması nedeniyle bir yerde uluslararası ticaretin yaygınlaşmasını kolaylaştıran ve katkı sağlayan başlıca ödeme araçlarından birisidir. Poliçe kelimesi İtalyanca “polizza di cambio”dan gelmekte olup, akçe

nakil ve tahvili mukâvelenâmesi demektir. Osmanlı Devleti'nde poliçe kelimesinin ilk kullanıldığı döneme dair muhtelif görüşler olmakla birlikte konu ile ilgili tespit edilen en eski belgenin 1072 (1661) tarihine ait olduğu bilinmektedir. 18. yüzyılın başlarından itibaren taşrada toplanan vergilerin İstanbul'da bulunan merkez hazineye aktarılabilmesi için poliçe kullanıldığı belirlenmiştir. Poliçeler daha sonra memur ve askerlerin maaş ödemelerinden devletin diğer tahsilat ve ödeme işlemlerine kadar geniş bir alanda kullanılmıştır. Zamanla yurt dışı ticaret hacminin artması ile birlikte bu kez poliçelerin uluslararası kullanımı da yaygınlaşmaya başlamıştır.

Arşiv belgelerinde poliçe ile yapılan ödeme işlemlerinde aracılık hizmetinde sarrafların öncü bir rolü olduğu tespit edilmiştir. Bu husus sadece bir işlem ile ilgili tekil belgelerden görülebileceği gibi bir bölgenin yıllık vergilerinin detaylı bir şekilde yer aldığı poliçe defterlerinden de izlenebilmektedir. Yaklaşık iki yüz yıllık bu süreç; devletin koyduğu sınırlamalar, taraflar arasındaki anlaşmazlıklar, getirilen yasal düzenlemeler gibi çok çeşitli konuları içermektedir. Sarrafların, getirisinin daha yüksek olması ve uluslararası bir organizasyon gerektirmesi nedenlerinden ötürü yurt dışı poliçe işlemlerine yönelmesi karşısında bu kez poliçeci esnafı olarak nitelendirilen bir grubun yurt içi işlemlerde daha sıkça adlarını duyurdukları görülmektedir. Sarraflarla mukayese edildiğinde sınırlı sayıda araştırmada bahsi geçen poliçeci esnafı aslında Osmanlı'daki poliçe işlemlerinin güçlü bir örneği konumundadır. Halil Sahillioğlu, Edhem Eldem ile Hüseyin Al'ın konu ile ilgili makalelerinin yanı sıra ağırlıklı olarak arşiv belgelerinden yararlanılan bildiride; bir yandan, Osmanlı'nın son iki yüz yılındaki para hareketlerinin çok fazla bilinmeyen yönlerinin ortaya konulması, diğer yandan poliçe işlemlerini gerçekleştiren öznelerin tanıtılması, amaçlanmıştır.

4. 19. YÜZYILDA FAALİYET GÖSTEREN BAZI TÜCCAR VE BANKER AİLELERİN GAYRİMENKUL YATIRIMLARI

Oya Şenyurt

19. yüzyılın ikinci yarısından sonra Osmanlı ekonomisine yön veren en etkili aktörler gayrimüslim banker ve tüccarlardır. Bu çalışma, 19. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı ekonomisinde söz sahibi olan "Galata Bankerleri"nin ve adları daha az bilinen bazı tüccar ve bankerler ile bağlı oldukları ailelerde aynı mesleği sürdüren diğer aile fertlerinin gayrimenkul yatırımlarını derlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Gayrimenkullerin içinde apartman, han, arazi, arsa, çiftlik, kışık konut, yazlık ev bulunmaktadır. Banker ve tüccarların mülklerine ilişkin çoğu dağıntık halde bulunan bilgilerin bir araya getirilmesi ve şimdiye kadar bilinmeyen ve dikkat çekmeyen yatırımlarının da bu bildiri aracılığıyla ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. Ele alınan konunun toparlanması Beyoğlu ve Galata'ya ilişkin yazılmış kaynaklar (Eldem, Cezar ve Üsdiken'in kitapları gibi) ile Goad ve Pervititch gibi eski haritalardan yararlanılarak yapılmışsa da; bazı bankerlerin Kadıköy ve çevresi ile diğer semtlerdeki gayrimenkullerinin azımsanacak boyutta olmadığı tespit edilmiş ve İstanbul'dan uzak bölgelerde de yatırım yapıldığına ilişkin yeni bilgilerle konunun daha kapsamlı olarak değerlendirilmesini gerektirmiştir.

Dolayısıyla, şimdiye kadar bir bütün içinde derli toplu biçimde ele alınmayan bu konu; özellikle 19. yüzyılın ortalarından sonra imparatorluğun ekonomik faaliyetlerinde söz sahibi olan 23 tüccar ve bankerin gayrimenkul yatırımlarına odaklanılarak ele alınmıştır. İki ana bölümden oluşan bu çalışmada ilk olarak bankerlerin gayrimenkul yatırımları ile biçimlendirdiği Galata bölgesinde 19. yüzyıldaki sosyal hareketlilik, ekonomik ilişkiler ve bölgede iz bırakan birkaç bankerin faaliyetleri genel bir çerçeve içinde sunulmuş, sonraki bölümde ise "Galata Bankerleri" olarak soyadlarına sıkça rastlanan (Zarifi, Tubini, Kamondo, Mavrokordato, Eugenidi, Stefanoviç gibi) bankerler dışındaki pek çok isim araştırmaya dâhil edilerek; gerek soyadlarını taşıyan hanları ve apartmanları gerekse diğer gayrimenkullerine ilişkin tespitler

değerlendirilmiştir. Mülklerin İstanbul içinde ve dışında var oldukları bölgeler; kaynaklar ve arşiv belgeleri aracılığıyla derlenerek değerlendirilmiş, böylelikle tüccar ve banker ile aynı mesleği icra eden aile fertlerine ilişkin mülklerin dökümünün oluşturulması mümkün hale gelmiştir.

NOMADS: MASTERS OF NATURAL LIFE AND PRODUCTION

It is a fact that nomadism makes up a significant portion of human history. Therefore, in order to be able to understand human history in all its aspects there is a great need to know about nomadism and to examine it. Scholarly research shows that nomadism and the nomadic civilization were born in Eurasia. In this regard, we have been working on a scientific project entitled Eurasian Nomadism and Nomadic Civilization for more than fifteen years. Our work has focused on Mongol, Kyrgyz and Ottoman nomadism and for sources we have relied on determinations and observations made in the field, living together with nomads, and from written sources. In this context, in the panel we would like to comparatively take up the nomads, who have melded nature and animal breeding as a life style, and the civilization and cultural values related to nomadism, in light of the new and fresh information acquired during our project work. In the framework of the papers presented in the panel, we will try to put forth the technical experience and expertise of the nomads from the standpoint of both integration with nature and natural production in a world increasingly affected by global warming.

In the first paper, entitled A Comparative Look at the Civilization Values of Central Asian and Ottoman Nomadism With Regard to Human-Nature and Animal Relations, İlhan Şahin analyzes, comparatively, the concept and conceptual indicators formed in the context of human-nature and animal relations in Central Asian and Ottoman nomadism and their cultural and civilization values, based on data derived from field studies and from Ottoman archival sources. Then, Şahin focuses on a product that is the basic production source of nomadism but which is not much discussed in written records – milk, milk products and the types and classifications of these milk products.

In the second paper, entitled The Economic Activities of the Nomads as the Spinner: from the point of the production of the carpet and the Aba (wool textile) in Balıkesir, using the example of Balıkesir in the Ottoman period, Hikari Egawa discusses the subject of abas (stout coarse woolen cloth), whose raw material is taken from animals. In this regard, mostly based on Ottoman archival records and on-site field work, Egawa examines the role of Balıkesir's nomads, whose economic activities are tied to their animals and who are expert in raising animals, in the development of the abas, textile and weaving industry. In this way, he will open a discussion about these nomads, who were the dynamic and expert class in Ottoman times with regard to the acquisition and production of the raw material needed for this industry and its production branches.

In the third paper, entitled The Culture of Horse-riding Nomads in Istanbul: The Ottoman Royal Festivals of the 16th Century, Mihoko Oku describes the shapes, parts and materials of the tents that appear in the the Sûr-ı Hümâyûn miniatures of the 16th century and then compares them to the tents of Central Asia, which developed over the long course of history.

1. A COMPARATIVE LOOK AT THE CIVILIZATION VALUES OF CENTRAL ASIAN AND OTTOMAN NOMADISM WITH REGARD TO HUMAN-NATURE AND ANIMAL RELATIONS

İlhan Şahin

Nomadism, which is accepted as having originated in Eurasia, spread over a broad geographic area throughout history as the consequence of its life style and became a civilization unique in itself. We can liken the formation of this civilization, known as Nomadic Civilization, to a snowball that rolls and rolls, growing and adding layers. Within this snowball there are certain basic civilization values that reflect the characteristics of nomadism. In our paper we would like to take a comparative look at the life styles that make up the human, nature and animal triangle of Central Asian and Ottoman nomadism, and to examine certain basic cultural and civilization values formed within this life style. In this regard, in

our paper we will first examine the general concepts that apply to nomads and nomadism. Next, we will take up the migrations, migration paths and encampment and seasonal dwelling sites, along with the dwellings themselves, which were constructed according to natural conditions, and their types and parts. Then, we will attempt to explain the nomads' animals and their species, which were the unique economic resources of nomadism, as well as the techniques used for getting milk from the animals, the products derived from milk and the traditional preservation methods for these products. Additionally, we will inquire into whether, in the context of these values, the nomads were the forerunners of globalization as they spread across the broad geography of Eurasia. For the sources in the paper, both data derived from on-site field work and Ottoman archival documents will be used comparatively. In this way, we will try to shed light on some unknown aspects of other geographic regions, based on certain basic known civilization values related with nomadism in a geographic region of Eurasia.

2. THE ECONOMIC ACTIVITIES OF THE NOMADS AS THE SPINNER: FROM THE POINT OF THE PRODUCTION OF THE CARPET AND THE ABA (WOOL TEXTILE) IN BALIKESIR

Hikari Egawa

It is said that in Mongolia the value of animal fur as raw material has been comparatively lower than that of other areas, although Mongolia has been one of the centers of the nomadic societies in Eurasia. The sedentarization of nomads began at the start of the Tanzimat Reforms (1839-1876), and the policy of the forcible sedentarization was applied during the 1860s. In this paper, we would like to examine Aba (wool textile) and carpet making in the Balıkesir region. We know that the Kıldonlu and Gündüzlü nomadic groups engaged in the Aba industry as spinners or suppliers of furs. At the same time there are indications that for the production of abas in Balıkesir, these and other nomadic groups in the subdivisions of Balıkesir, Saruhan, Bursa and Kütahya undertook jobs such as procurement and wool spinning that supported abas production. In short, the development of the abas

industry in Balıkesir depended on a lot of activities of the nomadic groups who were living around the region. As for the carpet industry in Balıkesir, we have some information about Yağcı Bedir carpets. Yağcı Bedirs have been weaving their traditional carpet until now in Bigadiç and Sındırgı districts. In general, it takes one month for them to weave the carpet the size of which is one meter x one meter twenty centimeters. They say that they use the natural dyestuff. Such a way of the carpet production cannot be adjusted for the mass-production method. We have to examine the role that the nomads played in the economic history furthermore. Now we have to learn the way of their life style not to produce too much and not to have too much.

3. THE CULTURE OF HORSE-RIDING NOMADS IN ISTANBUL: THE OTTOMAN ROYAL FESTIVALS OF THE 16TH CENTURY

Mihoko Oku

The traditional values and performance arts of the horse-riding nomads were passed down to the Ottoman Empire, which was built by the Turkish people who settled later. This paper will consider various cultural elements of the horse-riding nomads in the Ottoman royal festivals (Sûr-ı Hümâyûn) of the 16th century and point out the continuity between Ottoman-Turkish and horse-riding nomadic cultures.

As to location, royal festivals were set up outside and the festivals began when the royalty left the palace. Huge tents were used for royal banquets. We can see the form of these tents, which are prevalent in the miniatures. Rarely, we can determine the tents' names in the Ottoman archives and chronicles. It is noteworthy, though, that there have been no comparative studies related to the names, forms and parts of these tents. In order that we might better understand the origin of these tents we would like to look comparatively at the tent types in Central Asia, from where the Ottoman forefathers came, and thus clarify some known and unknown aspects. Additionally, we intend to take up the horse, which has an important place in Central Asian nomadic culture, and the horse games and races held during the Sûr-ı Hümâyûn festivals. In this regard, we will look

comparatively at the gifts exchanged and endeavor to determine whether or not the games at the festival had a universal dimension.

VAKIFLARA YENİ İKTİSADİ YAKLAŞIMLAR

Panel, vakıf kurumlarının iktisadi işleyiş ve işlevlerine, yarattıkları ekonomik alana dair muhasebe defterleri, zevaidhoran defterleri, şeriye sicilleri ve fetvalar gibi farklı arşiv kaynaklarını kullanarak çeşitli açılardan katkı yapmayı amaçlamaktadır. Vakıflar sadece kırsal ve kentsel emlakı sebebiyle ekonominin içine gömülü temel kurumlarından biri değildir. Bu kurumların fiili işleyişlerinin lüzum gösterdiği her nevi mal ve gıda satın alımları, maaş ödemeleri, yemek dağıtımı ve sair hayır hizmetleri de iktisadi neticeler doğuran ‘iktisadi faaliyetler’dir ve bu nedenle vakıfların iktisadi yönü ve işleyişi tartışması içinde incelenmelidir. Bu faaliyetler ile vakıflar iktisadi ve ticari hayat içinde vakıf ekonomisi adı vereceğimiz bir iktisadi alan meydana getirirler.

Vakıfların iktisadi faaliyetlerini sürdürerek bir ekonomik alan yaratmaları onların yeterli gelir kaynakları ile sağlam bir mali yapı ve idareye sahip olmalarına bağlıdır. Ahmet Köç, tebliğinde vakıfların kendi bütçe dengeleri ve mali istikrarlarını ve istikrarın bozulduğu durumları siciller ve muhasebeler üzerinden incelemektedir.

Eugenia Kermeli, değişen toplumsal ihtiyaçlar karşısında yeni vakıfların teşekkül ettiğini göstermektedir. Tebliğ, vakıfların, “avarız vakıfları” ile iktisadi hayatta üstlendikleri yeni bir işlev ve nüfuz ettikleri yeni bir sahanın ortaya çıkışını, bu kurumsal değişimi müteakip yasal düzenlemelerin oluşmasını ve hukuksal zemine yerleşmesini anlatmaktadır.

Özge Mete, vakıfların hayır faaliyetleri içinde önemli bir yer tutan ve aylık ödemeleri alan zevaid-horān kesimini ele almaktadır. Bu kesime yapılan ödemeler bir iktisadi faaliyet sahası olarak tanımlanmakta ve iktisadi neticeleri bugüne değin kullanılmamış zevaid-horān defterleri analiz edilerek Trabzon’daki Gülbahar Hatun Vakfı üzerinden incelenmektedir.

Kayhan Orbay, genel bir değerlendirme ile vakıfların iktisadi faaliyetlerinin işleyişini yeniden-dağıtımcı vakıf ekonomisi kavramı altından ele almakta ve bu faaliyetleri işleyiş ve iktisadi neticeleri ile birlikte Vakıf Ekonomisi kavramı altında tanımlamayı önermektedir.

1. THE EIGHTEENTH CENTURY AVARIZ WAQF AS AN EXAMPLE OF OTTOMAN ECONOMIC INGENUITY

Evgenia Kermeli

Research has so far paid adequate attention to the Islamic institution of waqf. The obscurity of its origins and the discourse it generated among the ulema from the first years of Hicra, reveal the potential benefits, the Islamic society saw in the establishment and sustainability of the institution. The adjustments Abu Yusuf and Shaibani brought into the legal framework constructed by Abu Hanifa, the founder of the Hanafi school, allowed the institution of the waqf to develop in perpetuity and to play an important role in the philanthropic activities of the umma. Albeit this aspect the waqf developed into a significant institution in the economic life of Islamic cities. The continuous evolution adjustment the waqf underwent created occasionally friction in the legal domain. In the case of the Ottomans we could mention the controversy in the 16th century with regard to cash waqfs.

Following up the correlation between economic activity and societal needs and legal developments with regard to waqfs, in this paper I will endeavor to analyse the avariz waqf. I will utilize court records and fatwas of ottoman şeyhülislams in an effort to establish the earlier possible application of this type of waqf and the impact it had on local communities. Finally I will trace the development of ottoman jurisprudence in both legitimizing it and resolving areas of conflict.

2) THE WAQF ECONOMY AND THE REDISTRIBUTIVE FUNCTIONING OF WAQFS

Kayhan Orbay

This paper aims at reconsidering and defining the economic activities of waqfs and the economic consequences of their non-economic activities with the recently offered concept of the waqf economy and the redistributive functioning. Its approach was inspired by Polanyi who maintains that the acts of individuals and institutions which do not appear economic initially may produce economic results. Along with the evidently economic and commercial activities and institutions, our moral, religious, cultural acts, decisions and non-economic institutions may also have an impact on economic life. Thus, the non-economic activities and institutions can be considered 'economic' to the extent to which they produce economic results. Cultural, religious, moral, charitable activities such as sacrificing, serving meal from the imaret kitchen or constructing, staffing and maintaining a mosque have economic effects. Therefore, beyond the weight that the waqfs had in economic life thanks to their urban and rural properties, they produce economic results with their activities spreading to every aspect of daily social and commercial life. Hence, the waqfs create an economic field which can be best understood through examining the waqf institutions themselves. It is offered in this paper that this aforementioned field namely, the economic effect of waqfs on different segments of society and on other institutions can be conceived with the concept of the waqf economy. Another term, the redistribution, adapted from Polanyi would explain a major part of waqfs' economic activities and the actual functioning of the waqf economy.

3) VAKIFLARIN FİNANSAL YÖNETİMİNDE ÖNGÖRÜLEN VE ÖNGÖRÜLEMİYEN GİDERLER ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Ahmet Köç

Osmanlı vakıfları kurumsal açıdan sürekliliği koruyabilmek için vakıf bütçelerinde sağlam bir gelir-gider dengesi kurmuştur. Vakıf

kurumlarının sağlam bir bütçe ile gelir ve giderlerini yapılandırması, o vakfi kuran/vâkıfın temel hedeflerinden birisi olmuştur. Vakıfların gelir ve giderlerini dengeli bir bütçe ile oluşturması kurumun sürekliliği açısından oldukça önemlidir. Topluma hizmet etmek için kurulmuş vakıflarda gelirler kadar, giderlerin de iyi planlanması gerekmiştir. Vakıf bütçelerinde personel maaşları, malzeme alımı, gıda harcamaları, küçük tamiratlar ve vergiler öngörülen giderler arasında sayılmıştır. Oysa vakıf sisteminde zamana ve mekana bağlı olarak gelişen ve hiç öngörülemeyen/beklenmeyen gider kalemleri de oluşmuştur. Bu gider kalemleri vakıf kurumlarının bütçelerinde açıklar meydana çıkarmıştır. Vakıf bütçelerinde beklenmedik harcamalar bölgesel sebepler(depren, yangın, hastalık, celali ve suhte olayları) ile oluşabildiği gibi bazen de zaman ve mekana bağlı olarak gelişebilmiştir. Zaman ve mekana bağlı olarak ortaya çıkan gelişmelerin başında, vakıflar için alınan emtia fiyatlarının artması gelmektedir. Vakıf bütçelerinde fiyat artışlarının karşılığının olmaması doğal olarak vakıfların finansal dengesini bozmuştur. Öte yandan öngörülemeyen giderler içerisinde modernleşmenin getirdiği bir takım yenilikler de vardır. Bu çalışmada farklı kaynak türlerinden hareketle vakıflarda öngörülen ve öngörülemeyen giderler üzerine retrospektif bir değerlendirme yapılacaktır. Çalışmada daha çok örnekler üzerinden gidilerek vakıf bütçelerinde özellikle öngörülemeyen bütçe açıkları konusu üzerinde durulacaktır.

4. OSMANLI'DA HAYIRSEVERLİĞİN KAPISINI ÇALMAK: TRABZON GÜLBAHAR HATUN VAKFI'NIN ZEVÂİD-HORÂNLARI

Özge Mete

Osmanlı'da hayırseverlik çalışmaları özellikle son zamanlarda ivme kazanan ve yeni arşiv kaynakları ile zenginleşen bir alan olmaktadır. Vakıf kurumları üzerinden daha da çeşitlenip ekonomik yorumlardan sosyal çıkarımlara kadar varan geniş bir yelpaze üzerinde yapılan yorumlar da vakfiyeler, tevcihler, mühimme defterleri gibi kaynaklarla desteklenmektedir. Bununla beraber, arşivlerde bulunan diğer değerli kaynaklar da bu çalışmalara taze bir kan sunmaktadır ki bunların başında özellikle

konuyla ilgileri münasebetiyle zevāid-horān defterleri gelmektedir. bu defterlerde şart-ı vākıf olmadan, vakıf fazlasından belli bir ücret alan kişiler yani zevāid-horān kalemi bulunmaktadır. İçlerinde kadınlardan, devletin yüksek mevkii sahibi bürokratlara kadar uzanan farklı sınıflara mensup kişiler görülürken, aynı zamanda, yetimlere, hadımlara vb. kişilere de rastlanması, bu grubun daha iyi açıklanması ve üzerlerinde düşünülmesi gereken bir kadro olduklarını ortaya çıkarmıştır.

Sunulacak bu tebliğde de zevāid-horān kavramına, bu kişilerin kim olduklarına, hangi görevlere nasıl atandıklarına, aldıkları ücretlere, vakıf içindeki yerlerine ve ne amaçla belirli kadrolarda bulduklarına ışık tutulmakla beraber Osmanlı'daki hayırseverlik kavramına farklı bir boyut katmak amaçlanmaktadır. Bu hedefle, farklı vakıf muhasebe kayıtlarından ve zevaid-horan defterleri incelenerek Trabzon Gülbahar Hatun Vakfı'nın belirtilen konu üzerinde bir değerlendirilmesi yapılacak ve özellikle sosyo-ekonomik çıkarımlar üzerinde durulacaktır.

KLASİK DÖNEM OSMANLI TRABZON'U

Bu panel değişik parametreler açısından Osmanlı klasik dönemi içerisinde zikredilebilecek 17. ve 18. yüzyıllarda Trabzon şehrinin sosyo ekonomik ve askeri tarihine çeşitli yönlerden bakmayı ve bir takım yeni pencereler açmayı hedeflemektedir. Diğer Anadolu şehirlerine nazaran geç dönemde Osmanlı topraklarına dâhil edilen Trabzon, fetihle birlikte bir dönüşüm geçirerek Osmanlı şehri haline gelmiştir. 17. yüzyılda imparatorluğun geçirdiği değişim ve dönüşümün Trabzon'da da bir takım farklılıklarla kendisini gösterdiği kaynaklara yansımaktadır. Panelin ilk bildirisi ihtida edip yeniçeri beratı elde edenleri ele almaktadır. Bu manada özellikle şehirde askeri alanda görev yapması beklenen yeniçeriler sosyal hayatta apayrı bir yöne evrilmiş hatta yeniçerilik beratına sahip olmak için bir kısım şehirli gayrimüslimler ihtidayı bir araç olarak kullanmışlardır. Yeniçerilerin şehrin sosyal ve ekonomik hayattaki etkisini onların en üst düzey yöneticileri olan yeniçeri zabıtları üzerinden okumak da mümkündür. Panelin ikinci bildirisinde 17. yüzyılın ikinci yarısı

boyunca yeniçeri zabıtlarının faaliyetleri ve şehir hayatındaki konumları ele alınacaktır. Yeniçeri zabıtları, ara bulucu olmaktan kefil olmaya, kanunsuz vergi toplamaktan kanunu temsil etmeye kadar bir diğeri ile çelişen veya örtüşen birçok faaliyetin içerisinde yer almaktadır.

Panelin üçüncü bildirisi Trabzon'da para vakıflarını konu almaktadır. Osmanlı şehri ve vakıflar bir diğerinden ayrılmaz bütünler olup, vakıf faaliyetleri göz ardı edilerek klasik Osmanlı şehri çalışmaları yapmak mümkün değildir. 16. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren para vakıfları gittikçe artan ölçüde Osmanlı sosyal ve ekonomik hayatı içerisinde kendilerine yer bulmuşlardır. Bu cümleden olmak üzere Trabzon'da da şehrin ekonomik faaliyet alanı içerisinde bulunan ve oldukça işlevsel etkisi olan para vakıflarının Trabzon özelinde incelenmesi ile bunların işleyişi, yapısı gibi konular üzerinden para vakıflarının şehrin iktisadi yapısındaki yeri tespit edilmeye çalışılacaktır.

Panelin dördüncü bildirisi misafir gayrimüslimlerin terekeleri üzerine olacaktır. 20. yüzyılın başlarına kadar önemli bir gayrimüslim nüfusa sahip olan Trabzon'un bu demografik yapısı içerisindeki gayrimüslimlerin, Trabzon kadı mahkemesindeki görünürlükleri kayıtlara yansımış gözükmektedir. Bunların yanında şehre dışarıdan gelen ve şehirde misafir olarak ikamet edip vefat edenlerin geride bıraktıkları mal varlıklarının incelenmesiyle bunların Trabzon'a nereden geldikleri ve terekelerinin muhteviyatı kentin misafirlerinin anlaşılmasına dair önemli ipuçları barındırır. Panelin son tebliğinde görece uzun bir kronolojik aralıkta şehrin misafir gayrimüslimlerinin terekeleri ayrıntılarıyla incelenecektir.

1. 17. ASRIN İKİNCİ YARISINDA TRABZON YENİÇERİ ZABİTLERİ

Kenan İnan

16. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Akdeniz dünyasının genelini ilgilendiren, Osmanlı Devleti'ni de negatif manada etkileyen sosyal ve ekonomik meseleler ortaya çıkmıştır. Aynı zaman diliminde para piyasalarının çökmesi, vergilerin artması, celali isyanları ve devam

eden nüfus artışı gibi meseleler sonuçta vergi vermeyen askeri sınıfa dâhil olmayı reaya için hayati bir çıkış noktası haline getirmişti. Bu değişimleri yorumlayarak tespitlerde bulunan zamanın Osmanlı bürokratları vergi veren Müslüman reayanın askeri sınıfı istila etmesini devrin en önemli mesele olarak görmüşlerdi.

Osmanlı Devleti'nin ateşli silaha sahip asker sayısını artırma konusunda başvurduğu yöntemlerden biri de yeniçeri sayısını artırma idi. Ancak bu kapıkullarının Osmanlı başkenti ve merkezi hükümet üzerinde büyük etkiye sahip olması sonucunu doğurmuştu. İstanbul'da kapıkulu hâkimiyeti devam ederken Anadolu'da hükümet otoritesi zayıflamış, belli bir muhalefete zemin hazırlamıştı. Osmanlı başkentinde üstünlüğü ele almadan önce de birçok Anadolu şehrinde yeniçeriler önemli bir mevkie sahipti. Başlangıçta yeniçeriler sultan otoritesinin temsilcisi olarak şehir kalelerinde garnizonlarda yer alırken, 16. yüzyılın ikinci yarısından itibaren ve özellikle celali isyanları sırasında hemen bütün Anadolu şehirlerine gönderilmişler, sipahiler etkilerini kaybederken gönderildikleri şehirlerde daha uzun sürelerde kalmaya başlayarak sosyal ve ekonomik hayat içerisinde kendilerine yer bulmuşlardır. Zaman içerisinde İstanbul'un kontrolüne daha az bağlı kalan yeniçeriler otonom hareket eden mahalli gruplara dönüşmüşlerdir. Yeniçeriler aynı zamanda ilgilerini tarım arazilerine yöneltmiş, eyalet ticaretine de el atmış, sadece şehrin sosyal ve ekonomik hayatında lider pozisyonda olmakla kalmayıp, şehir politikasının belirleyicileri haline gelmişlerdir. Bu bildiriye 17. yüzyıl içerisinde Trabzon'da görev yapan yeniçeri zabıtları ve faaliyetleri kadı sicilleri aracılığı ile gündeme getirilerek yüzyılın özelliklerinin Trabzon'daki yansımaları izah edilmeye çalışılacaktır. Genel manada 17. Yüzyıl Osmanlı taşrasının, özelde de Trabzon'un sosyal ve ekonomik hayatının anlaşılmasında yeniçeri zabıtlarının önemli bir yer tuttuğu düşünülmektedir.

2. 17. YÜZYILIN İLK YARISINDA TRABZON'DA MUHTEDE YENİÇERİLER

Turan Açıık

"Klasik" dönem itibarıyla mutlak bir hükümdar tipinin vücuda getirilmesinde önemli

fonksiyonları olan yeniçeriler, bu dönemde nispeten az sayıları ile sıkıca hükümdara bağlı bir ordu idi. Önce pençik daha sonra da devşirme sistemi ile teşkil edilen bu özel ordu, geleneksel Osmanlı politik zemininin bel kemiği idi. Bununla birlikte bilhassa 16. yüzyılın ikinci yarısından sonra taşraya yayılmışlar ve ateşli silahlara olan gereksinimin artması ve mevsimlik seferlerden cephe savaşlarına geçilmesi ile birlikte sayıları gittikçe artmıştı. 17. yüzyıla gelindiğinde askerilik berati da para ile alınır satılır hale gelmişti. Koçi Bey'in "bakkal-çakkal" olarak nitelendirdiği parası ile yeniçeriliğe dâhil olan bu "ecnebiler", sosyo-ekonomik tabanları ile muharip bir zümre özelliği de göstermiyorlardı. Para ile yeniçeri zümresine dâhil olabilmeyen cazibesi, 17. yüzyılın ilk yarısında Trabzon'daki gayrimüslimleri de cezbetmişti. Bu istikamette birçok gayrimüslim ihtida edip yeniçeri yoldaşları arasına girmişti. Bu bildiriye Trabzon Şer'iye Sicillerine yansıdığı ölçüde, söz konusu muhtedi yeniçerilerin izi sürülmeye çalışılacaktır.

3. 17. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA TRABZON'DA PARA VAKIFLARI

Sebahittin Usta

Tarih boyunca toplumların hayatında sosyal yardımlaşma ve dayanışma meselesi önemli bir yer tutmuştur. İnsanlığın ortaya koyduğu en önemli sosyal yardımlaşma ve dayanışma müesseselerinden bir olan vakıf, belirli bir gayeye bir gelir kaynağının tayin edilerek ona şahsiyet kazanılmasıyla oluşturulur. Vakıflar gerek hukuki gerekse tarihi bakımlardan Türk ve İslam dünyasının en önemli müesseselerinden biri olmuştur. Vakıflar içerisinde kendi nevi şahsına münhasır olarak ortaya çıkan para vakıfları da Türk-İslam toplumlarının sosyal, iktisadi ve kültürel hayatının gelişmesinde derin bir rol oynamışlardır.

Fıkıh kitaplarında küçük bir fikhî mesele olan nakit para vakfı meselesi, Osmanlı Devleti'nde uygulamada önem kazanması ve yaygınlaşması; nakit para vakfı konusunda Osmanlı uleması ve şeyhülislamı arasında uzun süre münakaşa konusu olması, vakıf paraların işletilme yollarından birisi olan "mu'amele-i şer'iyeh" usulünün İslâm dininin

yasakladığı “faiz” konusuyla yakından ilgili olması ve benzeri sebeplerden dolayı, vakıf hukukunun en önemli konularından biri haline gelmiştir.

Osmanlı Devleti’nde birçok para vakfı kurulmuş ve asırlar boyunca toplumun iktisadi hayatında önemli bir rol oynamışlardır. Kanuni Sultan Süleyman devrinde kısa süreli bir yasaklanma dönemine rağmen zamanın önemli hukukçularının para vakıflarına cevaz veren fetvaları ve risaleleriyle devlet tarafından desteklenen bir hüviyete de sahip oldular. Osmanlı coğrafyasının birçok yerinde olduğu gibi Trabzon’da da fetihten itibaren vakıfların kurulduğu ve şehir hayatının önemli bir parçası oldukları görülmektedir. Trabzon’da dini ve iktisadi hayatın önemli merkezleri haline dönüşen vakıflarla birlikte para vakıfları da gitgide yaygınlık kazanmıştır.

Bu bildiriye Trabzon Şerhiye Sicilleri ve Trabzon Vakıf Defterleri kullanılarak para vakıfları incelenecektir. Bu çerçevede para vakıflarının yapısı, işleyişi, uygulama usulleri, içerikleri, borç verme şekilleri ve ihtilaflar çerçevesinde ele alınıp Trabzon’un sosyal, iktisadi ve kültürel hayatındaki yerleri ortaya konulacaktır. Bu sayede genelde Osmanlı Devleti’nde para vakıflarının rolü, özelde XVII. Yüzyılın ikinci yarısında Trabzon’da Para vakıflarının vakıf uygulamalarının neresinde konumlandığı arşiv evrakı üzerinden izah edilmeye çalışılacaktır.

4. TRABZON’DA MİSAFİR OLARAK BULUNAN GAYRİMÜSLİMLERİN TEREKELERİ (1650-1800)

Miraç Tosun

Osmanlı sosyo-ekonomik ve kültürel tarihinin en önemli kaynakları arasında yer alan ve bunlara verdiği katkılar bugüne kadar pek çok araştırma ile ortaya konan sicil defterlerindeki tereke kayıtları, sadece şehrin sakinleri ile ilgili bilgileri değil, şehre dışarıdan birçok sebeple gelip burada ölen ve “misafir” olarak adlandırılan kişiler için de tutulmuştur. Esasen sicillere yansıyan gayrimüslim terekelerini üç ana gruba ayırmak mümkündür. Bunların birincisi şehrin sakini olup burada ölen gayrimüslimlere ait terekelerdir. İkincisi şehre misafir olarak gelen ancak bu misafirliğin

sebebinin tam olarak izah edilmediği anlaşılan gayrimüslimlerin terekeleridir. Üçüncüsü ise şehre ticaret amacıyla gelen ancak bir şekilde burada ölen gayrimüslim tüccarların bıraktıkları terekelerdir. Bu çalışmada tereke kayıtlarında “ber vech-i müsaferet” ya da “müsafiret tarihiyle” şeklinde tanımlanan gayrimüslimlerin terekeleri ve bunlara uygulanan muamelelerin şekli incelenecektir. 17. yüzyılın ikinci yarısı ile 18. yüzyılın sonuna kadar olan zaman diliminde Trabzon kadı sicilleri incelenmek suretiyle misafir gayrimüslimlerin tereke kayıtları özelinde bunların nereden Trabzon’a geldikleri geride bıraktıkları terekenin özellikleri ve tereke muamelelerinde nelerin ortaya çıktığı ortaya konmaya çalışılacaktır. Trabzon mahkeme defterleri içerisinde ayrı tutulmuş tereke defterleri yoktur. Terekeler sicil defterinin çeşitli sayfalarına dağınık bir şekilde kaydedilmişlerdir. Dönem olarak uzun bir süreç seçilmesinin nedeni misafir olarak Trabzon’da ölen gayrimüslimlerin bu zaman dilimi içinde değişime uğrayıp uğramadığını sorgulamak olacaktır. Diğer yandan misafir olarak adlandırılan ancak şehre ticaret yapmak amacıyla geldiği geride bıraktıkları mallardan anlaşılan gayrimüslimlere de ayrı bir başlık açılması gerekecektir.

ENCHANTMENT AND DISENCHANTMENT OF THE WORLD, OTTOMAN STYLE: EXPLORING THE PLACE OF THE NATURAL, THE SUPERNATURAL AND THE KNOWLEDGEABLE IN OTTOMAN MENTALITIES

The panel aims to discuss Ottoman notions and belief systems concerning nature and the supernatural. One could argue that even the very notion is absent, as in Ottoman culture the notion of “nature” is practically very near to that of “God”. For an Ottoman informant, what is now called supernatural would rather correspond to the “marvelous”, which as a mental category played a major role in the medieval imagination, both in East and West. What is really important in terms of social history is to see the field described as “supernatural” as an especially constructive vantage point to watch the interplay of different layers of culture representing varying social groups: thus, one may presuppose the existence

of a “popular” or folk culture, as well as a Sufi culture, both slanting more towards a “magical” worldview, while ulema circles would seek to interpret (or, alternatively, reject) such traditions within a very rational and strict framework of ontological hierarchy. Neither is this narrative static and unaltered in time: from the mid-seventeenth century on we may discern the rise of a more scientific view connected with an artisanal and mercantile culture by the early eighteenth century.

The panel will seek to explore this diversity and form an agenda for future research. Paper no. 1 will set some general observations and directions, focusing in the possible categorizations of the “supernatural” by different social and intellectual groups. Paper No. 2, as a point of departure, describes the homologies between the self-image of the administrative apparatus and the cosmological hierarchies prevailing in fifteenth- and sixteenth-century Ottoman Weltanschauung, thus showing that the image of the cosmos had a direct relation with the sociopolitical imaginary. In the same vein, Paper No. 3 analyzes an interesting case of an Ottoman scholar who played a crucial role to the introduction of sophisticated occult science during Bayezid II’s reign. Finally, Paper No. 4 will further explore the trajectories of the idea of the differentiation between religion and science during the eighteenth century, when arguably the emergence of source-oriented Aristotelianism led to a movement similar to other European “Enlightenment”.

Through their different topics, the four papers of the panel show that the conceptions about nature, the supernatural, the religious and more generally the limits of knowledge may contribute a lot to the study of Ottoman mentalities, but also Ottoman society and its representations of the world.

1. CREATING AN AGENDA FOR THE STUDY OF OTTOMAN ATTITUDES TOWARDS NATURE AND THE SUPERNATURAL

Marinos Sariyannis

One may discern three categories of phenomena and systems of ideas, which help us understand

how different groups of Ottomans perceived the cosmos beyond its natural, everyday course: (a) the strange wonders, seen mainly through the *ajaib* literature and representing human awe against the inexplicable; (b) the miraculous and demonic, seen through folklore legends and hagiographies, representing an uncontrolled supernatural; and (c) the fields of magic/occult, representing the preternatural or, in other words, a supernatural that may be explained and controlled by human agency –although not by just anyone. The intertwining of popular beliefs with Sufi culture and with ulema and independent/artisanal scholarship made specific phenomena being ‘pushed’ in different categories according to social groups and historical periods; it is exactly this procedure that may prove a very fertile target of research. In a more general level, the themes of rationality and irrationality may be studied under the light of the Weberian idea on the “disenchantment of the world”. On the other hand, another debate has been going since the early 1990s, focusing in the comparison with 18th-century Enlightenment and stressing innovation, individuality and the sole authority of reason; however, one might argue that even “revivalist” (or “pietistic”) movements such as the seventeenth-century Ottoman Kadızâdelis were characterized by a rationalist trend in various aspects. One may see this process as a conflict between a Sufi culture, which during the seventeenth and eighteenth century seems to have considered everyday life more enchanted than ever, and a “puritan Islam”, which by putting emphasis on the individual and thus attacking the belief in miracles contributes to “disenchantment”, whereas an artisanal and mercantile culture was using increasingly scientific tools. The field of “supernatural” and “preternatural” phenomena constitutes an excellent opportunity to watch and analyze the interplay of these cultural actors.

2. HERŞEY YERLİ YERİNDE (EVERYTHING IN ITS PLACE). ON THE OTTOMAN REPRESENTATIONS OF HIERARCHIES

Güneş Işıksel

During the final quarter of the 15th century, with the emergence of a palace culture – one may even speak of a courtly culture, if not a court

society— Ottoman administrativo-political, thus normative, representations of society takes a new shape. In this, not only the elaboration of a qanunname, prepared by the learned chancery members but also the integration of theosophical considerations into this administrativo-political schemes have an important part. In this paper, our intention is to demonstrate the homologous similarities between the representations of celestial hierarchies and their sublunar effects which were in circulation in the Ottoman lands during the 15th-16th centuries with the contemporaneous reified ideals of Ottoman society. An initial step in the analysis of these patterns, is the clarification of ascending positions (maqam) in both of these hierarchical orders which operates under the auspices of divine oikonomia (tedbirat-ı ilahi). The accounts of 16th century ceremonies are analysed here in order to emphasize the ideal of maqam in the reordering and consolidation of military, administrative and palatial hierarchies.

3. RATIONALIZING THE OCCULT IN THE EARLY MODERN OTTOMAN WORLD: MU'AYYADZĀDE (D. 1516) AND HIS IMMEDIATE INTELLECTUAL CIRCLE

A. Tunç Şen

Despite his immense impact on the formation and functioning of the early-sixteenth century Ottoman ilmiyya hierarchy, Mu'ayyadzāde owes much of his fame in the Ottoman historiography to his involvement in debauchery and orgies of drug use with prince Bayezid II in Amasya. The intimate relation between the two remained intact and even deepened upon the latter's enthronement in 1481. Beside the use of pleasure substances, their partnership seems to have had another important dimension: a genuine and universalizing interest in mathematical, natural philosophical, and occult sciences, at the intersection of which lies the astral knowledge. In this talk, I will focus upon Mu'ayyadzāde's scholarly quests within the broader context of Bayezid II's court culture and will draw on three major sources: 1) Mu'ayyadzāde's own book collection that includes almost all the canonical works of his time in Islamic corpus astronomicum and corpus astrologicum, 2) The works of Jewish natural philosopher Moses

Galeano, who dedicated Mu'ayyadzāde at least two astronomical/astrological treatises, one of which was the translation of Abraham Zacut's (d. 1515) Almanach perpetuum, and 3) Mu'ayyadzāde's super-commentary on a Kalām text, i.e. al-Sayyīd al-Sharīf Jurjānī's Sharḥ al-mawāqif, in which he presents a sophisticated critique of anti-astrological stance held by earlier theologians.

4. FRONTISPIECE OF THE LEDGER OF FOOLS: SEPARATING SCIENCE FROM RELIGION IN THE EARLY MODERN OTTOMAN EMPIRE

B. Harun Küçük

The argument for the separation of science and religion in the Ottoman Empire reached its highest register when İbrahim Müteferrika called the Baghdadi scholar Nazmizade Murtaza, "If there was a ledger of fools, he would be the frontispiece" (serdefter-i agbiya). During the 1710s Nazmizade had written a history of Baghdad that had no mention of Abbasid philosophy, and had also penned a Turkish translation of al-Suyuti's work on Sunni astronomy, which advocated a flat earth theory. While making his case, Müteferrika used one of al-Ghazali's most underutilized arguments, one that asked the pious to abstain from foolishly contesting the philosophers' claims about the natural world. This was not a solitary incident, as the argument for the separation of science from religion was commonplace by the 1730s. The materialist physicians of the Empire had been categorically rejecting al-Suyuti's prophetic medicine at least since the 1660s. Many Greek Aristotelians, following the Paduan precedent, were also advocating a separation between matters of philosophy and matters of doctrine — a position that had become a fixture of Greek intellectual life since the time of Kyril Loukaris and Theophilos Korydalleus. In this talk, I will be situating this line of argument among other competing arguments regarding the relationship between science and religion in the seventeenth and eighteenth centuries.

RECONSIDERING OTTOMAN PERIPHERIES: TRANS-REGIONAL NETWORKS, CONTESTED JURISDICTIONS AND THE LIMITS OF OTTOMAN REACH

In recent decades, Ottoman studies have experienced a surge in research on imperial frontiers, and correspondingly, the various ways the center was able to project its power in the peripheries. As the composite character and flexibility of the Ottoman governance is increasingly appraised, scholarship has moved away from notions of the Porte simply imposing its will on the peripheral actors in a top-down manner, and have increasingly brought to light the agency and interests of the local elites and the inherent limits of center's reach. However, this relationship is most often presented as a binary opposition between central and local actors, where the only two actors are "center" and "periphery." Thus insulating these actors from a wider nexus of power networks, resulting in the schematic model of the Ottoman Empire as consisting of disjointed peripheries, held together only by vertical ties to the center.

The papers in the present panel aim to re-examine patterns in Ottoman governance and the influence of regional political developments. By engaging in the analysis of case studies of such different regions as Ottoman Maghreb, Dalmatia and the Black Sea region from the seventeenth until early nineteenth century, the papers in this panel approach the role of the center not as a hegemonic actor shaping the political developments in the peripheries. Instead, this vertical connection is seen as only one element in the complex nexus of power involving cross-border, trans-regional and trans-imperial networks. The panelists engage in a productive discussion concerning the way vertical and horizontal ties shaped the political developments of the imperial peripheries.

The papers constituting the panel offer the analysis of particular case studies, which taken together present a picture of the role of trans-regional and trans-imperial ties that affected the power configurations in the peripheries. In his paper, Michał Wasiucionek addresses the enforceability of the Porte's commands in the Lower Danube region and frames it within the wider network of the regional and trans-regional

political alliances. In her contribution, Erica Mezzoli shows how the economic ventures in seventeenth-century Dalmatia and Bosnia transcended not only the center/periphery dichotomy, but also imperial boundaries. Finally, Mukaram Hhana retraces the career of a Georgian corsair and governor of Tripoli, Ali Bulgur, showing how the connectedness of Maghribi, Egyptian and imperial political networks that do not fit into the simple distinction between center and periphery.

1. OBEDÉZCASE PERO NON SE CUMPLA IN THE OTTOMAN PERIPHERY: TRANSREGIONAL NETWORKS, FACTIONALISM AND THE (UN) RESPONSIVENESS OF OTTOMAN GOVERNANCE IN THE MID-SEVENTEENTH-CENTURY LOWER DANUBE

Michał Wasiucionek

In the past decades, the scholars studying the early modern Ottoman Empire have increasingly focused on the inherently composite character of the Ottoman system of governance and the crucial role of the local elites and power configurations on shaping the way power emanating from the center was projected in the periphery. However, most studies following this thread tend to juxtapose 'center' and 'periphery' as two internally homogenous entities in a binary opposition to each other, while isolating them from the wider power networks, such as trans-regional and cross-border ties between different peripheries. At the same time, studies of the center/periphery relations often imply the 'virtuosity of the state', assuming that the center was able to manipulate peripheral networks for its own benefit. The present paper aims to address the twin question of the role of trans-regional and cross-border networks and the responsiveness of the local power-holders to the Porte's bidding, focusing on the Lower Danube during the mid-seventeenth century. As the local agents of imperial center (Ottoman officials, Tatar aristocracy and the Moldavian-Wallachian voievodes) formed trans-regional alliances and vied for power and resources, the influence of the Porte was largely a reactive one and constituting of ad hoc responses to the emerging crises, remaining secondary to the trans-

regional networks of peripheral political actors. By utilizing both Romanian (most importantly Miron Costin and Cantacuzino Chronicle) and Ottoman sources (as the extant Mühimme Defterleri), the paper aims at gauging the ratio of cases, in which the orders flowing from the Porte were actually followed in the period under discussion, thus contributing to the debate on the limits of the Ottoman power in the periphery and its position vis-à-vis regional power networks.

2. TRADE, STAKEHOLDERNESS AND SPACE. THE VENETIAN-BOSNIAN JOINT VENTURE FOR THE OPENING OF THE MARINE TERMINAL AT NERETVA MOUTH, 1666-1694

Erica Mezzoli

Although the terms of merchant practice in the Ottoman territory were strictly regulated by Capitulations, in a cross-border context – such as Dalmatia – trade dynamics tended to be also oriented by the density of the specific power networks on the territory. Examining the case study related to the Venetian-Bosnian project for the opening of a marine terminal at Neretva river mouth, the paper aims to show the close and complex interactions between “central” and “peripheral” instances in modes and planning of Dalmatian-Bosnian trade during the second half of the 17th century. The picture that emerges from the sources significantly differs from the dichotomous framework “center vs periphery” (e.g. Sultan vs Bosnian Pasha) that necessarily implies a vertical dependency. Rather, the circumstance under consideration is characterized by the strong divergence of economic interest between two groups of local stakeholders: on one hand those who firmly supported the venture on Neretva mouth (Venetians, Sarajevo and Mostar Muslim merchants and the Pasha of Bosnia) and, on the other, those who equally fiercely opposed the project (Ragusans – who stood up on their behalf and, in a sense, on behalf of the prerogatives of the Sultan too – and the Sanjak-bey of Herzegovina). Another interesting aspect of the case study under examination regards the modalities through which the two “warring factions” battled this trade war. It was a proper duel à l'outrance where the involved parties used any kind of expedient: legal acts,

information manipulation and instrumentalization of the role of hajduci (local bandits). Regarding sources, the paper will be based on Ottoman firmans, Ragusean and Venetian commissions and reports.

3. THE GEORGIANS FROM ALGIERS, ALI BURGUL THE CAUCASIAN PATRONAGE NETWORKS OF THE SUBLIME PORTE AND MAMLUK EGYPT, 1789-1805

Mukaram Hhana

At the turn of the nineteenth century, the Kapudan Pasha of the Ottoman fleet, Cezayirli Gazi Hasan Paşa, the notable Ottoman diplomat and the Georgian trained in Algiers, backed the brother –in-law of one of his captains in a dynastic coup that overthrew the ruling kuloğlu Karamanli bey. The usurper, Ali Gurgi, who was better known as Ali Bulgur, became a notorious despot who eventually governor over Ottoman Tripoli, part of Tunis, and later, briefly become the governor of Egypt in the tumultuous years that followed the French Occupation. A historical figure whose narrative is chronicled in Arabic, English, French, Hebrew and Ottoman sources, the Georgian corsair, who much like his mentor, trained in Ottoman Algiers was able to successfully tap into the Georgian patronage networks of both the Sublime Porte, and the Egyptian Mamluks. This paper traces the historical trajectory of this fascinating figure, and the transmutability of alliances and identity in the turn of the nineteenth century Ottoman world. By juxtaposing British consular sources with the Egyptian chronicles of ‘Abd al-Rahman al-Jabarti and the diplomatic and naval records of the Porte, this paper argues that patronage networks, and political influence transcended the center-periphery binary. Rather, it argues that regional influence and support was by far more important in dictating the appointments of Ottoman officials in North Africa, and underscores the importance of the horizontal as well as the vertical ties that bound the various Ottoman provinces to one another and to the Porte. In doing so, this paper questions our contemporary understanding of how the provinces worked cross-laterally in times of political upheaval.

A STUDY ON THE URBAN TRANSFORMATIONS IN THE OTTOMAN CITIES AFTER CONQUEST

The first two centuries of Ottoman history were marked by such dynamic territorial expansion. Numerous cities that had been developed as urban centers were integrated respectively to the Ottoman lands. In addition to the administrative and legal changes, those cities went under certain transformation process to signal the Ottoman hegemony over them. This process varied according to the political, social and economic realities of each city and this panel aims at exploring the different characters of this process by presenting four different examples of Ottoman cities after conquest. The first two papers will discuss Istanbul after the conquest through two subject; the Ottoman strategy towards the Byzantine buildings and urban features and the attempt to establish a new capital for the empire and the reshaping Uskudar town to be a part of this capital. The third paper will study Aleppo, representing Bilad al-Sham, in which the Islamic institutions and complexes had been well developed throughout more than eight centuries and discuss the urban changes imposed by the Ottomans. The fourth paper will study the Balkan lands to which a new religion was introduced by the Ottoman conquest necessitating profound changes of the existing urban settlements and structures.

1. THE ATTITUDE OF THE OTTOMAN EMPIRE TOWARDS BYZANTINE HERITAGE AND URBAN TRANSFORMATION OF THE CAPITAL AFTER THE CONQUEST

Mine Esmer

Istanbul, as the former capital of the Roman and Eastern Roman Empire, has unique architectural heritage inherited to the Ottoman Empire. The best preserved building stock of the above-mentioned heritage consists of religious, hydraulic and fortified structures. The continuance in using them and as a natural consequence the regular maintenance applied to them enabled the structures to survive. As a part of this important cultural heritage, three Mid-Byzantine monuments, which highlight the urban fabric and are unique historical assets,

conveying valuable information about the architectural styles, building techniques, decorative arts and social life of Medieval Constantinople, were chosen as a case-study for this presentation. Three edifices with different variations of “cross-in-square” plan type, which was not suitable for the Islamic oblong praying practice, had additional construction works and went through interventions during the Late Byzantine, Ottoman and Republican Periods.

The main resource for the preparation of the paper was library and archival research, followed by photographic surveys, first-hand-architectural surveys prepared on site and chronological analyses. During the research, important data including photographs and Ottoman manuscripts which have not been previously published were uncovered. Around these monuments the urban fabric reshaped from the medieval Byzantine capital to Ottoman capital in the Age of Discovery. Until the large scale urban projects of the Turkish Republic in 20th century, the old city of Istanbul, the so-called Historical Peninsula was the end product of cumulative urban settlements lasting for centuries starting from Neolithic Age. The paper aims to give an insight and broader notion on effects of Byzantine and Ottoman culture in architecture, spatial organization, urban context, socio-economical set-up of the three churches and urban neighbourhoods encircling them.

2. RESHAPING USKUDAR AFTER THE OTTOMAN CONQUEST

Alidost Ertugrul

Uskudar is located on the Anatolian side of Istanbul. It was the main transfer point between the two continents, Asia and Europe, so that it was a location for many commercial facilities such as khans and storages. Uskudar was integrated to the Ottoman lands in the mid-14th century, around 100 years before the historic peninsula of Istanbul (the former Constantinople). Uskudar was a small town before the Ottoman conquest; however, the scarce resources make it difficult to give an exact account on its urban structure. After the conquest, Uskudar became one of the three administrative components of Istanbul “Bilad-i Selase”; Eyup, Galata and Uskudar. For

reshaping the town, Ottomans followed certain systems. In the commercial center and road intersections, they established large social complexes (kulliyes), while small mosques (mesjids) were built in the neighborhoods' centers. Around the kulliyes and mesjids, commercial facilities and residences were developed. The Ottomanization of the town was culminated in the middle of 16th century with the famous works of Architect Sinan. In this paper, the urban transformation of Uskudar after the Ottoman conquest will be studied and analyzed depending on the archival documents and remaining structures.

3. CREATING AN "OTTOMAN" ALEPPO, THE OTTOMAN URBAN STRATEGIES IN THE 16th CENTURY

Ruba Kasmó

Aleppo became a part of the Ottoman lands after the battle of Marj Dabiq in 1516. When Ottomans entered the city, they inherited an ancient city with multiple layers of civilizations and more important, a city that have been in the Islam realm for more than eight centuries. The challenge here was not to Islamize but rather to project an Ottoman urban order. The city witnessed a vast building campaign along the 16th century, so that it became the third city in the empire after Istanbul and Cairo, in terms of built area, population and production. This paper explores the main characteristics of the Ottoman urban strategies that were used to create the "ottoman shape" of Aleppo. It undertakes a survey of the late Mamluk urban system, and then studies the Ottoman patronage of urban and building activities in the 16th century. It shows that Ottoman strategy in the city was gradual and adaptive; it was inclined to develop rather than replace the pre-conquest urban order. The study is built upon the reading of the trust deeds of the 16th century complexes in Aleppo and the local historical accounts and the interpretation of the urban structure of the city.

4. URBAN TRANSFORMATION AND DEVELOPMENT OF THE URBAN FABRİC IN THE BALKANS AFTER OTTOMAN CONQUEST

Lana Kudumovic

The Balkans lands marked as border of great civilizations were faced with profound changes after they were taken by the Ottomans starting with 14th century. With the establishment of the Ottoman rules this region was introduced to the new religion, culture and philosophy of the Islam. Acceptance of new religion was deeply affecting different aspects of life such as social, economic, cultural, etc. Socioeconomic changes were followed by emergence of entirely new cities with the Islamic character as well as by urban transformation of existing structures and fabric. Urban development during the Ottoman period could be classified as spontaneous without pre-established plan and model, following needs of inhabitants. City shaping accomplished by the Ottomans was following principles of differentiation on two basic parts: residential quarter-mahalle and commercial part charshi. New types of facilities have emerged in the Balkans for the first time, such as mosques, hamams, saray, markets, etc. The progressive urban development of conquered towns was followed by religious building construction as well as cultural, educational and public institution. Inside urban areas indicators of developments was number of mahallas. Institution of Waqf allowed to the high officials of the Ottoman state, governors, merchants and landowners etc. to build different types of building as endowment what was great contribution for the urban development. It is important to understand contribution of the Ottoman to the urban development as result of transformation following Ottoman strategies.

BÜYÜK HARPTÉ OSMANLI DEVLETİ'NDE ZAFER, İŞGAL, GÖÇ VE BELLEK

I. Dünya Savaşı, etkileri sonraki yıllarda da hissedilen ve uzun yıllara damgasını vuran bir durumdur. Birçok ulusu ve çok uluslu devletleri derinden sarsan bu savaş, hem savaş teknolojileri hem de toplum düzeninde değişikliklere yol açmıştır. Günümüzde kullanılan konvansiyonel silahların ilk

prototiplerinin icat edildiği ve kullanıldığı I. Dünya Savaşı, aynı zamanda bazı devletlerin siyasi coğrafyadan çekilmelerine de yol açmıştı. Dört yıl süren bu savaş, savaşan tarafları olduğu kadar savaştan uzak durmaya çalışan toplumları da etkilemiştir. Savaşın geneline baktığımızda bu etkinin en çok da insan kitleleri üzerinde yaşandığını görmekteyiz. Dolayısıyla etkilerinin insanlık tarihi üzerinde uzun yıllar hissedildiği bu savaşın anlamlandırılmasında mikroskobik incelemelerle katkı sunacağımız kesindir. Bu nedenle bu oturumda, I. Dünya Savaşı'nın farklı coğrafyalarında sisli kalmış hususlarına değinilecektir. İlk mevzu Yemen Cephesi'dir. Yemen Cephesi, Osmanlı Devleti'nin savaştığı cephele arasında sayılmakla birlikte hakkında hem Türkiye'de hem de Dünya literatüründe pek fazla çalışma yapılmamıştır. Dolayısıyla bu panelin ilk konusunu Yemen Cephesinde yaşananlar ve cephede yürütülen askeri tarih çalışması oluşturmaktadır. Şüphesiz I. Dünya Savaşı, kendileriyle alakası olmayan toplumları da etkilemiştir. Bu nedenle panelimizin mevzusunu tek bir lokalizasyona bağlamak yerine, Osmanlı Devleti'nin farklı coğrafya ve toplumlarına çevirmeyi uygun görmüş bulunmaktayız. Zira savaş aynı zamanda bu toplumların yerlerinden edilmesi demektir. O nedenle ikinci bahsimizi savaş yıllarında gerçekleşen göç yahut zoraki iskan meselesine ayırmayı uygun görmüş bulunmaktayız. Savaş zamanı insanlar göç ederken hangi sosyal etkiye dayanmaktadırlar. Göç esnasında neler yaşamışlardır? Hangi zorluklarla karşılaştılar? Göç ederken isteyerek mi yoksa devlet eliyle mi göç ettirildiler? Gittikleri yerleri neye göre belirliyorlardı? Göç edenlerin ekonomisi nasıl gerçekleşiyordu? Bu ve benzeri sorulara cevap arayacağımız bir çalışmadır. Üçüncü panel konumuzu yine savaşa katılan devletlerarasında yaşanan üstünlük mücadelesinin bir kesiti oluşturmaktadır. Burada da uzun yılların iki mücadelecisi devleti arasında yaşanan mücadelenin I. Dünya Harbi'ne kalan bir tarafı incelenecektir. Trabzon ve havalisinin işgal edilme süreci ve işgal sonrası Rusya'nın bu coğrafyadan çekilmesi şüphesiz literatüre katkı sunacaktır. Zira bir devletin başka bir devlete ait coğrafyayı işgal etmesinin altında birçok neden bulunmaktadır. Bu çalışma da Rusya'nın Doğu Karadeniz'e inmesinin nedenlerini irdeleyen bir çalışmadır. Dördüncü konuşmamıza mevzu-i bahis olan çalışma ise sosyolojik ve toplumsal tarih açısından öneme arz etmektedir. Bir

önceki çalışmayı tamamlar nitelikteki olan bu çalışma, dönemin insanların bakış açılarını ve onların savaşa karşı düşüncelerini ortaya koyması bakımında önemli sayılmaktadır.

1. ZAFERDEN ESARETE, ÇOK BİLİNENLER ARASINDA AZ BİLENEK BİR CEPHE: YEMEN (1914-1918)

Yahya Yeşilyurt

Yemen Cephesi, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nda İtilaf Güçleri'nden İngiltere ve onun yerel işbirlikçisi Asir Şeyhi İdrisi'ye karşı yürütülmüştür. Daha derine inilecek olursa Osmanlı Devleti, savaş için seferberlik emri verdiğinde Hicaz ve Yemen'deki 7. Kolordu, bu seferberlik emri haricinde tutulmuştu. Nedeni yaptığımız araştırmalara göre oldukça basittir: Kutsal Beldeleri ve hinterlandını savaştan uzak tutmaktı. Ne var ki Almanya tarafından farklı cephele açması için zorlanan Osmanlı Devleti'nde Yemen Cephesi, İngiltere tarafından bir oldubittiye getirilerek açılmak zorunda bırakılmıştı. İngiliz savaş gemisinin Hudeyde'yi bombalaması, zaten heyecan içerisinde bekleyen Yemen vilayetini derhal tedbir almaya ve kendi başlarının çaresine bakmaya sevk etmişti. Mülki ve askeri erkân arasında İngiltere'nin bu girişimine karşı koymak için zaruri tedbirler arasında, 1914 ilk aylarında çizilen Osmanlı-İngiliz sınır hattının yıkılarak Aden'e doğru taarruz planı da yer almaktaydı. Nitekim 1904'ten beri yerel otorite haline gelmiş ve 1911'de Osmanlı Devleti tarafından bu otoritesi tanınmış olan yerel imamlardan Yahya'nın da verdiği büyük destekle savaşıma kararı alınmış ve böylece Yemen'de İngiltere'ye karşı mücadele yürütülmüştür.

Yemen cephesi hakkında literatür eksikliği bulunmaktadır. Dolayısıyla yaptığımız çalışma özgün olduğu gibi T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Genelkurmaylık Askeri Tarih, Stratejik ve Etüt Dairesi arşivindeki dokümanlar ışığında ele alınacaktır. Nitekim bu yönde atılan adımlara bakıldığında Yemen Cephesi, en az diğer cephele kadar başarılı olmuştur. Üstelik Kızıldeniz'in yoğun bir abluka altında olması nedeniyle denizden ve coğrafyanın zor olması ve kuzeyde İdrisi ile mücadele edilmesi nedeniyle de karadan, İstanbul ile olan bağlantı yolları kesik olmasında

rağmen mücadele son anına kadar yürütülmüştür. Yemen Cephesi hakkında çalışmaların kısıtlı olması nedeniyle, buradaki başarılar ve zaferler zaman içerisinde arşivin tozlu rafları arasında gün yüzüne çıkmayı beklemiştir. Bu çalışmada Yemen Cephesi'nde sürdürülen ve oldukça başarılı olduğunu tespit ettiğim bir mücadelenin genel çerçevesine projektör tutulacaktır. Yemen Cephesi niçin seferberlik emrinden uzak tutuldu? Cephe açılırken idarecilerin tutumu nasıldı? Bu cephede mücadele kimlere karşı yürütüldü? Gibi sorulara cevap aranmaya ve irdelenmeye çalışılacaktır.

2. I. DÜNYA SAVAŞI YILLARINDA KAFKASYA'DAN GELEN MÜSLÜMAN GÖÇMENLERİN GERİDE BIRAKTIKLARI MALLAR SORUNU

Firdes Temizgüney

Osmanlı Devleti, kuruluş döneminden itibaren çeşitli tarihlerde göç hareketlerine maruz kalmıştır. Milliyetçilik hareketleriyle devletten kopan topraklardan ve 17. yüzyılın sonları ile özellikle 18. yüzyıldan itibaren girilen savaşlar sonucunda kaybedilen bölgelerden Osmanlı ülkesine yönelik çok sayıda göç olmuştur. Göç hareketliliği 19. yüzyılda artarak devam etmiş, Balkan Savaşları ise bu göç sürecinin kırılma noktasını teşkil etmiştir. Nitekim bu savaşlarda zarar gören ve baskıya maruz kalan unsurların yine Osmanlı ülkesine göç etmek zorunda kaldıkları görülmektedir.

Birinci Dünya Savaşı yılları boyunca göç hareketliliği artarak devam etti. Devlet, özellikle Kafkasya'dan gelen göçmenlerin sayısındaki artış üzerine bir takım önlemler almak zorunda kaldı. Dolayısıyla Birinci Dünya Savaşı devam ederken devleti en çok uğraştıran sorunlardan biri, göçmenlerin iskânı olmuştur. Gelen bu muhacir akını karşısında göçmenleri her açıdan uygun yerlere iskân edebilmek ve ihtiyaçlarını karşılayabilmek için geniş çaplı bir teşkilata ihtiyaç duyuldu. Bu ihtiyaçtan dolayı 1914 yılı başlarında Dâhiliye Nezaretine bağlı olarak İskân-ı Aşayir ve Muhacirin Müdüriyeti kuruldu. İskân-ı Aşayir ve Muhacirin Müdüriyeti, 1916 yılında yeniden teşkilatlandırılarak 13 Mart 1916 yılında Aşayir ve Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesine dönüştürüldü. Aşayir ve Muhacirin Müdüriyeti,

Birinci Dünya Savaşı boyunca gelen göçmenlerle yakından ilgilenmiş, onların sevk, iskân ve iâşe işlerinin düzenli bir şekilde yürütülmesine çalışmıştır.

Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı yıllarında bir taraftan Kafkasya'dan gelen bu göçmenlerin uygun yerlere iskân ve iâşeleriyle uğraşırken, diğer taraftan bunların göç ettikleri ya da göçe zorlandıkları bölgelerde bıraktıkları malları sorunlarıyla da ilgilenmek zorunda kaldı. Bu doğrultuda birtakım tedbirler almaya çalıştı. Zira göçmenlerin iskân ve iâşeleri için kurulan komisyonlar, onların geride bıraktıkları emlak, emval ve eşyalarının korunması ve nakli hususunda önlemler almayla da sorumlu tutuldu. Devlet, ayrıca göçmenlerin taşınabilir mallarını yanlarında getirebilmeleri için birtakım kolaylıklar sağlamış, zaman zaman bu mallardan gümrük vergisi almamıştı. Ancak bu kişilerin geride bıraktıkları malları konusundaki çalışmaların kâğıt üzerindeki düzenlemelerden öteye geçemediği görülmektedir. Nitekim bu kişilerin mallarının tazmini için Osmanlı Devleti nezdinde verdikleri dilekçeler de bu fikri doğrulamaktadır.

3. BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA DOĞU KARADENİZ'İN İŞGALİ VE RUSLARIN GERİ ÇEKİLME SÜRECİ

Songül Alşan

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti ve Rusya, çok önemli iki aktör devlet olarak iki tarafın önemli güçlerinden olmuşlardır. İtilaf gurubunda yer alan Rusya ile İttifak grubunda yer alan Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı'ndaki en önemli cephelerde yer almışlardır. Bu iki devlet, tarihi ve coğrafi olarak ele alındığında zaten kendi aralarında bir güç dengesi savaşı geleneği olduğu kabul edilen bir gerçektir. Her iki devletin de bölgesel hakimiyet çalışmaları, değişen güç dengeleri ile şekillenmiş ve periyodik olarak yapılan savaşlar ile bu dengeler korunmaya çalışılmıştır.

Osmanlı Devleti'nin zayıflamaya başlamasının ardından tarihi emellerine ulaşmak için uygun ortamın oluştuğuna inanan Rusya, Osmanlı Devleti toprakları üzerine askeri hareketlerini gerçekleştirmiştir. 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşının ardından Rusya; Osmanlı toprakları üzerinde gerçekleştirdiği işgaller ile

hedeflerinin bir kısmına ulaşmış ve asıl hedef olan, Karadeniz-İstanbul işgalini gerçekleştirmek için hazırlıklarını yapmıştır.

Birinci Dünya Savaşı ise Rusya'nın bu idealini gerçekleştirmesi için önemli bir fırsat olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nın çıkışının ardından Rusya hem Kars yönünden(Kara Harekatı) hem de Artvin-Hopa yönünden(Deniz harekatı) Doğu Karadeniz üzerine harekatını başlatmıştır. Osmanlı Devleti ise; Trablusgarp ve Balkan Savaşları ardından oldukça yıpranmış bir ekonomi ve askeri tahkimata sahipti. Bu durumda Rusya istediği hedeflere ulaşmakta avantajlı durumda olmuş ve ilerlemeye devam etme şansı bulmuştur.

1914'ün ardından 1916 yılında istediği hedeflere hemen hemen ulaşan Rusya, Doğu Karadeniz'i, Giresun (Harşit Çayı'na kadar)'a kadar işgal etmiştir. 1917 Rus devriminin ardından ise bu iki devlet arasındaki dengeler Osmanlı Devleti lehine tekrar değişmiştir. Rusya devrimin getirdikleri ve iç işleri ile uğraşmak zorunda kaldığı için askeri harekatlarını durdurmuştur. Daha sonra Rusya, Osmanlı Devleti içerisinde işgal ettiği topraklardan kademeli olarak geri çekilmek zorunda kalmıştır. Böylece 1916-1918 yılları arasında Doğu Karadeniz'de gerçekleşen Rus işgali 1918 yılında sona ermiştir.

4. CİHAN HARBİ TANIKLARININ GÖZÜNDEN DOĞU KARADENİZ'DE SAVAŞ OLGUSU

Veysel Usta

Cihan Harbi, bilinen ve bilinmeyen bütün yönleri ile dünya tarihini derinden etkilemiş çok yönlü bir savaştır. Bu savaş içerisinde; taraflar sosyal, ekonomik, siyasi ve askeri alanlarda çok önemli bir sınav vermek zorunda kalmışlardır. Alınan savaş kararlarının ardından her devlet, kendi çıkarları doğrultusunda bir rota

belirleyerek bu savaşta kaybedilmesi mümkün olan şeylerden daha fazlasını elde etmeyi planlamış olsalar da Osmanlı Devleti özellikle kendini ve topraklarını koruma içgüdüğü ile hareket etmiştir denilebilir.

Birinci Dünya Savaşı'nın bu kaçınılmaz seyri içerisinde ise karar mekanizması hükümetler-yönetimler olsa da icracı kuvvetlerin harekatları, savaşların masa başında planlanan yönlerinin yanında yıkım, kıyım ve kan gerçeği ile birebir muhatap olan kişiler olmuşlardır. Savaşların bu acı fakat gerçek yönleri ise gerçeği yansıtan en önemli kaynaklardan biridir. Savaşın icracıları ve savaşın muhatapları olan bu gerçek kişiler, masa başında alınan idealist ve belki biraz acımasız kararlar ile savaşların seyrini belirlemişlerdir. Bu yönü ile savaşta yer alan veya savaş bölgesinde bulunan kişilerin hatıraları, günlükleri, mektupları; yaşanan durumu dünyaya en gerçek hali ile elbette kendi bakış açıları ile ortaya koyan göz ardı edilemeyecek kaynaklar olmuşlardır.

Cihan Harbi'ni gerçekten anlamak için de bu kaynakların en ince ayrıntısına kadar irdelenmesi, gerçeğe giden yolun en önemli aydınlatıcılarıdır. Tarafsız ve objektif bir tarih anlayışı prensibi de elbette bunu gerektirir.

Birinci Dünya Savaşı, Doğu Karadeniz'in Ruslar tarafından işgali süreci de bu kaynaklar ele alınarak daha iyi etüt edilebilir. Hem Osmanlı Devleti'nin askeri kuvvetlerince yazılan bireysel hatıralar hem Rusya askeri güçlerine mensup kişiler tarafından yazılan hatıralar bu açıdan çok önemlidir. Bu askerlerin yazdığı hatıraların yanında, gazetecilik yapan kişilerin ve de bölgede bulunan, savaşın etkilerini yaşayan sivillerin kaleme aldığı, dile getirdiği hatıralar da çok büyük bir önem arz etmektedir. Karşılıklı ve karşılaştırmalı olarak ele alınacak hatıralar değerlendirmesi ile Doğu Karadeniz'de Cihan Harbi'nin seyri ve etkileri çok daha iyi anlaşılacaktır.

BİREYSEL BİLDİRİ ÖZETLERİ

(PAPER ABSTRACTS)

II. MAHMUD DÖNEMİ OSMANLI İSTİHKÂMLARI: DU PLAT'IN BALKAN GEZİSİ

Ahmet Dönmez

II. Mahmud, devletini içinde bulunduğu zor durumdan kurtarmak ve modernleştirmek amacıyla çeşitli alanlarda reformlar gerçekleştirdi. Özellikle 1826 yılından itibaren askerî alanda köklü değişikliklere gitti. Yeniçeri Ocağı'nı kaldırdıktan sonra, Avrupa tipi modern bir ordu kurulması için çalışmalar başlattı. Ordudan sonra askerî alanda diğer önemli bir konu da Osmanlı sınırlarının güçlendirilmesiydi. Son Osmanlı-Rus Savaşı'nda Rus orduları Balkanlar'daki istihkâmları zorlanmadan geçerek Edirne'ye kadar gelebilmişlerdi. Bu çerçevede içlerinde Moltke'nin de bulunduğu Prusyalı subaylar Balkan istihkâmlarını kontrol amacıyla 1837 yılında görevlendirildi. Onların dönüşünden hemen sonra Babîâli'nin isteğiyle Osmanlı ordusunun modernleştirilmesi için İngiliz hükümeti tarafından bir süre önce İstanbul'a gönderilmiş olan Kaptan Du Plat benzer bir görevle Balkanlar'a gönderildi. Du Plat, 1837 yılı sonunda başladığı gezide Varna, Şumnu, Silistre ve Rusçuk'taki Osmanlı istihkâm, kale ve geçitlerini gezerek, buraların mevcut durumu ve Osmanlı sınır savunmasının güçlendirilmesi için alınması gereken tedbirleri bildirdiği bir rapor hazırladı.

Bu çalışmada, İngiliz Millî Arşivi'nden elde edilen söz konusu rapor ve Du Plat'ın gezisi sırasında İngiliz elçisine gönderdiği mektuplar kullanılarak, dönemin Balkanlar'daki Osmanlı istihkâm ve geçitleri hakkında son derece önemli ve orijinal bilgilerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Du Plat'ın yolculuğu sırasındaki gözlemleri, o tarihte bölgenin sosyal ve ekonomik durumu hakkında da ilginç bilgiler vermektedir. Ayrıca raporda yer alan tavsiyeler, sınırların güçlendirilmesine yönelik dikkat çekici fikirler içermektedir. Öyle ki, rapor II. Mahmud tarafından ilgiyle karşılanmış ve onun isteğiyle Türkçeye çevrilmiştir.

Araştırmanın en önemli kaynağını İngiliz Millî Arşivi Dışişleri Bakanlığı kayıtlarında yer alan Du Plat'ın Fransızca raporu ve İngiliz elçisine

gönderdiği mektuplar oluşturmaktadır. Ayrıca Osmanlı arşiv belgeleri ve ikinci el kaynaklardan da yararlanılacaktır. Konuyla ilgili daha önce Prusyalı Subay Moltke'nin mektupları yayınlanmışsa da, tespit edebildiğimize göre, bahsettiğimiz çerçevede bir çalışma bulunmaması çalışmanın orijinalliğini ve Osmanlı askerî tarihine sağlayabileceği katkıyı göstermektedir.

OSMANLI TAHRİR ÇALIŞMALARINA MODEL BİR ÇALIŞMA: MEMLÜKLER DÖNEMİ MİSİR VE SURİYE'DE ER-REVKÜ'N-NÂSİRÎ ADLI TAHRİR ÇALIŞMASI

Ahmet Sağlam

Memlûk Sultanı Nâsır Muhammed b. Kalavûn 713/1313 yılında Suriye'de ve 715/1315 yılında da Mısır genelinde tahrir çalışmaları yaptı. Eyyûbiler döneminden beri bölgedeki iktalı araziler emirler ile ecnâdü'l-halka (tımurlu sipahiler) arasında paylaştırılmakta idi. Bu durum güçlü ve nüfuzlu her emirin sultan olabildiği bir siyasi yapıda sultan karşısında emirleri güçlü kılmakta idi. Dolayısıyla Sultan Nâsır Muhammed gelir dağılımını kendi lehine yeniden yapılandırmayı ve böylece otoritesini tesis etmek için kendisine daha geniş mali bir kaynak sağlamayı amaçlamaktadır. Dönemin kaynaklarında *er-Revkû'n-Nâsırî* olarak zikredilen bu tahrir çalışmalarının kökü Mısır'da çok eski dönemlere kadar dayanan bir arazi ölçümüdür. Sultan bu çalışma ile ülke topraklarındaki ekili, dikili ve otlak arazilerin sayısal verilerini öğrenmeyi ve en önemlisi de iktalı arazinin emirler arasındaki dağılım paylarını yeniden düzenlemeyi amaçlamaktadır. Makrizî (ö. 845/1442) Mısır arazisi ve önemli gördüğü konuları anlattığı *Kitâbü'l-Mevâiz ve'l-İtibâr fi Zikri'l-Hitat ve'l-Âsâr* adlı eserinde söz konusu çalışmayı detaylı olarak ele alır.

Osmanlı tahrir çalışmalarına model olması açısından *er-Revkû'n-Nâsırî* adlı tahrir çalışmasını tebliğimizde ele alacağız.

ALEVLERE TESLİM OLMAK YA DA ŞEHİRİ YENİDEN İNŞA ETMEK: 1701- 1756 YILLARI ARASINDA İSTANBUL YANGINLARI

Ahmet Tekin

Bu tebliğ, yangınlar ve şehir düzenlemeleri konusunda Osmanlıların algısına dair bir incelemedir. Şeriyye Sicilleri ve arşiv kaynakları gibi resmi devlet belgelerini incelemek suretiyle, yangınlardan sonra şehrin yeniden inşasına karşı Osmanlıların yaklaşımlarını ve rollerini anlamayı amaçlamaktadır. Bu tebliğ ayrıca, resmi devlet belgelerini, seyahatnameler ve yabancı diplomat raporları gibi dönemin diğer kaynaklarını ikincil çalışmalarla birlikte okuyarak Osmanlıların başkentlerinde yangınların sonuçlarıyla nasıl başa çıktıklarına dair geniş bir perspektif sunmaktadır.

Yangınları, böylesi bilimsel bir çalışmanın konusu yapmak mühimdir; zira yangınlar şehrin yapısında ve toplumsal hayatta şehri yönetenlerin politikaları, yaklaşımları ve düzenlemelerinin izini sürmemizi mümkün kılan büyük değişimler meydana getirmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun toplumsal, iktisadi ve siyasi hayatı yangın öncesi duruma döndürmedeki mesuliyeti ve şehir hayatını olağan seviyesine çekmedeki başarısı on sekizinci yüzyıl İstanbul yangınları söz konusu olduğunda hayati bir rol oynamıştı. Ancak, bu yangınlarda toplumun rolü, yangınlardan sonra fiziki çevrenin yeniden inşası ve toplumsal hayatın onarılması ile yangınlardan devletin siyasal düzenlemelerinin etkilenmesi de aynı derecede önemlidir.

Bu tebliğ, yangınların sosyoekonomik etkilerine ve bu sorunla başa çıkmak için resmi politikanın nasıl şekillendiğine bakarak, Osmanlıların yangınlara nasıl tepki verdiğini ve şehrin yeniden inşasında neleri öne çıkardığı gibi kilit sorulara cevap aramaktadır. Yangınların toplumsal yönü ve yangın sorunu hakkında toplumsal bilinç üzerine de olan bu çalışma, yangınlara neden olan ya da yangınlardan sonra ikame edilen düzenlemelerde, toplumun katılımını anlamaya çalışmaktadır. Karşılaştırmalı bir perspektif sunmak amacıyla, yangınlardan sonra dünyanın farklı yerlerinde yaşanan durumlar bu çalışmada özel bir yer tutmaktadır. Bu araştırma, 1701-1756 yılları arasında pay-i taht İstanbul'un genel olarak doğal afetler, özel

olarak da yangınlar tarihine mütevazı bir katkı sunmayı ummaktadır.

18. YÜZYIL İSTANBUL HAMAMLARINI HARİTALANDIRMAK

Ahmet Yaşar

Bu bildiri, bir hamam yoklama defteri üzerinden, 1766 tarihinde İstanbul'da faaliyetlerini yürüten hamamlar üzerinedir. Bu defter (BOA, Cevdet-Belediye, 2706, 6 CA 1180 / 10 Ekim 1766) 112'si suriçinde 83'ü de surdışında olmak üzere toplam 195 hamamın, kira gelirleri, bağlı buldukları vakıf, gedik sahipleri ve müstecirleri hakkında bilgiler ihtiva etmektedir. 1766 tarihli İstanbul hamamları defteri muhtemelen İstanbul'da hamamların ulaştığı en yüksek sayıyı ortaya çıkarmaktadır. Nitekim bu sayımdan iki yıl sonra Sultan III. Mustafa (1757-1774) İstanbul'da hamamların sayısının fazla olması, fazla odun ve su tüketmelerinden dolayı yeni hamamların yapılmamasını buyurdu. Sonrasında gerek bu tedbir gerekse değişen konut mimarisi ve şehir tecrübesi dolayısıyla İstanbul hamamları eski ihtişamını zaman içerisinde kaybetmeye meyletti. Bu bildiride, mezkûr defterde yer alan hamamların mekânsal dağılımı, vakıf ve gedik sahipleri, müstecirleri ve aylık kiralaları gibi veriler GIS (Coğrafi Bilgi Sistemleri) gibi harita uygulamaları ile analiz edilecektir. Defterde yer alan sayısal ve mekânsal veriler ışığında, bu çalışma 18. Yüzyıl Osmanlı İstanbulu hamamlarına dair kapsamlı bir haritalandırma yapmayı, hamamların mülkiyet sahipliğini (vakıf ya da mülk) belirlemeyi, gedik sahibi ve müstecir olarak kadınların hamam işletmesindeki rollerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

1850'Lİ YILLARIN BAŞLANGICINDA RUS AMİRALİNİN GÖZÜYLE TÜRK DONANMASI (RUS ARŞİV BELGELERİNE GÖRE)

Alexander Vasilyev

Rus Devlet Donanma Arşivinde İstanbul'da bulunan Rus subaylarının raporları ve anıları büyük sayıda bulunmaktadır. Bu rapor ve anılarda Rus subayları Türkiye'nin siyasi ve günlük hayatını anlattılar. Bunların arasında XIX. yüzyılının 50. yıllarına ait dikkate değer belgeler az değildir. Ayrıca, 1853'de

İstanbul'da sefaretle bulunan Rus Bahriye nazırı A.S. Menşikov'un yardımcısı, amiral N.K. Krabbe, Osmanlı donanmasını, İstanbul'u ve gördüğünü detaylıca tarif etti. '1853'te İstanbul'da bulunurken gördüğüm olaylar' başlıklı kapsamlı anılarda Krabbe, Osmanlı filosunun yönetim ve idare sistemi, gemilerin durumu, mühimmatın sevkıyatı, Tersane-i Amire'nin çalışmaları, diplomatik görüşmelerini ve günlük hayatını kaleme aldı. Söz konusu anılarda 1850 ila 1852 yılları arasında Osmanlı filosunu oluşturan gemi ve vapur listeleri, komutanlarının isim ve rütbeleri gösteren belgeler mevcuttur. Krabbe'nin anıları Osmanlı filosunun tarihi için ilgi çekici ve önemli bir kaynaktır.

IDENTITY FORMATION AND CROSS-CULTURAL INTERACTION BETWEEN FOREIGNERS AND LOCAL PEOPLE IN THE 17TH-CENTURY ISTANBUL

Ali Atabey

The 17th century was a crucial period of transformation for Galata, the commercial and diplomatic district of the Ottoman capital Istanbul. It was a 'global moment' for the district when the Atlantic ocean trade changed the power balances in Mediterranean trade by decreasing the role of the Italian city-states as trade partners of the Ottoman Empire in favor of the British and the French. The British and French -composed of officials and actors constantly moving back and forth between different colonies of their empires in Africa, Asia, and the Americas on the one hand and the Levant on the other- were different from the Italian merchants and diplomats. Thus, this shift and the increasing number of British and French merchants and diplomats with an "imperial mindset" signified, among other things, crucial changes in the identities as well as ideologies of foreigners in 17th-century Galata; this in turn would have remarkable impacts on the relations between local Ottoman subjects and foreigners.

In light of this crucial transformation in the composition, identity, and ideologies of foreigners in the 17th-century Ottoman Galata, this paper examines relationships between foreigners and Ottomans. As evidence, I cite legal court records, registers of important affairs, and travelers' accounts. First, I raise the

question of what the identities of 'foreigner' and 'local' constituted in 17th-century Galata and to what degree these categories transcended legal definitions. Second, I emphasize the crucial gaps between the state's agenda, which tried diligently to control this unusual foreign presence, and the relations between foreigners at the ground level. I show that despite the state's ideology of control over relationships between foreigners and locals, Galata manifested a remarkable degree of fluidity, cooperation, and coexistence between foreigners and local people beyond the assumed religious and cultural differences.

OSMANLI İDARESİNDE KIBRIS'TA SAĞLIK FAALİYETLERİ VE SALGIN HASTALIKLAR

Ali Efdal Özkul

Kıbrıs adası Akdeniz'de bulunduğu özel konumundan ötürü ticari gemilerin uğradığı bir ticaret adası durumundaydı. Dolayısıyla ticari gemiler ticaret ürünlerinin yanında çeşitli salgın hastalıkları da beraberlerinde adaya getirmekteydiler. Bu durum Osmanlı idaresinde iken de devam etmiştir. Osmanlı Devleti 16. yüzyılda Kıbrıs adasını feth ederek adayı Osmanlı ülkesinin bir parçası haline getirmiştir. Osmanlı Devleti ülkenin birçok yerinde olduğu gibi adada da salgın hastalıklarla mücadele etmiş ve tıp alanında çeşitli çalışmaların yapılmasına yardımcı olmuştur. Osmanlı Devleti'nin salgın hastalıklarla ilgili yaptığı çalışmalardan birisi de salgın hastalıkların olumsuz izlerini silmek ve etkilenen halkın ekonomik durumunu düzeltebilmek için vergilerde indirim gitmesidir.

İlgili çalışmada Osmanlı idaresinde adada tıp alanında yapılan çalışmalar ile adada karşılaşılan veba, sıtma, cüzzam gibi salgın hastalıklar hakkında bilgi verilecektir. Tıp alanında yapılan çalışmalarda adada yapılan çeşitli ameliyatlara ve bu cerrahi müdahalelerin adanın sosyo-ekonomik hayatına etkisi irdelenecektir. Ayrıca salgın hastalıklara karşı alınan önlemler ve mücadele ile ilgili çeşitli bilgiler verilecektir. Salgın hastalıkların adanın sosyo-ekonomik hayatına yaptıkları olumsuz etkiler üzerinde durulacaktır. Ayrıca araştırmada salgın hastalıkların Kıbrıs adasındaki ekonomik hayatına ve üretime

yaptıkları olumsuz etkilerin detayları verilecektir.

Söz konusu çalışmada Kıbrıs Şeriye sicillerinden elde edilen bilgiler ana kaynak olarak kullanılmıştır. Sicillerin eksik bıraktığı noktaları Başbakanlık Osmanlı Arşivindeki belgelerle doldurulmaya çalışılmıştır. Sicillerden ve Başbakanlık Osmanlı Arşivinden elde edilen bilgiler adayı çeşitli dönemlerde ziyaret eden seyyahların raporları ile çeşitli yerli ve yabancı çalışmalardan elde edilen bilgilerle desteklenmiştir.

Sonuç olarak Osmanlı idaresinde Kıbrıs'ta tıp alanında yapılan çalışmalar ile salgın hastalıkların adanın sosyo-ekonomik tarihine yaptıkları olumlu ve olumsuz etkiler örnekleriyle verilecektir.

THE CORRELATION BETWEEN THE SPATIAL DISTRIBUTION OF FORESTS AND PIG FARMING IN OTTOMAN SLAVONIA

Andelko Vlašić

The state of forests of the Ottoman Empire during the 16th and 17th centuries is still a sparsely researched topic. It is difficult to research this topic because the majority of Ottoman sources are silent when it comes to forests in the mentioned period. However, Ottoman tax registers give us a lead on the possibility of researching forests, and that is the tax on pigs and their grazing in the forests, at least in the provinces with considerable Christian population which practiced pig farming. A good province to focus our research on is the Ottoman Slavonia, that is, the three Ottoman sancaks in region of Slavonia: Sancak of Srijem (Sirem), Sancak of Požega (Pojege), and Sancak of Pakrac (Pakraç, Bakriç, Začasna, or Cernik) because the Christian population had a prevalent majority in Ottoman Slavonia. This is why the tax on pigs was very high in numerous Slavonian settlements. Pig farming in Christian settlements in Slavonia can be tied to the proximity of forests: pigs needed to be reared by letting them graze during winter in oak and beech forests and eat fallen acorns. Thus the spatial distribution and size of the pig farming population of Ottoman Slavonia can be linked to the spatial distribution and size of

Slavonian forests. The presumption is that the surroundings of the settlements with the biggest number of pigs were heavily covered with oak and beech forests. The aim of this paper will be to correlate the pig farming settlements of Ottoman Slavonia with the approximate distribution of forests throughout the region. The paper will be based on published and unpublished Ottoman tax registers for the three abovementioned sancaks, as well as on the bibliography on the approximate distribution of forests in Slavonia in the 16th and 17th centuries.

TOPLUMSAL ALGIDA “ABD-I MEMLUK”: TRABZON ŞER’İYYE SİCİLLERİNE GÖRE ERKEK KÖLE KİMLİĞİNİ ŞEKİLLENDİREN DİNİ VE SOSYAL TEAMÜLLER

Aşlı Deliktaş

Aristoteles’in “Köle sadece efendinin kölesi olmakla kalmaz aynı zamanda tümüyle ona aittir” şeklinde tasavvur ettiği kölelik İslam açısından kaçınılması mümkün olmayan sosyal, siyasi ve hukuki bir problem olarak görülmüştür. Dolayısıyla İslam’ın bu kuruma karşı tavrı yavaş yavaş ortadan kaldırmak şeklinde bir sürecin işletilmesi, ancak bu amaca ulaşana kadar köle statüsünde bulunan insanlara olabildiğince insani muamele edilmesini sağlayacak tedbirlerin geliştirilmesidir. Bu anlamda yaratılış doğası itibari ile kölenin özgür bir bireyden farkı yoktur. Fark bu kişilerin ehliyet noksanı kişiler olarak tasavvur edilmesindedir. Yani gerçek manada kölelik hürriyetin temelden gasp edilmesi değil geçici olarak bazı işlemleri yapmasının uygun görülmemesi demektir. Dünyanın hemen hemen her coğrafyasında uygulamasını bulan kurum Osmanlı imparatorluğunda devletin yapılanmasına paralel olarak askeri-idari bir düzlemde varlığını hissettirmiş, ancak ekonomik ve siyasi konjonktür dâhilinde devletin en etkin kurumlarından birisi haline gelmiştir. Gündelik hayat içerisinde gerek emek açısından ihtiyaç, gerekse rol ve statülerden kaynaklanan bir arz talep ilişkisi içerisinde imparatorluğun sonuna kadar varlığını devam ettirmiştir. Ancak devlet ve hukuk nazarında kölelik sosyal tabakalaşma unsuru olarak değerlendirilmemiş dolayısıyla köle ve özgür insanı birbirinden belirgin şekilde ayıracak

yasalar çıkarılmamıştır. Köleliğin uzun süreli bir statü olmadığına işaret eden bu durum köle sahibi olan insanların daha çok vicdani yasalarla hareket etmesini gerektirmiş ve bu yasaların sınırını İslam hukuk prensipleri belirlemiştir.

Bu çalışmada, Osmanlı Trabzon’unda köle sahibi olan insanların mülk- insan ikilemi arasında köleye ne açıdan değer biçtiği dolayısıyla kölelerin toplumsal algının neresinde yer aldıkları incelenecek, mensup oldukları aile ve sosyal çevrenin köleye karşı tavrını belirleyen etkenlerin İslam hukukunun belirlediği prensipler dâhilinde mi yoksa bu prensiplerin ötesinde oluşturulan yargılar çerçevesinde mi şekillendiği 17. yüzyıl Trabzon Şer’iyye sicillerinden elde edilen veriler üzerinden okunacaktır.

OSMANLI’NIN SON DÖNEMİNDEKİ “31 MART OLAYI (1909)”NIN ARKA PLANINA FARKLI BİR BAKIŞ

Aya Yamoto/Ito

Osmanlı’nın son döneminde Rumi 31 Mart 1325 tarihinde meydana geldiğinden “31 Mart Olayı” (13 Nisan 1909) olarak bilinen “31 Mart Olayı (1909)”, “İkinci Meşrutiyetin İlanı” veya “Hürriyetin İlanı” (23 Temmuz 1908) adını taşıyan inkılâbın karşı devrimi olarak düşünülmektedir. “İttihat ve Terakki Cemiyeti”nin oluşturduğu hükümete karşı meydana gelen olayın, özellikle Meşrutiyet karşıtı veya Kanun-ı Esası karşıtı olduğu sanılmaktadır.

Ancak bu olay sonuç olarak Sultan II Abdülhamid’in tahttan indirilmesini gerçekleştirmişti. Ayrıca bu olayın katılımcılarının çoğunu teşkil eden askerler ve medrese öğrencileri, Meclis’e isteklerini bildirdiler. Böylece isyancılar hem “İttihat ve Terakki”nin hükümetini eleştirmiş hem de Meclis ve Kanun’un varlığını ifade etmiştir.

Hâlbuki konu ile ilgili şimdiye kadar yapılan araştırmalar, “31 Mart Olayı”nı, bu olayın ele başısı olduğu sanılan Derviş Vahdeti’nin sahibi ve başyazarı olduğu “*Volkan gazetesi*”nde onun açıklamalarını hiç dikkate almamışlardır. Genellikle “*Volkan gazetesi*”nin bu olayı yönlendirdiği anlaşılmaktadır. Fakat konu ile ilgili “İttihat ve Terakki”nin yayın organı olan

“*Tanin gazetesi*”nin daha fazla etkisi görülür. Askerler de “*Volkan gazetesi*”ne sık sık yazılar yazmışlardır.

Bu çalışmada “*Volkan gazetesi*”, “*Tanin gazetesi*” ve Osmanlı Arşivi’ndeki belgeleri kullanarak askerlerin durumu ve hareketlerini, ayrıca “31 Mart Olayı”nda basının nasıl etkilendiğini tetkik edeceğiz.

TANZİMAT VE İSKÂN: 1844 NÜFUS SAYIMINDA AYDIN SANCAGI’NDA AŞİRETLER

Aysun Sarıbey Haykıran

Tarih boyunca konar-göçer bir kimliğe sahip olan Türklerin bu özellikleri pek çok siyasi, sosyal ve ekonomik yapılarının temelini oluşturmuştur. Türklerin yerleşik düzen tutmaya başlamalarıyla birlikte Türk toplumunda yerleşikler ve konar-göçerler olmak üzere iki sosyal zümre belirmiş ve sosyal ve siyasal hayatı büyük oranda bu iki zümre arasındaki ilişkiler belirlemiştir. Bu durumun en belirgin özellikleri Osmanlı İmparatorluğu’nun toplumsal ve ekonomik hayatında görülmektedir. Osmanlı toplumunda aşiret, yörük, konar-göçer halk gibi isimlerle anılan bu zümreler herhangi bir yerde daimi olarak meskun olmayan, koyun, keçi, at, deve ve katırdan oluşan sürüleriyle yaylak-kışlak arasında hareket ederlerdi. XIX. yüzyılda çergenişin ve hayme-nişin kavramları ile de anılan bu konar-göçer aşiretler hem sosyal hayatın hem de devletin geçirdiği değişim sürecinin önemli sorunlarından birini oluşturmaktadır. Konar-göçerler Orta Asya bozkırından bu tarihlere sarkan kendilerine özgün yaşamlarıyla Osmanlı yönetiminin önemli gündemlerinden birini oluşturmaktaydı.

Osmanlı İmparatorluğu’nun kuruluşundan itibaren bu özelliğini koruyan aşiretlerin XIX. yüzyılda yaşanan modernleşme sürecinin bir dayatması olarak önceki dönemlerden daha keskin bir biçimde iskanı yoluna gidildiği ve çok yönlü amaçların göz önünde tutulduğu politikaların izlendiği görülmektedir. Bu bağlamda dikkat çeken düzenlemelerden biri de Tanzimat Fermanı ile gelen düzenlemelerdir. Tanzimat Fermanı sonrası 1842 tarihinde yapılan bir düzenleme ile konar-göçerlerin tedricen yerleşik hayata geçirilmesi ve güvenlik

vergi gibi konularda kontrol altına almak amacı ile bazı yasal düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenlemeler çerçevesinde göçerler kayıt altına alınmış ve ancak bağlı bulundukları sancaklar dahilinde belirli yerleri yaylak ve kışlak olarak kullanmaları izin verilmiştir.

Bu çalışmada, konar-göçerlerin yaşantısında önemli değişikliklere yol açan bu yasal düzenlemelerin Aydın Sancağı'ndaki yansımaları, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki Aydın Sancağı'nda aşiretlerin nüfus sayımı sonuçlarını içeren 1844 tarihli ve NFS.d 3074 kodlu Nüfus defteri, ve ikinci el kaynaklar ışığında değerlendirilecektir.

VAKIF KURUMUNUN UYGULAMALI KAYNAKLARI: BİLANÇOLAR VE İCMALLER

Ayşenur Karademir

Osmanlı devletinin kuruluşundan itibaren temel hizmetler, bireyler tarafından kurulan vakıflar eliyle gerçekleştirilmiştir. İslami bir anlayış ve kişisel iyilik yapma güdüsüyle gelişen kurum, Osmanlı iktisadının temel müesseselerinden birisidir. Bu nedenle Osmanlı iktisadını inceleyen araştırmalar vakıf konusuna ilgi duymuş, tahrirler ve vakfiyeler üzerinden değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Mezkur belgelerin işleyiş ve istatistiksel bilgileri elde etmedeki önemi inkar edilmez. Diğer yandan günümüz çalışmalarında, özellikle sultan ve selatin vakıfları gibi geniş vakıfların muhasebe bilançolarına yeterince yer verilmemesi Osmanlı iktisat tarihi açısından eksikliklerdir. Siyakat yazısıyla kaydedildiğinden anlaşılması kimi zaman zor olan bu belgeler günümüz muhasebeleriyle karşılaştırıldığında sade bir mantıkla hazırlanıyor, gelir ve gider başlıkları altında kayıtlamalar yapıyordu. Vakfın faaliyetleri, tahsil ettiği kiralar, onarım giderleri, düzenli harcamalarının detayları sadece vakıfların değil, dönem iktisadının yorumlanmasına da ışık tutmaktadır. Detaylı kayıtların tutulduğu 'bilançolar' ve özet mahiyetinde 'icmal'lerden oluşan vakıf muhasebelerinin sayısız örneği Başbakanlık Osmanlı Arşivinde (BOA) bulunmaktadır. Bildiride BOA'da maliyeden müdevver fonunda kayıtlı, 1703 gömlek numarasındaki XVII. yüzyıla ait otuz yıllık serinin bilançoları üzerinden bir analiz yapılacaktır. Zira seri

defterler vakfın işleyişi konusunda doğru sonuçlara götürdüğü gibi dinamik özelliktedirler. Zaten muhasebe kayıtlarını vakfiye belgesinden ayıran yönü bu dinamik yapıdır. Özellikle şurut-u aşere denen vakıf üzerinde çeşitli değişiklik yapma hakkının kurucu vâkıf tarafından, mütevelliyeye tanınması durumunda vakfın işleyişinde değişimlerin olması kaçınılmazdır. Ayrıca vakfiyesi günümüze ulaşmamış vakıfların işleyişi, akaratı, giderleri hatta kimi zaman harab olarak ortadan kalkmış, unutulmuş hayratın tespit edilmesinde vakıf muhasebeleri yegane belge olarak kullanılabilir. Son olarak vakfın icareteyle taşınmazlarını kiralaması, vakıf akarının istibdad yoluyla bir diğeriyle değiştirilmesi gibi vakfın işleyişinde teorik fikirlerin uygulamasının anlaşılması muhasebe defterlerinin zaman serisi üzerinde takip edildiğinde son derece anlaşılır hale gelmektedir. Sonuç olarak vakıf müessesesinin işleyişi kadar iktisadi, sosyal hatta siyasi konularda kıymetli detayları içeren muhasebe bilanço ve icmallерinin akademik çalışmalarda daha çok yer alması için dikkat çekilmesi bu bildirinin temel amacıdır.

BASİRETÇİ ALİ EFENDİ'NİN PAYİTAHT OKUMALARINDA ORTAYA KONAN BUHRAN ANALİZİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİNİN FERT-TOPLUM İLİŞKİSİ VE MODERNLEŞME ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bayram Sevinç

Osmanlı toplum yapısının buhran ve çözüm önerileri çerçevesinde çözümlendiği ve arzulanan çağdaş yapı ve örgütlenme biçimlerine yönelik önerilerin ortaya konduğu 19. yüzyılın son yarısında öne çıkan isimlerden biri, Basiretçi Ali Efendi'dir. Basiret gazetesinin sahibi Ali Efendi, yapı ve değişim olgusu çerçevesinde içebakış (toplumsal yapının iç meselelerini inceleme) yöntemini önerir. Ali Efendi'nin kendi mülhazalarını ortaya koyduğu metinleri İstanbul Mektupları adıyla yayınlanmıştır ki bu tebliğde, söz konusu eser üzerinden onun çözümlenmeleri ve iddiaları değişim ve modernleşme olgusu bağlamında irdelenecektir. Ali Efendi, modern toplumların önemli özelliklerinden biri olan halkın aktör olarak etkili olması verisine dayanarak

gazetenin araçsal önemini fark eder ve talep ettiği değişimin zihinsel zeminini gazete yoluyla inşa etmek ister. Gazeteyi Batı toplumlarının hakiki eğiticisi olarak tanımlar ve onlarda çöpçüsüne kadar gazete okunduğunu belirtir ve gazeteyi, bir medenileşme aracı olarak işlevselleştirir: “Bugünkü medeniyeti o gazeteler sayesinde buldular.” Esasen ‘icab-ı zaman’a göre bir değişim sistematığıne uymanın ve böylece medeni toplumlar düzeyine yönelmenin bir aracı olarak konumlandığı gazeteyi bu bağlamda geleneksel alışkanlık ve uygulamalardan moderne geçiş aracı olarak inşa etmektedir. Gazete ‘alemde vuku bulan ahvale’ dair bilgi kaynağıdır ve Müslüman esnafın okuma alışkanlığının yokluğu değişimi takip edememesine neden olmaktadır. Ali Efendi, maarif, servet ve gayret arasında bir ilişki kurar ve toplumsal yapının ve kültürel örüntünün anlaşılması (her fert için) ile bu bağlamda servet, sanat ve ticarete başarının söz konusu olacağını düşünmekte ve bunun da modernlik durumuna erişmenin yolu olduğunu savunmaktadır. Dahası, bunlar, devletin güç ve bekâsı için gerekli unsurlardır ve Osmanlı toplumunun bu konuda bir ilerlemeye ihtiyacı vardır. Öte yandan Ali Efendi, korunması gereken unsurlarda -Fransızca ’ya öykünme gibi (Napolyon’un torunuymuş gibi hareket etmeyi)- batı taklidi değişimleri eleştirir; yani dil gibi korunması gereken unsurları da değişim talebinde bulunduğu kısımlarla birlikte ele alır. Bu çerçevede, Ali Efendi mevcudu analiz, kusurların tespiti ve çözüm önerileri bağlamında birçok metin yayımlar ki bu metinler, tebliğin irdelemeyi hedeflediği materyalleri oluşturmaktadır.

SHARECROPPING SYSTEM AS A LABOR PRODUCTIVITY INDICATOR IN THE AGRICULTURAL PRODUCTION ECONOMICS OF THE 18TH CENTURY OTTOMAN EMPIRES’ AEGEAN REGION

Bedirhan Laçın

Sharecropping or, *muzâra’a* is a type of joint venture defined and systematized in accordance with the provisions of Islamic Law in the system of agricultural production in a particular region of an Abode of Islam. Ottoman Empire as being utmost representative of the Islamic tradition, from the second half of the 17th century

onwards, began to be subjected with the changes in its agricultural system. Big Farms or, *çiftlik*s began to be formed and monopolized especially by the local magnates of the Empire since the *timar* system had been replaced with the tax-farming and long-term tax farming systems respectively. It was spotted by certain academics’ works (Bruce McGowan and Stefka Parveva) that sharecropping was began to be applied by the big farm owners to raise their agricultural outputs in the Balkan Peninsula by adding extra labor power from other villages and places for their lands. If that was the case then, what was the condition of the Aegean region of the Ottoman Empire in that respect? Since if there was an intention of maximization of the output in agriculture then, one can fairly state its place in the market. As having the port city of Izmir that was nourished with the hinterland committed to agriculture, the region became the main focus of mine to analyze the *muzâra’a*. Because of above mentioned rationales, I intended to analyze the essence and extent of the application of the *muzâra’a* in the big farms as a motivation to rise the labor productivity in 18th century Aegean region by using the *şer’iyye sicilleri* (court registers) of Izmir and Manisa and *fetva mecmuaları* of the 18th century. With this initiative, I argue, place of the *muzâra’a* in the big farms of the Aegean Region would be clearly understood.

TANZİMAT MERKEZİLEŞMESİ VE UZAK EYALETLER: CEBEL-İ LÜBNAN’DA YÖNETİM MODELİ DENEMELERİ

Bekir Sadık Topaloğlu

Bu çalışma, Tanzimat Dönemi’nde Osmanlı bürokrasisinin Cebel-i Lübnan bölgesinin yönetimi için uygulamaya çalıştığı modelleri incelemeyi amaç ediniyor. Osmanlı yönetiminin Tanzimat reformları ışığında bölgedeki kontrolünü artırma gayretleri uygulamaya konan yönetim modelleri ışığında ele alınıyor. Bölgedeki idari rejimler ve bu rejimlerin Tanzimat Dönemi Osmanlı idari politikalarıyla ilişkisi üzerinde duruluyor.

Tanzimat ilkeleriyle birlikte merkezi otoriteyi artırma yönünde hareket eden Osmanlı yöneticileri bu arzularını özerk yapısıyla bilinen Cebel-i Lübnan bölgesinde uygulamak

istediklerinde hem bölge yerlilerinin hem de bölge üzerinde emelleri olan yabancı hükümetlerin muhalefetiyle karşılaştılar. Bu yüzden, 1845 yılında bölgede iki büyük etnik grup olan Maruniler ve Dürzilere ayrı etki alanları oluşturulacak şekilde Çifte Kaymakamlık rejimi oluşturuldu. Anayasal bir taslakla resmileştirilen bu yönetim merkezi otoritenin güçlü olduğu komşularından ayrı bir nitelik arz ediyordu. 1858 yılında patlak veren mezhep bazlı iç savaş yeni bir yönetim modeli ihtiyacını da beraberinde getirdi. 1861 yılında batı hükümetleriyle yapılan müzakereler neticesinde Mutasarrıflık rejimi oluşturuldu. Bu rejim merkezi otorite tarafından atanan mutasarrıfın varlığına rağmen idare meclisi gibi yerel temsili gözetken ve bir nizamnameyle güvence altına alınmış geniş bir özerklik sunuyordu.

Bu çalışmada Osmanlı Devleti'nin diğer bölgelerinde uygulanan yönetim şekillerinden ayrı özellikler gösteren bu modellerin bir mukayesesi yapılacak ve bu modellerin Tanzimat Dönemi Osmanlı yönetim sistemi içindeki konumu değerlendirilecektir. Ayrıca bu yönetim modeli denemelerinin bölgenin günümüzde yaşadığı sorunlara etkisi tespit edilmeye çalışılacaktır. İradeler ve Bab-ı Ali ile bölgedeki Osmanlı memurları arasındaki yazışmalar bu çalışma için kullanılan temel kaynaklar arasında gösterilebilir. Ayrıca, Cebel-i Lübnan'ın yönetimini ana hatlarıyla ortaya koyan anayasal metinler de önemli bir ağırlığa sahiptir.

LIMITS OF LEGIBILITY: HETEROGENEOUS SEMANTICS AND THE PROBLEM OF ALEVI HISTORY IN THE EARLY MODERN OTTOMAN EMPIRE

Benjamin Weineck

The History of the Kizilbash-Alevis in the Ottoman Empire has for long been analyzed through a lense of religious sectarianism and its persecution on the one hand, and a rather pragmatic and decentralized management of integrating and accommodating 'heresy' on the other. However, both strands of research tend to overemphasize the religious character of Ottoman- Kizilbash interaction and, furthermore, do not question the quality and the

microphysics of both 'the state' and 'the Kizilbash'. The paper argues that a matrix of religious difference and its management limits our understanding of the various different contexts and forms of interaction on a local level. Therefore, it stresses the necessity of closely analyzing the local authorities' labelling practices and perceptions of 'the Other'. With examples from court records and petitioning registers from Central Anatolia (Sivas and Divriği; mid 18th century) the paper describes and analyzes cases in which individuals or collectives of (semi-) nomadic Kizilbash-tribes interacted with Ottoman local authorities. Depending on context and form of interaction, the subjects are sometimes named Kizilbash, sometimes merely addressed by their tribal affiliation – a finding that discloses two major problems in studying Kizilbash -Alevi history: On the one hand, it calls into question the 'religious' semantics of alterity and reveals the limits of clearly identifying the subjects as predecessors of contemporary Alevis on the other. Engaging with an analytical approach that is philologically and epistemologically sensitive of the diverse notions of social stratification and its administration in the Ottoman province, the paper contributes to a more nuanced understanding of the heterogeneous semantics and diverse experiences of difference and belonging in the 18th century Ottoman Empire. Furthermore, it underlines the importance of local historiographical perspectives in approaching the history of the heterogeneous subjects that would later, in the context of nationbuilding, be summoned under the umbrella term 'Alevi'.

MODERNIZATION 'FROM TOP TO BOTTOM': THE BULGARIAN RAILWAY CONCESSION FROM 1857

Boriana Antonova

In a bid to adapt to the demands of Modern times, the Ottoman Empire experienced major transformation during the 'long nineteenth century'. Essential phase of this process was the Tanzimat movement. One of its key elements in the decades after the Crimean war was the improvement of the communications in the state. The Ottoman reformers attached a great importance to railways as a means of modernization. This is why by the mid-1850s

the Sublime Porte was trying to develop railway transport in the Empire. However it had two major problems – lack of capital and lack of know-how. Due to these reasons the Sublime Porte developed a system of concession-granting to entrepreneurs who started to construct and explore the Ottoman railways.

This presentation is focused on the application for a concession for the Roustchouk – Varna Railway, made by Bulgarian merchants in the spring of 1857. This request represents one of the earliest applications for concessions made by Ottoman subjects. However the enterprise originated not only from the ‘capitalist spirit’ of the local group but was also instigated by the Porte.

The presentation addresses two important problems of which the ‘Bulgarian concession’ is indicative. The first one is the modernization of the Ottoman entrepreneurial elite as a result of the opening of the empire to European capital and Western ideas. The second one is the initiative ‘from top to bottom’ organized by the central government which aimed at better control over key enterprises, such as railway construction in the empire.

The presentation is based on three different types of sources – British ambassadorial correspondence, Bulgarian press, and memoirs of some of the participants in the scheme. They shed new light on the case, which is only briefly touched in the Bulgarian historiography and not explored at all in the Western and Turkish historiography.

MYSTERIOUS LETTER SHOOK CONSTANTINOPLE: THE INCRIMINATED PUBLICATION OF LEVANT HERALD ON THE EVE OF THE CYPRUS CONVENTION

Burhan Çağlar

Abdulhamid II’s long reign is the only period in the late Ottoman history to be known by the name of its sultan: the “Hamidian” era. The attempts in the early phase of this period to restore Abdulhamid’s predecessor Murad V to the throne held an important place in the conceptualization of the Hamidian regime. These events created milestones in the developments of the intellectual,

administrative, and political history of the Ottoman state, and most of Abdulhamid’s attitudes. In this respect, while the negotiations of the Cyprus convention continued, an extraordinary letter associated with these events was published by Levant Herald, which was considered defamatory and seditious by the Sublime Porte. It caused increased political tension and created a great stir in Istanbul, also reinforced Abdulhamid II’s fear that an attempt could occur at any time against his reign.

Although important research has been done on the incident of Ali Suavi or the Ciragan Incident during the pre-Hamidian period, surprisingly little has mentioned about the “seditious” letter of The Levant Herald. Even more surprising is the lack of any research of this extraordinary letter, based on Anglo-French newspapers in the Ottoman Empire during the latter period, and only little research has been completed based on Ottoman foreign press.

The purpose of this study is to make a contribution to filling in these gaps by using archival documents from the Ottoman Archive, British National Archive and the newspapers’ copies located at the Library of Congress.

RURAL REBELLION AND REVOLT IN CANIK (1805-1806)

Canay Şahin

This paper concentrates on one of the most neglected issue of rural rebellion and revolt in Ottoman scholarship. The confusion of Tayyar Mahmud Paşa’s rebellion (1805) with the revolt of Canik (1806) in Ottoman historiography reflects the attribution of rural rebellions to the leadership of dominant actors such as the local dynasties, governors and army officers. By reducing the several examples of rural insurrections in north-central Anatolia mainly to reactions to the Ottoman New-Order centralization under the strong leaders, the scholarship has denied the agency of commoners. Such an analysis has failed to reflect on the meaning and extent of organized resistance and the influence of local power structures on the transformation of the regional identity.

This paper, first of all, presents the stages of rebellion and revolt of Canik by correcting the confusion over the sequence of events by reference to the French (eyewitnesses of French consulars in Samsun and Trabzon) and Ottoman (imperial orders) sources. It distinguishes the first phase of the rebellion of the leader of the regional dynasty against the centralization from the second phase of the intervention of commoners into the local government. While the first phase of the rebellion (refusal to obey) occurred as result of the central government's attempt for military and financial centralization, the second phase (declaration of the right to intervene into local politics and taking over the municipalities of Canik) stemmed the application of the repressive centralization policies by an outsider/central actor.

Secondly, this paper identifies the actors of Canik insurrections of 1805-1806 against the repression of central appointees, as well as their motives, their legitimate and illegitimate means of using force by a micro-analysis of the local power structure. Referring to a speech made by one of the leaders of the Canik revolt of 1806, this paper interprets the several levels of vested interests in the established hierarchies: commoners, who were oppressed and "reduced to the state of cattle"; petty notables and aghas, who declared a war against the "tyranny" of an outsider (Yusuf Ziya Pasha). The depiction of local Tayyar Pasha as "father of the poor", demand for his reappointment and call for the allegiance to the Sultan shows the outer limits of the revolt against the end of local and traditional privileges.

IN SEARCH OF FRONTIERS IN EASTERN MEDITERRANEAN: OTTOMAN-VENETIAN BORDERLAND IN SOUTHWEST PELOPONNESE (1460- 1650)

Christos Kyriakopoulos

The present paper aims to examine the historiographical issue of the maritime borderlands in Eastern Mediterranean between Christians and Muslims during the ottoman period. The term borderland, deriving from political geography, signifies a zone between two or more states which is defined by frontier. The main characteristics of borderland are the

intense mobility of population and products and the cultural, social and economic fluidity. Furthermore borderland is a sensitive military zone which must be protected by each state and in the same time is regarded a contact point for travelers, merchants and ideas.

In this context we will attempt to focus in southwest part of the province of Peloponnese (Mora) which held great economic and defensive value for both the Ottoman Empire and the Republic of Venice. For this reason we are going to search the financial, social and defensive significance of the fortified port-cities of Methoni and Koroni as borderland urban centers in the periphery of both states.

Our main source in mapping the frontier is the Ottoman Land Registers (Tapu-Tahrir Defterleri) along with other relative archival material of the Ottoman Financial Bureau (Maliyeden Müdever Defterleri). Also the Ottoman Imperial Registers of Important Affairs (Mühimme Defterleri) will be examined in combination with the Venetian administration of the Senate (Senato, Provveditori di Terra e da Mar)

THE COLLECTION OF PHRASES IN THOMAS DE CHABERT'S 1789 TURKISH GRAMMAR – AN EARLY ORIENTALIST APPROACH TO A USEFUL PRACTICAL GUIDE?

Claudia Römer

In 1766, Thomas von Chabert was born in Pera into a family of dragomans and diplomats of French origin, who had settled in Constantinople a century before (On his biography, see mainly Gautier 1997, Weiss von Starkenfels 1839: 56-57, and Sturdza 1983).

At the age of fourteen, Thomas Chabert was sent to Vienna to study the oriental languages at the *K.K. Akademie Orientalischer Sprachen*, where he subsequently became a professor and continued teaching until 1817.

He authored a number of works, the earliest of which will be the subject of the present paper. Its full title is *Kurze Anleitung zur Erlernung der türkischen Sprache für Militärpersonen. Sammt einer Sammlung von nützlichen Gesprächen, Ausdrücken, und Redensarten,*

und einem Handlexikon der gebräuchlichsten Wörter. Wien, bey Löschenkohl, Kunst- und Buchhändler am Kohlmarkt, 1789. It was conceived as a textbook for soldiers needing to talk to Ottoman subjects after the outbreak in 1787 of the Austro-Russian war against the Ottoman Empire, which was to be ended by the treaties of Sistova in 1791 (Austria) and Iasi in 1792 (Russia).

The book is based on Meninski-Kollár 1756, a re-edition of Meninski's grammar of 1680. Chabert adapted it to his practical goal by omitting the Arabic and Persian elements and the Arabic script. He partly included texts from the Meninski-Kollár reading section and added his own phrasebook. The main focus of this paper will be the difference in style between the conversations from Meninski-Kollár and his own collection of phrases. Many of these sound like orders directed to low-ranking people. They reflect on the one hand the feeling of superiority of "military persons" towards the "lower" classes of society and/or of the Westerner towards his Oriental counterpart. Thus, we witness a certain "Orientalist" approach in this part of Chabert's practical handbook.

ORAN, UNE CHRONIQUE HISTORIQUE ET ARCHITECTURALE DES DEUX PÉRIODES OTTOMANES (1708-1732) ET (1791-1830)

Dalila Senhadji

Notre contribution à ce colloque tentera de mettre en exergue l'architecture produite par les Ottomans dans la deuxième ville d'Algérie: Oran. De par sa situation géographique et son site exceptionnel, Oran a suscité de nombreuses convoitises coloniales. Fondée en 903, elle connaît deux conquêtes espagnoles (1509-1708) et (1732-1791) et deux conquêtes ottomanes (1708-1732) et (1791-1830) avant l'arrivée des Français en 1830. Notre intervention compte deux volets: un premier volet est une chronique historique, urbaine et architecturale sur les deux périodes ottomanes à travers des cartes et des iconographies en vue de comprendre le contexte de l'époque. Un second volet est consacré aux édifices notamment les mosques ottomanes qui ont été transformées sous les deux conquêtes espagnoles en églises. Il est intéressant de

revenir sur les transformations architecturales de ces conversions. Oran redevient musulmane durant la courte conquête ottomane entre (1708- 1732), le Bey Turc Mustapha Ben Youcef dit Bouchlaghem introduit quelques modifications, notamment les transformations d'églises en mosquée, les modifications de la structure urbaine étaient facilitées par le dépeuplement de la ville, privée de sa population chrétienne. A titre d'exemple, l'église espagnole Santa-Maria de Las Victorias devient une mosquée. Il n'existe aucun plan illustrant cette conversion; mais les sources espagnoles révèlent les transformations architecturales en détails. En 1790, un tremblement de terre détruit Oran provoquant le départ définitif des Espagnols. Les Ottomans réinvestissent la ville en 1791, le Bey ne rénove pas les anciens quartiers touchés par le tremblement de terre; il a fait construire de nouveaux édifices s'étirant vers l'Est du plateau dit Kargentah. La ville change, son urbanisme est en pleine mutation, de nouveaux bâtiments sont construits. Le Bey cherche à repeupler la ville à nouveau et met en place une nouvelle politique urbaine en vue d'amorcer le développement d'Oran. Les églises espagnoles redeviennent mosquées. Ce sont tous ces aspects qui seront développés dans ce colloque.

TIBET IN THE CRIMEA? TWO POLISH LETTERS IN OTTOMAN TURKISH AND A PROJECT OF A POLISH-KALMYK ALLIANCE AGAINST THE CRIMEAN TATARS (1653)

Dariusz Kołodziejczyk

In early modern Eurasia, cross-cultural contacts were not exclusively made through trans-ocean trade. Buddhist Kalmyks arrived in eastern Europe at the beginning of the seventeenth century and by the 1650s have become major players in the steppe area between the southern Ural and the Black Sea. Following the medieval tradition when Christian Europe looked for allies in Inner Asia against 'the Muslim danger', Moscow and Warsaw competed to win the Kalmyks over so that they would become their allies against the Crimean Tatars. In 1653, the Polish court prepared an embassy to the Kalmyk ruler Daichin Khan, proposing to help him conquer the Crimean Peninsula in return for a military alliance. Curiously, the letters of the

Polish king John II Casimir Vasa and Crown Chancellor Stefan Koryciński were written in Ottoman Turkish and drawn in the Arabic divani script, even though their tenor was anti-Muslim. Both letters are extant today as they have been preserved in the original in the Czartoryski Library in Cracow. The author analyzes their language and content, considers their possible authorship, and provides a larger political and cultural context of the Polish embassy to the Kalmyks, based on available sources.

POLITICAL RHETORIC AND THE CONCEPT OF STATE LEGITIMIZATION FROM THE BOTTOM-UP: REFLECTIONS OF THE REAYA ON THE IDEAL STATESMANSHIP ACCORDING TO ARZUHALS FORWARDED FROM THE MOREA IN 1787

Demetrios Papastamatiou

The political philosophy of the Ottoman state has been studied and is still one of the most interesting and challenging fields of historical research. Yet, the methodological approach retains an eclectic character emphasizing on scholarly works and political considerations from the point of view of the sultanic court. What has not been studied in depth so far is the circulation of these erudite approaches among the grass roots.

The paper examines the reaya's argumentation deployed in 14 arzuhals concerning fiscal grievances. The documents, kept in Başbakanlık Arşivleri in Istanbul, come from the Morea during a period of state reinstatement after the suppressed insurrection of 1770 and the widespread chaos that followed in the province. The reayas typically complain about the malfunction of fiscal mechanisms and the arbitrariness of provincial administration; nevertheless, what renders these documents unique is the extensive exposition of a set of guidelines concerning the appropriate political and fiscal administration of the provinces from the sultanic authority. The arzuhals contain a kind of folk Mirror of Princes addressed to the sultan himself by his subjects. The paper will attempt to analyze the argumentation, the stylistics and the political connotations implied

in the texts, and associate them with the long tradition of the Ottoman political philosophy. It is highly intriguing that these petitions were issued by non-Muslims inhabitants of a frontier province with no embedded acquaintance with court political thought. Thus, texts of this kind indicate the far-reaching diffusion of state legitimizing ideology among the reaya of all creeds and languages.

UNUTULMUŞ BİR SEYAHAT-İ HÜMAYUN: SULTAN ABDÜLMECİD'İN SELANİK ZİYARETİ

Diren Çakılcı

Osmanlı padişahları içinde ilk kapsamlı yurtiçi seyahatleri Sultan Abdülmecid tarafından gerçekleştirilmiştir. Sultan Abdülmecid Tanzimat reformlarının taşradaki uygulamalarını yerinde teftiş etmek ve uygulamada yaşanan sorunları bizzat tesbit etmek istemiş, bu gezilere büyük önem vermiştir. Buna bağlı olarak bilinen en önemli ve en kapsamlı iki seyahati Haziran 1844 yılında başlayan Anadolu Seyahati (İzmit, Mudanya, Gelibolu, Midilli) ve Nisan 1846'da başlayan Rumeli Seyahati (Varna, Rusçuk, Edirne) dir. Söz konusu iki seyahat ayrıntıları ile araştırmalara konu olurken, Sultan Abdülmecid'in Akdeniz Seyahati olarak bilinen ve Selanik'e de uğramış olduğu kapsamlı seyahat hakkında pek fazla çalışma yapılmamıştır. Özellikle padişahın Selanik'teki ziyaret, teftiş ve konaklaması ile ilgili neredeyse hiçbir yerde bilgiye rastlanmamaktadır. Arşiv evrakı ışığında hazırlanacak çalışma ile Sultan Abdülmecid'in Gelibolu, Selanik ve Sakız Adası'nı kapsayan ayrı bir seyahat gerçekleştirip gerçekleştirmediği tartışılacaktır. Bunun yanında 1859 yılında gerçekleşen bu ziyaretin Selanik'teki yansımaları ortaya konacaktır.

INSTITUTIONAL CHANGE IN MARKET STRUCTURES AND AGRICULTURAL PRODUCTION IN TRABZON PROVINCE IN THE SECOND HALF 19TH CENTURY

Ekin Mahmuzlu

In this presentation, I would like to explain my findings from my PHD dissertation scheduled

to be finished by May 2016. The main question of the dissertation is what happened in agricultural production while Province of Trabzon and its hinterland increasingly integrated to world markets. Although, the impetus of change was mostly driven by the needs of international markets; the change in agricultural production happened according to intensity of market effects, nature of value-chains and nature of the crops. In this PHD thesis, I benefitted from not only new primary sources, like French Tobacco Monopoly's reports on Samsun tobacco or merchant letters, but also statistics that I constructed like weekly price series for wheat, barley, maize and others from 1848 to 1908, yearly rainfalls or crop yields.

According to my findings; technologic innovations and institutional change in market structures in mid-1850s and mid-1880s resulted in major transformation in agricultural production. Following the demand boom during Crimean War and arrival of steamships and telegram, market institution transformed radically with the establishment of vertically integrated long-distant trade. These new long-distant market institutions and demand boom triggered a series of major change regarding maize, haricot, potato and tobacco in 1850s, there had no major change in wheat or barley. While new crop potato and intermixed old ones; maize and haricot prevailed, farmers started to cultivate tobacco type named as Kara Samsun instead of Bafra. After mid-1880s, banks, small-scale industries, railroads and new generation of steamships arrived, which initiated more horizontally integrated market institutions like family enterprises stationing to each major port. This brought up another wave of agricultural transformation; while tobacco standardized according to needs of cigarette industries, soft wheat prevailed. Maybe more astonishing was a rush for hazelnut cultivation was born with a speculative hazelnut local market having a considerable importance on the world markets.

“A NEWLY BLOSSOMED BUD”: DÂYEZÂDE’S TREATISE ON SELIMIYE MOSQUE AND NOUVEAU LITERACY IN THE 18TH CENTURY OTTOMAN CULTURAL MILIEU

Elif Sezer

Dâyezâde Mustafa who was a Rumelian Province Treasurer lieutenant writes the first known monograph that is dedicated to a monument, *Selimiye Risâlesi*, in 1741. His main motivation behind this monograph is answering the questions raised in his own network such as the dome height comparing to Hagia Sophia, the symbolic meaning and analogies of the mosque in the mind of Architect Sinan but also the stories, myths and legends in the collective memory attributed to Selimiye. For ‘winning the approval of everyone’, he lists the books he read in the palace libraries, attempts to use a simplistic language and gives some autobiographical details about his reading and writing processes. These details are precious to reach the mind of an Ottoman individual who belonged to ‘the intermediary range’ in urban cultural milieu. Dana Sajdi calls the reading and writing practices of this newly emerged class after the seventeenth century as ‘nouveau literacy’ and shows the interest of educated but non-*ulema* class especially into history-writing among the Ottoman Levant. Nelly Hanna also talks about a kind of intermediary range while researching the book culture in the seventeenth and eighteenth century Ottoman Cairo. This study attempts to discuss and enlarge the scale of this existed literature on nouveau literacy by scrutinizing different discourses, network relations and reading/writing processes in Dâyezâde’s *Selimiye Risâlesi*.

THE PARTHENON, PERIKLES AND KING SOLOMON: A CASE STUDY OF OTTOMAN GEOGRAPHICAL IMAGINATION

Elizabeth Key Fowden

The Parthenon mosque has received little scholarly attention. Its best-known Ottoman visitor was Evliya Çelebi, who left a detailed description of the mosque that absorbed the temple to Athena, built by Perikles in 447 BC and converted to use as a church by the sixth

century. To Evliya's account we can add another Ottoman description that has been only very rarely discussed. It appears in a history of Athens entitled "The City of Philosophers" [Tarih-i Medinetü'l-Hukema] written by Mahmut Efendi, who was mufti of Athens in the early 18th century. The unique manuscript was noted by Cengiz Orhonlu in 1974 and was the subject of a dissertation by Gülçin Tunalı in 2013. In this presentation we focus on the usefulness of Mahmut's approach to understanding what we have called the Ottoman geographical imagination. In this presentation we will explore Mahmut Efendi's rich composite description of Athenian monuments and topography that draws on ancient Greek authors, but also contemporary Greek writing, autopsy and conversation with locals, plus the Arabic and Ottoman tradition of geographical description which interlaces place with prophetic figures to give meaning. Mahmut's Parthenon description crystallizes the complex Ottoman inheritance of both monotheist and classical Greek traditions as they are used to bring to life one of the most celebrated examples of classical architecture and its past.

This paper is conceived as a complement to that entitled Mahmut Efendi's account of the Parthenon's foundation. In that presentation we focus on one short excerpt from Mahmut's description of the Parthenon that has not been discussed before in order to highlight the nature of his work as a historical source rather than as a medium of the Ottoman geographical and scriptural vision.

A TURKISH CIGARETTE PRODUCED IN AMERICA IN EARLY 20TH CENTURY: "MURAD"

Elvan Topallı

The Regie Company, established with foreign capital in an agreement dated 1883, is a company having the tobacco trade monopoly privileges. The functioning of the Regie is interrupted between the years 1911-14. In 1914 the contract was extended for another 15 years, but it ends in 1925 with the dissolution of the company. During this period, Turkish and Greek tobacconists, as they went to Cairo, also began to emigrate to America. Besides domestic production of cigarettes, there is also a great

interest in "oriental" tobacco. The brand names of the cigarettes produced with the eastern tobacco are Oriental: Omar, Fatima, Murad, Mecca, Osman, Hassan, Fez, Sultan, Minaret, Nizam, Mogul, Turkey Red, Turkish Trophies, Turkish Elegant, etc. Among them, Murad Cigarettes manufactured in New York City, comes forward with its production, advertisements and success. The Company's good sales chart of 16 years is supported by successful advertising; they have a wide variety of cigarette ads, just as those consisting of text, there are also the use of images and fashion of the period, especially oriental imagery. Text in the ads sometimes just are repeated; distinct and striking texts in the ads are usually the same in essence: lightness of Murad cigarettes, its taste and aroma, being 100% Turkish, its careful selection, uniqueness and originality, popularity and cheapness is highlighted.

This article is written by investigating approximately 600 advertisement texts, of orientalist Murad cigarette providing information on the history and the features of it. Apart from online sources, some books are used to prepare this article, some of them are: "Osmanlı'dan Günümüze Tekel", "Tütün Kitabı", "Türkiye'de Tütün", "Reklam Sanatı". These examples which are enlightening the art history, advertisement history and the history of tobacco has never been considered widely in any work, but only mentioned in some Turkish articles briefly with a few examples.

19. YÜZYILIN SON EVRESİNDE SİVAS EYALETİ DAHİLİNDE VE AMASYA SANCAĞINDA ORMANLARIN KORUNMASINA YÖNELİK ALINAN TEDBİRLER

Emine Altunay Şam

19. yüzyılın son çeyreğinde Sivas çevresindeki ormanların tahrip edildiği, ağaçların yakıldığı ağıl ve tarım alanlarına dönüştürüldüğü Osmanlı arşiv belgelerine yansımıştır. Osmanlı devleti ormanların muhafazasına yönelik tedbir aldığı gibi ağaçlandırma faaliyetlerinde de bulunmuştur. Yangınlara karşı ormanlı sahalar kıtalara ayrılmış, köylü tarafında yapılan ağıllar yıkılmış, geniş ve müsait sahalar ağaçlandırılmıştır. Araştırmada devletin bu

hususta aldığı tedbirler üzerinde kapsamlı olarak durulacaktır.

18. YÜZYILDA SARRAF KATİLLERİ: "DEVLET MALINA HALEL"İN Mİ YOKSA HİZİPLEŞME KURBANLARI MI?

Erta Ünü

Erken dönemlerden itibaren para bozma, çeşitli değerli madenlerin alım-satımı ve kredi kaynağı gibi temel görevler üstlenmiş olan sarrafların devlet ve toplum nezdinde önem kazanmaları, iltizam sisteminin yaygınlaşması ile doğru orantılıdır. İltizam sisteminin 17. yüzyılın sonlarından itibaren evrilmesi, yani mukataaların kayd-ı hayat şartıyla mültezimlere malikâne olarak verilmeye başlanması, 18. yüzyılın ikinci yarısında bir iç borçlanma yöntemi olan eshamın uygulamaya konulması ve uzun süren savaşlar gibi yaşanan çeşitli gelişmeler, sarrafların finansör olarak önemlerini pekiştirmiştir. Dolayısıyla bir yanda merkezi devlet ve onun yüksek görevlileri, diğer yanda taşrada ayan olarak adlandırılan yeni güç odakları arasındaki ilişkilerde kilit rol oynayan sarraflar, varlıklarını Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar sürdürmüşlerdir. Osmanlı yöneticileri, saray mensupları, çeşitli devlet kurumları (yeniçeri ocağı, darphane, madenler gibi) ve ihtiyaçları doğrultusunda toplumun diğer bireyleri ile finansör ve aracı olarak oluşturdukları ilişki ağları; sarrafların, mali güç ve prestij kazanmalarında önemli rol oynamıştır. Bu ilişki ağları kimi zaman da sarrafların katillerine de sebep olmuştur. Buradan hareketle bu bildirinin odak noktasını, özellikle, 18. yüzyılda yaşanan sarraf katilleri oluşturmaktadır.

Bu açıdan; Sarrafların katli edilmelerinin hukuki dayanakları nelerdir? Devlet bu katilleri nasıl gerekçelendirmiştir? Dönemin girift yapısı içerisinde sarraf katillerini nasıl konumlandırmak gerekmektedir? Katillerin sebebi sadece devlet malına zarar mıdır, yoksa bu katiller, Osmanlı siyasi ve toplum yapısı içerisinde birçok ilişki ağının temelini oluşturan patronaj ilişkilerinde, haneler arasında yaşanan güç mücadelelerinin bir sonucu mudur? gibi sorular üzerinden konu irdelenmeye çalışılacaktır.

Darphane sarrafı Bedros (katli tarihi: 1786), Sakızlı sarraf Dimitri (katli tarihi: 1788) gibi 18. yüzyılda katle uğramış örnek vakaların ağırlıklı olarak ele alınacağı çalışmanın temel kaynaklarını arşiv belgeleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda maliyeden müdevver defterleri, muhalefat kayıtları, hatt-ı hümayun tasnifi gibi çeşitli defter ve belge koleksiyonları incelenecektir. Dönemin entelektüellerinin sarraf katillerini nasıl algıladıkları ise, Cevdet Tarihi, Câbî Tarihi, Hadîka-i Vekâyi, Mür'it-Tevârih, Taylesanizâde Hâfız Abdullah Efendi Tarihi, Edîb Tarihi, Ruzmerre gibi eserler üzerinden aktarılacaktır.

MAHALLE STRUCTURES OF THE SEVENTEENTH CENTURY ALEPPO AND DAMASCUS ACCORDING TO AVARİZ AND CİZYE REGISTERS

Esra Demirci Akyol

This paper aims to analyse the social and economic changes that Aleppo and Damascus had faced during the 17th century through the mahalle structures of the relevant cities as they were reflected in the Avarız and Cizye registers. The changing economic and political atmosphere in the 17th century Ottoman Empire was also reflected in the kind of registers kept for the tax revenues. At this point, Avarız and Cizye registers were more commonly used. These registers contained information about the social and economic life as well as detailed information on the tax paying population of a region. Avarız registers of 1616 and 1678 together with the Cizye registers of 1627 and 1640 would be taken into consideration for this study to gather information about the mahalle structures of Aleppo and Damascus.

Mahalle structures of Aleppo and Damascus were studied earlier mostly in relevance to the discussions concerning the concept of "Islamic cities." According to these studies, "Islamic cities" were divided into mahalles according to ethnic or religious backgrounds of its residents as opposed to the Western cities where there was no such divisions. This study analyses Avarız and Cizye registers of the 17th century Aleppo and Damascus with a focus on the mahalle structure of the two cities and according to the information gathered from the aforementioned registers, there was no strict

division of mahalles according to religious or ethnic groups. Other factors, mostly relevant to economic and social dynamics within the society, were also effective on the division of mahalles. This study will contribute to the literature on Ottoman urban history as an analysis of the social and economic life in the 17th century Aleppo and Damascus through Avarız and Cizye registers as well as touching upon the discussions on the “Islamic city.”

SELANİK VİLAYETİNDE YABANCILARIN VE GAYRİ MÜSLİMLERİN EĞİTİM ÖĞRETİM FAALİYETLERİ*

Fatih Demirel

Tanzimat Dönemi öncesinde de Osmanlı coğrafyasında çeşitli dini okullar açılmıştır. Ancak Islahat Fermanı’ndan sonra okul sayılarında önemli ölçüde artış olmuştur. Başlangıçta dini niteliğin hakim olduğu okullar XIX. yüzyılla birlikte milli bir nitelik kazanmaya da başlamışlardır. Islahat Fermanı’ndan sonra yabancı ve gayrimüslim okullarının sayısının çoğalması ve nitelik olarak devlet okullarından daha üstün olmaları Osmanlı merkezi yönetimini onlarla, gerek sayısal olarak gerekse nitelik olarak yarışma ve onları denetim altına alma çabasına itmiştir.

Yaklaşık beş yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu’nun bir parçası olduktan sonra 1912’de Yunan Krallığı’na bağlanan Selanik’in Bizans dönemi için binlerce çalışma yapılmışken, Osmanlı dönemi ile ilgili yapılan çalışma oldukça azdır (Anastassiadou, 2001, s.2). Selanik vilayetinin eğitim kurumlarıyla ilgili çalışmalar ise yok denecek kadar azdır. Osmanlı İmparatorluğu’nun eğitim reformu sürecinde, Selanik ayrı bir öneme sahip olmuştur. Selanik vilayetinde gayrimüslimlere ait yedi yüze yakın sıbyan/ibtidai mektebi, kırk beş rüşdiye mektebi ve altı idâdi mektebi bulunmaktadır. Bunların yanında vilayette yabancı devletler tarafından açılmış altı rüşdiye mektebi (Fransız ve Alman rüşdiyeleri), biri

Fransız, diğeri İtalyanlara ait olan iki de idadi mektebi bulunmaktadır.

Bu bildiri kapsamında Selanik vilayetinde faaliyette bulunmuş olan gayrimüslim ve yabancı okulların kuruluşları, gelişimleri, vilayete etkileri, bağımsızlık hareketlerindeki rolleri, merkezi ve yerel idarenin buna karşı aldığı tedbirler değerlendirilecektir. Bildiri başta Başbakanlık Osmanlı Arşivi evrakı olmak üzere Selanik Vilayet Salnameleri, Maarif Salnameleri, istatistikleri ve telif eserler incelenmek suretiyle hazırlanmaktadır.

AGRARIAN LABOUR AND PRODUCTION IN VAKIF-ÇİFTLİKS OF TIRHALA FROM 1860S TO 1880S

Fatma Öncel

In this presentation, as a part of my ongoing Phd research, I will discuss the organization of agrarian labour and production of vakıf-çiftlik in the nineteenth century. Based on account-books and official correspondence from Atatürk Kitaplığı and Başbakanlık Osmanlı Arşivi, I examine five çiftlik of Pertevniyal Valide Sultan Vakfı at Tırhala from 1863 to the early 1880s. The account-books of the vakıf provide extensive information on land (size and type); crops (amount and types); labour (number of peasants, terms of their contracts, their belongings); revenues (amount and type of taxes and rents); expenditures (salaries and expenses of local vakıf officers, transportation costs for crops, costs of construction and repairing of çiftlik buildings).

Tırhala, with a high number of çiftlik, was an important supplier of crops for the empire. What makes it more interesting is the symbiotic relationship between çiftlik and other land forms, and between agriculture and stock-breeding. Being a semi-mountainous region with moderate heights, the economic activities on lowlands and highlands were mutually dependent.

The established literature claims that peasants on vakıf-çiftlik were tenants of vakıf, similar to the permanent tenancy in miri system. Contrary

* Bu bildiri TÜBİTAK tarafından desteklenen 113K648 numaralı, “Selanik Vilayetinde Eğitim (1850-1912)” adlı proje kapsamında hazırlanmaktadır.

to this idealised understanding of law, agrarian labour of these çiftliks -mostly Greek and nomadic Vlach people- were organized under different agreements: permanently settled share-croppers, semi-nomadic shepherds and day-labourers.

I also propose to revise the definition of “landlord”; who is in this context both an officer of vakıf with fiscal and administrative duties, and a çiftlik “owner” who levies tax for himself. Thus, there were frequent tax conflicts among peasants, local vakıf officers, vakıf deputies, and central state bureaucracy.

Study of these çiftliks will not only explain their internal organisation, but also the dynamics of the agrarian economy in Thessaly during the final decades of Ottoman rule in the region.

THE IMPACT OF SHARIF HUSSEIN’S REVOLT ON THE ARAB INTELLECTUALS’ ATTITUDES TOWARDS THE OTTOMAN EMPIRE

Fikriye Karaman

This comparative-historical research aims to explain the impact of Sharif Hussein’s Revolt (1916) on the Arab intellectuals’ attitudes towards the Ottoman Empire. To do this I analyze memoirs of the five leading Arab intellectuals, namely Muhammad Rashid Rida, Amir Shakib Arslan, Muhammad Izzat Darwaza, Salim Ali Salam, and Muhammad Kurd Ali by applying Foucault’s discourse analysis method centering on the concept of “threshold”.

Based on the discourse analysis of the memoirs I demonstrate how these intellectuals responded differently to Sharif Hussein’s Revolt and how and on what basis they justify their views on the issue. I argue that the revolt as a turning point played a remarkable role in transforming some of these five Arab intellectuals’ ideological discourses from Ottomanism to different forms of Arab nationalism while some others kept supporting the Ottoman rule in the Arab provinces until the end of World War I.

TRABZON VALİSİ KADRI PAŞA: YÖNETİM ANLAYIŞI VE İDARİ UYGULAMALARI (1892–1903)

Firdevs Öz

19.yüzyıl Osmanlı devlet adamlarından biri olan Kadri Paşa, II. Abdülhamid döneminin önemli valilerinden birisidir. O, idareci ve siyasetçi kimliği ile farklı görevlerde bulunmuştur. Aydın ili Defterdarlığı’nda altı yıl görev yapmıştır. Vali Naşid Paşa’nın azledilmesiyle Vali vekâletliğine atanmış ve valilik çalışmalarına büyük destek vermiştir. Kadri Bey’in bu dönemde dirlik ve düzeni sağlamaya yönelik çabaları onun 21 Nisan 1892’de Trabzon Vilayeti Valiliğine atanmasını sağlamıştır. Kadri Paşa, 11 yıl süren Trabzon Valiliği döneminde Ermeni Ayaklanmalarını yatıştırmış; tütün kaçakçıları ve şehirde asayiş bozan eşkıyalarla mücadele etmiştir. Ayrıca O, Trabzon’a yayılan koleraya karşı bazı sağlık önlemleri almıştır. Kadri Paşa, Trabzon’da meydana gelen problemleri çözmek için büyük çaba göstermiş ve dönemin ihtiyaçlarına göre kendine özgü uygulamalar yapmıştır. Başta oğlu Hüseyin Kazım Kadri tarafından “müs-te-bid-i âdil” olarak nitelendirilen Kadri Paşa, Trabzon’da düzenin sağlanması için hükümetin kurallarından ziyade kendi yöntemlerini uygulayan bir yönetici olmuştur. Bu uygulamalarından dolayı zaman zaman eleştiriler olsa da başarılı idareciliği ile Kadri Paşa Trabzon’un önemli valileri arasında yerini almıştır.

Bu bildirinin amacı Kadri Paşa’nın hayatından yola çıkarak onun yönetim anlayışı ve Trabzon vilayetindeki idari uygulamalarını ortaya koymaktır. Çalışma’da dökümantasyon, kaynak taraması yöntemleri ile söylem analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Ayrıca bu çalışma, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü’ndeki arşiv belgeleri, Malumat ve Servet Gazeteleri ve bu dönemle ilgili süreli yayınlar üzerine inşa edilmiştir. Bu bildiri ile Kadri Paşa ile ilgili eksik ve dağınık olan bilgilere ulaşılabilecektir. Daha sonra bildirinin konusunu teşkil eden Kadri Paşa’nın yönetim anlayışı ve idari uygulamalarına ulaşılan bilgiler çerçevesinde ışık tutulmaya çalışılacaktır.

TOKAT BAKIRCILIĞI: DÖNEMİNİN SINIRLARINI AŞAN SOSYO EKONOMİK YAPIYA İLİŞKİN BİR İNCELEME

Fulya Düvenci Karakoç

17. yüzyılda Tokat, Evliya Çelebi tarafından ekonomik hayatın düzeni bakımından Halep ve Bursa'ya benzetilmiştir. Tavernier de O'nu destekleyen ifadelerle yer vererek; bu kentin Doğu'nun en önemli transit merkezlerinden biri olduğunu belirtmiştir. İran'dan gelen yolun İstanbul veya İzmir'e devam etmek üzere ayrıldığı nokta olan Tokat, aynı zamanda Sinop limanı ile de bağlantılıdır ve 18. Yüzyılda iç gümrük merkezlerinden biridir.

Tokat'ta üretilen bakır ürünler 17. yüzyılda bile dış pazarlarda adıyla aranmaktaydı. Sınırlarında bakır madeni olmamasına rağmen, artan ekonomik hacim nedeniyle bir tasfiye tesisi açılmasına gerek duyulacak derecede bu alanda öne çıkmıştı. Kurulan tesisin verimliliği, bir süre sonra açılan Ergani madeninin cevherini buraya yönlendirmeye başlamasına neden olacaktı. Küre'deki kalhanenin korunabilmesi için devlet Tokat bakırının Küre civarında satışını engellemek zorunda kalacaktı. 1830'da kalhane ıslahı, 1840'da ise su gücüyle çalışan yeni bir tesis gündeme geldi. 1850'de bu tesis teknolojik üstünlük bakımından Anadolu'da tek, ve dünyadaki en iyi örneklerden biriydi.

Çalışmamız, ekonomik ve sosyal alanda kenti öne çıkartan Tokat bakırcılığının izlerini Tereke defterlerinde yer alan kayıtlardan, Tokat sicillerinden, seyahatnamelerden ve Osmanlı Arşivi'nden yararlanarak aydınlatmayı hedeflemektedir. Böylece birincil kaynaklardan hareketle, incelenen coğrafyada ortaya çıkan girişimciliği, dış rekabet koşullarını, devletin yeri geldiğinde sübvansiyon, teşvik ve bürokratik ortamda uyum oluşturma biçiminde desteklerini, yeri geldiğinde ise diğer aktörler tarafından yaklaşarak sergilediği koruma stratejilerini, sanayi dalının yaşam seyri sırasında kentteki ekonomik ve sosyal yaşama kattıklarını bütüncül bir yaklaşımla ortaya koymak amaçlanmaktadır.

MESO KASTRO'DAN ORTAHİSAR'A: BİR MAHALLE'NİN ANATOMİSİ

Fulya Üstün Demirkaya

İdeal bir tanım yapmanın mümkün olmadığı, tarihsel süreklilik içerisinde değişim ve dönüşümün bir parçası olan kent mekanı, kurulma, genişleme, yıkılma ve yeniden kurulma kısır döngüsü içerisinde çeşitli etkenlerle yeniden şekillenmiştir. Bu açıdan, zamanda geriye doğru gidildikçe uzun geçmişinin kalıntılarını koruyan Trabzon kenti son derece zengin bir içerik sunmaktadır.

Yaklaşık bin yıllık önemli koloni ve liman kültürünün biçimlendirdiği kent, bin yıllık Hıristiyanlık ardından İslam kenti olarak süreklilikler ve sürekliliklere dayanan değişimin izlerini kendine özgü koşullar içerisinde taşımaktadır. Kente ilk yerleşimlerin ne zaman ve ne şekilde olduğu konusunda tam bir bilgiye sahip olamamakla birlikte, birkaç yerleşim yerinin var olduğu ve zaman içinde nüfus ile paralel bir şekilde yeni yerleşim alanlarının kurulması ile kentin genişlediği tahmin edilmektedir. İlk kentlerin varoluşunun asıl nedenini oluşturan yeryüzünde tanrıların yüceltme ve ona hizmet amacı, antik dönemden itibaren "mahalle birimi"ni görünür biçimde dini yapılar etrafında yerleşen kent sakinlerinden oluşmasını sağlamıştır.

Bu çalışmada, kentin ardı ardına yaşadığı idari, sosyal ve siyasal yapısındaki dönüşümler ve bunun paralelinde değişen etnik, dini ve kültürel yapı ile tek bir birimden farklı dini yapılar etrafında örgütlenen birçok mahallenin bütünleşerek oluşturduğu bir doku halini alan ve bu bağlamda kentin küçük bir parçasını temsil etmek ile birlikte genel fiziki değişime dair barındırdığı ipuçları ile de dikkat çeken Ortahisar Mahallesi ele alınacaktır.

Antik çağdan günümüze kesintisiz yerleşmeye tanık olan, sivil yapıları, kuleleri, köprüleri ve bunların arasındaki dini yapıları ile Ortahisar surlarının çeperlerini çizdiği alanın Meso Kastro'dan Ortahisar Mahallesi'ne evrilişi (ilk yerleşim süreci ile başlayarak 19. Yüzyıl sonuna kadar ki gelişimi/değişimi); kentsel doku içerisindeki yeri, fiziki yapısı, demografik yapısı çerçevesinde incelenecektir. Özellikle Tahrir Defterleri, Şer'iyye Sicilleri, Vakıf Kayıtları, salnameler ve seyahatnameler gibi tarihi kaynaklar başta olmak üzere mevcut

araştırmalardan, arkeolojik kazı sonuçlarından, anıtsal yapıların varlığından yola çıkarak tarihsel süreçte mahallenin gelişim/ değişimine dair açıklanmaya çalışılacak kurgunun haritalar ile görselleştirilmesi ve strüktürünün ortaya konulması hedeflenmiştir.

ŞEHZADELERİN HİZMETİNDEKİ GÖREVLİLERİN BİYOGRAFİLERİ ÜZERİNE BİR ÖRNEK: SULTAN II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ

Fusun Gülsüm Genç

II. Abdülhamid dönemi şehzadelerin siyasi, sosyal, ekonomik ve eğitim hayatlarında yapılan sıkı uygulamalar nedeniyle 19. yüzyıl içinde farklı bir yere sahiptir. Dünyada meydana gelen ve modernleşme olarak adlandırılan sürecin 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'ne de sirayet etmesi yüzyılın başlarında şehzadelere nefes aldirabilmişken, II. Abdülhamid'de yaşadığı olayların etkisiyle oluşan her şeyi kontrol altında tutma eğilimi, şehzadelerin hayatını biraz zorlaştırmıştır. II. Abdülhamid döneminde şehzadeler, diğer padişahlar döneminde yaşadıkları serbestlikleri siyasi, sosyal, eğitim hatta ekonomik alanda kaybetmişler ve genellikle toplumdan soyutlanmış şekilde yaşamışlardır.

II. Abdülhamid bu tutumunu sadece kardeşleri ve yeğenlerine değil kendi şehzadeleri için de sürdürmüştür. Sultan II. Abdülhamid'in, Mehmed Selim Efendi, Abdülkadir Efendi, Ahmed Nuri Efendi, Mehmed Burhaneddin Efendi, Abdurrahim Efendi, Ahmed Nureddin Efendi, Mehmed Bedreddin Efendi ve Mehmed Âbid Efendi olmak üzere sekiz şehzadesi dünyaya gelmiştir. Devlette meydana gelen her olaydan haberdar olmak amacıyla Jurnal Teşkilatı kurduran II. Abdülhamid kendi şehzadelerini de kontrol altında tutmakla kalmamış, şehzadelerin hizmetinde görevlendirilen kişilerin seçiminde de aşırı titiz davranmıştır. Bu sebeple şehzadelerin hizmetine tayin edilecek kişilerle ilgili kısa ancak detaylı biyografiler hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı, Abdülhamid'in şehzadelerinin eğitiminden sorumlu olan başta lalaları olmak üzere hizmetinden sorumlu kilercilerinden, hademelerine kadar tüm görevlilerin biyografileri hakkında bilgi vermek

ve buradan yola çıkarak 19. yüzyılın sonlarında şehzade hizmetinde bulunan kişilerin bu görevlere gelmelerinde liyakat, eğitim ve diğer hangi faktörlerin etkili olduğu meselesine odaklanmaktadır. Bu doğrultuda şehzadelerin yanı başında bulunan görevlilerin yaş, hizmet kademeleri ve maaşları da ele alınacaktır. Çalışmada Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki muhtelif kataloglarda yer alan Abdülhamid'in şehzadeleri için tayin olunan görevlilerle ilgili defter ve belgeler ile döneme ait hatırat ve diğer ikinci el kaynaklardan yararlanılacaktır.

ABDUCTION OF WOMEN AND ELOPEMENT IN THE NINETEENTH CENTURY OTTOMAN NIZAMIYE COURTS

Gamze İlaslan

This study examines the court cases involving the abduction of women and elopement in nineteenth century Ottoman Anatolia and Rumelia provinces (1840-1870). It examines the relation between the law and ordinary Ottoman subjects, their perception and usage of law. Nineteenth century of the Ottoman Empire with its projects focusing on population, security and honor was studied by means of the court cases of abduction and elopement since the abduction of women and elopement generally lead to turmoil, security problems, and damages to honor because these crimes generally involved the rape or seduction of women.

Although the Ottomans criminalized abduction of women in the Penal Code of 1851 with the article of 206, their effort did not stop the abduction of women or elopement. It led to a battle against the customary tradition of wedding rituals and the standardization of some of the sharia rules. Within this paper, the modernization of customs and standardization of sharia law, the general view of Ottomans about the abduction of woman and elopement indicates how and in what way a "proper" marriage should be arranged and defined.

Since abduction of women and elopement have not been studied from Meclis-i Vala records that is especially interrogation reports, I will exemplify some cases regarding 'honor of prostitutes', some possible answers will be

given based on the forcible kidnappings of prostitutes and the question of whether prostitutes have honor or not will be analyzed. Apart from that, the second part of my paper will focus on the cases of elopement and although there was not any kind of article regarding elopement in the 1840 Ottoman Penal Code, eloped couples were also penalized with imprisonment or corporal punishment, which shows the interpretation of law on behalf of socio-cultural and religious elements.

The main attempt of that paper is to define 'marital relations' in 19th century Ottoman Empire and trace the definition of how and in what way a proper marriage was defined.

STRUCTURE OF THE ACCOUNT RECORDS OF THE CASH VAKIFs IN 17TH AND 18TH CENTURY YENİŞEHİR-İ FENAR

Georgios Salakidis

It seems that in 17th and 18th century Ottoman Yenişehir-i Fenar (nowadays Larissa in Greece), the most important town of Thessaly at that period, the vast majority of evkaf operating in the town was cash evkaf, that is their capital was a cash amount, which they lent at interest, and a part of the thus gained revenue was devoted to a charitable purpose. As luck would have it, our sources on this subject are quite rich: Apart from the judicial records (kadı sicilleri) of the town kadı, in which sporadic information on these foundations occurs, there also survived to our day three account records (vakıf muhasebe defterleri) from the late 17th and early 18th centuries. Two of them are kept in the state archives in Greece, while the third one is located in the Ottoman archive of Istanbul (Başbakanlık Osmanlı Arşivi).

The purpose of this paper is to shed light on the structure of these account records, which, so it seems, was already fairly standardized during the period under review. As part of a larger work, which aims to examine the cash foundations in several respects, this article aims to focus on how the administrator (mütevelli) of such a vakıf presented the annual economic situation of it to the kadı of the town, so that the latter had an overview of the situation. In general the structure of a vakıf account record is

as follows: 1. Founder of the vakıf – Accounting period, 2. List of debtors (Der zimmet-i ...), 3. Vakıf's capital (Mal-i vakıf), 4. Annual yield (Erbah-i hasıla: 'onu on bir buçuk hesabı üzere'), 5. Expenses (İhracat), 6. Remaining income (Galle-i bakiye), 7. Beneficiaries (Vazaif), and 8. Closing remarks. There will be comments on each section separately and questions that remain unanswered will be formulated.

SERHADDİ BEKLEMEK- 15. YÜZYIL SONUNDAN MACARİSTAN'IN FETHİNE KADAR OSMANLI TUNA SERHADDİ: KALE SAVUNMA ZİNCİRİ, MUHAFIZLAR, LOJİSTİK VE HALKLAR

Göksel Baş

Bu çalışma, Osmanlı İmparatorluğu'nun 15. yüzyılın son çeyreğinden 16. yüzyılın ikinci çeyreğinde gerçekleşmeye başlayan Macaristan'ın fethine değin Tuna serhaddi üzerine bir araştırmayı ihtiva etmektedir. Bu araştırmanın temel amacı, Tuna serhaddinde Bosna'dan Akkırman'a kadar uzanan sınırdaki bütün kalelerin muhafızları ve bu muhafızların istihdam alanı (topçuluk, tüfekçilik, zenberekçilik vb.), idare, lojistik, maaş ödemeleri, Osmanlı fetihleri öncesi varolan ve Osmanlıların da kendi askeri sistemleri içinde istihdam etmiş oldukları Voynuk, Martolos ve paralı tüfekçilerin varlıkları ile sınırdaki halkın savunma görevine ortak iştiraki gibi konulara açıklık getirmektir. Çalışmada, defterlerde bulunan kalelerin haritalandırılması, kale personeli için sağlanan iâşe ve maaş ödemelerinin nereden ve hangi şartlar altında yapıldığının belirlenmesi, kale yönetimi-emir komuta zinciri ve muhafızlarının uzmanlıklarına dair analizlerin yapılması ile Osmanlı sınır savunma zincirinin nasıl işlediğini anlatmaya çalışacağım. Bu çalışmayı hazırlarken yararlandığım kaynaklar arasında 1461 yılında hazırlanmış tahrirlerden çıkardığım kale envanterleri, 1484'ten itibaren başlayan Bosna mustahfız tımar kayıtları ile kale mukataaları, 1487 yılına ait Voynuk defteri, 1492 yılında hazırlanmış mufassal kale mustahfazan defterleri ve 1516 Niğbolu tahriri bulunmaktadır. Çalışmalarımın özellikle bu dönemde yoğunlaşmasının sebebi Osmanlı askeri tarihi ile genel, sınır çalışmaları ve kaleler üzerine özel olarak ilgilenen tarihçilerin

genel itibari ile Osmanlı-Habsburg sınırı çalışmalarına ağırlık vermeleriyle; Osmanlılar'ın Macaristan'ı fethinden çok zaman önce kurdukları ve geliştirdikleri Tuna serhaddi konusunun ihmal edilmiş olmasıdır. 15. Yüzyıl sonu ile 16. Yüzyılın ikinci çeyreği arasında neredeyse sabitleşmiş bir serhadde edindikleri tecrübeler ile Osmanlılar, Macaristan'da kurulacak olan yeni serhad ve savunma zinciri için de idari ve askeri tecrübe kazanmışlardı. Bu tür çalışmaların artmasıyla beraber Macar serhaddi ile kadim serhad arasındaki benzerlikler, ortak tecrübeler ve farklılıklar daha rahat gözlemlenebilir.. Bu sayede, kadim serhaddin Macaristan'a kaymasından evvelki yapısının bilinmesi bize Osmanlı serhad yönetimi ve pratikleri üzerine bütünlendirici bir bakış açısı verecektir.

HOUSE FOR SALE FROM THE OWNER: SURVEY ON HOUSES OF NINETEENTH CENTURY ISTANBUL AS DISPLAYED BY THE REAL ESTATE MARKET (1840- 1900)

Göksun Akyürek

Throughout the nineteenth century, the complex property regime of the Ottoman state has been in continuous transition in accordance with prevailing influences of the international free market economy. This dynamic process of change in property relations also presents alternative perspectives for rethinking the rich urban history of the Ottoman capital. This proposed paper based on a study of newspaper advertisements from this period aims to discuss and display a partial scene of the real estate market in Suriçi and Boğaz districts of Istanbul, in order to develop a new understanding of the concurrent architectural, social and economic topography. Thus, main core of this paper comprises an investigation on the dynamic history of Istanbul houses as residential properties between 1840 and 1900.

In 1840, newly initiated semi-private Ottoman newspaper Ceride-i Havadis has started to publish advertisements of houses on sale. In the first issue dating July 31, 1840 and within the section of "ilanat" (advertisements), it has been announced that advertisements for all types of real properties and commodities in sale, "such as mansions, gardens, lands, ships, boats, leased

accommodation, horses, hack horses and carriages" were going to be regularly published. Besides, daily schedules of commercial steamers and carts would be included in the same section. Mainly, these informations being assembled and publicized by the newly introduced Ceride-i Havadis can be considered as manifestations of a flourishing anonymous urban life. And in a closer inspection, those Istanbul houses in advertisements displayed as commodities with further detail of their physical and architectural qualities, were becoming part of those new and dynamic urban patterns. Above all, this study proposes to present a new frame for the Istanbul houses as part of a dynamic social, economic and urban topography that will be visualized in accordance with the above mentioned advertisements.

TRABZON ŞER'İYE SİCİLLERİNİN DİLİNE DAİR

Gülşen Özçamkan Ayaz

Şer'îye sicilleri, kadı ve naiblerin idare ve hüküm faaliyetlerinin kayda alındığı önemli tarih belgeleri olup Osmanlı araştırmalarının birincil kaynaklarından. Başlangıcı ve kurumsallaşma süreci net olmamakla birlikte 15. yüzyıldan 20. yüzyıla devam eden bir sicil tutma geleneği söz konusudur. Bu gelenek içinde, 1554/55-1916 aralığındaki Trabzon'a ait üç yüz kadar sicilin varlığı bilinmektedir.

Şer'îye sicilleri, siyasi, hukuki, ekonomik, sosyal ve kültürel hayata dair veriler içerdiğinden birden fazla disiplini ilgilendirmektedir. Bir taraftan, sicil metinlerinden hareketle türlü bakımlardan dönemi yorumlamak mümkün iken diğer taraftan bu tarihî metinler doğrudan, dil araştırmalarının malzemesidir.

Bu çalışma, Trabzon şer'îye sicillerinden örnekleri dil ve üslup bağlamında incelemeyi; bu metinleri kuruluş düzeni ve kalıp ifadeler, kelime kullanımı ve cümle kuruluşu gibi bakımlardan irdelemeyi amaçlamaktadır.

18. YÜZYILDA ŞAM CEVÂLİSİ VE CEVÂLİ-HORÂN VAZİFE DEFTERLERİ

Günay Korkmaz Samıkıran

Osmanlı döneminde Şam Eyaleti'nden toplanan cizye, bu eyalet hazinesinin önemli bir gelir kalemiydi. Bu kalemden yapılan harcamaları gösteren altı senelik bir cetvel 3782 Numaralı Maliyeden Müdevver Defteri'nde (MAD) kayıtlıdır. Cetvele göre cizye kaleminin masraf maddelerinden en önemlisi hac giderleriydi. Bunu takip eden ise cevâli-horân ismiyle bilinen kişilere maaş olarak ödenen tahsisâtlardı. Cevâli-i Şam malından vazîfe (maaş) alanların isimleri, baba adları ve memleketleri yazıldıktan sonra aldıkları yevmiyelerin miktarları cevâli-horân vazîfe defterlerine kaydedilirdi. Günlük ödenen vazîfelerin yıllık tutarları da hesaplanırdı. Şu ana kadar tanıtılmamış bu defterlere dayanılarak yapılan bu çalışma, cevâli-horân vazîfelerine tahsis edilen miktarların cizye geliri içindeki oranlarını tespit etme imkânı vermiştir. Cevâli hakkında kaynaklarda yer alan bilgiler, bu kelimenin Suriye, Mısır ve Irak bölgelerinde cizye yerine kullanılan malî bir terim olduğu hususundadır. Ne yazık ki bu bilgiler, ansiklopedik ve sözlük maddesinden ileriye gitmemiş olup verilen bilgiler de sadece Mısır cevâlisi hakkındadır. Osmanlı tarih yazımının bize sunduğu veriler ışığında özellikle Şam Eyaleti'nde Hristiyan ve Yahudilerden toplanan cizyeler Mekke, Medine ve Kudüs'deki seyyid, şerîf, ulemâ ve fakirlere sadaka olarak tahsis edilmiştir. Buna ek olarak cevâli, cizye kaleminden önemli bir gelir elde edilmesiyle, Şam Hazinesi personeline sağlanan ödeneği oluşturan bir büroya dönüşmüştür. Çalışmada, bu defterlerin yanı sıra, İstanbul'da Osmanlı Arşivi'ndeki münferit belgelerden ve mühimme defterlerinden yararlanılarak, 18. yüzyılda bu büronun işleyişi ve işleyişi esnasında ortaya çıkan usulsüzlükler, cevâlinin kimlere maaş olarak verildiği ve Şam Defterdârı ile cizyedârın bu konudaki yetkileri incelenmektedir.

ZİGETVAR SAVAŞI İLE İLGİLİ OSMANLILARCA KALEME ALINMIŞ TARİH KİTAPLARI (FARKLARI, BENZERLİKLERİ VE GÖRSELLİKLERİ BAĞLAMLARINDA BİR KARŞILAŞTIRMA)

H. Ahmet Arslantürk

Zigetvar Savaşı, hem Osmanlı hem Macar tarihleri açısından büyük önem taşımaktadır. Daha özel bir kapsamda ise savaş sırasında yaşanan bazı önemli olaylar dolayısıyla Osmanlı tarihinin en önemli ve netameli süreçlerinin vuku bulduğu bir zamana tekabül etmektedir. Savaş sırasında değişik nedenlerle de olsa hem gâlip sultan Kanunî Sultan Süleyman'ın vefatı hem de mağlup kral ve beylerin ölümleri garip bir ironiyi temsil etmektedir. Belki de bu ironi savaş hakkında hem Osmanlılarca hem de Macarlar ve diğer Avrupalılarca yazılmış bir çok tarihî anlatının (eserin) ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu eserler, yazarlarının arkaplanları ve tarafgirlikleri bağlamlarında teker teker değerlendirmeyi hak edecek kitaplardır. Bu bildiride Zigetvar Savaşı hakkında Osmanlılarca kaleme alınan Türkçe ve Farsça (minyatürlü ve minyatürsüz) tarih kitaplarını karşılaştırmalı bir değerlendirmeye tabi tutmak hedeflenmektedir.

Bildiride öncelikle bu kitapların içerikleri, yazarları ve yazılma koşulları konularında kısa bilgiler verilecektir. Akabinde yazarların eserlerini kaleme alma güdüleri ve metinlerini nasıl kurguladıkları irdelenecektir. Bu bağlamda eserlerin hem içerik hem yazılma amaçları açısından Osmanlı siyasi kültürü, sanatı ve tarih yazımı bağlamlarında farkları ve benzerlikleri vurgulanacaktır. Eserlerden bazılarının savaşla ve dönem olayları ile ilgili minyatürler içermesi dolayısıyla bu minyatürlerin eserler kapsamında farkları ve benzerlikleri de vurgulanmaya çalışılacaktır. Bildiride zaten bazılarının varlığından haberdar olunan eserler konusunda eski bilgileri yineleyen tekrarlardan ziyade bunların karşılaştırmalı bir değerlendirilmesine girişilecektir. Henüz pek fazla araştırma konusu edilmemiş olanlar hakkında ise nispeten detaylı bilgiler vermeye çalışılacaktır. Zigetvar Savaşı ile ilgili eserler bağlamında aynı olaylar hakkında bilgiler içeren Osmanlı tarihi kaynak eserlerine, özellikle Osmanlı siyasi kültürü ve tarih yazımı açılarından nasıl bakılabileceği konusunda yeni bir bakış açısı sunulması hedeflenmektedir.

MECMUA-İ FÜNÛN DERGİSİ ÖZELİNDE OSMANLI MÜNEVVERİNİN İKTİSAT ALGISI

Hacer Kılıçaslan

1860'lı yıllar, Batılı bilginin, Osmanlı münevverleri ve bürokratları eliyle, nisbeten geniş halk kitlelerine ulaştırılması yönünde somut adımların atıldığı bir dönemdir. Osmanlı ülkesindeki tarihi çok eski olmayan basın, bu misyonu gerçekleştirmenin temel araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. 1861 yılında kurulan "Cem'iyet-i İlmiyye-i Osmaniyye"nin yayın organı olarak 1862 Temmuz'unda neşredilmeye başlanan Mecmua-i Fünûn dergisi; dönemin "fen" algısı, Batı ile etkileşimin Osmanlı zihniyetindeki yansımaları ve Osmanlı münevverinin iktisadî düşüncesine ışık tutması bakımından önemlidir. Osmanlı'daki ilk iktisat kitaplarından birini yazmış olan Sakızlı Ohannes Efendi ile Darülfünûn'da iktisat dersleri vermiş, ticaret ve maarif nazırlığı yapmış olan Münif Paşa'nın da dâhil olduğu yazarlarca kaleme alınan iktisadî konulu makaleler, dönemin hâkim iktisat düşüncesini yansıtır mahiyettedir.

XIX. YÜZYILDA BATI ANTALYA'NIN TİCARETE AÇILAN KAPISI: FİNİKE VE LİMANI

Hatice Durgun

Antalya'nın batısında yer alan ve büyük akarsuların birleşerek taşıdıkları alüvyonlar sayesinde oldukça verimli topraklara sahip olan Finike ovası, yaklaşık 80 km² lik bir alanı kapsamaktadır. İsmi Fenikelilerin buralarda kurmuş olduğu ticaret şubelerine izafeten aldığı düşünülen Finike, eski çağlardan günümüze birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Kentin doğu-batı güzergâhındaki yol üzerinde bulunması, buranın önemini arttıran faktörlerden olmuştur.

Türklerin bölgeye yerleşmeye başladıkları dönemde Pisa Koyu olarak bilinen Finike, bir korsanlık üssü haline gelmişti. Bizans- Arap mücadelesine de sahne olan bölgeye Selçuklular döneminde Teke Aşireti yerleştirilmiştir. Anadolu Beylikleri döneminde Finike, Menteşe Oğulları'nın talî bir kolu olarak idare edilmiş, bölgenin Osmanlılar eline geçişi Yıldırım Bayezid döneminde gerçekleşmiştir.

Finike Osmanlı döneminde de önemini korumuştur. XVII. yüzyılda Mısır İskelesi olarak adlandırılan Finike, iç bölgelerle ulaşımı sağlayan önemli bir liman şehri olmasının yanında zengin ormanlarından elde edilen kereste ihracatıyla da dikkat çekmektedir. Özellikle bu bölgede yetişen Finike Ağacı, zengin ormanlarında kendi ismiyle anılan bir ağaç türünün varlığını ve kıymetini teyit eder niteliktedir.

Gemi yapımı için çevre dağlardan kesilen ağaçlar Finike limanına taşınmıştır. Aynı zamanda buraya, bölgenin en büyük kasabası olan 12 saat mesafedeki Elmalı'ya gönderilecek bazı ticarî mallar indirilmiştir. Amerika, İtalya vapur kumpanyalarının haftada bir kez uğradığı Finike iskelesine, Adalar, Suriye ve Mısır'dan kereste ile yakacak odun, kömür, hububat için gemiler yanaşmaktadır. Ayrıca yine Finike ve çevresinden çıkarılan ve imtiyazı hakkında birçok tartışma yaşanan krom ve manganez madenleri, Finike iskelesinden ihraç edilmektedir.

Konumu itibariyle önemli bir liman kenti olan Finike'de, nahiye müdürlerinin çok sık değiştiği tespit edilmektedir. Görevini kötüye kullandığı görülen birçok nahiye müdürü, kimi zaman azledilirken kimi zaman bir başka nahiye müdürü ile görev yerleri değiştirilmiştir. Bölgeye uyum sağlayamadıkları gerekçesi ile başka bir idarî birime tayinlerini isteyen müdürlere de tesadüf edilmektedir. Finike Nahiyesi'ndeki bu düzensizlik ve idaredeki gevşeklik, havalide kaçakçılık ve yolsuzluğun önünü açan amiller olmuş, devlet memurlarının birçoğu bölgede yolsuzluk eylemlerine karışmıştır. Kaçakçılığı yapılan başlıca ürünler arasında kereste, kömür, tütün, silah ve barut gelmektedir. Finike'den tütün ve kereste yüklü kaçak gemiler adalara ürünleri boşaltırken buralardan da barut ve silah temin etmişlerdir. Vilayet Nizamnamesi'nin uygulamaya konulmasının ardından Elmalı Kazası'na nahiye statüsünde bağlanan Finike, XX. Yüzyıl başlarındaki yeni idarî düzenlemeye kadar mevcut statüsünü korumuştur.

Söz konusu bildiride Finike ve çevresinden elde edilen ürünlerin ihracatı, yaşanan yolsuzluk ve kaçakçılık olayları ile Finike'nin XIX. yüzyıldaki genel görünümüne ilişkin tespitler, ağırlıklı olarak Osmanlı Arşiv vesikalarından yararlanarak ortaya konulmaya çalışılacaktır.

OSMANLI'DA İLK SİVİL İDADI: İSTANBUL (DERSAADET) MÜLKİ İDADI MEKTEBİ (1874-1900)

Hatip Yıldız

“İdadi” adlı okullar, yüksek askeri okullara öğrenci hazırlayan ön sınıflar olarak ilk defa 1845 yılında ordu merkezleri ile Bosna’da açılmıştır. İdadi ismi bir ortaöğretim kurumu olarak gerçek hüviyetini 1869 Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nde bulmuştur. Bu nizamnameye göre, Müslüman olan ve olmayan Osmanlı vatandaşlarını birbirleriyle kaynaştırmak ve ortak bir kültür içinde yetiştirmek düşüncesiyle, rüşdiye çıkışlı öğrencilerin kabul edileceği üç yıllık idadiler kurulacaktır.

1869 Maarif Nizamnamesi’nde hemen açılması öngörülen söz konusu idadiler, maddi imkânsızlıklar ve öğretmen yokluğu yüzünden 1874 yılına kadar bir türlü açılmamıştır. 1874’te “Darülmaârif” adlı rüşdiye düzeyindeki okul idadiye çevrilmiş ve böylece Osmanlı’daki ilk mülki (sivil) idadi mektebi açılmıştır. Bu ilk idadi, 6 Ocak 1874 (17 Zilkade 1290) tarihinde açılmış olmasına rağmen, çeşitli nedenlerden dolayı 1873-1874 eğitim öğretim yılında faaliyete geçememiş, ancak 1874-1875 öğretim yılında Darülmaarif binasında eğitime başlayabilmiştir. Darülmaarif sahasında Mülkiye İdadisi için yapımına başlanan yeni bina tamamlanıncaya kadar Darülmaarif binası rüşdiye talebeleri ile ortaklaşa kullanılmış ve 25 Eylül 1883’te Darülmaarif kapatıldıktan sonra da bu bina tamamen Mülkiye İdadisi’ne tahsis edilmiştir. Mekteb, daha sonraki yıllarda ise Şehzadebaşı’nda bulunan Safvet Paşa Konağı’na ve oradan da 1894’te Şehzade Camii yakınındaki Ahmed Muhtar Paşa Konağı’na taşınmıştır.

1875 yılı kayıtlarında “Mülkiye İdadiye Mektebi” olarak yer almaya başlayan söz konusu mekteb, ilk zamanlarda genellikle bu isimle kayıtlara geçmiş; daha sonraki yıllarda ise yaygın olarak “Dersaadet Mülki İdadi Mektebi” adını almış; bazen de “İstanbul Mülki İdadi Mektebi” şeklinde isimlendirilmiştir. 1900 yılına kadar bu isimlerle anılan mülki idadi mektebi, bulunduğu semtten dolayı 1900-1901 öğretim yılından itibaren “Vefa İdadisi” olarak kayıtlarda yer almaya başlamış ve dolayısıyla mektebin ismi değişmiştir.

Bu çalışmada; Osmanlı Devleti’nin başkenti İstanbul’da açılmış olan ilk numune sivil idadi mektebi olup, Rumeli yakasında 25 yıl aynı isimle ve yaklaşık 20 yıl boyunca da İstanbul’da tek sivil idadi olarak eğitim öğretim hizmeti veren İstanbul

(Dersaadet) Mülki İdadi Mektebi’nin tarihçesi, muallim ve talebe durumu ile okutulan dersler ve mektebin Osmanlı eğitimine katkısı hakkında yerel kaynaklar ve bilhassa arşiv belgeleri ışığında bir değerlendirme yapılacaktır.

SULTAN II. BAYEZİD’A HEDİYE GELEN KİTAPLAR

Hilal Kazan

Osmanlı Devleti’nin yükselme devrinin en önemli kültür ve sanat hamilerinden olan Sultan II. Bayezid, saltanatı süresince kendisine hediye edilen her türlü eşya ve kitabı İn’amat Defteri adı verilen “Tetimme-i İn’amat ve Tasaddukat ...” diye devam eden bir deftere gün gün kaydettirmiştir. Bu kayıtlardan günümüze saltanat devrinin son sekiz yıllık (908-917) kayıtları ulaşmıştır. Bu kayıtlarda Kur’an-ı Kerim başta olmak üzere dini konulardan, edebiyat, felsefe, tarih ve tıba kadar geniş bir alanı kapsayan bu eserlerin sayısı 100’den fazladır. Müellifleri, hattatları, takdim eden kişiler ve isimlerinin bir kısmı da belli olan bu kitapların sahipleri II. Bayezid tarafından gerek nakdi gerek hil’at olarak ödüllendirilmiştir. Bu bildiri çerçevesinde konu sultan-kitap-himaye üçgeni içinde örnekleri ile irdelenecektir.

YETİŞKİN ÇOCUKTAN, ÇOCUK YETİŞKİNE: OSMANLI’NIN SON DÖNEMİNDE ÇOCUKLUK ANLAYIŞININ DEĞİŞİMİ

Hüseyin Ayaz

Osmanlı’da Batılılaşma, çocukluk anlayışında da büyük değişimlere sebep olmuştur. Osmanlı tebaı 19. yüzyıla kadar cemaat toplumu özelliği gösterir. Buna bağlı olarak çocuklar erken yaştan itibaren yetişkinlerle bir arada yaşar ve böylece hayata gözleyerek, deneyimleyerek hazırlanır. Gücünün yettiği ölçüde önce ailesinin daha sonra da toplumun ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olur. Batılılaşma sonrasında ise erken yaştan itibaren sorumluluk alan çocuk tipi yerine; hassas ve kırılğan olduğu için korunması gereken çocuk tipi öne çıkar. Çocuğun, kötü ve zararlı olarak değerlendirdiği yetişkin yaşamından olabildiğince uzak tutulması gerektiği yönündeki Batılı görüş belirleyici olur. Bu durum 19. yüzyıl

Osmanlı’ında ikili bir anlayışın ortaya çıkmasına sebep olur.

Ahmet Mithat, eserlerinde bir toplumun yetişkin kimliğinin inşa edileceği zemin olarak gördüğü çocukluk dönemini ve çocuğun yetiştirilme biçimini işleyen bir Tanzimat yazarıdır. Hem teorik hem de kurmaca eserlerinde geleneksel ve modern çocukluk anlayışlarını toplumsal çerçevede tartışır ve bir senteze varmaya çalışır. Bu sayede eserleri 19. yüzyıl Osmanlı’ında kültür ve çocukluk anlayışındaki değişimin bir panoramasını sunar.

Bu bildirinin amacı Ahmet Mithat’ın gözünden 19. yüzyıl Osmanlı toplumundaki çocukluk anlayışının değişimini aktarmaktır. Dönem yazarlarının hepsi aynı bakış açısı ile incelendiğinde, dönem aydınının “Çocuk nasıl yetiştirilmelidir?” sorusu karşısındaki genel tavrı açık bir şekilde ortaya çıkacaktır. Ancak bundan sonradır ki Osmanlı entelijansiyasının Osmanlı kültürü üzerindeki etkisi nesnel olarak ölçülebilir.

Ahmet Mithat Efendi (2013a), Felatun Bey ve Rakım Efendi, 1. Baskı, İstanbul: Kapı Yayınları.

Ahmet Mithat Efendi (2013b), Peder Olmak Sanatı, 1. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları.

İnal, Kemal (2007), Modernizm ve Çocuk, 1. Baskı, Ankara: Sobil Yayıncılık.

Agamben, Giorgio (2010), Çocukluk ve Tarih, (Çev. Betül Parlak), 1. Baskı, İstanbul: Kanat Kitap.

Araz, Yahya (2013), Osmanlı Toplumunda Çocuk Olmak, 1. Baskı, İstanbul: Kitap Yayınevi.

TRABZON TEKSTİLİ (TEREKE KAYITLARINA GÖRE 1750-1900)

Hüsnü Yücekaya

Osmanlı Tekstil Tarihi ile ilgili hâlâ aydınlığa kavuşmayan pek çok husus bulunmaktadır. Bu konuda genel kanaatler de net bir görüntü arz etmemektedir. Yürütülen çalışma kapsamında Osmanlı Tekstil Tarihi, Trabzon sicillerindeki örnekler bağlamında incelenmiştir. Bu sayede Trabzon’da üretilen kumaşlar, bu kumaşların

zaman içindeki kullanılma oranları, ithal tekstil ürünleri ve değişen oranlar, ev tekstili ve kıyafet türleri tespit edilmiştir. Bütün bu belirlenen hususlar 1620- 1870 yılları aralığında şehrin dokuma ürünleri profilini kesine yakın bir oranda ortaya çıkarmıştır. Belirlenen bulgular bir yöntem mahiyetinde şer’iyye sicillerinde araştırılmıştır. Yürütülen çalışma bağlamında yedi sicilde yüzlerce tereke incelenmiştir. Bu terekelerde toplamda 65 çeşit kumaş tespit edilmiştir. Tespit edilen kumaşların alt türleri de hesaba katıldığında 145 çeşit kumaş çeşidine ulaşılır. Diğer yakın bazı şehirler ile kıyaslandığında Trabzon da keten kumaşının daha yoğun kullanıldığı anlaşılmaktadır. En çok tespit edilen kumaşlar: peştamal, şal, keten, çuha, basma ve çarşaf kumaşlarıdır. İthal kumaşların Trabzon’da diğer bazı şehirlere göre daha yoğun tespit edildiği görülmüştür. Buna rağmen genel kanaatin aksine ithal kumaşların sınırlı oranda kaldığı anlaşılmaktadır.

ESKİ TÜRKÇEDEN OSMANLICAYA “TAPU” KELİMESİ

Irmak Kaçar

Türkçede birçok kelimenin zaman içerisinde ses ve yapı değişikliğine uğradığı, bazı kelimelerin anlamının değiştiği, bazılarının ise günümüzde bambaşka şekil ve anlamlarda kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada, Osmanlıca ve günümüz Türkçesinde “toprak belgesi” anlamında kullanılan “tapu” kelimesi ele alınacaktır. Tapu kelimesinin Türk dilinin târihî dönemlerinde hangi anlamlarda ve yapılarla kullanıldığını, tarihî süreçte kaleme alınmış olan dînî ve edebî eserlerden takip edebilmekteyiz. Mehmet Zeki Pakalın, araştırmacıların bazılarının “tapu” kelimesinin Rumcada “arz” anlamına gelen “tapus”tan geldiği veya Farsçadan alınmış bir tabir olduğu şeklindeki görüşlerine karşı çıkarak bu kelimenin Eski Türkçede itaat anlamına gelen “tapuk” kelimesinin değişmiş şekli olduğunu belirtir.

Tapug kelimesi, farklı yüzyıllarda ve farklı Türk dillerinde hizmet; ibâdet, Allâh’a yakınlık ve bağlılık, itaat; efendiye sunulan her türlü hizmet; onur, gurur, övgü anlamlarında kullanılmışken Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde ise kişinin zâtı, hazreti anlamında kullanılmıştır. Kelimenin Uygurcada “tapug

udug” şeklinde “tedavi etmek” anlamında kullanıldığı da tespit edilmiştir. Ayrıca Burhan-ı Katı sözlüğünde de afv dileme amaçlı bir hareket ve ritüel olarak tarif edilmiştir. Osmanlıda ise “toprak belgesi” anlamındaki tapu şeklini alan kelime günümüzde de “mülkiyet belgesi” anlamında kullanılarak ilk dönemlerdeki şekllenden ve anlamından uzaklaşmıştır.

Bu bildiride kelimenin yapı ve anlam bakımından uğradığı bütün değişimler Uygur döneminden günümüze kadar yazılmış olan temel eserler ve etimolojik sözlükler üzerinden belgelenecektir.

TANZİMAT DÖNEMİNDE CANİK SANCAĞINDA VERGİ TARTIŞMALARI

İbrahim Serbestoğlu

Tanzimat’ın hedeflerinden birisi de vergi adaletinin sağlanmasıydı. Babîlî’nin hedefi hazinenin gelirlerini artırıp, halktan kazançlarına göre vergi toplamaktı. Bu doğrultuda temettuat sayımları yapıp, gelirler tespit edilmeye çalışılmıştı. Ancak gerek sayım yapanların gerekse de yeni düzenlemenin aleyhinde vergi artışına sebep olanların tutumları dolayısıyla sağlıklı tahrirler gerçekleştirilemedi. Bu durum bizzat devlet tarafından eleştirilen iltizam sisteminin tekrar uygulamaya konulmasına yol açtı. Mültezimlerle ahali arasında yoğun tartışmalara sebep olan iltizam uygulamaları yerel meclislerce çözümlenemeyince merkezi hükümet devreye girip, tartışmaları ortadan kaldırmaya çalıştı.

Mültezimlerle ahalinin tartışmasının yanında “lazbastı vergisi” örneğinde mevsimlik işçilerden alınan vergiler de tepkilere yol açıyordu. Samsun, Bafra ve Çarşamba kazalarında tütün tarlalarında çalışan tarım işçileri, yalnızca bu kazalarda ve Lazistan Sancağından gelenlerden alınan verginin Tanzimat’ın eşitlik ve adalet ilkelerine aykırı olduğunu dile getirmişlerdi. Nitekim Babîlî’nin bölgeye gönderdiği müfettişler bu talepleri haklı görmüş ve kaldırılması için merkeze rapor göndermişlerdi.

Çalışmamız ahalinin vergi adaleti; merkezi hükümetin gelir ve taşrada ileri gelenlerle

mültezimlerin kârlarını artırma tartışmaları ekseninde Tanzimat’ın vergi uygulamalarını ortaya koymaktadır. Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde bulunan belgelere dayanmaktadır.

XVII. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA TRABZON’DA GÖRÜLEN ASAYİŞ SORUNLARI VE BUNLAR İÇİN ALINAN TEDBİRLER

İbrahim Solak- Mehmet Ali Türkmenoğlu

Osmanlı Devleti’nin yönetim felsefesi adaletin tesis edilmesi ve reâyânın korunması üzerine kuruludur. Bunu sağlamak için merkezden taşraya sık sık fermanlar gönderilmiş, adaletnâmeler yayınlanmıştır. Osmanlı tarihinin önemli kaynaklarından şer’iye sicilleri incelendiğinde, genellikle zulüm ve teaddi kavramı ile ifade edilen, yerel idareciler veya eşkıya tarafından tebaya karşı pek çok haksız davranış ve cürmün işlendiği ve bunların giderilmesi için tedbirler alınması yönünde iradeler yayınlandığı görülmektedir.

Bu çalışmada, Osmanlı Devleti’nin önemli bir liman şehri olan Trabzon’un XVII. yüzyılın ikinci yarısındaki asayiş durumunun ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Bölgenin siyasi tarihi dönemin siyasi olayları ile örtüşmektedir. Bu dönemde Trabzon Eyaleti; Anadolu’da Celali isyanları ile başlayan eşkıyalık hareketlerinin en yaygın olduğu bölgelerden biri haline gelmiş, merkezi ve yerel idareciler bir taraftan eşkıyalık hareketleri ile boğuşurken diğer taraftan yüzyılın başında Don Kazakları ile başlayıp XVII. yüzyılın ikinci yarısında Rus saldırıları ile iyice şiddetlenen dış saldırılara göğüs germekle meşgul olmuştur. Bu problemler bölgede yoğun bir asayiş sıkıntısını da beraberinde getirmiş, bu durumun ortadan kaldırılmasını isteyen merkezi yönetim, yerel idarecilere gönderilen emir ve fermanlarla reayaya karşı zulmün önlenmesini, asayiş ve adaletin tesis edilmesini emretmiştir.

Bu çalışmada, söz konusu dönemde Trabzon şer’iye sicillerine yansıyan, bölgede asayişini ihlal eden olaylar tespit edilmeye, bu olayların önlenmesine yönelik alınan tedbirlerin ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır. Bu minvalde baskın, yağma, tasallut, tegallüb, tahakküm, katl ve gasb gibi eşkıyalık ve yol kesme faaliyetleri ve yine idarecilerin vergi tahsilindeki usulsüzlük,

yolsuzluk, halka yüklenen angarya ve gadr gibi faaliyetleri incelenecektir.

KÖY TARİHİ YAZIMINDA YENİ BİR KAYNAK ÖNERİSİ: TASFİYE TALEPNAMELERİ

İsmail Arslan

Osmanlı döneminde kesin olarak bir köy tanımından bilimsel olarak bahsetmek mümkün olmamakla birlikte Halil İnalçık, bir yerin köy olabilmesi için belirleyici faktörün; Osmanlı imparatorluk düzeninin tuttuğu defterlere belirli bir süre yazılmış olması gerektiğini söylemiştir. Bu kayıtların köyü, ekili arazinin ve otlaklarının sınırları ile toplam vergi yükümlülüğünün miktarı belli bir toprak ve komünal yaşantı birimi olarak tanımladığı görüşündedir. Buna göre bir yerin köy olarak nitelendirilip nitelendirilmemesindeki temel kıstasta, köylü aile sayısının ya da ekilen arazi miktarının o kadar da belirleyici olmadığı anlaşılmaktadır. Bir yerin köy olduğunu asıl tayin edici olan, tarım temelli bir yerleşmenin devamlılığıdır. Bu anlamda köy, kırsal organizasyon içinde yer alan köylü halkın(reaya) coğrafi mekan içinde yerleştiği, ikamet ettiği veya toprağa bağlandığı yerler olarak tanımlanabilir. Günümüzde ise 1924 tarihli köy kanununa göre nüfus esas alınarak; nüfusu iki binden aşağı yurtlar ve cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar, bağ, bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil etmektedir.

Türkiye’de köy tarihi yazımında müracaat edilen birinci elden kaynaklar arasında genellikle kadı sicilleri, tahrir ve temettuat defterlerinin yaygın olarak kullanılmaktadır. Köy tarihi yazımında bunlardan başka Başbakanlık Osmanlı Arşivi’ndeki tasnifler arasından Şikâyet Defterleri, Ahkam Defterleri, Meclis-i Vükela, Meclis-i Vala, Şura-yı Devlet, Bab-ı Ali Evrak Odası gibi tasniflerden de yararlanmak mümkündür. Bu çalışmada köy tarihi yazımında yeni bir kaynak önerisi olarak, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi fonları içerisinde yer alan Muhtelif Mübadele Komisyonu Tasfiye Talepnameleri değerlendirilecektir. 1923’ten itibaren mübadelesine başlanan Yunanistan tebaalı Müslüman Türklere ait tasfiye talepnamelerinden oluşan katalog, mübadillerin

geldikleri yerlere göre düzenlenmiştir. Buna göre çalışmada, özellikle Kuzey Yunanistan bölgesi başta olmak üzere, Yunanistan’da mübadeleye tabi coğrafi alandaki Müslümanların yaşadığı köylerin tarihinin yazımında tasfiye talepnamelerinin nasıl kullanılabileceği noktasına yoğunlaşılacaktır.

‘ALEMDAR’ SHIP’S LOGS: AN OTTOMAN SHIP HIJACKED TO TRABZON FOR SERVICE IN THE TURKISH WAR OF INDEPENDENCE

Jack Snowden

One of the most important problems facing the nascent Turkish independence movement led by Mustafa Kemal was the establishment of an effective armed force. This meant not just forming a land army but a navy, as well. In this regard, our paper focuses on one such naval asset – the ‘Alemdar’. In January 1921, the Ottoman Navy ship ‘Alemdar’ was hijacked by a pro-Independence crew from Istanbul and taken first to Ereğli on the western Black Sea coast and then, nine months later, to Trabzon where the ‘Alemdar’ would serve a variety of critical roles in the Turkish War of Independence. The primary sources for our research into the ‘Alemdar’ are two of the ship’s logs (June 1921-May 1922 and January 1923-November 1923), written in Ottoman Turkish, which resided for nearly 90 years with the family of an ‘Alemdar’ captain. Along with 3 other colleagues, I helped to transcribe the logs into the modern Turkish alphabet. The project was finished in the Fall of 2014 and publication by İş Bankası is awaited. Additional sources for our research were contemporary intelligence reports related to Black Sea naval activity issued by Turkish Nationalist authorities. The activity recorded in the logs reflects both the daily, routine business of the ship and also the historic events that the ship and its crew participated in. Daily chores included weather readings and sea conditions, ship’s maintenance and crew status. Among the various duties taken on by the ‘Alemdar’ were: transporting weapons and ammunition from Trabzon to Samsun and Amasra for use at the battlefield by Mustafa Kemal’s army; transporting weapons and ammunition from Bolshevik Russia back to Trabzon for onward delivery to the battlefield; salvaging disabled ships along the Black Sea coast; engaging in

two sea battles with Greek Pontus rebels; transporting Moslem refugees from Batumi to Trabzon. Among other incidents, the first log reflects the 'Alemdar's' escape from Ereğli to Trabzon in October 1921, under constant pressure by the French Navy, in particular. The second log ends in November 1923 with the return of the 'Alemdar' to the shipyard in the Golden Horn, Istanbul, under the control of the new Turkish Republic. With our paper, we hope to shed new light on the Black Sea naval activity during the Turkish War of Independence through the details provided by the 'Alemdar' ship's logs.

CRIMEAN LITTORAL BETWEEN THE SALJŪQS AND THE CUMAN-QIPČAQS IN THE EARLY 13TH CENTURY

Kostantin Golev

The military campaign of Ḥusām al-Dīn Chūpān against the Crimean city of Sudak in the early 13th century represents a well-known attempt of the Saljūq Sultan 'Ala' al-Dīn Kayqubād (1219 – 1237) to transfer his rivalry with the young Trebizond Empire for the lucrative Black Sea trade on the coast of Crimea. The Saljūq expeditionary corps however met the unexpected resistance of a Cuman-Qipčaq army, supported by Russians. Nevertheless, the forces of Ḥusām al-Dīn managed to defeat their opponents and to capture Sudak, according to our main source for the campaign Ibn Bībī. Unfortunately neither he nor the later Ottoman translation of his work provides us with a decisive clue in respect to the chronology of the events. The same is valid for the local Crimean Sinaxary of Sudak.

In addition to the chronological problem, the Saljūq-Qipčaq conflict and the whole campaign of Ḥusām al-Dīn are usually examined in the historiography either through Saljūq or through Russian perspective. As regards to the Cuman-Qipčaq, the confrontation with 'Ala' al-Dīn's army is usually briefly touched in the researches upon their history. The aim of the current paper is to represent the events through the perspective of the Cuman-Qipčaq domination in the Crimea which predated and as it seems survived the brief Saljūq intervention. Thus the episode will be examined in the context of the interaction between sedentary and nomad

population in the peninsula. In addition, comparison between the main Oriental sources for the events and a 13th century Western document which is better known among the researchers of the Cuman-Qipčaq history will support one of the hypothesis for the chronology of the campaign.

THE EFFORTS OF THE GERMAN EMPIRE TO CONTROL AND EXPLOIT THE MINES OF ASIA MINOR AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

Kyriakos Chatzikyriakidis

This paper proposal, part of my doctoral thesis titled "Penetration of European mining companies into the mines of Asia Minor (1861-1923): consequences to the Greek miners of Pontus", will concentrate on the efforts made by the German Empire to secure the most important mines operating at the beginning of the 20th century in the region of the Asia Minor. Valuable information about this subject can be found in the German Federal Archives (Bundesarchiv) and especially in the Intermediate Archives (Zwischenarchiv) at Hoppegarten as well as in the Political Archive (Politisches Archiv) belonging to the German Ministry of Foreign Affairs.

From the beginning of the 20th century and especially during the years of the World War I, Germany pursued a policy to control the most important natural resources, especially the mineral resources of the Ottoman Empire, like the coal resources of Heraclea (Ereğli, on the shores of the Black Sea), the copper mines of Arghana (Diyarbakır), the lead mines of Balya (Balıkesir), the lead-silver mines of Buğa maden (Niğde, Taurus Mountains) etc. These resources were considered to be necessary for the supply to the German industry and especially the military and ammunition industry but until then, they belonged to either the Ottoman Empire or to the British or French mining companies.

However, the negative for Germany outcome of the war (following the treaty of 1918) created new conditions in the regions concerning mineral resources where the German engineers and Greek miners were conducting their activities. With their defeat in the World War I,

the Germans lost all the fruits of their laborious and costly efforts.

The treaties following the World War I (1918-1923) ended the plans of all the Europeans, especially those of Germany, to gain uncontrolled access and clear exploitation of the mines of Asia Minor.

XVI. YÜZYIL SONLARINA DOĞRU OSMANLI DEVLETİ'NDE TİMARLI SİPAHİLER: ORDU VE YÖRESİNDEN TİMARLI SİPAHİ PROFİLLERİ (FENARİ VE DİĞERLERİ)

Leyla Aksu Kılıç

Tımar sistemi, Osmanlı Devleti'nin uzun süre ayakta kalmasını sağlayan en temel kurumlardan birisidir. Sistemin etkin olarak kullanıldığı dönemler aynı zamanda devletin savaş meydanlarında yenilmez olduğu ve geniş bir coğrafyada hâkimiyetini tesis ettirebildiği zamanlardır. Bu sistemin işleyiş mekanizmasının en temel dişlisi –ya da baş aktörü- tımarlı sipahilerdir.

Çalışmamızda, mekânsal açıdan örneklem olarak Ordu ve yöresindeki sisteminin baş aktörleri olan tımarlı sipahiler ele alınmaya çalışılacaktır. Yöre temelinde bir sipahinin tımara hak kazanma süreci, tımarın tasarruf edilmesi ve buna dair bürokratik muamele, tımarın getirdiği yükümlülükler ve tımarın kaybedilmesine dair süreç incelenirken; Tımarlı sipahiler tek tip mi ya da farklı tımarlı sipahi profilleri çıkarılabilir mi sorunsalı üzerinden hareket edilecektir. Bunun için, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde (BAO) kayıtlı 55 numaralı -elimizdeki Ordu ve yöresinin de kayıtlı olduğu geniş hacimli ilk defterlerden-Tımar ve Zeamet Ruznamçe Defterinin Ordu ve yöresinin kayıtlı olduğu kısmına ait verilerden hareketle, "Osmanlı'da tımarlı sipahi olmak" üzerine bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ MAHMUD VE NADİR ŞAH DÖNEMİ OSMANLI-İRAN DİPLOMATİK İLİŞKİLERİNDE ELÇİLİK HEYETLERİNİN KARŞILIKLI DEĞERLENDİRİLMESİ (1736-1747)

M. Nureddin Özel

Osmanlı-İran siyasi tarihi yazımında, 18. yüzyıl ihmal edilen dönemlerin başında gelmektedir. Literatürde ağırlıklı olarak Safevi ve Kaçar dönemleri incelendiği gözlenmektedir. Fakat Türkçe ve Farsça'daki asli kaynakların zenginliğine ve İngilizce ve Fransızca vb. dillerdeki çalışmaların çeşitliliğine rağmen Safevi hanedanının yıkılması ve Nadir Şah'ın ortaya çıkışıyla birlikte hareketlenen ilişkiler yeterince çalışılmamıştır. Bu tebliğde I. Mahmud (1730-1754) ve Nadir Şah (1736-1747) döneminde beş Osmanlı ve altı İran sefaret heyeti merkeze alınarak Osmanlı-İran diplomatik ilişkileri incelenecektir. Bu tebliğde, Osmanlı elçileri Genç Ali Paşa, Mustafa Paşa, Münif Mustafa Efendi, Nazif Mustafa Efendi ve Kesriyeli Ahmed Paşa ile İran elçileri, Abdülbaki Han, Muhammed Rahim Han, Ali Merdan Han, Hacı Han, Fethali Han ve Mustafa Han ele alınacaktır. Tebliğde Osmanlı kronikleri (Subhi ve İzzi) ve sefaretnameleri (Münif Mustafa, Nazif Mustafa ve Kırımlı Mustafa Rahmi) ile muhtelif arşiv belgeleri, birincil kaynak olarak kullanılacak ve ilgili Türkçe, Farsça ve İngilizce eserlere de yer verilecektir. Osmanlı ve İran elçilik heyetleri görevleri, mensupları, mihmandarları, yolculuk güzergâhları ve süreleri olmak üzere beş başlık altında mukayese edilecektir. Bu mukayeselerde iki temel amaç hedeflenmektedir; İlki sefaret heyetleri arasındaki benzer ve farklı hususları tespit etmektir. İkincisi ise bu hususlar ile dönemin siyasi bağlamı arasında ilişki kurmaktır. Örneğin; İran elçilerinden Abdülbaki Han İstanbul'da 114 gün, Muhammed Rahim Han 175 gün ve Hacı Han 120 gün kalmışken Fethali Han 68 gün kalmıştır. Fethali Han'ın kalış süresinin nispeten kısa olmasının sebebi Ağustos 1745'te Nadir Şah'ın beşinci mezhep teklifinden vazgeçmesiyle Osman-İran ilişkilerinin daha uzlaşmacı bir hal almasıdır. Tebliğin Osmanlı tarih çalışmalarına iki noktada katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Birincisi İran ve Osmanlı sefaret heyetlerinin ilk defa detaylı bir şekilde karşılıklı olarak incelenmesidir. İkincisi ise bu dönemde

yazılmış yeni bir Osmanlı sefaretnamesi olan 1742 tarihli Münif Mustafa Efendi sefaretnamesi literatüre kazandırılmasıdır.

18. YÜZYIL BAŞLARINDA BİR MUHASSILIN MALİ OLARAK YÜKSELİŞİ: HALEB MUHASSILI ABDURRAHMAN AĞA

M. Sait Türkhan

1695 yılından itibaren Osmanlı maliyesinde bir nevi iç borçlanma imkanı tanıyan malikane sistemi ile acil nakit ihtiyacını çözüm bulma yoluna gitmiştir. Bu yöntem özellikle taşrada idari anlamda vergi gelir kaynaklarını ömür boyu tasarruf yetkisine sahip, dolayısıyla mali bakımdan güçlü sahip bir taşra idarecileri zümresi ve zengin bir ayan sınıfının doğmasına neden olmuştur. Malikane sisteminin uygulanmaya başlandığı ilk bölgelerinden birisi de imparatorluğun, en önemli ticaret merkezleri arasında bulunan Haleb eyaletidir.

Malikane sistemi ile Haleb muhassıllığına bağlı bazı vergi kalemlerini malikane olarak uhdesine alan Haleb Şehbenderi Abdurrahman Ağa'nın bu tarihten itibaren Haleb ve çevresinde mali ve idari olarak öne çıkan bir idareci haline geldiği görülmektedir. Abdurrahman Ağa şehbenderlik görevi nedeniyle zaten şehirdeki ticari hayatta etkin bir konuma sahipti. Abdurrahman Ağa önce Haleb duhan ve kahve gümrükleri ile çeşitli karyelerin maktu vergilerini malikane tahsile başlamış bir süre sonra da rakiplerine rağmen Haleb Muhassıllığı olmuştur. Ayrıca Birecik'te Fırat üzerinde 60 parçalık bir donanma kurulması için merkezi yönetim tarafından görevlendirilmesi onun mali gücü ve devlet nezdindeki itibarını göstermektedir. Abdurrahman Ağa'nın Haleb muhassıllığı gibi önemli bir gelir kalemini elde etmesinden bir süre sonra bir başka vergi kalemi olan Şam kahve gümrüğü idaresini de aldığı görülmektedir. Bu süreçte Abdurrahman Ağa İstanbul'a göndermesi gereken malikane ödemelerini için Haleb'deki İngiliz tüccarlardan yüklü miktarda kredi kullanmıştır. Bu kredi ilişkileri İngiliz tüccarların Abdurrahman Ağa'nın gelir ve gider durumunu daha yakından takip etmelerine neden olmuştur.

Bu bildiriye, yukarıda kısaca özetlenen çerçeve dahilinde, malikane sisteminin ilk yıllarında

Haleb'de önemli bir mali ve idari aktör haline gelen Abdurrahman Ağa'nın mali olarak yükseliş süreci ve İngiliz tüccarlarla olan kredi ilişkileri incelenecek ve 18. yüzyıl başlarında Abdurrahman Ağa'nın şahsında bir muhassılın hangi şartlar altında etkili bir konuma yükseldiği sorusuna cevap aranacaktır. Bildirinin kaynaklarının ana kaynaklarını Osmanlı arşiv belgeleri ile İngiliz arşiv belgeleri içinde bulunan İngiliz tüccarlarına ait yazışmalar oluşturmaktadır.

THE MERCHANTS OF 19TH CENTURY JAFFA (PALESTINE) AND THEIR ROLE IN SOCIAL AND URBAN CHANGE

Mahmoud Yazbak

As of the mid-19th century Jaffa, became Palestine's main transit port, and gradually attracted big merchants from everywhere. Besides their import/export activities, they largely invested in citrus plantations, transforming it into Palestine's leading economic branch. Palestine's big merchants, as elsewhere in the Middle East, played an important role "the modern agents of" This change became visible in many aspects of their lifestyle: housing architecture, consumption habits and taste, living standards, and dress. Big merchants were also the first to import new technologies to develop their businesses. In short entrepreneurs and big merchants, not old elite and leadership, emerged as an example of imitation. In many aspects it was a revolutionary change.

JANOS HOBERDANECZ'S EMBASSY TO CONSTANTINOPLE (1528)

Mahmut Halef Cevrioğlu

In this study, I wanted to focus on the sixteenth century European diplomatic practice in the Ottoman capital during Süleyman I's reign. As a student of diplomatic history, I wish to focus on the earliest diplomatic mission (by Janos Hoberdanez) sent by King Ferdinand of the Austrian Habsburgs in 1528. This was a particularly important era in order to show that the intra-European conflicts did have their reverberations on the diplomatic scene in the Ottoman capital. As my primary source, I make

use of Marino Sanudo's diaries (Il Diarii) and exhaust the ambassadorial reports in Anton Gevay's Urkunden und Actenstücke zur Geschichte der Verhältnisse zwischen Österreich, Ungern und Der Pforte im XVI. und XVII. Jahrhunderte, which bear importance not only for the content of the diplomatic mission, but also for the opportunity it offers with regards to the understanding of the Ottoman foreign policy in Europe as presented by the attitude and perceptions of the high level Ottoman bureaucrats.

A LEVANTINE DRAGOMAN AND A BENGALI WOMAN: SOCIABILITY IN THE DIPLOMATIC MILIEU OF PERA IN THE EIGHTEENTH CENTURY

Mariusz Kaczka

In September 1743, the Saxon resident Friedrich Hübsch reported to Paul Benoît, a former Polish-Lithuanian envoy extraordinary that his dragoman Francesco Giuliani had married 'a small Bengali woman' in Istanbul. Aleksey A. Vishniakov, Giuliani's friend and a Muscovite ambassador, paid him the honour of being his witness. Hübsch did not forget to mention that to his disappointment Giuliani did not pay him a visit with his new wife. Moreover, the aforementioned Giuliani had long had the reputation of a handsome and popular man, not restraining himself from sexual relationships with Ottoman women.

The aim of this paper is to discuss the social space and sociability of the European diplomatic milieu of Pera in the 1740-50s. Based on extensive materials from Eastern European archives and unused Saxon archives, this paper will argue for and shed new light on a common European-Ottoman social space on the shores of the Golden Horn. The main goal of this paper will be targeting the questions in how far Ottoman and European (and other) social strata of Istanbul interacted; what was the purpose of this interactions, and were did they take place; and last but not least how did the European diplomats interact between each other and with the surrounding Ottoman world?

NÜFUS DEFTERLERİ KAPSAMINDA 19. YÜZYILIN İLK YARISINDA ÖDEMİŞ VE KÖYLERİNİN NİTELİKSEL VE NİCELİKSEL YAPISI

Mehmet Başaran

Osmanlı devletinde ilk genel nüfus sayımı, M. 1831 / H. 1246 yılında uygulanmaya başlamıştır. II. Mahmut'un 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nı kaldırması ile birlikte Müslüman gençlerden meydana gelen Asakir-i Mansure-i Muhammediye kurulmaktaydı. Böylece, orduya yeniden gereksinim duyulan erkek nüfusun nitelik ve niceliklerinin ortaya konulması gerekmektedir. Bu nüfus sayımının bir başka nedeni de halktan alınacak vergileri hesaplamaktır. 1831 yılı ile başlatılan nüfus sayımı, Müslim ve gayri Müslim erkek nüfusu birlikte içeren ilk nüfus sayımı olmuştur. 1831 yılında yapılan ilk genel nüfus sayımından sonra değişik tarihlerde bölgesel veya genel nüfus sayımları yapılarak, kayıtların güncel tutulmasına çalışılmıştır.

Bu çalışmada İzmir Sancağı Ödemiş Kazası merkez olmak üzere, Bademiye, Adagide, Balyanbolu köyleri ve buraya bağlı mahallelere ait 1831, 1835 ve 1846 yılları arasında yapılan nüfus sayımlarını içeren 7 defterdeki Müslim ve gayr-i Müslim nüfusun nicelik ve niteliklerine ait veriler değerlendirilecektir. Erkek nüfus genelinde ortaya konulan bu sayımlar, yaş, meslek ve özürllük gibi verileri de ortaya koymaktadır. Aynı zamanda hane reisi ve erkek çocuk kapsamından yola çıkılarak, gizli durumda bulunan ve göz ardı edilen kadın nüfusu da ortaya çıkarılarak, genel bir nüfus yapısı belirlenmeye çalışılacaktır. Nüfus defterlerindeki veriler tablo ve grafiklerle de desteklenerek 19. yüzyılın ilk yarısında önemli bir konuma sahip olan Ödemiş bağlamında Ege Bölgesinde kırsal bir alanın yaşamı ile ortaya çıkartılmaya çalışılacaktır.

I. DÜNYA SAVAŞINDA OSMANLI DEVLETİ URFA ESİR KAMPI

Mehmet Biçici

İnsan hakları açısından savaş esirleri son derece önemli bir konudur. Savaş esirleri asker ve sivil kampları şeklinde düzenlediği gibi asker ve sivil esirlerin beraber kaldığı kamplarda mevcuttur.

Günümüzde savaş esirleri konusu dünya kamuoyunu yakından ilgilendiren insancıl bir problem olarak algılanmaktadır. Savaş silahların tahrip gücü ve çeşitliliği savaşlardaki ölü ve yaralıları artırmıştır. Bu durum bazı insanları ve devletleri çareler aramağa zorlamıştır. Devletlerarasında imzalanan antlaşma ve sözleşmelerle dikkatler bu konuya çekilmiştir. Savaş kuralları değıştikçe, tutsaklara karşı davranışlar da değışmiştir. İnsanlık tarihi boyunca savaşlarda ele geçirilen esirlerle ilgili uygulamalar çeşitli aşamalardan geçmiştir. Savaş esirleriyle ilgili birtakım uluslararası kurallar üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Gerek savaş sırasında kendi belirledikleri kurallara uymadıkları gibi birbirlerini savaş esirlerin haklarına yönelik kurallara uymamakla da suçlamışlardır. Birinci Dünya Savaşında Osmanlı Devleti savaştığı cephelerde tutsak olarak ele geçirdiği askerleri askeri esir kamplarına göndermiştir. Öte yandan kendi sınırları içerisinde, savaştığı ülkelerin vatandaşlarından bir kısmını da çeşitli sebeplerle tutuklayarak sivil esir kamplarına göndermiştir. Osmanlı Devleti Harbiye Nezaretinde sivil ve asker esirlerin durumuyla ilgilenmek üzere "Üsera Muamelat Şubesi" kurulmuştur. Ayrıca itilaf devletlerine esir düşen Osmanlı askerlerinin durumunu da takip etmeye çalışan bu şube Kızılhaç vasıtasıyla çalışmalarını sürdürmüştür. Savaş ortamında Osmanlı Devleti sınırları içerisinde bulunan esirlere yönelik nizamnameler yayınlamıştır. Kamplarda hayatlarını sürdüren insanların gündelik yaşantılarını başta olmak üzere ülkeleri ve aileleriyle iletişim kurmaları sağlanmaya çalışılmıştır. İngiliz, Fransız, Rus elçilikleri savaş sebebiyle kapalı olduğundan dolayı bu ülkelerin vatandaşlarının işlerini Hollanda elçiliği vasıtasıyla yürütülmeye çalışılmıştır. Mektuplaşma vasıtasıyla iletişim ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır. Öte yandan esirlerin ailelerinin gönderdiği paraların ulaştırılmasıyla maddi ihtiyaçları karşılanmaya çalışıldığı gibi gönderilen kişisel malzemelerde ilgili esirlere ulaştırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada söz konusu Osmanlı Devleti sınırlarında oluşturulan kamplardan birisi olan Urfa esir kampında bulunan sivil ve asker esirler ve bunlarla ilgili uygulamalar ele alınmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda ana kaynak olarak Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde bulunan Urfa esir kampıyla yapılan yazışmalar esas alınmıştır. Söz konusu belgelerin transkripsiyonu yapılarak Urfa esir kampının

durumu ve uygulamaları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

ORTAÇAĞ İSLAM ASTRONOMİ TECRÜBESİNİN BATIYA AKTARIMINDA TRABZON

Mehmet Çoğ

Trabzon ilkçağlardan itibaren özellikle bölgedeki siyasal merkezi konumuyla gündeme getirilmiştir. Halbuki Trabzon'da yetişip Bizans ilmi arenasında söz sahibi olan önemli bilim ve din adamları bulunmaktadır. Bizans'ın merkezi Constantinopol ile sürekli sıkı bir iletişimde olan Trabzon, merkezdeki siyasi gelişmelerin yanı sıra ilmi ve fikri süreci de yakından takip etmektedir. Haliyle şehirde entelektüel hayatın da canlı olduğu tahminden uzak değildir. Bu bağlamda üzerinde durulması gereken ilim dallarından biri olarak Astronomi biliminin şehirde en azından teorik olarak yaygın olduğu tahmin edilmektedir. Chionides, rahip Manuel, Andrew Libadenos gibi bilim adamlarının şehirde matematik ve Astronomi eğitimi aldıkları bilinmektedir. Bundan daha önemlisi Tebriz-Trabzon-İstanbul hattı XII-XIV asırda önemli ticaret güzergahı olmasının yanı sıra bilgi iletişiminin de güzergahı olarak kabul edilmektedir. Nitekim Gregor Chionides'in İran'a gidip Astronomi eğitimi almış, İslam medeniyetine ait eserleri Trabzona getirmiştir. Bunlar daha sonra tercüme edilerek, zamanla Batı'ya aktarılmıştır. Netice olarak Endülüs ve Sicilya kadar olmasa da İslam medeniyetinin Batıya aktarımında bireysel de olsa Trabzon'un yeri bulunmaktadır. Bu bildiride söz konusu astronomi çalışmalarından hareketle şehrin ilmi kimliğinin de araştırmalara konu edinilmesi gerektiği ele alınacaktır.

OSMANLI DEVLETİ'NİN AŞİRETLERİN İSKÂNINDA RAKKA EYALETİNİN YERİ VE ÖNEMİ (XVII. VE XVIII. YÜZYILLAR)

Mehmet Emin Üner

Rakka, 1517'de Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında Osmanlı topraklarına katıldı. Osmanlı topraklarına katıldıktan XVI. yüzyılın son çeyreğine kadar Diyarbekir Eyaletine bağlı bir sancak olarak kaldı. 1586'da bazı

sancakların Bağdat eyaletinden bazı sancaklar da Diyarbakir eyaletinden ayrılarak müstakim bir eyalet haline getirildi. 1864 yılına kadar eyalet olarak devam etti. Bu dönem zarfında eyalette yüz küsur vali görev yaptı. Bunlar içinde veziriazamlık yapanlar olduğu gibi sadece “paşa” unvanıyla görev yapan valiler olmuş ama en çok “vezir” unvanını taşıyan valiler görev yaptılar. Başlangıçta valiler Rakka merkezinde otururlarken, daha sonra Urfa paşa sancağı olarak belirlendi ve valiler iki merkezde de oturmaya başladılar.

Rakka, XVII. yüzyılın sonlarından itibaren devletin aşiretleri iskân siyasetiyle ilgili olarak yeniden önem kazandı. Bölgedeki Arap kabileleri arasında süregelen mücadeleler, yapılan eşkıyalıklar ve hac kabilelerinin yağmalanması dolayısıyla, bir yandan bu duruma son vermek bir yandan da Anadolu’da düzeni bozulan bazı Türkmen aşiretlerini cezalandırmak amacıyla bu aşiretler Rakka bölgesine gönderildi. Bu yüzyıldan itibaren Rakka, tabir yerindeyse ülke coğrafyasında adeta aşiretlerin sürgün alanı haline geldi. Anadolu’da problem çıkaran aşiretler Rakka bölgesine yerleştirilmeye çalışıldı. Tabii ki bu durum orada görev yapan valilerin bir hayli başını ağrıttıyordu. Onun için bu yüzyıldan itibaren Rakka’ya atanan valilerin hemen hemen hepsinin temel görevlerinden biri, bölgeye yerleştirilen aşiretlerin yerlerini terketmemesi için bir takım tedbirler almak oluyordu. İş sadece bununla bitmiyordu, bir taraftan bu aşiretleri yerlerinde tutacak, diğer taraftan da bunların meydana getirdikleri eşkıyalık ve talan olaylarını önlemeye çalışıyorlardı. Onun için Rakka’da görev yapmak valiler için pek kolay olmuyordu.

Tebliğimizin temel kaynaklarını 24 numaralı Rakka Ahkâm Defteri ve Osmanlı Dönemi Rakka Valileri adlı kitap çalışmamız oluşturmaktadır.

KLÂSİK DÖNEMDE OSMANLI ŞEHİRLERİNDE İHTİDÂLAR (MANİSA ÖRNEĞİ)

Mehmet Günay

Manisa, kuruluş tarihi Antik dönmelelere kadar giden Anadolu’nun en eski şehirlerinden birisidir. Osmanlı Devleti döneminde ise Batı

Anadolu bölgesinin hem ekonomik hem sosyal hem de siyasi olarak önemli şehirlerinin başında gelmektedir. Bilhassa şehrin 16. Yüzyılda kazanmış olduğu siyasi konumu onu daha da önemli bir hale getirmiştir. Bu dönemde Osmanlı tahtına çıkan Padişahların önemli bir kısmının Saruhan Sancağında dolayısıyla Manisa’da görev yapmış olmaları şehrin ekonomik, sosyal ve demografik açıdan büyük bir değişim geçirmesine de katkıda bulunmuştur. 16. Yüzyılın ilk yarısına ait tahrirlerde şehir halkı arasında hatırı sayılır bir gayr-i müslim nüfus görülmemektedir. Bunun çeşitli sebepleri olabilir. Fakat Osmanlı Devletinin kuruluş devrinde bile yaşanan bazı hadiseler Manisa’daki gayr-i müslim nüfus içerisindeki ihtidâ olaylarına dikkatimizi çekmektedir. Meselâ, Şeyh Bedreddin isyanının Batı Anadolu bölgesindeki en önemli destekçi ve elebaşlarından birisi olan Torlak Kemal kaynaklarda Manisalı bir Yahudi dönmesi olarak geçmektedir. Sonraki dönemlerde ise Yahudi, Rum ve bilhassa Ermeni nüfus şehir sakinleri arasına katılmıştır. Çoğunluğu Müslüman olan şehirde zaman içerisinde gayr-i müslim halk ile yaşanan sosyal ilişkiler farklı sebeplerle yoğun denilebilecek ihtida hareketlerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Tebliğimizde Manisa’ya ait çok sayıda Şer’iyye Sicil defterinden 16. Ve 17. Yüzyıllara ait olanlar taranarak ihtidâ olayları ortaya konulmaya çalışılacaktır. Osmanlı şehirlerindeki ihtidâ olayları ile ilgili çalışmalar çok sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla Manisa gibi önemli bir Osmanlı şehrinde yaşanan ihtidâ olaylarının siciller ışığında ortaya konulmasının sosyal tarihimize ayrı bir zenginlik katacağını ummaktayız.

ERKEN MODERN AKDENİZ TİCARETİNİN YENİDEN DEĞERLENDİRİLMESİ: İZMİR GÜMRÜĞÜ (1580-1780)

Mehmet Kuru

1580’lere kadar bir kıyı kasabası görünümündeyken, bu tarihten itibaren hızla artan ticaret hacmi ile kısa sürede Doğu Akdeniz dünyasının en önemli antrepolarından birine dönüşen İzmir şehri, birçok araştırmacının dikkatini çekmiş ve Akdeniz ticaret tarihi üzerine yapılan çalışmaların önemli bir parçası haline dönüşmüştür. Ne var

ki bu çalışmaların önemli kısmı Avrupa arşivlerinin sağladığı belgeler üzerinden şekillenmiş ve İzmir limanının uzun dönemde izlediği ticari seyirden ziyade, çalışmaya konu olan “millet”lerin belirli dönemler için İzmir limanı üzerinden yürüttükleri ticarete yoğunlaşmıştır. Dolayısıyla muhtelif dönemler için farklı “millet”lerin ticari aktiviteleri üzerinden tanımlanan İzmir şehri, Avrupalı tüccarlar eliyle ticaret hacmi 16. yüzyıl sonlarından 19.yüzyıla kadar sürekli artan ve Avrupa pazarlarına gittikçe entegre olan bir liman şehri olarak resmedilmiştir.

Bu çalışmada, Osmanlı arşivlerinden sağlanan veriler ışığında, İzmir gümrük gelirlerinin yaklaşık iki yüzyılı kapsayan dönemdeki seyri ortaya konacaktır. Sonraki aşamada bu verilerin imparatorluk hazinesinin toplam gelirlerindeki yeri incelenecektir. Bu çalışmaların sonucu olarak, bu uzun dönem için İzmir ticaretinin 1580-1604 yılları arasındaki yaklaşık çeyrek asırda hızla yükseldiği, 17. yüzyılın ilk yıllarında bir dengeye ulaştığı, bu tarihten sonra gösterdiği dalgalanmaların ise Osmanlı ekonomisindeki dalgalanmalarla aynı eksenide olduğu gösterilecektir. Dolayısıyla erken modern dönem için 16.yüzyıl başlarından, 19. yüzyıla kadar süregelen bir entegrasyondan ziyade 17. yüzyıldan itibaren daha çok Osmanlı pazarlarının durumuna göre şekillenen ve Avrupalı tüccarlarını etkisinin sınırlı olduğu bir ticari işleyiş söz konusudur. Bu çalışmayla, odağın Avrupa merkezli merkantilist gruplardan, pazarın kendisine kaydırılması ve bu sayede Akdeniz ticaretinin yeniden değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

LAONİKOS HALKOKONDYLES’İN TARİHLER’İNE GÖRE TRABZON’UN TÜRKLER TARAFINDAN FETHİ (1461)

Mehmet Tezcan

XV. yy.ın “Yeni Herodotos’u” olarak da kabul edilen Laonikos Halkokondyles’in Trabzon’un fethi konusunda verdiği bazı bilgiler Osmanlı ve diğer Bizans tarihlerinden bazı farklılıklar taşımaktadır. Önemli bir kısım hususlarda ise Konstantin Mihayloviç’in verdiği bilgiler ile paralellik arz eder. 1461 İlkbaharında İsfendiyar oğlu İsmail Bey üzerine sefere çıkan II. Mehmet, Sinop’u aldıktan sonra Trabzon Kralı David’e karşı harekete geçti. Trabzon

kralının müttefiki Akkoyunlu Uzun Hasan’ın annesi Sara Hatun Fatih elçi olarak geldi. Laonikos, ismini vermediği Sara Hatun ile olan ve diğer kaynaklarda yer almayan konuşmaları teferruatı ile zikretmektedir. Fatih karadan Trabzon’a yürürken, Sinop’tan hareket eden donanma daha önceden Trabzon şehrine gelerek varoşlarını yakmış ve şehri 32 gün boyunca kuşatmıştır. Daha sonra Laonikos, Sultan’dan önce Trabzon’a gelen Vezir-i Azam Mahmûd Paşa’nın, Trabzon Kralı’na gönderdiği mesaj ile teslim şartları hakkında bilgi verir. Laonikos Trabzon’un, âdetleriyle ve hayat tarzıyla bir Hellen prensliği olduğunu belirtir. Byzantion şehriyle başlayan, Mora ile devam eden ve Trabzon kralı ve ülkesinin zaptıyla sonlanan bütün Hellen hükümdarlarının kısa bir zaman zarfında Sultan tarafından nasıl bir-bir devrildiğini vurgular.

İstanbul’un Fâtiş tarafından 1453’de fethini hikâye eden dört Grek tarihçisinden biri olan Laonikos, Hellen dilini övmekte ve gelecekte müstakil bir Hellen devletinin kurulması ümidini beslemekle beraber, asıl olarak Türk Devleti üzerinde odaklanmıştır. Diğer tarihçiler, Türklere antipatiyle yaklaşırken o ise Türklere ve Müslümanlara karşı çoğu yerde tarafsızdır, hatta bazı yerlerde Türklerin fetihlerini över. Herodotos’un, Tarihler’inde asıl yeri Perslere vermesi gibi Laonikos da ilk yeri Türklere vermiştir. Muhtemelen Türkçe de bilen ve çağının güvenilir Türk kaynaklarını da kullanmış olan Laonikos’un eseri, bu bakımdan “otantik” bir kaynak, Osmanlı “emperyal” sisteminin oluşumunun mühim yönlerini incelemek için de birinci derecede kaynaklardan biridir. Laonikos’un eseri, diğer Grek tarihçilerinin eserlerine oranla hâlâ en az çalışılan kaynaktır. Eserini yazmaya 1450’li yıllarda başlayan ve 1460’lı yılların ortalarında sonlandıran Laonikos’un, 1464 ile 1468 tarihleri arasında yazmaya ara verdiği anlaşılıyor. Dolayısıyla bu eser, bitmemiş, revize de edilememiş bir çalışmadır.

TÜRKİSTAN'DA BİR OSMANLI İMAMI: II. ABDÜLHAMİD'İN İMAMI MEHMET KAMİL EFENDİ'NİN TÜRKİSTAN SEYAHATI

Mehmet Yaşar Ertaş, Hatice Söylemez

II. Abdülhamit, siyaset tarzı ile Osmanlı tarihinin en ilgi çeken padişahlarından biridir. İmparatorluğu ayakta tutmak için iç ve dış siyasette dengeli ama cesur bir politika izlemiştir. Özellikle İngiltere, Rus Çarlığı ve Fransa'nın Osmanlı üzerindeki baskısını azaltmak için tüm dünya Müslümanlarını birleştirmeyi ve halifenin nüfuzunu genişletmeyi hedefleyen "İttihad-ı İslam" siyaseti oldukça etkili olmuştur. Bu politika çerçevesinde Afrika ve Asya'daki Müslüman topluluklarına propaganda maksadıyla siyaset ve din adamlarından oluşan heyetler göndermiştir.

Mehmed Kamil Efendi, II. Abdülhamit'in imamlarından birisi olarak resmi görevini tamamladıktan sonra Basra'dan Yarkent'e uzanan ancak önemli kısmı Türkistan bölgesinde geçen uzun bir seyahat yapmıştır. 1897 yılında İstanbul'a döndükten sonra seyahatiyle ilgili padişahı bilgilendirmek için kısa ama kıymetli bilgi ve değerlendirmeler ihtiva eden seyahatnamesini kaleme almıştır. Seyahatnamede amacını açık bir şekilde yazmamış olsa da dönüşten hemen sonra Saray'a gitmiş olması Türkistan'a özel bir görevlendirme ile gittiğini göstermektedir. Çünkü onun gezip gördüğü yerlerde onun önemseydiği, notlar aldığı ve kitabında dikkat çekecek şekilde vurguladığı meseleler II. Abdülhamit'in "İttihad-ı İslam" siyasetindeki hassasiyetleri taşımaktadır.

Seyahatnameler, tarih araştırmasının en önemli kaynaklarından biridir. Seyyahın gezip gördüğü yerlere dair anlatıları her ne kadar öznel olsa da tarihçiye önemli malzemeler sunmaktadır. Bununla birlikte seyyahın nelerden niçin bahsettiği, gezip gördükleri karşısındaki tutumu, değerlendirme biçimi ve ötekiyi nasıl algıladığı gibi sorular da seyyahı araştırmanın nesnesi haline dönüştürmekte ve tarihçiye oldukça geniş bir boyut kazandırmaktadır. Bu çalışma ise Mehmed Kamil Efendi'nin hem Türkistan'a dair anlattıklarına hem de padişah imamı olarak seyyahın kendisine odaklanmaktadır. Dolayısıyla bildiride Kamil Efendi'nin, temelde nelerden bahsettiği ve nasıl bir Türkistan resmi ortaya koyduğu sorularına

cevap ararken aynı zamanda anlatısında yer alan konuları niçin ve nasıl anlattığı meselesi tartışılacaktır. Kamil Efendi'nin Seyahatnamesi'nin yanı sıra bu çalışmanın temel kaynakları arasında Orta Asya Türk Hanlıkları ile Osmanlılar arasındaki resmi yazışmalar, Türkistan'a dair kaleme alınmış seyahatname ve kitaplar da bulunmaktadır.

OSMANLININ TRABZON LİMANINI YAPILANDIRMA GAYRETLERİ VE HAZIRLANAN PROJELER

Mehmet Yavuz

Trabzon coğrafi yeri, tarihi İpek Yolu'nun kuzey kolu olan Tebriz-Erzurum-Trabzon güzergâhının Karadeniz'le bulunduğu yerdedir. Burası aynı zamanda uzun yıllar, Uzakdoğu, İran ve Kafkasların denize ve başta Avrupa olmak üzere, deniz aşırı ülkelere açılan kapısı durumunda idi. Trabzon limanı, başlangıçta Çömlekçi semtindeki doğal koyun güneybatı ucuna yapılmış ahşap bir iskeleden ibaretti. Ancak 19.yüzyılın ikinci çeyreğinden itibaren Karadeniz'in uluslararası ticarete açılması bu limanın önemi de artırdı. Özellikle 1830'lardan itibaren İstanbul-Trabzon arasında düzenli buharlı gemi seferlerinin başlaması ile Trabzon Limanındaki ticaret hareketlendi. Fakat hızla artan yolcu ve eşya taşımacılığına Trabzon limanının ilkel denilebilecek yapısı cevap veremiyordu. Ayrıca, özellikle fırtınalı havalarda, yelkenli gemilerin bir barınak olarak limana uğramasını/sığınmasını da engelliyordu. Bu durum limanın ticaret hacmini de olumsuz etkiliyordu. Osmanlı Devleti işte hem bu sorunu ortadan kaldırmak hem de gümrük gelirlerini artırmak maksadıyla Trabzon Limanını yeniden yapılandırma gayretlerine girdi. Trabzon Limanı alt yapısının iyileştirilmesi ve buraya bir rıhtım yapılması amacıyla ilk girişimler 1877'de başlatılmıştı. Arkasından 1879 yılında bu kez Nafia Nazırı Hasan Fehmi Paşa, Başvekalet makamına bir rapor göndererek, Trabzon Limanı için, Karantina Kayası (bugünkü Ganita)'nın bitiminden doğuya doğru sekiz yüz metre uzunluğunda bir set/dalga kıran ile El-use Kayası'ndan kuzeye, ana dalgakırana doğru dikine uzanan iki yüz metrelik ikinci bir set ile yolcu ve eşya indirme bindirme için beş yüz metrelik bir rıhtım inşaatının yapılmasını arz etmiştir. Fakat 1880 yılında inşaat işleri tatil edildi. 1890 yılına gelindiğinde Trabzon

Limanının hala bir dalgakıranı ve rıhtımı yoktu.1892 yılında Trabzon Valiliği, Vilayet başmühendisi (muhtemelen Mösyö Dosu?)'ya bir proje hazırlatıp Sadaret'e gönderir. Bu proje Trabzon Limanına bir mendirek/dalgakıranın yapılmasını değil, öncelikle Değirmendere'nin taşıdığı kum ve çakılların liman içini doldurmasını önlemek üzere, Çömlekçi Mahallesi'nin bitiminde, bugünkü sahil yolu alt geçidinin bulunduğu kısımda, kayalıklardan kuzeye doğru bir koruma bendinin inşasını öngörmekte idi. Nafia Nezareti'ne havale edilen bu proje 1894 yılında Nafia Nezareti başmühendisi A. Riret/Piret tarafından revize edilir. Yapılan değişiklikte bent ve rıhtım uzunluklarının kısaltılması önerilir. 1895 yılında Şurayı Devlet tarafından bu öneri kabul edilir ve inşaat önceliğinin, koruma bendine verilmesi kaydıyla, limandaki inşaat işlerinin, yeniden başlatılması kararlaştırılır. Ağır aksak ilerleyen çalışmalar 1903 yılına gelindiğinde kısmen tamamlanır. Bu çalışmalar ile Trabzon limanı Osmanlı Döneminde, projelendirilen ölçekte olmasa da kısa bir dalgakıran, yüz metrenin üzerinde, indirme bindirme amaçlı bir rıhtım, Değirmendere tarafına yakın kısa bir bent ile rıhtım gerisinde, günümüzde de hala kullanılan bir gümrük binası, bir karakol ve birkaç eşya deposuna kavuşmuş oluyordu. Bu bildiride, Trabzon Limanının Osmanlı Dönemi'ndeki yapım süreci, başta Başbakanlık Osmanlı Arşivi kaynaklarından elde edilen bilgi ve görsel materyaller ile diğer kaynaklardan faydalanılarak tanıtılmaya çalışılacaktır.

18. VE 19. YÜZYIL ERMENİ TARİHÇİLERİNİN ESERLERİNDE “OSMANLI TARİHİ”NİN İZLERİNİ SÜRMEK

Melek Sarı Güven

Tarih yazıcılığı geçmişten bugüne tarihin sosyal bilimler içinde değerlendirilebileceği noktaya gelmesinde katkıda bulunmuştur. Tarihin yazımında yöntem nasıl önemli bir araçsa farklı dilde kaynakların kullanılması da o devrin tarihinin anlatımına ayrı bir zenginlik ve anlam katan bir araçtır. Osmanlı Tarihi altı yüzyıllık seyri içinde birçok dilden kaynaklarla aktarılmış ve bu kaynakların sunduğu veriler her dönemde önemli olmuştur. Osmanlı tarihi yazımında ilk dönemler için Bizans, Çin, Arap

kaynakları daha önemli haldeyken yakınçağ için Ermeni kaynaklarının önemi ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple Yakınçağ Osmanlı Tarihi araştırmaları için yararlanabileceğimiz kaynaklardan biri de Ermeni tarihçilerin yazmış olduğu eserlerdir. Bu kaynakların oluşumuna tarihçilerin dışında din adamları, sanatçılar, hukukçular ve diğer meslek dallarından kişiler de katkıda bulunmuştur. Ermenice olarak kaleme alınmış bu kaynaklar Osmanlı Tarihinin tüm yönleriyle araştırılabilmesi için önemlidir. Bu eserler dil, coğrafya, tarih, din ve edebiyat alanlarında da bilgiler sunmaktadır. Bu çalışmada, öncelikle tarihçilerin öz geçmişi hakkında kısa bir bilgi verilmesi planlanmaktadır. Tarihçiler hakkında verilen bilgilerden sonra yazdıkları eserler incelenerek konunun Osmanlı çalışmalarının hangi alanına –sosyal, ekonomik, askeri, kültürel, siyasi- katkı sağladığı ortaya konulacaktır. Çalışmaları incelenecek tarihçiler 18. ve 19. Yüzyıldan isimlerdir. Mikırtiç Patyan, Avetis Berberyan, Aleksandır Yeritsyan, Stepanos Palasanyan, Mikayel Aşçıyan, Hıraçya Acaryan, Abraham Yerevantsi, Mikayel Çamçyan, Hakop Hisaryan, Gukas İncikyan, Gabriel Ayvazovski ve Ambrosios Galfayan öncelikle bilgi verilmesi planlanan tarihçiler arasındadır. Bu çalışmanın önemini, şahıslar ve Osmanlı Tarihine dair verilen bilgilerin çalışmaya Ermeniceden çeviri yoluyla aktarılması oluşturmaktadır. Çevirisi yapıldıktan sonra 18. ve 19. Yüzyıl içinde sınıflandırılan bilgilerin Osmanlı Tarihi için ne derece önemli bilgiler olduğu konusunda bir sonuca varılacaktır. Bunun sonucunda, eserleri incelenen tarihçilerin tarih metotları ve dönemin tarih anlayışına katkıları hakkında yorum yapılacaktır. Sonuç olarak, 18. ve 19. Yüzyıla ait Ermenice eserlerin dünya tarih yazıcılığı ve Osmanlı Tarih anlayışı içindeki yeri ve değeri tespit edilerek bu eserlerin tarih bilimine katkısı değerlendirilmiş olacaktır.

GAZAVÂTNÂMELERİN EDEBÎ GÜCÜ VE EPİK KAYNAKLARI

Meriç Kurtuluş

Gazavâtnâmeler olay örgüsü bakımından pek çok ortak figür, motif ve tema içermelerine karşın uzun müddet Osmanlı Devleti'nin kuruluş süreci araştırmalarının temel metinleri olarak incelenmiş, kurgusal ve edebî özellikleri

göz ardı edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecini açıklamak için üretilmiş gazâ tezi George G. Arnakis, Heath Lowry ve Colin Imber gibi araştırmacılar tarafından sorunsallaştırılarak yeniden tartışmaya açılmış, böylece gazavâtnâmelerin Osmanlı Devleti'nin kuruluş sürecine nasıl ve ne ölçüde kaynaklık ettiği araştırmacılar tarafından yeniden ele alınmaya başlamıştır. Ancak bu tartışmalar gazavâtnâmelerin tarihî kaynak olarak gerçekliğini ve güvenilirliğini sorgulamakla birlikte anlatıların edebî gücünü ihmal etmektedir. Başka bir deyişle, gazavâtnâmelerin Osmanlı Devleti'nin kuruluş süreciyle ilişkilendirilerek yalnızca tarih araştırmalarına ne ölçüde kaynaklık ettiği yönünde değerlendirilmesi, bu anlatıların edebî gücünün yadsınmasına neden olmaktadır. Gazavâtnâmelerin sözlü kültür ve anlatı geleneği açısından edebî gücünün göz ardı edilmesinde gazâ düşüncesinin indirgemeci bir yaklaşımla “yağmacılık” olarak nitelendirilmesinin payı da büyüktür. Bu bildirinin ilk bölümünde Battalnâme, Dânişmendnâme ve Saltuknâme'nin olay örgüsündeki benzerlikler ele alınarak destanların ortak bir sözlü anlatı geleneğinden türediği ortaya çıkarılacaktır. Üç anlatıda da olay örgüsü olayların sırası ve niteliği bakımından büyük benzerlikler içermektedir. Bunun yanı sıra, kahramanların yaşam öyküleri ortak motif ve figürlerle betimlenmiştir. Bildirinin ikinci bölümünde ise, Battalnâme, Dânişmendnâme ve Saltuknâme'nin epik ve romans türleriyle olan yakınlığı tartışılacak ve epik kaynakları araştırılarak metinlerin Arap ve İran edebiyatlarının hangi epik anlatılarından ilham almış olabileceği üzerinde durulacaktır.

1896-1898 YILLARINDA GİRİT'TE YAŞANAN OLAYLAR ESNASINDA MUHTAÇ DURUMA DÜŞEN MÜSLÜMAN AHALİYE YÖNELİK YARDIM FAALİYETLERİ

Metin Menekşe

XIX. yüzyılda, Girit meselesi dâhilinde yaşanan olaylar silsilesi (1866, 1878, 1896, 1897 İsyancıları) karşısında Müslümanların Girit'teki huzurlu yaşamları bozulmuş ve zor şartlar altında yaşamak durumunda kalmışlardır. Son dönemde yaşanan bu olaylara kadar birlikte yaşayan, birbiri ile alışveriş eden,

huzurlu bir şekilde komşuluklarını sürdüren insanlar bir anda düşman olmuşlardır. Buldukları yerde can güvenlikleri kalmayan Müslüman halk, malını mülkünü geride bırakarak aileleri ile birlikte şehir merkezlerine iltica etmiştir. Dönemin kaynaklarında, Kandiye, Hanya, Resmo gibi Girit'in önemli şehirlerinin merkezlerine iltica eden İslam nüfusunun 100 binden fazla olduğu bildirilmiştir. Ada yönetimi ise yaşanan bu iltica hareketi karşısında gerekli önlemleri alma gayreti içerisinde olmakla birlikte, özellikle muhacirler için gönderilen ianeye dikkat çekmiş ve ianenin arkası gelmediği takdirde Müslüman halkın felakete düşeceği bilgisini merkeze ilemiştir.

Babiâli, Girit Müslümanlarına yönelik yardım faaliyetlerini yürütmek üzere bir komisyon oluşturmuştur. Girit Muhtacin-i İslamiye İane Komisyonu adında, Maarif Nezareti'ne bağlı bu komisyon eli ile Girit'teki Müslüman ahaliye yardım edilmeye çalışılmıştır. Yine basın yolu ile olayların kamuoyuna duyurulması, bazı vilayetlerinde kesilen her hayvan başına ve hayvanın cinsine göre bir miktar vergi alınması gibi tedbir mahiyetinde yollara da başvurulmuştur. Aynı zamanda Osmanlı'nın farklı vilayetlerinde bulunan Müslüman ahalden de özellikle iâşe ve giyim konusunda yardımlar yapılmıştır. Dolayısıyla gerek devlet eli ile gerekse sivil halk tarafından yürütülen yardım faaliyetleriyle Girit'te bulunan Müslüman ahalinin ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır. Bu çalışma ile, yürütülen yardım faaliyetlerinin mahiyeti üzerinde durulacaktır. Arşiv kayıtları ve dönemim basını esas alınarak yardımların toplanması ve Girit'e ulaştırılması süreci ortaya konulacaktır.

FROM PRE-CONQUEST KLIS TO POST-CONQUEST LANDHOLDING ISSUES

Michael Ursinus

The objective of the present contribution is to trace the progress of Ottoman territorial expansion in the area of Klis northeast of Spalato (modern-day Split) by means of a micro-historical approach, using Ottoman, Venetian as well as local sources. With much of the hinterland already in Ottoman hands by the early 1530s while the stronghold of Klis (with some of its rural possessions) was still remaining in the hands of the enemy, the

fortress of Klis finally fell to the Ottomans in 1537, causing a redistribution of agricultural possessions in the area, largely, but not entirely, for the benefit of the fortress commander and his personnel, laid out in the form of a 'collective' çiftlik holding extending far towards the terra ferma of Venetian Spalato (Split). This process is amply reflected in the survey registers TD 157 (mufassal) and TD 164 dated 937H/ 1530 as well as TD 440 (mufassal) which was recently recognized by F. Hafizović as dating from 1550. Venetian translations of Ottoman documents from the Venetian State Archives concerning the boundary between the Ottoman territories and the hinterland of Split from the 1570s, contrasted with the evidence from TD 533 (mufassal) dated 1574, allow to trace the emergence and exact extent of the çiftlik holding of Grand Vizier Rüstem Pasha situated between the (apparently reduced) 'collective' çiftlik of the Klis fortress commander on the one side and the (reduced) terra ferma of the Venetian port city on the other.

For the first time it will be possible to visualise in detail, based on related Ottoman and Venetian sources, the shift in landholding patterns in the hinterland of Split resulting from the Ottoman conquest of Klis in 1537.

THE OTTOMAN EMPIRE, HUNGARY AND VIENNA IN THE NETWORK OF ANTONIO CARAFFA AT THE END OF 17TH CENTURY

Mónika F. Molnár

The present paper is part of an ongoing larger project that aims to analyze the personal network of Italian military writers and diplomats between Vienna and Istanbul in the 17th century. This presentation focuses on an unedited source, found in the National Archive of Naples (Museo 99 B 146), that contains the correspondence of Antonio Caraffa (1646, Naples – 1693, Vienna) with the Gran Visir, the chief interpreter Maurocordato, the Pascia of Várad and Ilona Zrínyi, the wife of Imre Thököly (appointed 'king' of a newly founded vassal state, the '*Orta Macar*' so the Upper Hungary in 1682). Along with the sources (the above mentioned manuscript of Naples, the '*De rebus gestis Antonj Caraphaei*' of Giambattista Vico, Ottoman chronicles and Hungarian

descriptions and correspondents) I would like to analyze the complex picture of the interrelations between different conflicting interests of the Habsburg and the Ottoman Empire in the Hungarian territory at the end of the 17th century and the chaotic situation of the Kingdom of '*Orta Macar*' of Imre Thököly between 1682 and 1688. In this context I intend to present the little known activity of the Italian nobleman Antonio Caraffa. He was general of the Habsburg army thus he played an important role in the war between the Habsburg and Ottoman Empires. On the one hand he was actively fighting against the Ottomans, on the other he was involved in the political decisions of Vienna referring about the situation of Transylvania and about the position of Imre Thököly, because he held various high-ranking offices, as military governor of [Upper Hungary](#) and later royal commissioner of [Transylvania](#), where with his heavy-handed politics, persuaded the prince of Transylvania and a part of the nobility to make a pledge of loyalty.

OSMANLI DEVLETİ'NDE İLK NÜFUS SAYIMI ÜZERİNE

Muammer Demirel

Sultan II. Mahmud, Osmanlı Devleti modern devlet sistemine dönüştürmenin temellerini atarken işe nüfus sayımı ile başlamıştır. İlk nüfus sayım deneyimi 1828-1829 Osmanlı – Rus Savaşı'ndan önce başlatılmışsa da savaş nedeni ile sayım sonuçlandırılmamış, Osmanlı – Rus Savaşı'nı bitiren Edirne Antlaşması (14 Eylül 1829) imzalandıktan sonra 1830 Haziran ayında öncelikle İstanbul'da nüfus yazımı yapıldıktan sonra ikinci olarak Bursa vilâyeti nüfus sayımı yapılmıştır.

Böylece İstanbul ve Bursa nüfus sayımları pilot uygulama olarak yapılmıştır. Bursa'da nüfus yazımı 27 Ekim 1830 tarihinde başlanmış ve 1 Aralık 1830 tarihinde tamamlanmıştır. Bir aylık sürede tamamlanan sayımda Müslüman ve Gayrimüslim erkeklerin tamamı yazılmıştır. Osmanlı Devleti'nde yeni kurulmakta olan askeri sistem ve vergi düzenini oluşturmak üzere bu nüfus sayımı yapıldığı için sadece erkekler yazılmıştır. 1830 yılında İstanbul, Bursa ve Ankara vilâyetlerinin nüfus yazılmış, buralarda edinilen tecrübe üzerine Tahrir-i Nüfusuna Ait Nizamname 1831 yılında

çıkartılmıştır. 1831 yılından sonra diğer vilâyetlerin nüfusları peyderpey yazılmıştır.

İlk önce yapılan tahrirlerin özellikleri incelendikten sonra Nizamname değerlendirilecektir. Daha sonra tahrir yapılan vilâyetler ele alınacaktır. Bu nüfus yazımında Müslümanlar ve Gayrimüslimler ayrı ayrı yazılmış olup Müslüman ve Gayrimüslimler farklı özellikleri ile yazılmışlardır. Müslümanlar erkekler yaş ve fiziki özellikleri ile yazılırken Gayrimüslimlerin fiziki özellikleri yanında gelir durumları da yazılmıştır. Bu yazılış şekilden de anlaşıldığı üzere Müslümanlar vergi ve askerlik ihtiyacı dikkate alınarak yazılmışken Gayrimüslimler sadece vergi maksadı ile yazılmışlardır.

Bu nüfus defterleri üzerine yapılan incelemelerden idari, sosyal ve ekonomik tarihe dönük yeni veriler ortaya çıkmıştır. Taşrada muhtarlık teşkilatının taşrada teşkiline dönük yeni bir bilgi ortaya çıkmıştır. Ayrıca Osmanlı sosyal ve ekonomik tarihine yönelik olarak da yeni bilgiler elde edilmiştir. Bu bildiri çerçevesinde bu veriler değerlendirilecektir.

18. YÜZYILDA MAKTUL BİR OSMANLI VEZİRİ: BAĞDAT VALİSİ HÂFİZ MUSTAFA PAŞA (İSPANAKÇİZÂDE) VE KATLİ MESELESİ

Murat Alanoğlu

Osmanlı bürokrasi kademelerinde yükselme örneklerinden biri olan Hafız Mustafa Paşa, sarayda kapıcıbaşı iken daha sonra darphane emini oldu. Bu görevde iken 1751 yılında atıl durumda olan Keban-Ergani Maden Eminliğine atandı. Kısa bir sürede yaptığı başarılı çalışmalar ile yükselişine devam etti. 1768 yılında vezirlik rütbesi aldıktan bir yıl sonra Erzurum valisi olarak atandı. Şam, Rakka, Konya ve Diyarbakir valiliklerinden sonra 1776'da Bağdat valisi olarak atandı. Paşanın yükselme serüveni burada sona erdi ve İranlı Kerim Han Zend'in Bağdat'ı ele geçirmesi ile görevden alındı. Bir süre Diyarbakir'de hapiste kaldıktan sonra idam edildi. Peki, bu idamın sebebi neydi? Gerçekten Bağdat'ın düşmesine sebep olmak mı? Yoksa Hafız Mustafa Paşa'nın daha önceden görev yaptığı Darphane ve Maden Eminliği görevlerindeki akçeli işlerde oynadığı rol müydü?

Bu çalışmada yukarıda sorulan soruların yanıtları, Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Topkapı Sarayı Arşivi ve Osmanlı kroniklerinde aranmış ve Hafız Mustafa Paşa'nın biyografisi ile birlikte 18. yüzyılın ikinci yarısında doğu politikasında oynadığı rol ortaya konulmuştur. Böylelikle Osmanlı bürokratik işleyişi ve vezir bir paşanın bürokratik işleyiş içindeki konumu incelenmiştir. Özellikle paşanın servet edinme yolunda izlediği yöntem ve bu servetini kullanma ve koruma yönünde kullandığı ilginç yollar dikkat çekmektedir. Bunun birlikte servetini korumaya çalışan vezir paşasına karşı Osmanlı merkezinin takip ettiği amansız politika da açıkça belgelere yansımaktadır. Bu mütevazı çalışma ile belirtilen ilişki ağı, servet edinme ile devlet müsaderesi arasındaki karşılıklı meydan okumanın bir özeti sunulacaktır.

A PUBLIC RESPONSE TO QUARANTINE IN THE 19TH CENTURY: THE CASE OF MITROVICA

Murat Yolun

When the Ottoman Empire introduced the quarantine as a health measure in 1830s, the state got much more chance to penetrate into the social life of its subjects. Many steps were taken for the entrenchment of quarantine practices: a number of quarantine stations were built across the empire, a respectively comprehensive quarantine regulation (Karantina Nizamnamesi) was put into effect, and even a law on medical crimes (Ceraim-i Sıhhiye Nizamnamesi) was implemented to punish those who disobey the rules of quarantine. To support these regulations, Shayk al-Islam gave a fatwa approving the necessity of this measure in Islam, and it was introduced in Takvim-i Vekayi in 1830. It must be emphasized that these rules still led to remarkable popular disturbances among the people since their movement and circulation of the goods were restricted for the prevention of contagious disease and for the protection of the population. What is more, local people can be frustrated at the treatment of medical or other officers that they considered inappropriate to their values.

Within the context of these developments, the quarantine station of Mitrovica, a city located in northern Kosova today, stands as an illustrative

example for the implementation of this system and responsive reactions to it. In 1888, a public demonstration took place among the population who demanded the abolition of it. This protest turned into violence and the physician of the station was killed. This paper is going to shed light on the public reactions to the quarantine practices in the 19th century city of Mitrovica. By doing so, I aim at proving that the establishment of quarantine as an institution is a striking attempt in the way of showing how the changes of Ottoman governmentality is crystalized at the local level.

OSMANLI BRÜKSEL ELÇİLİĞİ VE ELÇİLERİ

Musa Kılıç

Köklü bir diplomasi tarihine sahip olmamıza rağmen Osmanlı devletinin diplomatik misyon şefliklerinin, özellikle orta seviyedeki elçiliklerin tarihçesi, yeterince ilgi gösterilmeyen konular arasındadır. Oysa bu konular hem diplomasi çalışmalarına hem de ikili ilişkilere katkı sağlayabilecekleri gibi, ilgi çekici hikâyeleri de barındırmaktadır.

Brüksel sefaretini, büyük bir diplomatik merkez olmamasına rağmen Osmanlı diplomatlarının görev yapmayı arzuladıkları yerlerden biriydi. 1854 yılında faaliyete geçen elçilik, süreklilik sağlamamış biri ekonomik ve diğeri siyasi nedenle iki defa kapatılmıştır. Brüksel sefaretinde dördü gayrimüslim olmak üzere yedi maslahatgüzar ve elçi görev yapmıştır. Bunların arasında oldukça ilginç isimler bulunmaktadır. İlk maslahatgüzar Eugene de Kerkhove, Belçikalı bir aristokrat ve daha önce İstanbul'da diplomat olarak bulunmuştu. Osmanlı hizmetine girmesi ve Brüksel'e tayin edilmesi küçük bir diplomatik krize neden olmuştu. Fenerli bir Rum olan İstefanaki Karatodori, yirmi yıldan daha uzun bir süre, elçi olarak Brüksel'de görev yapmayı başardı. Bir bürokrat olmaktan çok edebiyatçı kimliği ile bilinen Abdülhak Hamid Tarhan da bu merkezde elçi olarak bulunmuştu. Tarhan'ın hatıratı Brüksel günlerine dair ilginç bilgiler sunmaktadır. Son Osmanlı Brüksel elçisi Nüsret Sadullah (Ayaşlı), hem Osmanlı hem de cumhuriyet döneminin önemli bürokratlarından.

Bildiri Osmanlı arşiv belgelerine dayanmakla birlikte, Brüksel'de görev yapmış bazı bürokratların hatıratlarından, biyografi ve monografilerden de yararlanarak hazırlanacaktır.

LÂLE DEVRİNDE GALATA'DA MÜSLİM-GAYRİMÜSLİM İLİŞKİLERİ

Mustafa Akbel

Çalışmada Lâle Devri'nde (1718-1730) Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul'un üç büyük kazasından birisi olan Galata'da yaşayan Müslim ve gayrimüslim arasındaki ilişkiler üzerinde durulması amaçlanmaktadır. Osmanlı Devleti birçok etnik ve dinî grubu bünyesinde barındırmış ve bunların yüzyıllarca bir arada yaşamasına imkân sağlamıştır. Demografik olarak farklı unsurları içerisinde barındıran İstanbul'un Galata kazasında bulunan Müslim ve gayrimüslimler arasındaki sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkiler çalışmanın özünü oluşturmaktadır. Çalışma, Osmanlı tarihinin önemli kaynaklarından biri olan şer'iyye sicillerine dayanmaktadır. Şer'iyye sicilleri, Osmanlı hukukuna ilişkin uygulamalar yanında dönemin ve ait olduğu yerin sosyo-ekonomik özelliklerini ortaya koymada kullanılacak verileri sağlayan en önemli kaynaklardır. Çalışmada sicillerin yanı sıra döneme ait arşiv belgeleri, dönemin kronikleri ve Galata'ya muhtelif maksatlarla gelen batılı seyyah ve devlet görevlilerinin hatıratları ile kaza hakkında bilgi veren diğer kaynaklardan istifade edilecektir. Çalışmada seçilmiş olan Galata kazası, dönem ve kaynaklar daha önce yapılmış olan çalışmalardan ayrılan yönü olmuştur.

XVIII. YÜZYILDA OHRİ SANCAĞI'NDA KÜKÜRT ÜRETİMİ

Mustafa Altunbay

Ateşli silahların temelini teşkil eden barutun imalinde başlıca hammaddelerden olan Kükürt, Osmanlı coğrafyasında çok kısıtlı biçimde üretilmekteydi. Başlıcaları İstanbul, Gelibolu ve Selanik'te tesis edilmiş olan baruthaneleri besleyen en önemli kükürt üretim sahası Rumeli Eyaleti'ne bağlı Ohri Sancağı'nda yer almaktaydı. Sancağın merkez kazasına bağlı

Velgošte, Ilıca, İskrabatin, Kosel ve Raştıçe köylerindeki ocaklarda “Taife-i Kükürdçiyân” olarak tanımlanan ve “Şer’i” hariç her türlü vergilerden muaf tutulan yaklaşık 150’yi aşkın hanenin başlıca uğraşısı kükürt üretimidir.

Kükürt üretimini gerçekleştiren grubun neredeyse tamamını Gayrimüslimler teşkil etmekteydi. Yürüttükleri faaliyetlerin değerinden dolayı sürekli önemsenmiş ve onlara yönelik aykırı uygulamalara karşı da önlem alınmıştır. Ohri Kükürt Ocaklığı’nda, her sene yaklaşık olarak 35 ton dolayında gerçekleşen kükürt üretimi, gerekli teknik işlemler gerçekleştirildikten sonra yetkililer tarafından yine çevre kazalardan temin edilen yük hayvanlarıyla Selanik İskelesine nakledilmiş ve oradan da deniz yoluyla Gelibolu ve İstanbul’a ulaştırılmıştır. Nakli gerçekleştirenlere belirli oranlarda ücretler ödenmiş ve belgelendirilmiştir.

Özellikle savaş organizasyonunun yoğunlaştığı dönemlerde şiddetle ihtiyaç duyulan barutun imali daha yüksek oranlara ulaşabilmekteydi. Bu dönemlerde devlet aldığı önlemlerle hem üretime yön vermekte hem de bu riskli zamanlarda üreticileri koruma adına tedbirlerini yoğunlaştırmaktaydı. Yerel idarecilerin çeşitli taleplerle reyayı rahatsız etmelerinin yükselişe geçtiği olağanüstü durumlarda, bu tür yaklaşımlara Ohri Kükürt Ocaklığı köyleri de maruz kalmaktaydı. Devlet üreticiler arasında infiale yol açacak ve üretimi sekteye uğratacak uygulamaları yakından takip ederek çözüm bulmaya çalışmış ve bu çok lüzumlu maddenin üretimini gerçekleştiren grubu himaye altına almaktan kaçınmamıştır.

Yukarıda zikredilen açıklamaların ışığında, XVIII. yüzyılda Ohri Sancağı merkez kazasına bağlı beş köyde sürdürülen kükürt üretiminin hangi şartlar çerçevesinde gerçekleştirildiği, baruthanelere yönelik sevkiyat ve taksimatın nasıl yürütüldüğü ve Ohri’nin Osmanlı askeri sanayisine katkılarının boyutu, Başbakanlık Osmanlı Arşivi’ndeki Baş Muhasebe, Maliyeden Müdevver ve Maden Mukataası Kalemî defterlerinin verilerinin ışığında incelenecektir.

LAST CHURCH CONVERSIONS ON THE OTTOMAN FRONTIERS: ARCHITECTURAL HISTORY OF THE SEVENTEENTH CENTURY CONVERTED MOSQUES IN EUROPE AND ORAN

Muzaffer Özgüleş

Different from the fifteenth or sixteenth century church conversions, such as the conversion of numerous Orthodox churches in Istanbul into Ottoman mosques including Hagia Sophia, the last and rarely witnessed conversions of the seventeenth century had different peculiarities: These last conversions were usually realised by the commanders of the Ottoman army, not by the sovereign himself. They were named after Ottoman dignitaries and dynastic family, surprisingly including women —queen mothers and even a favourite. And they were carrying the motivation of revenge and compensation of military loses, and always targeted to Catholic shrines. So much so that, even some Catholic churches were presented to local Orthodox communities to be converted into Orthodox churches. Unfortunately, since they were in the cities located at the edges of the Ottoman dominion that was lost in the subsequent decades while the territories of the Empire was rapidly shrinking, these hybrid buildings either converted back to churches, demolished or decayed in time. As a result, they lost their elements of Islamic liturgy, e.g. minarets or pulpits, and their architecture were long forgotten. Even names and locations of some became blurry as the cities housing these buildings lost their original form within centuries. Therefore this paper aims to survey the last conversions in Crete, Chios, Eger, Nove Zamky, Kamianets-Podilskyi and Khotyn in Europe in the seventeenth century and a final conversion in Oran in Africa in early eighteenth century, in order to investigate abovementioned novel aspects of these converted mosques. The paper also reveals the names, histories and architectural features of these long forgotten buildings with the help of archival documents and primary sources.

IMPACTS OF THE BRITISH ARCHITECTURAL STYLE ON OTTOMAN ARCHITECTURE

Nadire Tuba Yiğitpaşa

The period known as the Tulip Era between 1718-1730, was the first time Ottoman ambassadors were sent to European countries. The Westernization Movement, accelerated by the Tanzimat Edict (a series of reforms) promulgated in 1839 and the Islahat Edict of 1856, enabled the Ottoman State to fully open its gates to the West, thereby furthering military, political, economic, as well as artistic and cultural collaboration with western countries. The Ottoman State's relations with the British had started rather later in comparison with other European countries such as France, Venice and Genoa. The first relations during the Ottoman Period started after the II. Siege of Vienna in 1683, and following the establishment of the Ottoman Embassy in London in 1793 and the Treaty of Commerce signed in 1838, these relations acquired a political character.

The buildings, which reflect the traditional forms of British architecture, adapted to Istanbul's urban environment and demonstrated the changing social and cultural relations. The architects, by maintaining local architectural traditions in addition to utilising European styles, achieved a universal architectural style. The buildings were mostly influenced by the Renaissance style and built according to the central plan type with symmetry in horizontal and vertical axis. There are also buildings like Taşkılla and the Selimiye Barracks, which are arranged around a courtyard in a central plan, much like in British architecture. Again, the rectangular plan type and cubical arrangements as well as "L" and "E" type plans, often seen in British architecture, reveal a symmetrical layout in the facades.

These buildings, which reflect the British local architecture, had Baroque and Art Nouveau style interiors, and neo-classical, neo-gothic and neo-renaissance style exteriors that displayed a revival of Ancient Greek and Roman architecture. The slightly projecting sections, pediments, the rectangular window and door openings in classical British style, the cornices differentiating floors, and the symmetrical designs are reminiscent of Gothic Revivalist

Movement as well as Ancient Greek and Roman and Renaissance architectural styles.

OSMANLI İSTANBUL'UNDA MEKÂNLAR VE İNSANLAR: SÜMBÜLLÜ HAN ÖRNEĞİ

Nalan Turna

Tarih boyunca İstanbul, önemli bir ticaret merkezi ve insan, mal ve paranın kesiştiği bir yer olmuştur. Bunu en iyi yansıtan ise kentte 1453 yılından itibaren kurulan hanlardır. Önemli bir kısmı Eminönü-Beyazıt, Mahmutpaşa-Unkapanı arasında ve genellikle de kentin kara ve deniz gümrükleriyle bağlantılı olarak inşa edilen hanlarda örneğin ticaret yapmak amacıyla dükkânlar/depolar faaliyet göstermekte veya imalathaneler, matbaalar ve mücellithaneler kurulmaktaydı. Hanların bazıları -sim imalatında ön plana çıkan Simkeşhane gibi- mal-yapım üretim yerleri olarak gelişme gösterdiler. Hanlar ikametgâh olarak da kullanılmaktaydı; çok sayıdaki mevsimlik işçinin barınma ihtiyacını karşılayan bekâr hanları gibi. Bu tebliğde kent hayatının önemli mekânları olan bu hanlarının serüveni, Sümbüllü Han üzerinden örneklendirecektir.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi kaynaklarına dayanılarak hazırlanmış olan bu tebliğde, on dokuzuncu yüzyıldan yirminci yüzyılın başlarına kadar olan dönemde Sümbüllü Han'ın tanıklık etmiş olduğu olaylar, burada yolları kesişenlerin kimler oldukları/statüleri, gündelik yaşam pratikleri/deneyimleri ve kurulan ilişki ağları irdelenecektir. Sümbüllü Han'ın sosyalleşme ve siyasallaşma mekânı olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, hissedarlarının kimler olduğu ve yöneticilerinin nasıl belirlendiği üzerinde durulacak diğer önemli konulardır.

Hanlara dair yapılmış çalışmaların sayısı az olmamakla birlikte, bir-iki çalışma dışında henüz aşağıdan yukarıya doğru ve mikro bakış açısıyla tam anlamıyla yapılmış bir çalışma bulunmamaktadır. Bu tebliğin amacı bahsi geçen boşluğu Sümbüllü Han örneği üzerinden doldurmaktır. Bu örneklemeyle İstanbul'un mekânsal dönüşümü, mekân-aktör ilişkisi, rutin veya değişen ilişki ağları ortaya konularak, kent tarihine katkı sunulmaya çalışılacaktır.

BERLİN PROTOKOLLERİNDE OSMANLI-İRAN SINIR DÜZENLEMESİNİN ARKA PLANI: KOTUR BÖLGESİ

Nami Şahin

Berlin Kongresi, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı akabinde bu iki devlet arasında imzalanan Ayastefanos Antlaşması'nın Avrupalı Büyük Devletleri rahatsız etmesi sonucu Berlin'de toplanan kongredir. Kongrenin sonucunda Ayastefanos Antlaşması'nı tadil eden Berlin Antlaşması imzalanmıştır.

Berlin Kongresi'nde bazı ilginç sınır düzenlemeleri kararları dikkat çekmektedir. Bunlardan birisi ise, sınır düzeltilmesi adı altında Kotur şehrinin İran'a verilmesidir. Kaynaklarda sınır düzeltilmesi adına İran'a verildiği yazılmaktadır. Ayastefanos Antlaşması'nın 18. maddesinde bu konu zikredilmektedir. Kongrede Kotur'un Osmanlı devletinden alınıp İran'a verilmesi hakkında mevzu görüşülmüş, ardından bunun için İran'dan bir temsilci çağrılmıştır.

Kongreye çağrılan İran elçisi Malkom Han kendisiyle alakalı protokole iştirak etmiş ve kendisine söz hakkı verildiğinde de ilginç bir şekilde "hiçbir şeyden haberi olmadığını"; kongreye neden çağırıldığını bilmediğini ve dolayısıyla da kongreye arz edeceği bir şey olmadığını belirtmiştir.

İran'ın da Kotur'un kendisine verilmesine dair Berlin'de İran elçisine Ayastefanos'ta böyle bir istekte bulunup bulunmadığı hakkında soru yöneltilmiş ve cevaben de İran'ın Ayastefanos'ta böyle bir isteğinin olmadığı öğrenilmiştir. Kotur ve İran konusunda Rusya ve İngiltere'nin ısrar ve istekleri dikkat çekmektedir. Bu da İran'ın konumu açısından dikkati haiz bir durum olmalıdır.

Bu bildiri de Berlin Kongresi protokollerinden Osmanlı-İran sınır meselesi sebebiyle Kotur bölgesi ile ilgili olan 15. Protokolü bağlamında bilgi verilecek ve İran ile ilgili bu mesele ele alınıp arka planı ile birlikte değerlendirilecektir. Ayrıca daha başka kaynaklara da müracaat edilerek bu kararın ardında yatan gerçek nedenler de tespit edilmeye gayret edilecektir.

OSMANLI MODERNLEŞME SÜRECİNDE "KADİM" AVRUPA ALGISİNİN DÖNÜŞMESİ

Necmettin Alkan

Osmanlı tarihinin ağırlıklı konusunu teşkil eden Avrupa münasebetleri, daha ziyade çatışma ve savaş merkezli olarak cereyan etmiştir. Bu çatışmadan dolayıdır ki, her iki tarafın birbirleri hakkındaki algıları olumsuz bir takım özelliklerle şekillenmiştir. Osmanlı ve Avrupa kaynaklarına müracaat edildiğinde bu olumsuz algıyı net bir şekilde görmek mümkündür. Osmanlı tarafından bakıldığında, klasik dönem Osmanlı vak'anüvisleri ve lâhiya yazarları bu süreçte Avrupa'yı kültür ve medeniyet anlamında dikkate almamışlar; sâdece savaş ve cihad merkezli kavramlarla ve motiflerle tasvir etmişlerdir.

Fakat bu bakış açısı Osmanlı tarihinin takriben son 200 yılında bâriz bir şekilde değişmiştir. Özellikle de ıslahat faaliyetlerinin modernleşme faaliyetlerine dönüşmeye başlamasıyla birlikte Osmanlı'nın kadım Avrupa algısı da bundan nasibini almıştır. Kadım ıslahat faaliyetlerinin hareket noktasını, devletin maruz kaldığı sorunların kaynağının ve çözümünün içeride aranması teşkil ederdi. Fakat takip eden süreçte bu sorunların kaynağı ve çözümü dışarıda, yani Avrupa'da aranmaya başlanmıştır. Bu durum, kurtuluş reçetesi olarak modern Avrupa'nın model olarak görülmesine neden olmuştur. Islahattan modernleşmeye geçiş sürecinin en önemli sonuçlarından biri de, tebliğimize konu olarak seçtiğimiz kadım Avrupa algısının değişmesidir. Bu değişimin en önemli göstergesi, sorunların kaynağını da çözümünü de Avrupa olarak görülmesidir. Nitekim takriben 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kaleme alınan bazı Osmanlı eserlerinde ve bazı devlet adamlarının mektuplarında tasvir edilen Avrupa, kadım Osmanlı müelliflerinkinden çok farklı özelliklere sahipti. Avrupa ulaştığı askerî, siyasî, sosyal ve kültürel gelişmişlik seviyesi sempatiyle bakılır olmuştur.

Tebliğimizde, bu sürecin nasıl cereyan ettiği bu husustaki ilk örnek metinlerden hareketle ele alınıyor. Sırasıyla Yirmisekiz Mehmet Çelebi (1670-1732), İbrahim Müteferrika (1674-1745), Sultan III. Sultan Selim (1761-1808; 1789-1807), Mahmud Raif Efendi (ö. 1807) ve Sâdık Rıfat Paşa (1807-1857) gibi erken modernleşme faaliyetlerinin önemli isimlerinin risaleleri ve

mektupları araştırılıyor. Bu metinlerden hareketle cevabı aranan temel soru ise, erken dönem Osmanlı modernleşmesinin bu temsilcilerinin Avrupa'yı ve Avrupa Medeniyeti'ni nasıl gördükleridir. Neticesinde ortaya çıkacak sonuç ise, Osmanlı'daki Avrupa algısının nasıl dönüştüğü olacaktır.

CEVDET PASHA AS DEFENDER OF BOTH CONTRACT AND CUSTOM: THE USE OF HISTORICAL-COMPARATIVE METHOD IN THE OTTOMAN LEGAL REFORM IN THE NINETEENTH CENTURY

Nil Birol

Contemporary interpretations of Cevdet Pasha's work on private law vary fundamentally depending on the context of intellectual formation and reception in which his work is situated, that is whether his identity as a legal thinker, social theorist or historian is foregrounded. In terms of late imperial Ottoman intellectual discourse, Cevdet Pasha's identification of the expansion of the sphere of contract as part of his codification project offered a conservative and historicist-cultural defense liberal individualism. Considered from the vantage point of his work on *urf*, customary law and village-communities, however Cevdet Pasha was also taken up a variety of advocates of communal property as a sympathetic defender of primitive societies. This particular interpretative paradox- of how Cevdet Pasha came to be seen simultaneously as a defender of both custom and contract-is central to the preoccupations of this study.

The aim of this paper will be to investigate the use of historical-comparative method and his conceptualization of the integrity and rationale of primitive society worked to historicize and relativize the institutional forms of modern society. Historically, this ambiguity in his codification project proved to be especially important, since his account of primitive society would be used to justify the conscious retreat from the sphere of contract and the defense of custom under the rubric of indirect rule. The contribution of this study will be to explore these interpretative categories bringing together his work on Ibn Abidin's *Reddu'l-Muhtar* and his lesser-known writings on land tenure and

legal reform, and most importantly taking into account the significance of intellectual arenas in the formation and influence of Cevdet Pasha's social and political theory as a whole.

18. YÜZYILDA HÜDAVENDİGAR SANCAGI'NIN VAKIF REAYASI YÖRÜKLERİ VE YÖNETİM ERKİ ARASINDAKİ İLİSKİLER

Nilüfer Alkan Günay

Osmanlı toprak sisteminde toprak tımar, zeamet, hâs ve vakıf olarak muhtelif kategorilere ayrılırdı. Kayıtlı reaya da hangi çeşit topraktan istifade ediyorsa malî ve hukukî olarak öyle değerlendirilirdi. Böylece yerleşik veya konargöçer reayanın malî bakımdan bir vergi dairesine bağlanmasının yanında idarî ve hukukî olarak da nasıl sınıflandırılacağı belirlenmiş olurdu.

Hüdâvendigâr Sancağı içinde yaşayan Yörük cemaatleri başta Hazret-i Emir ve Sultan Murad-ı Sâni evkafı olmak üzere ağırlıklı olarak Selâtin ve Haremeyn-i Şerifeyn Evkafı kapsamındaki vakıflara reaya olarak yazılmışlardı. Bu tür vakıflar serbestiyet statüsünde olduğu için bu kapsamdaki yerlerin ve reayasının idaresi onları tasarruf edenlerde idi. Bunların işletimine sancakbeyi ve diğer ehli- i örf mensupları herhangi bir vesileyle müdahale edemiyor, reayasından avarız vergisi toplayamıyor ve kendilerinin rızası olmadan bir hizmet talep edemiyordu. Bir kısım araştırmacılara göre idarî ve malî bakımdan bu serbestlik reayasına tımar reayasına göre daha korunaklı bir konum sağlamaktaydı.

Bu bildiride ise teorikteki bu düzenin, 18. yüzyıl koşullarında pratiğe yansımaları ortaya çıkarılmak istenmektedir. Çalışmanın başlıca kaynağını 18. yüzyıl Bursa Kadı Sicilleri içinde tespit edilen ve "sancak genelindeki" vakıf reyası hakkındaki verilerin toplandığı defterler oluşturacaktır. Bu kayıtlara başvurularak, Sancakta yaşam biçimi olarak konargöçerliği sürdüren ya da yerleşik hayata geçse de resmî açıdan hâlen "yörük" kabul edilen bu toplumsal grupların 18. yüzyıl Osmanlı taşra yönetimi içindeki konumları incelenecektir. 17. yüzyıldan itibaren toprak düzeni ve malî sistemdeki düzenlemelerle (mukataalaştırma faaliyetleri ve malikâne sistemine geçiş) taşrada

örf yetkilerini bir şekilde üzerlerine alan yeni ve çoğunlukla yerel yöneticiler türemiştir. Bu bildiride de Yörüklerin vakıf mütevellileri, malikâne mutasarrıfları ve onların mütezimleriyle sancakbeyleri, mütesellimler ve taşradaki diğer askerîleri içine alan bu yönetici zümre ile olan ilişkileri analiz edilmek istenmektedir.

TÜRKİYE'DEKİ ÇERKES EVLERİNİN SOSYAL HAYATA ETKİLERİ

Nurgün Koç

Türkiye'de daha çok "Çerkes" olarak adlandırılan Kuzey Kafkasya halkları ortak bir tarih ve kültür birikimine sahiptirler. Ruslar'la yapılan savaşları kaybeden Çerkesler anavatanları olan Kafkasya'dan sürgün edilmişlerdir. Büyük bir bölümü özellikle 1864 yılından itibaren Osmanlı Devleti'ne sığınmak zorunda kalmışlardır. Çerkesler'e kucak açan Osmanlı Devleti onları ülkenin çeşitli bölgelerine yerleştirmiştir. Osmanlı topraklarına ulaşabilenler, burada kendi kültürlerini yaşatmaya çalışmışlardır. Çerkes toplumunun kapalı bir toplum olmadığını söylemek mümkündür. Çerkesler'in sosyal yaşamlarında dikkati çeken önemli özelliklerinden biri kadın ile erkek arasındaki ilişkilidir. Bu ilişkinin temelinde kadını sosyal yaşamdan dışlamayan bir anlayış vardır. Biz bu çalışmamızda kırsal alandaki klasik Çerkes evlerinin özelliklerini ortaya koyarak yerleşim biçimleri ve ev düzenlemelerinin Çerkes toplumunun gündelik ve sosyal yaşamına olan etkilerini irdelemek amacındayız.

ABDÜRREŞİD İBRAHİM EFENDİ'NİN TRABLUSGARP MESELESİNE DAİR GÖRÜŞLERİ

Onur Akan

Rusya Türklerinden Abdürreşid İbrahim (1857-1944); aydın, fikir adamı, seyyah ve siyasi bir figür olarak, 20. yüzyılın ilk yarısında Türk ve İslam dünyasında söz sahibi olmuş bir kişiliktir. Bu bağlamda İslam Dünyasının temsilcisi olan Osmanlı Devleti'nin başkenti İstanbul'da, Müslümanların içinde bulunduğu durumu ve bu durumdan nasıl kurtulacağını gerek kendi çıkardığı gazetelerde gerekse diğer yayın organlarındaki yazılarında analiz etmiştir.

Abdürreşid İbrahim Efendi'nin gazetelerde kaleme aldığı önemli konulardan birisi de Trablusgarp meselesi ve diplomatların bu konu karşısındaki tutumlarıdır. Nitekim bu dönemde Trablusgarp Osmanlı Devleti'nin Kuzey Afrika'da elinde kalan son topraklardan birisiydi ve yakın olması sebebiyle de İtalyanların göz hapsindeydi. Bu durumun farkında olan Abdürreşid İbrahim Efendi, Trablusgarp ile ilgili yazılarında özellikle diplomatların pasif ve kabullenici tutum içerisinde bulduklarını düşünüyor, buna karşılık eleştirilerde bulunarak bu politikaların terk edilmesi gerektiğini dile getiriyordu. Zira Abdürreşid İbrahim Efendi, diplomasinin Osmanlı Devleti'nin lehine bir sonuç vereceğine inanmamaktaydı. Diplomatik çözüm anlayışları sebebiyle de Osmanlı Devleti'nin birçok toprağını Avrupalılara terk etmek zorunda kaldığını belirtmekteydi ve Trablusgarp'ın da kaybedilen diğer topraklarla aynı akıbete uğramasını istememekteydi. Avrupa devletlerinin milliyetçilik anlayışıyla hareket ettiğini belirten Abdürreşid İbrahim Efendi, onların bu tutumlarına karşı İttihad-ı İslam anlayışı ile karşılık verildiği takdirde başarılı olunabileceğinin üzerinde önemle durmaktaydı. Bunun için de Müslümanların bir an önce harekete geçerek birlik ve bütünlük ruhu ile mevcut duruma karşılık vermesi gerektiğini yazılarında kaleme almıştır.

Bu çalışmada Abdürreşid İbrahim Efendi'nin Sırat-ı Müstakim dergisinde kaleme aldığı makaleler temel alınarak, Hariciye Nezaretinin diplomatlara hazırlattığı "Trablusgarp, Bingazi ve Cezair-i İsna Aşer Meseleleri" (İstanbul, 1334) adlı eser gibi döneme ait kaynaklar ve konu üzerine diğer bilimsel çalışmalara yer verilecektir.

KLASİK DÖNEM OSMANLI İDARİ SİSTEMİNDE FARKLI BİR UNSUR: KÜRDİSTAN VİLAYETİ/EYALETİ

Orhan Kılıç

1514 Çaldıran Savaşı'ndan sonra Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun idari bakımdan yapılandırılması sürecinde önceleri yerel Ekrâd beylerinin ayrı bir beylerbeylik olarak teşkilatlandırılması gündeme gelmiş ancak aralarında uzlaşma sağlanamayınca 1515 yılında kurulan Diyarbekir beylerbeyliği

bünyesine farklı bir statü ile yerleştirilmesinde karar kılınmıştır. Bu sancaklar ilk idari taksimat listelerine Diyarbakir beylerbeyliği bünyesindeki klasik sancaklardan ayrı olarak “Ekrâd Ümerası” şeklinde kaydedilmişlerdir. Sancak idarelerinin bey ailelerinin tekelinde kalmasını sağlamak amacıyla da “hükümet” ve “yurtluk-ocaklık” sancaklar ihdas edilmiştir. Bu sancaklar Diyarbakir Vilayeti bünyesinde ve Diyarbakir beylerbeyine bağlı olmak kaydıyla, bazen “Vilayet-i Kürdistan-ı Diyarbakir” bazen de “Eyalet-i Kürdistan” olarak kaydedilmişlerdir. 16. yüzyılın son çeyreğinden itibaren ocaklık sancaklar Kürdistan kavramı kullanılmadan sadece yönetsel farklılıklarını gösteren “yurtluk-ocaklık” veya “hükümet” vurguları yapılarak yazılmışlardır. Bu durum 1847 yılına kadar devam etmiştir.

16. yüzyıl uygulamasında, Diyarbakir Vilayeti bir beylerbeyinin idaresinde ancak klasik ve ocaklık sancaklardan oluşan iki farklı vilayet/eyalet şeklindedir. Kürdistan Vilayeti/Eyaleti denilen kısmın bahse konu dönemde müstakil bir yöneticisi olmamıştır. Beylerbeyi veya valisi olamayan bir eyalet yapısı, başka hiçbir yerde görülmeyen farklı ve özel bir uygulamadır. Diyarbakir Vilayeti bünyesindeki klasik ve Ekrâd beylerinin idaresindeki Kürdistan hükmünde yazılan sancaklar, farklı dönemleri içerecek şekilde haritalar üzerine yerleştirildiğinde; bahse konu iki grup sancakların idari bakımdan ayrı kategoride olsalar da coğrafi bakımdan sabit ve birbirinden tamamen ayrı coğrafyalarda olmadıkları görülmüştür. Hazırladığımız haritalar bu konferansta bilim dünyasının ilgi ve bilgisine sunulacaktır. Bir Ekrâd sancağının Kürdistan hükmünde yazılabilmesi için mutlaka aşiret sahibi bir yerel beyin idaresinde olma şartını sağlaması gerektiği, tespit edilen bir diğer önemli konudur. Bu hususta belirleyici olan o bölgedeki etnik unsur değil, yöneticinin güçlü bir aşiret reisi olup olmamasıdır. Bildirinin, bu konudaki güncel tartışmaların daha ilmi sonuçlarla beslenmiş bir zeminde yapılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma sancak-tevcih defterleri, tahrir defterleri, mühimme defterleri, ruus defterleri ve ilgili diğer arşiv kaynaklarına dayalı olarak hazırlanacaktır. Devrin klasik kaynakları, özellikle de Evliya Çelebi ve Kâtip Çelebi'nin Kürdistan hükmündeki sancaklar hakkında

verdikleri bilgiler arşiv kaynakları ile mukayese edilerek açıklanacaktır.

HARAP ŞEHRİN KAYIP MEKÂNLARI: 20. YÜZYILIN İLK ÇEYREĞİNDE TRABZON'UN TARİHSEL TOPOĞRAFYASI

Ömer İskender Tuluk

En eskisi 19. yüzyılın ortalarına, fotoğraf tekniğinin ortaya çıktığı yıllara tarihlendirilebilecek eski kartpostal ve fotoğraflar, Anadolu'daki pek çok kadim şehrin olduğu gibi Trabzon'un da önemli fiziki dönüşümlerle bugüne geldiğini açıkça ortaya koyar. Fiziksel dönüşüm çoğu durumda sadece yapıların yenileriyle değiştirilmesi ya da eski yolların genişletilip yenilerinin açılmasıyla sınırlı kalmamıştır. Şehrin doğal çeperlerini ve topoğrafyasını zorlayan hatta değiştiren müdahaleler, şehri, 19. yüzyılın romantik fotoğraf karelerinden çok farklı, tanınmaz bir çehreye sokabilmiştir. Değişimin göz ardı edilemez gerçeği bir kenarda tutulursa, söz konusu dönüşümün keskinliği, çoğu zaman kent bellüğünde derin boşlukların açılmasına da neden olmuştur.

Trabzon'un en derin fiziksel dönüşümlerinden birisini Rus işgal yıllarında yaşadığı mevcut litaretürde anlatılagelmiştir. Meydan'dan batıya doğru birkaç mahalle yıkılarak açılan bugünkü Maraş Caddesi, şehrin olağan mekânsal örüntüsünün değişimi yanında bugünden bakıldığında belki de pek çok önemli yapının da ortadan kalkmasına ya da zarar görmesine neden olmuştur. Ancak sözü edilen keskin fiziki dönüşümün yegâne günah keçisi işgal yılları değildir. Geç Osmanlı ve erken Cumhuriyet yıllarının ürettiği siyasal, sosyal, toplumsal ortam Anadolu'nun pek çok köşesinde olduğu gibi Trabzon'da da etkisini göstermiş, şehrin fiziksel dönüşümüne ivme kazandıran uygulamalar bu yıllarda da görülmüştür. Bu bağlamda belki de en çarpıcı zihniyet ifadesi 1930'lu yılların sonunda Belediye meclis tartışmalarında dile getirilmiştir. “İmar yıkmakla olur. Bir memlekette yıkmak olmazsa imar da olmaz” görüşünün dillendirilmesinden bir süre sonra, Trabzon'un toplumsal belleğinde önemli yeri olan eski sinema binası yıkılarak ortadan kaldırılmıştır.

Bu çalışma o veya bu nedenle ortadan kalkmış, mevcut literatürde ya da çeşitli belgelerde

varlığı bilinen bazı kayıp mekânları/yapıları ortaya çıkarma iddiasındadır. 1926 yılına tarihlendirilen ve az bilinen bir Trabzon şehir haritası, söz konusu kayıp mekân ve yapıların izini sürmede kullanılacak başlıca kaynaktır. İşgalden sadece 8 yıl sonra, Rus işgal komutanı Mintslov'un anılarında da ifade ettiği, şehri harabeye çeviren müdahalelerin ardından hazırlanan söz konusu harita üzerinden, hem bugüne ulaşmamış pek çok yapının ve mekânın varlığı ve şehir içindeki dağılımı ortaya çıkarılacak, hem de işgalin şehirde bıraktığı fiziksel etkinin izleri sürülebilecektir.

18. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDA GARP OCAKLARI İLE VENEDİK CUMHURİYETİ ARASINDA İMZALANAN ANTLAŞMALAR

Özgür Oral

Osmanlı Devleti Batılı devletlere vermiş olduğu ahidnamelerle kendisine tabi olan Garp Ocakları adına da taahhütlerde bulunmaktaydı. Bununla birlikte resmi ifadelerde yer bulan sözler, Ocaklara bağlı korsanlık faaliyetinde bulunan denizciler üzerinde pek de etkili olmayabiliyordu. Merkezden uzak oluşları ve geçen yüzyıllarda teşekkül etmiş olan “başına buyruk” idari yapıları dolayısıyla sultanın yasakları bu bölgelerde pek de bağlayıcı olmamaktaydı. Bu yüzden, Batılı devletler 17. yüzyılın başından itibaren, Osmanlı Devleti’nden almış oldukları ahidnamelere ilaveten, ayrıca Garp Ocakları ile de antlaşmalar yapmak yoluna gitmişlerdir. 18. yüzyılın başında (1700) İngiltere Cezayir’le, hemen ardından Hollanda Trablusgarp’la (1703) ve Aralık 1710’da da Fransa Tunus’la birer ticaret ve saldırmazlık antlaşması imzalamışlardır. Yüzyılın ilk yarısı tamamlandığında Fransa, İngiltere ve Hollanda’nın da aralarında bulunduğu Avrupa devletlerinin Garp Ocakları ile imzaladıkları antlaşmaların sayısı altmış dokuzu bulmuştur. Uzunca bir süre, sadece Osmanlı Devleti’nden aldığı ahidnamelerin bağlayıcılığına itimat eden Venedik Cumhuriyeti ise, Garp Ocakları ile doğrudan diplomatik temas kurmayı tercih etmemiştir. Fakat Garp Ocaklarının merkezi idarenin taahhütlerini göz ardı eden tavrından dolayı zarara uğrayan Venedik Cumhuriyeti 1760’ların başında Prospero Valmarana, Gaetano Gervasone ve Giovanni Comata’nın

öncülüğü ve gayretleri neticesinde Garp Ocakları ile birebir antlaşmalar yapma yoluna gitmiştir.

Bu çalışmada, Venedik Cumhuriyeti’nin Garp Ocakları ile imzalamış olduğu ve orijinalleri Archivio di Stato di Venezia’da yer alan üç adet antlaşma metni incelenecektir. 1763’de Cezayir ve Tunus’la ve 1764’te de Trablusgarp’la imzalanan antlaşmalarla Venedik Cumhuriyeti açısından yeni bir dönem başlamıştır. Ocaklara yıllık belli bir miktar ödemeyi kabul eden Venedik, bu hamlesiyle korsanlık problemini çözmeyi ve Akdeniz ticaretini canlandırmayı ummuşsa da uzun vadede istediği sonucu elde edememiştir. Seyr ü sefaının niteliği, gemi kazaları, korsanlık, deniz sınırı ve esirler meselesi gibi konuları kapsayan antlaşma metinleri öncelikli olarak içerik incelemesine tabi tutulacaktır. İkinci olarak bu metinlerden hareketle Osmanlı Devleti’nin Garp Ocakları ile olan ilişkisinin niteliği tartışılacak; son olarak ise bu antlaşmaların imzalanmasından sonra başlayan yeni periyodun Venedik ticaret tarihi açısından önemi tartışılacaktır.

RELATIVE PRICES AND THE EVOLUTION OF HOUSEHOLD DURABLES OWNERSHIP IN THE OTTOMAN EMPIRE (1700-1850)

Pınar Ceylan

Based on quantitative evidence from probate inventories and building upon the existing literature, this paper examines the existence of an Ottoman ‘consumer revolution’ during 1700-1850. By looking at the types and quantity of goods possessed by households, I ask whether the Ottomans in the mid-19th century were better off in terms of domestic comfort compared to their 18th century counterparts at the same level of income and wealth.

Many histories of consumption based on probate records concluded that in the 18th century the ownership of consumer goods increased substantially among the European and American societies, despite the stagnation and decline in real wage rates. The efforts to reconcile the two pictures opened new discussions regarding several important aspects of the pre-modern European economies and brought new insights about historical living

standards. Recently, changing relative prices during early modern period attracted the attention as the explanation of what Clark (2004) calls “a seeming paradox”. Clark and others have suggested that a decline in relative prices of manufactured goods and luxuries due to new technologies and demographic trends in Europe lies behind the early modern consumer revolution. Focusing on improvements in the domestic environment that did not follow from rising income and wealth, this paper investigates whether a similar process took place in the Ottoman realm.

My results demonstrate clearly that the communities I study did experience a significant change in consumption patterns. I show that from the second half of the 18th century onwards, Ottomans, who were not richer than their counterparts in 1700, owned a greater quantity and variety of domestic goods, and thus, enjoyed higher levels of domestic comfort. If a rise in the consumer goods that did not follow from rising incomes and wealth of the households is considered as the trademark of the 18th century consumer revolution in the Western world, then we can argue that the Ottoman realm experienced it in the second-half of the 18th century. Furthermore, the findings strongly suggest that this was made possible by a decline in the prices of consumer goods, rather than a household-based reallocation of resources in favor of domestic chattels.

TANZİMAT’IN OSMANLI YAZIŞMA GELENEĞİNE ETKİSİ IŞIĞINDA BÜROKRASİDE YAŞANAN DİL PROBLEMLERİ

Rıfat Günalan-Niyazi Çiçek

Osmanlı Devletinde 1839 yılında yayınlanan Tanzimat Fermanının ardından, özellikle idari işlemler sırasında üretilen bir sözleşmeden, sıradan bir arzuhal veya istidaya kadar çoğu belgede, Türkçenin yanı sıra mahalli diller yanı sıra farklı yabancı dillerin de kullanılması talepleri gündeme gelmiştir.

Bu durum, çok kültürlü bir yapıya sahip olup çeşitli dillerin konuşulduğu Osmanlı toplumunda, farklı milletlerin kendi dillerini her yerde kullanma arzularını yüksek sesle dile getirmeleri, Fermanın sağladığı özgürlük

ortamının bir sonucuydu. Aynı zamanda bölgelere göre bir kısım yazışmaların Arapça, Fransızca, İngilizce, Romence ve Rumca ile yazıldığı bilinmektedir. Ancak, Osmanlı Arşivi’nde karşılaşılan belgelerde bu tür uygulamaların geleneksel yazışma usulünde aksamalara sebep olduğu görülmüştür. Mesela Rasadhane-i Amire’deki işlemler için talep edilen Türkçe ve Fransızca mühür kullanma usulü resmi işlemlerde sıkıntıya sebep olduğundan bir süre kabul görmesine rağmen daha sonra bundan vazgeçilerek tamamen Türkçe ibareli olarak kullanılması tavsiye edilmiştir. Diğer bir vakada ise, devlet dairelerinde hazırlanan bazı yazışmalarda Fransızca ve diğer yabancı dillerdeki tabirlerin sıkça kullanıldığı görülmüş, bunun da Türkçenin anlam ve şive ahengini bozduğu dile getirilerek bundan sonra yabancı kelimelerin yazışmalarda kullanılmaması kanunname ile emredilmiştir. Konuyla ilgili örneklerle Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde oldukça fazla rastlanmaktadır. Bu çalışma, “farklı dillerde üretilen belgeler, idari işlemlerde bazı problemlere sebep olmaktadır” hipotezine dayanmaktadır.

Osmanlı belgelerindeki dil problemine iki şekilde rastlıyoruz. İlki, belgelerin Fransızca, İngilizce ve Romence gibi tamamen yabancı bir dilde üretilmesi; ikincisi ise Türkçe yazışmaların içerisinde çok yaygın olarak bilinmeyen yabancı kökenli kelimelerin kullanılmasıdır.

Bu çalışmayla, Osmanlı Arşivinde yapılan araştırmada, bürokraside Türkçenin dışında farklı dillerin kullanılmasıyla ortaya çıkan sorunlar tartışılmış, Devletin buna karşı aldığı önlemler değerlendirilmiştir. Sonuçta bu farklı dilleri kullanmak yerine devletin tamamen yazışma dilinde Türkçeye döndüğünü görmekteyiz. Konu, ilk elden arşiv belgeleri incelenerek belgesel analiz ve betimleme yöntemi kullanılarak ele alınmıştır. Çıkacak sonuçların, Tanzimat sonrası Osmanlı bürokrasisini inceleyen araştırmalara katkı yapacağı umulmaktadır.

A HAMIDIAN TOOL OF ADMINISTRATION? THE "GENERAL INSPECTORATE OF RUMELIA" (1902-1909)

Sena Hatip Dinçyürek

In presenting the findings and hypotheses of my ongoing PhD research on 'the General Inspectorate of Rumelia' (Vilayet-i Selase Umum Müfettişliği), this paper aims to open a discussion on an extraordinary imperial administration in Ottoman Macedonia of the late Hamidian period (1902-1909), under the inspectorship of Hüseyin Hilmi Pasha. The current literature on the Macedonian Question has so far dealt only partially with both the inspectorate and the inspector himself, leaving various questions unanswered. This paper briefly examines the subject within the historical context of the first decade of the 20th century, which witnessed the peak of ethno-political conflicts in the Ottoman Balkans. The Inspectorate was established with an imperial order of Abdulhamid II, as an outcome of 'the Regulations on Rumelian Provinces' issued on 30 November 1902. Although the apparent purpose was to satisfy the concurrent European demands for 'reforms in Macedonia' on the basis of the Berlin Treaty of 1878, the Inspector General also had to deal with a wide range of issues; from the implementation of public order to the dismissal of corrupt officials. As the Rumelian provinces became the cradle of the Committee of the Union and Progress, the Inspectorate found itself increasingly facing a new sort challenge. Along the line of an investigation into the role of Hüseyin Hilmi Pasha, the administrative structure, and the functioning of the institution, this paper seeks an answer to the question: "to what extent the inspectorate can be considered as a 'typical' reflection of Hamidian approach to a complex issue with an international nature in Macedonia?" The research is based on a set of primary sources such as the personal papers of Hüseyin Hilmi Pasha housed by ISAM, official documentation from the Prime-ministerial Archive in Istanbul, as well as reports from the British Foreign Office and the published memoirs of the contemporaries.

İSYAN GÜNLERİNDE EDREMIT KÖRFEZİ: 1821 AYVALIK İSYANININ SOSYO-EKONOMİK SONUÇLARI ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Serdar Genç

1821 yılında Mora'da çıkan isyan kısa süre içinde adalar ve Anadolu'nun batısını tehdit etmeye başlamıştır. Rum eşkıyası Batı Anadolu sahilindeki köy ve kazalara saldırılarda bulunarak hem buradaki Müslümanlara zarar vermiş hem de Rum reaya isyan için cesaretlendirilmiştir. Nihayetinde isyan Rumların çoğunlukta olduğu Ayvalık'a da tesir etmiş ve Yund adası reayası ile birlikte isyan başlatılmıştır. Bu isyanla birlikte başta Edremit, Kemer ile güneydeki Ayazmend kazaları saldırılara maruz kalmış ve bölgede asayiş bozulmuştur.

Bu çalışmada amaç; isyanın nedenleri, bastırılması ve siyasi sonuçlarından ziyade Müslüman ve gayrimüslim nüfusun bir arada yaşadığı Edremit Körfezindeki kaza ve köylerde isyanın nasıl yankı bulduğu meselesini incelemektir. Bu bağlamda isyanın körfezdeki sosyal ve demografik yapı ile ekonomik dengelerde meydana getirdiği değişiklikler tespit edilip bölgenin temel geçim kaynağı olan zeytinciliğin bu süreçten nasıl etkilendiği hususuna da cevap aranacaktır.

Bu türden bir isyanın sosyal ve ekonomik sonuçlarını tespit ve tahlil edebilmek için yerel kaynaklara yönelmek ayrıntıların ortaya çıkmasına katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda Edremit ve Burhaniye şer'iye sicilleri ana kaynak olarak kullanılacaktır. Zira bununla ilgili olarak sicillerde mühim veriler bulunmaktadır. Ayrıca Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde konu ile ilgili muhtelif kataloglarda yer alan belge ve defterlerden de yararlanılacaktır.

KADIZÂDE MEHMED EFENDİ'NİN MANZÛME-İ AKÂİD'İ VE TASAVVUFÎ DÜŞÜNCELERİ

Songül Karaca

Kadızâde Mehmed Efendi (ö. 1632), Kadızadeliler hareketinin lideri olarak bilinmektedir. 17. yy.a damgasını vuran bu hareket, tasavvuf karşıtlığı ile ön plana

çıkıştır. Bu kadar önemli olmasına rağmen Kadızâde'nin eserleri, yapılan onca çalışmaya rağmen netlik kazanamamıştır. Bunun sebebi daha çok kütüphane kataloglarındaki müellif ve eser ismi karmaşasından kaynaklanmaktadır. Nitekim kataloglarda daha çok “Kadızzade Efendi Mehmed Magnisavî” olarak geçen bir manzum akaid metninin, Kadızâde'ye ait olduğu birkaç yıldır kesinleşmiştir.

Kadızzade Mehmed Efendi'ye ait Manzûme-i Akâid adı verilen bu metin; Allah'ın isimleri ve sıfatları, cennet, cehennem, kabir azabı gibi akaidî konuların yanı sıra tasavvuf, velilerin kerametleri gibi konulara da yer verir. Kadızâde'nin tasavvufa ait görüşlerinin manzum bir şekilde doğrudan okunabildiği bu eserde Yazıcıoğlu Mehmed (ö. 1451), Dede Ömer Rûşenî (ö. 1486), Güvâhî (ö. 1526) ve Aziz Mahmut Hüdayî'den (ö. 1628) alıntılar yapılmıştır. Özellikle Rûşenî'nin Miskin-nâme adlı kitabından yapılan alıntılar, Kadızâde'nin kendi tasavvuf anlayışını ve bu konudaki fikir mücadelesini dile getirmektedir. Çünkü söz konusu alıntılar, Kadızâde'nin kendi anlayışına göre değiştirilerek iktibas yapılmış ve bu iktibasların sonunda Rûşenî'ye hakaretâmiz sözler söylenmiştir. Bu bildiride ise Kadızâde'nin Manzûme-i Akâid adlı eseri tanıtılacak ve yaptığı iktibaslarla fikrî dünyası değerlendirilmeye çalışılacaktır.

KARADENİZ HAVZASINDA 19.YÜZYIL SON ÇEYREĞİNDE TUZ KAÇAKÇILIĞI VE ALINAN TEDBİRLER

Şennur Şenel- Ekim Kasım

Tebliğde Osmanlı Devletini Karadeniz sahilinde yapılan tuz kaçakçılığının Düyun-ı Umumiye İdaresi'nin kuruluşu sonrasındaki durumu ele alınacaktır. Ana eksen kaçakçılık, kaçakçılar, Osmanlı devlet bütçesi ve toplum hayatı için tuzun önemi olacaktır. Zaman sınırlaması 1881-1914 olarak belirlenmiştir.

Tuz, tarih boyunca temel tüketim maddesi oluşu ve kullanım alanının çeşitliliği sebebiyle devlet tekeline alınan önemli bir gelir kaynağıdır. Nitekim Osmanlı devleti de ilk dönemlerden itibaren tuz monopolü uygulamış olmasına rağmen tuz kaçakçılığı ve benzeri yasal olmayan hadiseler vukubulmuştur. Ülkenin tamamında yapılmakta olan tuz kaçakçılığına

karşı alınan önlemler 1881 yılında Düyun-ı Umumiye İdaresi'nin tuz gelirini toplama ve yönetme yetkisine sahip olmasıyla beraber daha etkili ve aynı zamanda baskıcı hale gelmiştir. Düyun-ı Umumiye İdaresi deniz yoluyla yapılan tuz kaçakçılığına öncelik vererek Karadeniz havzasına yönelmiştir. İdare temelde Kırım ve Bakü kaynaklı şebekeler vasıtasıyla gelen kaçak tuzun karaya çıkmadan yakalanması ve kaçak tuz alım ve satımının engellenmesine yönelik önlemler almıştır.

Tebliğde tuzlalar hakkında kısa bilgi verildikten sonra Karadeniz Havzasındaki bu kaçakçılığa ilişkin gelişmeler irdelenecektir.

XVIII. YÜZYIL OSMANLI MALİYE'SİNDE İMDÂDİYYE UYGULAMALARI

Tayfun Ulaş

XVI. yüzyılın sonlarından itibaren, Osmanlı devlet ve toplum yapısında bazı köklü değişiklikler meydana gelmişti. Bu değişiklikler, mevcut koşulları etkileyecek nitelikte olup devlet genelinde büyük bir etkiye sahipti. Bu etki hem askerî hem de mâlî alanda görülmekle birlikte beraberinde birçok sorunu da ortaya çıkarmıştır.

XVI. yüzyılın sonuyla birlikte askerî anlamda Osmanlı'nın çeşitli mücadelelerde yetersiz kalması, aynı zamanda mâlî darlığı tetikledi. Bu gelişmeler Osmanlı tarihinde yeni bir dönemin ortaya çıkışında ilk etkenler olarak yorumlanabilir. Mâlî darlığın çözülmesi için devlet ve toplum yapısını etkileyecek çeşitli önlemlere başvuruldu. Bu dönemde akçenin gerçek değerinin yarıya indirilmesi - devalüasyon- devlet gelirlerinde aynı oranda bir düşüşe yol açtı. Devlet de çözüm olarak timâr sisteminin bütüncül bir parçasını temsil eden klâsik vergi sisteminde değişiklikler yapmak yerine 'avâriz usulüne, yani genel olarak acil durumlarda devlet hazinesi tarafından toplanan olağanüstü vergilere başvurmuştu. Bilhassa mâlî alanda XVII. yüzyılda ilk defa olağanüstü durumlarda alınan imdâdiyye vergileri, XVIII. yüzyılda düzenlemeye tâbi tutularak (özellikle 1717 Islâhat Buyruğu ile) olağan hale getirilmiş ve devlet için devamlı bir gelir kaynağı haline dönüştürülmüştür.

Bu bağlamda, XVIII. yüzyıldaki imdâdiyye uygulamalarının nasıl bir içeriğe sahip olduğu ve halk tarafından nasıl karşılandığı, bu çalışmanın ana temasını oluşturmaktadır. Bu tema, özellikle Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet tasnifindeki çeşitli belgeler üzerinden ve Mühimme kayıtları ile işlenecektir. Ayrıca Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Maliyeden Müdevver tasnifindeki Başmuhasebe Maliye Ahkâm Defterleri'ndeki çeşitli veriler ve konuyla ilişkin ahkâm kayıtları da XVIII. yüzyıl Osmanlı mâlî yapısı çerçevesinde değerlendirilecektir.

PATRONA İSYANI SÜRECİNDE (1730) TRABZON MAHKEMESİNE YANSIYAN DAVALAR

Temel Öztürk

Osmanlılar zamanında bazen İstanbul'da bazen de memleketin değişik yerlerinde çıkan isyanlar büyük ve küçük olması yönünde sadece çıkış merkezlerini değil daha geniş bir coğrafyayı da etkilemiştir. Bu durum, isyanın sosyal bir olgu niteliği açısından çıkış merkezi dışındaki bölgeleri farklı nitelikli olarak etkilemesi yönüyle dikkat çekici bir unsurdur. Zira İstanbul'da çıkan bir isyanın Anadolu'yu veya devletin farklı coğrafi bölgesini etkileyip etkilemediğinin tespiti dönemin toplumsal açıdan farklı parametrelerinin irdelenmesini gerekli kılmaktadır. Her ne kadar yeniçağda ulaşım ve haberleşme düzeyi, bir isyanın farklı coğrafi bölgeleri etkilemesi açısından şu ana kadar araştırmaların çeşitlenmesini engellemiş olsa da ulaşım noktasında transit veya hayati konumda bulunan coğrafi bölgelerin uzak yerlerde çıkan bir isyandan etkilenmeyeceği anlamını taşımaz. Çünkü kimi zaman taht değişikliği kimi zaman isyancıların ortadan kaldırılmasıyla sonuçlanan isyanların temelinde iktisadî, sosyal, siyasî pek çok sebebin olduğu ve küçük bir bahane ile cereyan edip geniş bir alana yayıldıkları muhakkaktır. İşte bu nedenle merkez isyanı niteliği taşımakla birlikte siyasî ve sosyo-ekonomik sebeplere dayalı olan Patrona İsyanı dikkat çekicidir. Ayrıca bu isyanın ulaşım tekniklerinin geliştiği, devletin yenileşme dönemine girdiği 18. yüzyıla isabet etmesi de araştırmayı anlamlı kılacaktır. Bu araştırmayı anlamlı kılacak bir başka husus da isyanın çıkış noktası ile ulaşımın gerek kara gerekse deniz yolundan rahatlıkla yapıldığı

Anadolu şehirleri içerisinde stratejik konumuyla ön plana çıkan Trabzon'un irdelenmesidir. Konunun sağlıklı değerlendirilmesi için isyan tarihi ile ondan bir önceki yılda halkın huzurunu bozucu mahkeme kayıtlarının incelenmesi gereklidir. Şu ana kadar konu üzerinde hiçbir çalışmanın yapılmamış olması bu yöndeki araştırmaların başlamasına veya bundan sonra yapılacak araştırmalar için zemin oluşturmaya imkân tanıyacaktır. Patrona İsyanı hakkında da kısa bir bilgi verilecek olan bu bildiriye temel kaynağımız Trabzon kadı sicilleri olup dönemin kronikleri de incelenecektir.

THE MISSIONARY ACTIVITY OF THE ROMAN CATHOLICS IN BLACK SEA (PONTUS)

Theodosios Kyriakidis

The issue of the Catholic presence in the Black Sea (Pontus), mostly through the examination of the missionary activity developed in the 19th century remained a challenge for historical research, as there was little information on secondary sources and published studies. With the systematic study of the rich archival material, effort was made to highlight this issue, illuminating the action of the missionary orders who worked in Pontus, but particularly to underline the timeless interest of the Vatican for this region. The missionaries were able to approach the indigenous population, mainly the Armenians, developing an extensive educational, charitable and pastoral work. Several factors in the Ottoman Empire favored the development of the missionary action. Isolate citizens saw the missionaries as an opportunity for a good education and for improving the standards of their living. Moreover, the reformist air which was blowing in the Ottoman Empire and the pressures that Great Powers exercised to the Ottoman Empire in order to protect the Christians who lived in the territory radically changed the position of Christians and strengthened the missionary dynamic that had developed. The Catholic missions in Pontus followed a path of creative expansion till the outbreak of the First World War which had a negative impact in the presence of the Catholic element in Pontus. The restrictive measures taken during the war, and later from Mustafa Kemal and the Turkish

Republic, almost annihilated any hope of a stable and prosperous presence of the Catholics in the Turkish territory. This study was primarily based on archival material. The bulk of the information comes from various Vatican archives: Archivio Segreto Vaticano, Archivio Delegazione Turchia, Segreteria di Stato, Affari Ecclesiastici Straordinari, Congregazione per l'evangelizzazione dei Popoli, Congregazione per le Chiese Orientali, Archivio generale dell'ordine dei Frati Minori Cappuccini, Archivum Romanum Societatis Iesu.

MAHMUT EFENDİ'S ACCOUNT OF THE PARTHENON'S FOUNDATION

Thomas A. Sinclair

According to the early 12th /18th -century Tarihi-Medinetü'l-Hukema of Mahmut Efendi, the Parthenon was founded by the Athenian statesman Perikles as an answer to Solomon's great temple in Jerusalem: formerly Athenians had had to undertake the pilgrimage to that city, but in the Parthenon, once it was built, found a worthy substitute. Mahmut's account describes how Perikles overcame local opposition and gathered funds. The source of the marble, details of the layout, dimensions, the statue of the goddess Athena: all these enter into Mahmut's account. In the present communication we enquire into the exactitude of Mahmut's description of the structures. We compare Mahmut's text not only with his immediate source, the history of Athens by the 17th -century Greek compiler Grigorios Kontaris, but with the original Classical sources from which our knowledge of Perikles is ultimately derived. This presentation is conceived as a pair with The Parthenon, Perikles and King Solomon: a case of Ottoman geographical imagination. As a complementary approach to an understudied Ottoman text we aim in these two presentations to draw attention to the multi-layered nature of Mahmut's work in terms of its literary complexity (the above) and to investigate how Mahmut makes sense of Athenian monuments by weaving together classical and Islamic history and myth ("... Ottoman geographical imagination").

TAX MODERNIZATION AND PROPERTY TAX IN LATE OTTOMAN SYRIAN URBAN SOCIETIES

Tomoki Okawara

It is commonly accepted that Ottoman taxation system differed not only from time to time, but also from place to place before the Tanzimat period. One of the most significant aspects of Tanzimat reform was fair taxation, or tax modernization. Tanzimat reformers attempted to shift the tax burden from the land to urban wealth, replacing indirect taxes with direct taxes. Long and difficult process of the Ottoman tax reform, however, has not been investigated in detail.

In this presentation, we pay attention to tax reform of Syrian urban societies, Damascus and Aleppo during the nineteenth century in particular, where the local government attempted to impose a kind of property tax several times under different names (salyane ihtisab, ferde, iane, virgü). In the beginning, urban population of both cities resisted stubbornly against the new taxation, but they gradually changed their attitude with adopting negotiation tactics. The process reflects changing power balance between the central authority and local societies, Muslim and non-Muslim relations etc. Based upon various archival documents preserved in archives located in Turkey, Syria and Egypt, we consider here the impact of tax reform or tax modernization on late Ottoman Syrian urban societies.

XVIII. YÜZYILA AİT İKİ İSYANIN KARŞILASTIRILMASI: 1703 VE 1730 İSYANI İLE İLGİLİ YENİ YAKLAŞIMLAR ÇERÇEVESİNDE KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

Uğur Kurtaran

1699 Karlofça Antlaşması'nın ağır şartları ile başlayan XVIII. yüzyıl Osmanlı tarihinde çok önemli değişimlerin yaşandığı bir yüzyıl olmasının yanı sıra, aynı zaman da isyanların da yüzyılı olarak anılır. Nitekim bu yüzyılda Osmanlı tarihini derinden etkileyen iki isyan vakası yaşanmış olup, bu isyanlar sonucunda padişah değişiklikleri yaşanmış ve ülke önemli sorunlarla karşılaşmıştır. Bahsi geçen bu

isyanlardan birincisi 1703 yılında Sultan II. Mustafa'nın yerine sultan III. Ahmed'in tahta geçmesine neden olan isyan olup, bu isyan bazı kaynaklarda "Edirne Vakası" ya da "Feyzullah Efendi Vakası" olarak geçmektedir. Diğer isyan hadisesi ise 1730 tarihinde gerçekleşen ve Sultan III. Ahmed' tahttan indirerek, yerine Sultan I. Mahmud'un geçmesini sağlayan 1703 isyanıdır. Yine 1703 isyanı da kaynaklarda daha ziyade "Patrona Halil İsyanı" şeklinde geçmektedir. Peki, nedir bu iki isyanların çıkış sebepleri, hangi yönleriyle birbirine benzerler ve hangi yönleriyle birbirinden ayrılırlar? Bu çalışmada bu ve benzeri sorulara cevaplar verilmiştir. Bu çerçevede çalışmamızın temel amacı aynı yüzyılda ve birbirine oldukça yakın tarihlerde yaşanan iki isyan hadisesini karşılaştırmalı bir perspektiften ele almaktır. Bu sayede her iki isyanın başta çıkış sebepleri olmak üzere, isyanın gelişimi, toplum üzerinde oluşturduğu etkiler ve sonuçları gibi noktalarla incelemek suretiyle XVIII. yüzyıl Osmanlı siyasi tarihi üzerindeki yansımaları tespit edilmiştir. Yine çalışmamızda özellikle isyanın çıkışında etkili oldukları düşünülen kişilerin (Patrona Halil-Feyzullah Efendi) gerçekte isyan üzerinde ne kadar etkili oldukları konusu tartışılmak suretiyle, isyanın çıkmasında bu yüzyıla ait diğer güçlerin etkileri belirtilmiştir. Bu noktada çalışmamızda bazı isimlendirmeler ve dönemlemeler eleştirilmekte ve arşiv vesikalari ve diğer kaynakların yardımıyla yeni isimlendirme ve döneltendirmeler kullanılmaktadır.

BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI ORDUSUNDA HİZMET EDEN GOLTZ PAŞA'NIN ÖLÜMÜ VE YANKILARI

Uğur Üçüncü

20. Asrın ilk büyük savaşına Osmanlı Devleti, parçalanma sürecini sona erdirip yeniden ilerleme amacıyla, liderliğini Almanya İmparatorluğunun yaptığı İttifak Devletlerin yanında girmiştir. Almanya İmparatorluğuyla yapılan antlaşma ve sözleşmeler gereği Alman subay ve askerlerinin bir kısmı da Osmanlı Ordusunun emrine verilmiştir. Bunlardan bir tanesi de Mareşal Colmar von der Goltz Paşa'dır. Osmanlı Devletinde özellikle askeri ve siyasi alanda fazlasıyla tanınan Goltz Paşa'nın Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı

Ordusunda görevlendirilmesi sevinçle karşılanmıştır.

Goltz Paşa, Savaşın başlarında İstanbul ve Çanakkale'de önemli vazifeler üstlenmiştir. Bundan ziyade Onun asıl hizmetleri ve başarıları Irak bölgesindeki 6. Ordu Kumandanlığı vazifesinde olmuştur. Osmanlı Devletinin Birinci Dünya Savaşında Çanakkale'den sonra elde ettiği ikinci büyük zaferi Kut'ülamare'nin sevk ve idaresi ona bağlı olarak yapılmıştır. Bizzat Cephe hatlarına gitmiş, muharebeleri ve muhasarayı idare etmiştir. Bununla beraber Cephede yaptığı bir gemi yolculuğunda devrin en öldürücü hastalıklarından olan Lekeli Hummaya yakalanmıştır. Kısa süren hastalık döneminden sonra ikinci vatanım dediği Osmanlı Devleti topraklarında vefat etmiş ve defnedilmiştir.

Bu çalışmayla bir Alman üstsubayının Osmanlı Devleti ve Türk milletiyle nasıl kendisini özdeşleştirdiği, 72 yaşında olmasına rağmen nasıl hayatını feda edercesine çalıştığı ortaya konacaktır. Onun faaliyetleri ve ölümünün Almanya ve Osmanlı Hükümetlerini nasıl daha fazla yaklaştırdığı sorusuna yanıt aranacaktır. Şimdiye kadar yapılan çalışmalarda kullanılmayan yeni kaynaklarla konu daha tafsilatlı incelenecektir. Başbakanlık Osmanlı, Genelkurmay ATASE Arşivleri, Türk ve Alman subaylarının hatıraları, devrin basını ele alınarak Birinci Dünya Savaşında Goltz Paşa'nın Osmanlı Ordusundaki faaliyetleri, hastalığı, ölümü ve yankılarının izi sürülecektir.

1784 VE 1786 YILLARINDA HİNDİSTAN'DAN GELEN İKİ ELÇİLİK HEYETİ

Ü. Filiz Bayram

Bu bildiriye bahis edeceğim bilgiler ile I. Abdülhamid dönemine ait olaylar zincirinin, bazı sayfaları aydınlatılmaya çalışılacaktır. Babürlü Devleti'nin yıkılması ile Hindistan'nın birçok bölgesinde bağımsız Müslüman sultanlıklar kurulmuştur. Bu sultanlıkların bazıları İngilizler'e karşı önemli mücadeleler vererek Britanya Krallığı'nın Hindistan topraklarına yerleşmesini zorlaştırmıştır. Bu sırada Halife olarak tanınan Osmanlı Sultanları, İngilizler'e karşı verilen mücadelede yardım istenilen önemli merci haline gelmiştir. Hindistan'da İngiliz hâkimiyetine karşı mücadelede öne çıkan sultanlıklardan biri de

Sultan Haydar Ali idaresindeki Meysor Devleti idi. Haydar Ali'nin ölümünden sonra tahta çıkan oğlu Tipu Sultan da İngilizlere karşı önemli mücadeleler verdi. Mücadelesinde başarılı olmak isteyen Tipu Sultan diğer Avrupa Devletleri ile işbirliği imkânları arayarak konuya milletlerarası bir boyut kazandırmak istiyordu. Bu amaçla İngiltere, Fransa ve Osmanlı Devletine elçiler göndermiştir. Osmanlı Devletine gelen elçilik heyetinin amacı ticari ilişkileri geliştirmek ve yardım istemektir. Bu nedenle Tipu Sultan ilki 1784 ikincisi 1786 yılında olmak üzere iki elçilik heyetini Osmanlı Devletine göndermiştir.

Elçilerin İstanbul'a gelmeleri ile ilgili bilgiler, resmi devlet tarihçileri olan vekayinüvistlerin eserlerinde de karşımıza çıkmaktadır. Özellikle 1787-1792 Osmanlı Avusturya Rus Savaşları sırasında vekayinüvist olan Sadullah Enverî bu konu üzerinde durarak elçilik heyeti ile ilgili çeşitli bilgiler vermiştir. Başbakanlık Arşiv kaynaklarında da bu bilgileri ayrıntılandıran belgeler mevcuttur. Enverî Tarihinde yer alan bu bilgiler daha önce kullanılmamış olduğundan, ilk olarak bu bildiride bahis edilip mevcut olan bilgilere yenileri eklenecek ve elçilik heyeti ile ilgili bilgiler detaylandırılacaktır.

Bu heyetlerin İstanbul'a gelmesi, Osmanlı Rus-Avusturya savaşına tesadüf etmesine rağmen, elçilik heyeti ile ilgili teşrifat kaideleri uygulanarak güzel bir ağırlama yapılmış fakat Tipu Sultan'ın istediği yardım ise maalesef gönderilememiştir. Osmanlı Devleti bu konuda içinde bulunduğu duruma ve Avrupalı Devletlerle olan ilişkilerine bağlı olarak hareket etmiştir.

Bu minvalde hazırlanan bildirideki amaç, Osmanlı kaynakları temel alınarak geçmişe dair var olan bir kısım bilgilerin ortaya konulması yanında mevcut araştırmacıların ve bilim adamlarının geçmişi anlayarak günümüzü yorumlamalarına ve geleceği kuracak zincir halkalarından bir kaçını oluşturmalarına yardımcı olma gayreti ve çabası olacaktır.

KALE-İ TAVAS KAZASI MERKEZ VE KIRSALINDA VAKIF KURUMLARI, YAŞAM VE DİN (XVIII.-XIX. YÜZYILLAR

Yasemin Beyazıt

Bugün Denizli'ye bağlı olan Kale-i Tavas, Menteşe sancağına bağlı bir kaza olarak bu statüsünü XVIII. ve XIX. yüzyıllarda sürdürmüştür. Kale-i Tavas kazasının tarihçiler tarafından ilgiye mazhar olduğu dikkati çekmektedir. Kazanın XVI. ve XIX. yüzyıllarına dair Mübahat Kütükoğlu'nun çalışmaları mevcuttur. Kütükoğlu XVI. yüzyılı incelediği çalışmada tahrir defterlerine dayanarak, XIX. yüzyılı konu olan araştırmasında ise temettuat defterlerini esas alarak kaza merkezi ile kırsalını sosyo-ekonomik açıdan incelemiştir. Aynı yazarın Menteşe Sancağı'nın 1830 nüfus sayımını ele alan bir eseri de mevcuttur. İlaveten Ahmet Yiğit tarafından bir değerlendirme ile birlikte yayımlanan Menteşe Sancağı Evkaf defteri kaza vakıf çalışmaları açısından önemlidir. Yine ilgili konuda Nilgün Çevrimli'nin sunduğu tebliğ de zikredilmeye değerdir. Bu araştırmalar Kale-i Tavas kazası çalışmaları açısından önemli bir birikim oluşturmuş ve kaza vakıfları ile vakıf kurumlarına ilişkin kıymetli bilgiler vermişlerdir.

Bu bildiride ise Kale-i Tavas kazası vakıfları ile vakıf kurumları konusu detaylı bir incelemeye tabi tutulacak, Osmanlı Devleti'nde vakıf kurumlarına yapılan atamaların kaydedildiği hurûfât defterleri incelemenin esas noktasını oluşturacaktır. Hurûfât defterleri imâm, müezzin, vâiz, cüzhân, tekkenişin gibi görevlilerinin atamalarının yer aldığı defter grubudur. Atamalar yapılırken görevlinin atandığı kurum ile yeri, vakfı, bânisi gibi bilgiler verilmektedir. Veriler XVII. yüzyılın sonlarından başlayıp XIX. yüzyılın ortalarına kadar devam etmektedir. Bu sebeple çalışılan kazanın yaklaşık bir buçuk asır boyunca var olmuş ya da yeni kurulan vakıf kurumlarını inceleyebilmek mümkün olmaktadır. Hurufat defterlerinden tespit ettiğimiz veriler ışığında birincil olarak Kale-i Tavas kazasında yer alan vakıf kurumları kuruldukları yer, zaman ve bânileri açısından irdelenecek ve vakıfları tespit edilmeye çalışılacaktır. İkincil olarak tespiti yapılan vakıf kurumlarının merkez ve kırsala olan dağılımı tartışılacaktır. Vakıf kurumlarının sayısının nüfus ile ilişkisi sorgulanacaktır.

Üçüncü olarak kaza sınırları içerisinde nüfusça artan ve cazibe noktası haline gelen mahallerin gelişimi irdelenecektir. Örneğin kazaya bağlı olan Yarangözü köyünün hızlı bir ivmeyle büyümesi ve buna nispetle vakıf kurumları sayısındaki artış dikkati çekmektedir. Bu bağlamda benzer çalışmalara konu olan kazalarla mukayese yoluna gidilecektir. Son olarak ise vakıf kurumları çevresinde yaşanan toplumsal ve dini hayat mercek altına yatırılacaktır.

A REVIEW OF PRICES IN THE 16TH CENTURY'S USKUDAR

Yasemin Çiftçi- Sema Keleş

Uskudar which improved after the conquest of Istanbul was a typical town before. After the conquest, Uskudar started to urbanize and this urbanization continued throughout the 16th century. Uskudar was an important area in terms of social, political and economic aspects as well as had a court with a lot of Court Registers called Şer'iyye Sicils which are the main sources of this study.

The most important reason of using Şer'iyye Sicils as the primary sources in the study is that sicils have a rich content in terms of local history apart from many other sources. Besides, they have a very important place for reaching the datas about goods and services and their prices which are the main topic of the study by clearly clarifying the time and the place which they belong.

The aim of this study is to compare prices of the goods and services by detecting the course of these prices in Uskudar in the 16th Century and to examine price fluctuations and inflation throughout the century. In this context, by examining the prices of goods and services in the 16th century in scale of Uskudar, it is going to be tried to find out a new clue to price increases have occurred in the 16th century as a result of Geographical Discoveries and flow of silver and gold and also Price Revolution which have been claimed to have occurred in the Ottoman geography and worldwide.

Istanbul Şer'iyye Sicils which have been transcribed by Turkish Religious Foundation Centre for Islamic Studies (ISAM) for the use of researchers are going to be utilized as the main sources of this study. Registers include the prices of the goods and services are going to be

examined within sicils numbered 1, 2, 5, 9, 14, 17, 26, 51, 56 and 84.

18. YÜZYILIN BAŞLARINDA TERSANE-I AMIRE'DE BAZI YENİ GÖREVLERİN İHDASI VE YAŞANAN YOLSUZLUK VAKALARI

Yusuf Alperen Aydın

1701 tarihli Bahriye Kanunnamesi ile Osmanlı donanmasında yeni bir dönem başladı. Kanunname'de donanmadaki mevcut kalyonların sayısının bir an önce artırılması da emredildiğinden imparatorluğun en büyük gemi inşa tezgahı konumunda olan Tersane-i Amire'de inşa faaliyetleri yoğunlaştı.

İnşa faaliyetleri dolayısıyla başta kereste olmak üzere zift, katran, reçine, Fatsa teli, yelken bezi gibi pek çok malzemeye ihtiyaç duyulmaktaydı. Bir anlamda ülkedeki bütün imkanların yeni donanma kalyonlarının inşasında ve ayrıca eski kalyonların tamirinde ihtiyaç duyulan malzemeleri karşılamak üzere seferber edildiği ifade edilebilir. Bu malzemelerin Tersane-i Amire sahasında depolandığı yapılar bulunmaktaydı. Bu malzemelerin korunması ve zayi edilmeden doğru şekilde kullanılması beraberinde bunlarla ilgili sıkı bir takibi gerektirmekteydi. Buna yönelik olarak bir takım düzenlemeler yürürlüğe sokuldu. Ayrıca Tersane-i Amire'de bazı yeni görevler ihdas edildi ve bu göreve getirileceklerin yetki ve sorumlulukları kayda geçirildi. Tersane'deki görevliler ve bunların alacakları maaşlar da belirlendi.

18. yüzyılın başlarında Tersane'deki bürokratik yapılanmada bazı yeniliklerin varlığı tespit edilebilmektedir. Bu bürokratik yapılanma gayretinin hedefinde şüphesiz imparatorluğun en faal ve en yoğun iş yeri konumundaki Tersane'de işlerin düzenli ve doğru yapılması bulunmaktaydı. Buna rağmen Tersane'de arşiv belgelerine ve dönemin tarih anlatısına yansıyan bazı yolsuzluklar gerçekleşmiş hatta bu durum merkezi idareyi de rahatsız eder hale gelmişti. Öyle ki III. Ahmed bir kalyonun inşası için kaç kuruş harcandığını öğrenmenin "murad-ı hümayunu" olduğunu ifade etmişti.

Tersane-i Amire'deki işleyişe bir düzen getirmeyi hedefleyen bürokratik yapılanmaya rağmen yolsuzluğa bulaştığı tespit edilen devlet görevlilerine cezalar verilmişti. Bu bildiri özellikle Osmanlı arşivindeki Kuyud-ı

Mühimmat Defterleri'nde bulunan kayıtlar kullanılarak bürokrasi ve yolsuzluk ilişkisi Tersane örneği üzerinden anlaşılmalı çalışılacaktır.

XVIII. YÜZYIL İSTANBUL EVLERİNDE MAHREMİYET: KADINLARIN YAŞAM ALANLARININ DIŞARIDAN GÖRÜLMESİNE KARŞI ALINAN TEDBİRLER

Zekai Mete

Osmanlı meskenleri mahremiyet anlayışının sonucu olarak mümkün mertebe dışa kapalı olarak inşa edilmeye çalışılmıştır. Ancak evlerin bu konuları, bazen komşu binanın mekân yapısının değiştirilmesi, ya da bitişik arsaya yeni bina inşa edilmesi suretiyle ihlal edilmiş, bu durum ise komşular arasında anlaşmazlığa sebebiyet vermiştir.

Tebliğde, XVIII. yüzyıl İstanbul meskenlerinde mahremiyeti ortadan kaldıran ya da belgelerdeki ifadeyle “makarr-ı nisvân” mahallerin, yani hane halkından olan kadınların rahatça dolaştığı alanların dışarıdan görülebilmesini mümkün kılan komşu binalardaki bu plan değişikliklerine itiraz eden ev sahiplerinin şikâyetleri ve bunun sonucu alınan Divan-ı Hümayun ve Mahkeme kararları incelenmektedir.

Bir evin kadınların serbestçe dolaşabildiği alanlarının ne şekilde ihlal edildiği, bu ihlalin komşuları hangi sebeplerle ve ne derecelerde rahatsız ettiği, bunun sonucunda mağdur aile reislerinin nasıl bir yola başvurdukları, resmî makamların bu müracaatları nasıl sonuçlandırdıkları, bu konuda yürütülen hukukî prosedür ve alınan kararlar tebliğ kapsamında araştırılan konulardır.

Konu itibarıyla spesifik, kaynaklar açısından ise orijinal olan çalışmada, ilginç olarak mesken mahremiyeti ihlalinin sadece müslüman aileleri değil aynı zamanda gayrimüslim aile reislerini de son derece rahatsız ettiğine dikkat çekilmekte; bu bağlamda mahremiyet telakkisinin aynı toplumda yaşayan müslüman ve gayrimüslim Osmanlı vatandaşları arasında ortak bir ilke ve anlayış olarak kabul edildiği de belgelerle ortaya konulmaktadır.

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNE GÖRE II. WİLHELM'İN İLK TÜRKİYE ZİYARETİ VE ÖNEMİ (1889)

Zeki Çevik

1871'de birliğini tamamlayan genç Alman İmparatorluğu'nun yayılma hırsları, ön planda Osmanlı topraklarına yönelmişti. 19. Yüzyıl sonlarında Avrupa güçler dengesini altüst ederek ortaya çıkan Almanya'nın Osmanlı Devleti ile kurduğu ilişkiler, devletler ailesindeki herhangi iki devletin müttefik olmasından daha kapsamlı bir olaydır. Bu ilişkinin diplomatik ve siyasi alandaki boyutlarının ötesinde, her iki ülkenin sosyal ve iktisadi tarihi içinde de önemli bir yeri vardır.

Alman siyasi birliğinin mimarı olan Bismarck, 1888 ortalarında Alman tahtına geçen II. Wilhelm ile özellikle dış politika konusunda anlaşamamışlardır. Bismarck'ın kıta ile sınırlı ve Fransa'ya karşı Almanya'nın Rusya ve Avusturya- Macaristan ile kurduğu ittifaka dayanan denge politikasının aksine II. Wilhelm, Avrupa'da müttefik olarak sadece Avusturya- Macaristan'a taraftar olmasının yanında, Almanya'nın artık kıta dışına taşarak sömürgeciliğe dayanan bir dış politika izlemesi gerektiğine inanıyordu. İşte bu anlaşmazlık 20 Mart 1890 tarihinde Bismarck'ın istifasıyla sona erdi. II. Wilhelm'in Türkiye'ye ilk ziyareti bu istifa olayından sadece 5 ay önce gerçekleşmiştir. Böylece II. Wilhelm'in bu ziyareti de Weltpolitik'in ilk ön adımlarından biri olarak değerlendirilebilir.

Almanya İmparatoru II. Wilhelm Osmanlı Devleti'ni üç kere ziyaret etmiştir. Bu bildiride, 2-6 Kasım 1889 tarihlerinde gerçekleşen onun ilk ziyareti Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki belgeler ışığında ele alınıp incelenecektir. Ayrıca bu ziyaretin Türk-Alman ilişkilerine etkisi ve önemi de tartışılacaktır.

ORGANIZATION OF PRODUCTION IN WAQF ÇİFTLİKS: A CASE STUDY: SÜLE ÇİFTLİĞİ IN MIHALIÇ

Zeynep Küçükceran

How production was organized in waqf çiftlik and how it changed throughout the 19th century: a case from Mihaliç, Bursa. In the 19th century, Ottoman agriculture underwent a series of significant changes. Regarding these changes

despite the transformation in land and labor regimes, an increase in the formation of private çiftliks and a deterioration of peasant rights has long been debated in Ottoman historiography, the cases of waqf çiftliks has understudied. In the waqf çiftliks, deciphering how land and labor regimes were reorganized seems to be different than private çiftliks. Since different several actors and institutions conflicting and interweaving each other entered into the scene; illustrating the organization of production could be thorny. To make case worse, the producers were always invisible if they weren't subject of a conflicting matter in the official documents. Yet, we can still reveal what kind of f/actors had an impact on agrarian organization and agrarian change. In this regard, I want to discuss how production was organized and changed in time in some çiftliks in Hüdavendigâr province which was one of the richest regions in waqfs. I will argue to what extent difference between lease-out or direct management had an impact on production. For that purpose, I will chiefly follow almost 50-year case of Süle/Arap Çiftliği, which was a waqf property on the coastal region of Mihaliç district. As a fertile land it had been expected to produce large amount of various crops, but according to an officer from Directorate of Waqf in Mihaliç who conducted a survey on the çiftlik, the low level of production was due to the lack of interest of lease-holders. He offered management of a certain 'competent' man in the name of Directorate of Waqf. 1 In my paper, I will discuss to what extent these changes had an impact on organization of production concerning all the pillars of production.

ŞER'İYYE SİCİLLERİ İŞİĞİNDA KIRIM'DA MADDİ KÜLTÜR

Zübeyde Güneş Yağcı- Ayhan Ekinci

Bir toplumun giyim kuşam, yeme-içme ve barınma gibi yaşamını idame ettirmeyi sağlayan maddi öğeleri maddi kültür içerisinde tanımlamak mümkündür. Bir toplumun, milletin tarihi süreçte ürettikleridir. İçerisinde insanlığın icat ettiği, geliştirdiği araç gereçler olmakla birlikte kendine has özellikleri taşıyan araç-gereçler, çeşitli yapılar, giysiler, eşyalar da yer almaktadır. Dolayısı ile birden bire ortaya çıkması mümkün değildir. Ayrıca maddi kültür öğeleri bir toplumun yaşam biçimini, o yaşam

biçiminin zamanla ortaya koyduğu değişimi de bize vermesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu açıdan baktığımızda bir toplumun var olduğu andan itibaren ortaya koyduğu evi, yatağı, döşeği vs. kısaca toplumun kimliğidir. İşte bu sebepten dolayı maddi kültürün tarihsel boyutunu ortaya koymak toplumların tarihsel kimliğini ortaya koymaya yardımcı olacaktır. Günümüzün globalleşen dünyasında bu arka plana daha fazla ihtiyaç vardır.

Biz bu çalışmada Kırım Yarımadası'na yüzyıllarca hakim olmuş Kırım Türklerinin yaşam biçimini ortaya koymayı amaçladık. Kırım Hanlığı'nın Karadeniz'deki coğrafi konumu, ticaretteki yeri, kuzey kabileleri üzerindeki hakimiyeti ve Osmanlı Devleti ile ilişkileri, kültürlerini etkileyip etkilemediği çalışmanın bir başka alanını oluşturmaktadır. Tabii ki bunun için bir karşılaştırma yapılması gerekmektedir. Karşılaştırma için İstanbul seçilmiştir. Çünkü Kırım'ın en fazla İstanbul ile ticari bağı vardır. Böylece Karadeniz'in kuzeyindeki yaşam biçimi ile güneyindeki yaşam biçiminin bir karşılaştırması ortaya çıkacaktır. Çalışmaya esas olarak tespit edilen döneme ise 17. yüzyılın üçüncü çeyreğidir. Bu dönem büyük savaşların başlamadığı, fakat savaşların arifesinde, daha Rusya üzerinde hala bir güç olarak varlığını devam ettirdiği dönemdir.

Maddi kültürü geçmişte arayabileceğimiz kaynakların başında tereke defterleri başı çekmektedir. Çünkü tereke defterleri mirasçılarının aralarında anlaşamadıkları durumda başvurdukları ve miras kalan her türlü menkul ve gayrimenkulün kadı marifetiyle yapılan tespiti ve taksimini içermektedir. Bu nedenle bu çalışmayı yaparken başvurulacak temel kaynak tereke defterleridir.

Katılımcılar (List of Participants)

A. Ebru Akcasu, SOAS, University of London, U.K. -Faculty of Arts, Charles University. ebru_akcasu@soas.ac.uk

A. Tunç Şen, University of Chicago, USA, atuncsen@uchicago.edu

Ahmet Dönmez, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye, ahmett76@yahoo.com

Ahmet Köç, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye, akoc@balikesir.edu.tr

Ahmet Sağlam, Artvin-Çoruh Üniversitesi, Türkiye, ahmetsaglam352@gmail.com

Ahmet Tekin, İstanbul Üniversitesi, Türkiye, ahmettekin@std.sehir.edu.tr

Ahmet Yaşar- Türkiye, ayasar@boun.edu.tr

Alexander Vasilyev, Rusya Bilimler Akademisi, Rusya, advasilyev@mail.ru

Ali Atabey, University of Arizona, USA, aatabey@email.arizona.edu

Ali Efdal Özkul, Yakın Doğu Üniversitesi, Kıbrıs, aeozkul@gmail.com/aliefdal.ozkul@neu.edu.tr

Ali Şenyurt, al.senyurt@gmail.com

Alidost Ertuğrul, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Türkiye, aertugrul@fsm.edu.tr

Amy Singer, Tel Aviv University, Israel, asinger@post.tau.ac.il

Andelko Vlašić, andelko.vlasic@gmail.com

Antonis Anastasopoulos, University of Crete and Institute for Mediterranean Studies/FO.R.T.H., Greece, anastasopoulos@uoc.gr

Antonis Hadjikyriacou, Institute for Mediterranean Studies/FO.R.T.H., Greece, antonis.hadji@gmail.com

Ash Deliktaş, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, deliktasasli@gmail.com

Aya Yamato/Ito, Meiji University, Japan, itoya1002@gmail.com

Ayhan Ekinci, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye

Ayşe Asude Soysal Doğan, Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye, asudesoysal@yahoo.com

Ayşenur Karademir, Marmara Üniversitesi, Türkiye, aysenurkarademir@yahoo.com

Aysun Sarıbey Haykıran, Adnan Menderes Üniversitesi, Türkiye, aysunsaribey@gmail.com

B. Harun Küçük, University of Pennsylvania, USA, kucuk@sas.upenn.edu

Bayram Sevinç, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, bsevinc@ktu.edu.tr

Bedirhan Laçın, Bilkent Üniversitesi, Türkiye, bedirhan.lacinn@gmail.com

Bekir Sadık Topaloğlu, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Türkiye- Leiden University, Holland, b.s.topaoglu@hum.leidenuniv.nl

Benjamin Weineck, Bayreuth University; Heidelberg University, Lebanon, Germany benjamin.weineck@ori.uni-heidelberg.de

Boriana Antonova, University of Economics, Bulgaria, b.antonova@ue-varna.bg

Burhan Çağlar, University of Toronto, Canada, burhancaglar@gmail.com

Canay Şahin, Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye, canay.sahin@gmail.com

Christiane Czygan, Munich Federal Armed Forces University, Germany, chrczygan@aol.com

Christos Kyriakopoulos, University of Crete, Greece, chkyriakopoulos@gmail.com

Çiğdem Gürsoy, Maltepe Üniversitesi, Türkiye, gursoycigdem@gmail.com

Claudia Römer, University of Vienna, Austria, claudia.roemer@univie.ac.at

Dalila Senhadji, Université des Sciences et de la Technologie Mohamed Boudiaf- USTO ORAN, Algeria, dalilasenhadji@yahoo.fr

Dariusz Kołodziejczyk, University of Warsaw // Polish Academy of Sciences, Poland, darkol@uw.edu.pl

Demetrios Papastamatiou, Department of History and Archaeology, Faculty of Philosophy Aristotle University of Thessaloniki, Greece, dpapasta@hist.auth.gr
dempapas@yahoo.com

Diren Çakılcı, Akdeniz Üniversitesi, Türkiye, direncakilci@akdeniz.edu.tr

Edith Gülçin Ambros, Vienna University, Austria, edith.ambros@univie.ac.at

Ekin Kasım, Gazi Üniversitesi, Türkiye.

Ekin Mahmuzlu, Modern Turkish History Institute, Boğaziçi Üniversitesi, Türkiye, lorddarth.plagueis@gmail.com

Elif Sezer, İstanbul Şehir Üniversitesi, Türkiye, elifsezer@std.sehir.edu.tr

Elizabeth Key Fowden, University of Cambridge, U.K., ekf31@cam.ac.uk

Elvan Topallı, Uludağ Üniversitesi, Türkiye, elvant@uludag.edu.tr, elvangt@yahoo.com

Emine Altunay Şam, Amasya Üniversitesi, Türkiye, emine.sam@hotmail.com

Emine Zeytinli, İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye, eminezeytinli@aydin.edu.tr

Erica Mezzoli, National Hellenic Research Foundation, Athens – University of Trieste, Italy, erica.mezzoli@gmail.com

Ertan Ünlü, Ankara Üniversitesi, Türkiye, eunlu@ankara.edu.tr

Esra Demirci Akyol, Bilkent Üniversitesi, Türkiye, esrade@bilkent.edu.tr

Evgenia Kermeli, Hacettepe Üniversitesi, Türkiye, evgenia@hacettepe.edu.tr

Eyal Ginio, Hebrew University, Israel, eyal.ginio@mail.huji.ac.il

Fatih Demirel, Uludağ Üniversitesi, Türkiye, fa.demirel@hotmail.com

Fatma Öncel, Boğaziçi Üniversitesi, Türkiye, fatmaoncely@gmail.com

Firdevs Öz, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, firdevs.arslan.ktu@gmail.com

Firdevs Temizgüney, Atatürk Üniversitesi, Türkiye, temizguney@hotmail.com

Fulya Düvenci Karakoç, Uludağ Üniversitesi, Türkiye, fulyaduvenci@yahoo.com

Fulya Üstün Demirkaya, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, fulyastn@ktu.edu.tr

Füsun Gülsüm Genç, Balıkesir Sırrı Yırcalı Anadolu Lisesi, Türkiye, f_genc@hotmail.com

Gamze İlaslan, İstanbul Şehir Üniversitesi, Türkiye, gamzeilaslan@gmail.com

Georgios Salakidis, Democritus University of Thrace, Department of Language, Literature and Culture of the Black Sea Countries, Komotini, Greece, gsalakid@bscc.duth.gr

Gisela Procházka-Eisl, Vienna University, Austria, gisela.prochazkaeis@univie.ac.at

Gökay Yavrucuk, Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye, Turani.552@gmail.com

Göksel Baş, T.C. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Türkiye, goksel.bas@bilkent.edu.tr

Göksun Akyürek, Bahçeşehir Üniversitesi, Türkiye, goksunak@gmail.com

Gülşen Özçamkan Ayaz, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, gulsenozcamkans@hotmail.com

Günay Korkmaz Samıkıran, Mustafa Kemal Üniversitesi, Türkiye, gunaykorkmaz89@hotmail.com

Güneş Işıksel, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkiye, gunesisiksel@yahoo.com

H. Ahmet Arslantürk, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Türkiye, ahmetarslanturk@gmail.com

Hacer Kılıçaslan, Sakarya Üniversitesi,
Türkiye, hacerkilicaslan@gmail.com

Hatice Aynur, İstanbul Şehir Üniversitesi,
Türkiye, haticeaynur@yahoo.com

Hatice Durgun, Akdeniz Üniversitesi,
Türkiye, haticecetin@akdeniz.edu.tr

Hatice Söylemez, Sakarya Üniversitesi,
Türkiye, hsoylemez@sakarya.edu.tr

Hatip Yıldız, Dicle Üniversitesi, Türkiye
hatipyildiz@mynet.com

Hikari Egawa, Meiji University, Japan,
egawahi@meiji.ac.jp

Hilal Kazan, İstanbul Üniversitesi, Türkiye,
hllkzn@yahoo.com

Hüseyin Ayaz, Karadeniz Teknik Üniversitesi,
Türkiye, ayazhuseyn@gmail.com

Hüsnü Yücekaya, Gazi Üniversitesi, Türkiye,
husnuyueckaya@gazi.edu.tr

İbrahim Serbestoğlu, Amasya Üniversitesi,
Türkiye, ibrahimserbest53@hotmail.com

İbrahim Solak, Kahramanmaraş Sütçü İmam
Üniversitesi, Türkiye, isolak@ksu.edu.tr

İlhan Şahin, İstanbul Aydın Üniversitesi,
Türkiye, ilsahin40@gmail.com

İrmak Kaçar, Yıldız Teknik Üniversitesi,
Türkiye, irmakkacar@gmail.com

İsmail Arslan, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye,
arslan@balikesir.edu.tr
iarslan2000@gmail.com

Jack Snowden, kardelen889@gmail.com

Katerina Stathi, katstathi@yahoo.co.uk

Kayhan Orbay, Ortadoğu Teknik
Üniversitesi, Türkiye, korbay@metu.edu.tr

Kenan İnan, Karadeniz Teknik Üniversitesi,
Türkiye, inan@ktu.edu.tr

Kostantin Golev, Sofia University "St.
Kliment Ohridski", Bulgaria /Uludağ
Üniversitesi, Türkiye, kosyogolev@mail.bg

Kyriakos Chatzikyriakidis, Aristotle
University of Thessaloniki, Greece,
kyriakoschatz@gmail.com

Lana Kudumovic, Fatih Sultan Mehmet
Üniversitesi, Türkiye, lkudumovic@fsm.edu.tr

Leyla Aksu Kılıç, Uşak Üniversitesi, Türkiye,
aksu980@hotmail.com

M. Nureddin Özel, İstanbul Şehir
Üniversitesi, Türkiye,
mnureddinozel@gmail.com

M. Sait Türkhan, İstanbul Üniversitesi
Avrasya Enstitüsü, Türkiye,
saitmehmet@gmail.com

Mahmoud Yazbak, University of Haifa,
Israel, myazbak@univ.haifa.ac.il

Mahmut Halef Cevrioğlu, İstanbul Şehir
Üniversitesi, Türkiye,
halefcevrioglu@gmail.com

Marinos Sariyannis, Institute for
Mediterranean Studies/FORTH, Greece,
sariyannis@ims.forth.gr

Mariusz Kaczka, European University
Institute, Italy, mariusz.kaczka@eui.eu

Mehmet Ali Türkmenoğlu, M.E.B. Türkiye

Mehmet Başaran, Adnan Menderes
Üniversitesi, Türkiye, mbasaran61@gmail.com

Mehmet Biçici, Gaziantep Üniversitesi,
Türkiye, bicici@gantep.edu.tr

Mehmet Çoğ, Karadeniz Teknik Üniversitesi,
Türkiye, mehmetcog@ktu.edu.tr

Mehmet Emin Üner, Harran Üniversitesi,
Türkiye, meuner@gmail.com

Mehmet Günay, Celal Bayar Üniversitesi,
Türkiye, mehmetgunay2006@hotmail.com

Mehmet Kuru, University of Toronto,
Canada, mehmet.kuru@utoronto.ca

Mehmet Tezcan, Uludağ Üniversitesi,
Türkiye, tezcanm@isbank.net.tr

Mehmet Yaşar Ertaş, Sakarya Üniversitesi,
Türkiye, myertas@sakarya.edu.tr

Mehmet Yavuz, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, mehmetyavuz@ktu.edu.tr

Mehtap Özdeğer, İstanbul Üniversitesi, Türkiye, mozdeger@istanbul.edu.tr

Melek Sarı Güven, Bartın Üniversitesi, Türkiye, meleksari1@yahoo.com

Meriç Kurtuluş, merickurtulus@gmail.com

Mert Can Erdoğan, Kırıkkale Üniversitesi, Türkiye, historianturk@gmail.com

Metin Menekşe, Muğla Üniversitesi, Türkiye, metinmenekse26@hotmail.com

Michael Ursinus, University of Heidelberg, Germany, michael.ursinus@ori.uni-heidelberg.de

Michal Wasiucionek, European University Institute, Italy – New Europe College, Romania, Michal.wasiucionek@eui.eu

Mihoko Oku, Meiji University, Japan, mihokonkon@yahoo.co.jp

Mine Esmer, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Türkiye, mesmer@fsm.edu.tr

Miraç Tosun, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, tosunmirac@gmail.com

Mónika F. Molnár, Hungarian Academy of Sciences, Research Centre for the Humanities, Hungary, molnar.monika@btk.mta.hu

Muammer Demirel, Uludağ Üniversitesi, Türkiye, mdemirel@uludag.edu.tr, mudemirel@yahoo.com

Mukaram Hhana, University of Pennsylvania, USA, mukaram@sas.upenn.edu

Murat Alanoğlu, İstanbul Üniversitesi, Türkiye, muratalanoglu@gmail.com

Murat Yolun, Boğaziçi Üniversitesi, Türkiye, muratyolun@gmail.com

Musa Kılıç, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türkiye, musakilic@ogu.edu.tr

Mustafa Akbel, Celal Bayar Üniversitesi, Türkiye, akbel444@hotmail.com

Mustafa Altunbay, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, altunbay_m@yahoo.com

Muzaffer Özgüleş, Gaziantep Üniversitesi, Türkiye, muzafferozgules@yahoo.com

Nadire Tuba Yiğitpaşa, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Türkiye, tubayigitpasa@omu.edu.tr

Nalan Turna, Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye, nturna1@yahoo.com

Nami Şahin, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, namisahin60@hotmail.com

Necmettin Alkan, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, necmettinalkan@gmail.com

Nil Birol, Central European University, Hungary, birolnil@yahoo.com

Nilüfer Alkan Günay, Uludağ Üniversitesi, Türkiye, n.alkangunay@gmail.com, [Niluferalkanster@gmail.com](mailto:niluferalkanster@gmail.com)

Niyazi Günalan, İstanbul Üniversitesi, Türkiye, bilgibelgeci@hotmail.com

Nurgün Koç, Karabük Üniversitesi, Türkiye, nurgunkoc@karabuk.edu.tr

Ömer İskender Tuluk, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, otuluk@ktu.edu.tr

Onur Akan, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye, akanonur@windowslive.com

Orhan Kılıç, Fırat Üniversitesi, Türkiye, okilic60@gmail.com

Oya Şenyurt, Kocaeli Üniversitesi, Türkiye, oya.senyurt@kocaeli.edu.tr

Özge Mete, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Türkiye, ozge.1mete@gmail.com

Özgür Oral, İstanbul Üniversitesi, Türkiye, ozguroral@gmail.com

Pınar Ceylan, London School Economics, U.K., p.ceylan@lse.ac.uk

Rıfat Günalan, İstanbul Üniversitesi, Türkiye, rifatgunalan@gmail.com

Ruba Kasm, Fatih Sultan Mehmet
Üniversitesi, Türkiye, rkasmo@fsm.edu.tr

Sebahittin Usta, Karadeniz Teknik
Üniversitesi, Türkiye, s.usta@ktu.edu.tr

Sema Keleş, Marmara Üniversitesi, Türkiye,
semakeles1103@gmail.com

Sena Hatip Dinçyürek, Bilkent Üniversitesi,
Türkiye, ssena@bilkent.edu.tr

Şennur Şenel, Gazi Üniversitesi, Türkiye,
sennur@gazi.edu.tr

Serdar Genç, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye,
sgenc@balikesir.edu.tr

Songül Alşan, Erzincan Üniversitesi, Türkiye,
songulalsan@hotmail.com

Songül Karaca, Recep Tayyip Erdoğan
Üniversitesi, Türkiye,
karacasongul53@gmail.com

Stefano Taglia, Oriental Institute of the Czech
Academy of Sciences, Czech Republic and
SOAS, University of London, U.K.,
taglia@orient.cas.cz

Tayfun Ulaş, Bilkent Üniversitesi, Türkiye,
tayfunhis@yahoo.com

Taylan Güngör, SOAS, University of
London, U.K., t.gungor@soas.ac.uk

Temel Öztürk, Karadeniz Teknik
Üniversitesi, Türkiye, tozturk61@gmail.com

Theodosios Kyriakidis, Aristotle University
of Thessaloniki, Greece,
pontosteo@hotmail.com

Thomas A. Sinclair, University of Cyprus,
Cyprus, sinclair@ucy.ac.cy

Tomoki Okawara, Tohoku University, Japan,
tomoki.okawara.c5@tohoku.ac.jp

Turan Açık, Amasya Üniversitesi, Türkiye,
turanacik@gmail.com

Uğur Kurtaran, Karamanoğlu Mehmet Bey
Üniversitesi, Türkiye,
ugurkurtaran@gmail.com

Uğur Üçüncü, Karadeniz Teknik Üniversitesi,
Türkiye, uucuncu@ktu.edu.tr

Ü. Filiz Bayram, Mimar Sinan Güzel Sanatlar
Üniversitesi, Türkiye, filizbayram@gmail.com

Veysel Usta, Karadeniz Teknik Üniversitesi,
Türkiye, vusta@ktu.edu.tr

Yahya Yeşilyurt, Kastamonu Üniversitesi,
Türkiye, yahyayesilyurt@hotmail.com

Yakoob Ahmed, SOAS, University of
London, U.K., 177810@soas.ac.uk

Yannis Spyropoulos, Institute for
Mediterranean Studies/FO.R.T.H., Greece,
spyropoulosy@gmail.com

Yasemin Beyazıt, Pamukkale Üniversitesi,
Türkiye, ybeyazit20@gmail.com

Yasemin Çiftçi, Marmara Üniversitesi,
Türkiye, ysmn.ciftci@gmail.com

Yavuz Güner, Trakya Üniversitesi, Türkiye,
yavuzmuze@gmail.com

Yunus Uğur, Şehir Üniversitesi, Türkiye,
yunusugur@sehir.edu.tr

Yusuf Alperen Aydın, İstanbul Üniversitesi,
Türkiye, yusufalperen75@gmail.com

Zekai Mete, İstanbul Medeniyet Üniversitesi,
Türkiye, zekaimete02@yahoo.com

Zeki Çevik, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye,
zcevik41@hotmail.com

Zeynep Küçükceran, Boğaziçi Üniversitesi,
Türkiye, zeyneptk@gmail.com

Zübeyde Güneş Yağcı, Balıkesir
Üniversitesi, Türkiye, zyagci@hotmail.com

